EL TEMPS

18 / 24 juny 1990

Any VII - No. 313 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes.

El 'boom' de la mitja

La seducció feta negoci

Entrevista als Rolling Stones

"Ens hem fet grans"

Entrevista a Clementina Ródenas

"Aquesta és la dècada de les ciutats"

A la recerca del vot urbà

Les obres de Felipe

nrf

© MASSIN

PRODUCTES PER A LA JUBILACIÓ

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

Fuster: teoria i pràctica

La concessió del Premi SAÓ a Joan Fuster, i l'homenatge de què va ser objecte divendres passat amb aquest motiu, haurien de ser una ocasió per a reflexionar, una vegada més, sobre la trascendència i el sentit de l'obra fusteriana. Més encara en un moment en què alguns dels fonaments ideològics d'aquesta obra –en el seu vessant cívic i nacional– són sistemàticament qüestionats, o fins i tot directament rebutjats.

És cert que molt sovint, els plantejaments fusterians en el camp de la "qüestió nacional" dels valencians han esdevingut un referent inalterable i definitiu, una doctrina i un dogma: i el mateix Fuster ha estat el primer a expressar la seua incomoditat davant d'aquesta visió doctrinal de la seua obra. És igualment cert que tota discrepància fonamentada és legítima, i que una part de les interpretacions fusterianes sobre el tema valencià, sobre la societat i la història dels valencians, han de ser revisades a la llum de recerques i coneixements de què hom no disposava fa trenta anys: el mateix Fuster, d'altra banda, confiava expressament en què la seua obra (sobretot *Nosaltre s els valencians*) fóra un inici i un estímul per ulteriors revisions i replantejaments.

Ara bé, el que s'ha produït aquests darrers anys no ha estat únicament això –una revisió de les tesis fusterianes fonamentada en noves dades i investigacions–, sinó molt sovint una negació radical, i fins i tot una acusació directa: l'obra de Fuster, per a alguns, s'ha convertit en allò que cal impugnar i destruir, o en la font i origen d'un fatal error històric. No ens estem referint, és clar, a l'hostilitat irracional del "blaverisme" contra Fuster, que és un fenomen ja antic i fins i tot anterior a l'eclosió del "blaverisme" mateix. Ens estem referint a determinats sectors intel.lectuals que han adoptat expressament aquesta posició, i a forces polítiques –començant pel partit que governa al País Valencià– que decididament actuen sobre bases ideològiques estrictament antifusterianes... tot i respectant, o afalagant, la persona mateixa de Fuster, això sí.

Una cosa, en tot cas, sembla probable: el fet d'haver portat algunes de les posicions de Fuster fins a plantejaments extrems i radicals on l'especificitat valenciana quedava ignorada o disminuïda, ha estat un error, amb els resultats negatius que tot error provoca; però el fet de passar a l'extrem contrari pot ser un altre error, amb uns altres efectes negatius. El plantejament de la "qüestió" o definició nacional dels valencians en termes *e x clusivament* valencians –sense cap referència a un context històric, lingüístic, cultural, i fins i tot econòmic i sociològic– més ampli que els estrictes límits valencians, pot portar fàcilment a un munt de contradiccions superiors a les que es pretenen resoldre. Seria molt difícil de demostrar que siga cap benefici per als valencians, en cap nivell i dimensió, prescindir de les relacions, la cooperació, la confluència d'interessos, etc., amb Catalunya i amb les Illes. Un "separatisme", aquest, de molt dubtosa eficàcia per al País Valencià. Les posicions antifusterianes, si no volen caure en l'acomodació acrítica a l'estat actual de coses, o si no volen confluir amb la irracionalitat, també haurien de tenir un límit.

Federació d'entitats

Divendres passat, el mateix dia de l'homenatge a Fuster, s'ha celebrat a València una reunió entre representants d'Òmnium Cultural, Obra Cultural Balear i Acció Cultural del País Valencià, tres entitats de trajectòria i pes ben coneguts. Prop de trenta mil socis –entre les tres– representen un volum associatiu sense igual ni equivalent a tot l'estat. L'objecte de la reunió ha estat preparar, per al dia 23 de juny a Mallorca, la constitució formal d'un òrgan de cooperació entre totes tres : *Llull,* Federació d'Entitats Culturals dels Països Catalans, ha estat el nom elegit. Aquest sí que és un camí possible i efectiu, en la línia de les consideracions anteriors: la cooperació, la suma d'esforços, partint del manteniment de la identitat i autonomia de les parts. Joan Fuster podria considerar-ho, també, com un petit homenatge.

EL TEMPS. SETMANARI D'INFORMACIO GENERAL. **Director:** Oriol Castanys. **Subdirector**: Josep Maria Pasqual. **Redacció:** Miquel Alberola, Tona Català, Eduard Company, Xavier Duran, Ismael López Belda, Sílvia Montfort, Nel.lo Pellicer, Albert Punsola, Jordi Sebastià, Xulio Ricardo Trigo, Albert Vicent, Miquel Payeras (Palma de Mallorca), M. Carme Grau Ribot (Andorra), Pau Echauz (Lleida), Cinta Bellmunt (Tarragona), Patrícia Alberola (Alacant), Bernat Joan Marí (Eivissa), Univers Bertrana (Perpinyà). **Fotògrafs:** Xesc Amengual, Rafa Gil, Domènec Umbert. **Rúbriques:** Ramon Barnils, Fabià Estapé, Joan F. Mira, Valentí Puig, Joan de Sagarra, Josep M. Sanmartí. **Col.laboradors:** Adolf Beltran, Joan A. Benach, Francesc Caballero, Antoni Castel, Jaume Comelles, Llibert Ferri, Carles Gàmez, Daniel Giralt Miracle, José Luis Guamer, Juan M. Jativa, Ronan Killeen, Enric A. Llobregat, Josep M. Lluró, Josep Morell, Josep V. Marqués, Manuel Ollé, Vera Orlova, Vicent Partal, Toni Picazo, Miquel Porta Perales, Antoni Reig, André Ricard, Enric Satué, Josep Lluís Sirera, Andreu Sotorra, Ferran Torrent, Manuel Vázquez Montalbán, Vicenç Villatoro. **EDITA:** Edicions del País Valencià, SA. Consell d'administració: Rafael Mansanet (president) **Editor:** Eliseu Climent **Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions**: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83. **Redacció de Barcelona:** Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41. **Redacció de Mallorca:** Plaça de Caterina de Thomàs, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon: (971) 72 07 63. **Fotolits:** Gràfiques Papallona. **Fotomecànica color**: Anón. **Impressió**: Gràfiques Morvedre. Depòsit Legal: V.853-1984

EL 313 TEMPS

18/ 24 juny 1990

Any VII Setmanari d'informació general - 300 Ptes

PAÍS

12 M. ALBEROLA
J. SEBASTIÀ
La dècada de les ciutats.
Entrevista a Clementina Ródenas.

16 J. SEBASTIÀ
Les obres de Felipe.
Els socialistes tenen por a perdre el vot

26 Eduard VOLTAS
La lluita contra la droga.
La rehabilitació a "La Masia".

29 Albert PUNSOLA
Tribunals misògins.
Proliferen les sentències de signe masclista.

INTERNACIONAL

36 'Der Spiegel'
La formiga fa tremolar l'elefant.
Entrevista a Edgar Savisaar, president d'Estònia.

40 Josep MORELL
El laberint saharià.

TEMPS OBERT

46 'Der Spiegel'
"Ens hem fet grans".
Entrevista als Rolling Stones.

49 Pilar GÜELL
VIATGES:
La Patagònia argentina.

53 Anna AGGIER
La mitja és bona quan la borsa sona.

62 Carles CAPDEVILA
Cerimònies Olímpiques, S.A.

68
Passatemps.

CRÍTICA

72 José Luis GUARNER
CINEMA
El capità Acab a l'Àfrica.

73 Joan A. BENACH
TEATRE
Teixidor, Muñoz Pujol i l'estranya 'operació Mesalles'.

Jaume COMELLAS
MÚSICA
Aragall com a pretext.

75 Paco CABALLERO
DISCOS
Sense pues.

77 Enric SATUÉ
DISSENY
L'eix Barcelona-Amsterdam.

78 Daniel GIRALT-MIRACLE
ART
Ed Ruscha, els 'sorolls' més visuals de Califòrnia.

SUMARI

18 - 24 juny 1990

Any VII - Núm 313- Setmanari d'informació general - 300 Ptes

CULTURA

80 Eulàlia PAREDES
Els llibres més menuts.

86 Blanca LUCAS
Autor contemporani: una aposta ambigua.

LLIBRES

90 Manel OLLÉ
L'home del sac.

CIÈNCIA

98 Pere MARTÍ
Dolç contra 'light': falsa polèmica.

ECONOMIA

102 Josep ROURA
Tecnologies interactives.

106 Der Spiegel
"La competència, com més forta més excitant". Entrevista al president d'Honda.

111 Albert VICENT
Robots per a una crisi.

DOCUMENT

116 Mauel GARCIA
DOCUMENT: Història d'un magnicidi (i 2).

OPINIÓ

8 P. CALDERS F. TORRENT
KNOCK-OUT

10 R. BARNILS V. PUIG
OPINIÓ

32 Néstor LUJÁN
Japó 1990.

34 Josep M. SANMARTÍ
DES D'EL RETIRO

43 Antoni REIG
Algèria.

69 SANDOVAL & GÀMEZ
Una de golf, que sempre fa fi.

89 Joan de SAGARRA
L'OU COM BALLA

115 Fabià ESTAPÉ
EL PRONÒSTIC

129 A. BARCELÓ J.M.FONALLERAS
MOBILIARI

130 Joan F. MIRA
CONTRAPUNT

LA PUÇA

¿El corpus és processó o un míting carrincló?

El Corpus era un seguici
dels gremis de la ciutat,
amb danses i personatges
de gran popularitat.
Recordem només les Roques,
els nans i també els gegants,
les dansetes i la Moma
i aquells del ciris tan grans.
A poc a poc decaigué
tanta gala medieval
i barroca, i allò era
un cadàver colossal.
En acabar el franquisme,
la dreta i quatre beats,
a més d'alguna gent sana,
ajuntaren voluntats.
Calia salvar el Corpus,
retornar als ciutadans
aquell immens patrimoni
de tots els valencians.
Però molt prompte es va veure
que, com sempre sol passar,
des-Unión Valenciana
la idea va segrestar.
I d'aquells "Amics dels Corpus"
no queda sinó un ramat
de feixistes i d'histèriques
que desfila disfressat.
Ja tenim una altra festa,
de les tradicionals,
feta míting partidista...
¡amb diners municipals!
La puça del Túria... i de la figa la Moma.

La crueltat perverteix els raonaments

Josep Maria Fonalleras a la columna "El dinar encarregat" que periòdicament trau a la contraportada del *Diari de Barcelona,* l'altre dia, sota el títol "I Déu va crear la foca", va batre el rècord dels prejudicis contra els partidaris de respectar els animals, arribant a la peregrina conclusió que demanar que s'aboleixin les pràctiques de laboratori amb els animals és advocar perquè els negres siguin utilitzats com a conillets d'Índies. I és prou curiós que quan es tracta de posar fi a la crueltat hi hagi qui només pensi a canviar les víctimes, substituint, en aquest cas, els animals pels negres, i no es pensi, en canvi, a impedir l'agressió. ¿Com és possible que algú pugui pensar rectament que l'aplicació del manament bíblic "No mataràs", sense cap excepció, ampliat a totes les criatures animals comporti una incitació a la violencià? Si, precisament, és el contrari, l'acceptació que cal respectar la vida dels homes, recollida en els codis religiosos, polítics i civils de tota la humanitat, el que ens obliga a lluitar contra l'exercici de la crueltat envers els animals que degrada l'home. ¿algú ha pensat mai d'avaluar la repercussió en l'home que l'exercici habitual de tota mena de crueltats amb els animals comporta?

No és científic, ni lògic, ni coherent, ni està demostrat que defensar la vida dels animals comporti agressió per a les persones, sinó el ple desenvolupament de la dignitat i la responsabilitat dels homes envers els éssers que comparteixen l'hàbitat terrícola. I, que quedi clar, aquesta no és una qüestió que només afecti la sensibilitat de les actrius madures com la Brigitte Bardot. Reclamar un tracte més just per a tots els éssers inferiors o inferioritzats ha estat una lluita constant dels homes més sensibles de tots els temps. Només de recordar que els titànics esforços d'Albert Schweitzen en favor dels animals anaren acompanyats de la més aferrissada lluita per a curar, des de l'Àfrica més pobra, els nostres germans negres, és un clar exemple que la més noble lluita contra el dolor no distingeix espèciès, races ni classes socials. Perquè, en definitiva, es tracta de respectar la vida, sense excepcions, i de combatre totes les formes de crueltat, fins i tot, aquelles que ens porten a deformar les conclusions fins a fer un judici d'intencions, pressuposant arbitràriament que defensant els animals dels suplicis que nosaltres els infringim s'ataca els homes, quan en realitat l'únic que s'ataca és els que causen el dolor.

Defensa dels animals a Osona (Vic)

Matisos

D'entrada, una rectificació: el científic Francesc Aragó no ha nascut a Perpinyà com ens ho diu el senyor Jaume Oliver i Adrover de Felanitx (número 309 d'EL TEMPS), però sí a Estagell, població nord-catalana, l'any 1786. S'ha d'afegir que aquest savi, molt alabat pels francesos, decuidà de pressa els seus orígens, i es va fer francès, i ben francès. Avui dia s'hauria probablement fet americà...

El propòsit d'aquesta carta és de dir que l'admirat Joan Coromines va un xic errat d'osques quan afirma (pàgina 126 del mateix número) que els catalans "han conservat tant perquè tenen més caràcter que els occitans".

Penso jo que si la llengua d'Oc queda moribunda a França, és perquè el centralis-

me francès ha estat –i és sempre– més subtil, més intel.ligent, per tant més eficaç, que el centralisme espanyol. A més, Occitània ha patit molt més d'hora que Catalunya els efectes uniformitzadors i destructors d'aquest centralisme. Com a exemple: els aranesos, de parla occitana, han molt més conservat llur idioma que els rossellonesos, que són catalans...

Pere Tasillant
(Catalunya Nord)

Recomanacions absurdes

Li escric molt preocupat pel fet que l'empresa Fonseca, S.A., de Sant Feliu de Llobregat, ha deixat de fabricar les aigüeres amb buit anatòmic especial per a dones prenyades. Fins ara, aquesta empresa era l'única en tot el mercat europeu que fabricava aquest tipus de piques, comodíssimes per a les dones en estat avançat de gestació, ja que poden aproximar-se al màxim i eviten mullar-se, alhora que les protegeix dels dolors lumbars.

Hem de lamentar que una disposició estúpidament *feminista* del Parlament Europeu haja recomanat que es deixen de fabricar "per afavorir el sexisme en la realització de les feines de la llar". L'únic que han aconseguit, però, és que les prenyades continuen queixant-se de l'esquena. Aquests *progres* maniàtico-feministes-ecologistes-amb-sandàlies cada volta estan pitjor.

Voldria, doncs, fer una crida als empresaris de sanejament del nostre país perquè no facen cas de l'absurda recomanació parlamentària i que es plantegen la possibilitat de rependre la fabricació d'aquest tipus de piques.

Jaume Rius
Guadassuar (la Ribera Alta)

Projectes empresarials

Els alumnes de 7è d'EGB del Col.legi P. Derramador d'IBI (Alacant) hem fet una miniempresa per accions anomenada Miniempresa Tirant lo Blanc i Carmesina, S.A.

En aquesta empresa per accions poden participar tots els xiquets de segona etapa d'EGB i tots el joves d'Institut de F.P. i de B.U.P de tots els pobles de la Foia de Castalla i dels pobles que estan en la ruta de l'antiga via de tren Gandia-Muro-Alcoi-Ibi-Castalla-Sant Vicent del Raspeig-Alacant.

Amb la nostra empresa volem proposar a les autoritats i fabricants de la zona els següents projectes:

1.- Recuperar la via abandonada com a ruta ecològica, cicloturista a l'estil dels països més evolucionats d'Europa per a fomentar turisme de qualitat entre Gandia i Alacant per l'interior, sense fer malbé el paisatge i creant una ruta on es puga fer com una escola d'empresaris per a la joventut.

2.- Promoure entre Alcoi i Ibi o en la Foia, entre Ibi, Onil i Castalla un gran parc de joguets i de promoció d'altres productes ben planificat, a l'estil del d'Efteling (Holanda), Madurodam, Asterix i Obelix (París), presidit per dos gegants titelles de Tirant lo Blanc i Carmesina. Aquests grans titelles per ells mateixos serien un gran motiu d'identificació de promoció turística i de *marketing* per als nostres pobles i per als nostres joguets. Vam estar parlant ahir amb Josep Martinez Mollà i li va agradar la idea, però ens va dir que es necessiten molts milions... Però la Generalitat n'ha donat molts per a fer un parc de Gulliver al riu Túria... ¿No es podria aconseguir alguna cosa de semblant per a la nostra comarca?

3.- Donar a conèixer el nostre poble i la seua indústria fent teatre i d'altres activitats: excursions, voltes cicloturistes, una minieditorial on publicar les nostres idees i els nostres contes.

Enguany li hem publicat un conte a un mestre i hem preparat dues obres en valencià, molt ben fetes, de Rodolf Sirera que han estat un èxit.

Estem segurs que els joves i adolescents com nosaltres de la comarca i les nostres autoritats entendran la nostra proposta. També esperem la comprensió de jogueters i industrials de tota aquesta zona. De moment ja tenim socis del nostre col.legi i de tres més, dos d'Ibi i un d'Onil. Ja tenim promeses més de trenta mil caixes de joguets per al primer acte de la nostra campanya, que serà un rècord del Guiness per al migdia del 23 de juny, dissabte. Unirem amb caixes de joguets el pobles jogueters de la Foia de Castalla.

Miniempresa Tirant lo Blanc i Carmesina.

KNOCK OUT

Pere Calders

Sense data de caducitat

Tinc damunt la taula una revista que porta la fotografia d'una de les obres que han causat més impacte en un certamen de gran ressò internacional.

L'obra, que no se sap ben bé si pertany a la pintura, a l'escultura o a una branca poc explorada de les belles arts, consisteix en tres pots de llauna, com els de llet condensada, els d'algunes sopes instantànies, els de tomàquet sofregit i altres d'utilitat similar.

En cada un dels tres pots que han fet furor a la mostra, hi ha un etiqueta amb una inscripció en lletres grosses que diu *Merde d'Artiste*. És generalment sabut que molts artistes són propensos a deixar-se endur per la vanitat, però fins ara no n'hi havia cap que hagués caigut en l'autoadmiració d'envasar el resultat final de les seves digestions i posar-lo en conserva. No descarto pas que jo estigui mal informat i que m'hagi passat per alt algun precedent il.lustre: m'he de limitar a dir que, en tot cas, no n'he tingut notícia.

Hi ha crítics que han fet grans bocades de la *Merde d'Artiste,* remarcant, sobretot, el seu enorme poder de provocació. A mi no m'ha sorprès gaire, perquè fa temps que es veia venir o com si ja la tinguéssim al damunt.

M'estranya que cap escultor no hagi aprofitat la possible combinació entre els mòbils, els mecanismes activats per infraroigs i la modernitat desesperada. Podria provocar a l'engròs una escultura que consistís en una palanca amb una sabata en un extrem i un automatisme electrònic a l'altre, de manera que quan un espectador s'hi aturés davant per contemplar-la, l'obra d'art es disparés per donar-li una guitza a l'entrecuix, a allò que abans se'n deia, amb un triomfalisme exageradíssim, les parts nobles.

Ferran Torrent

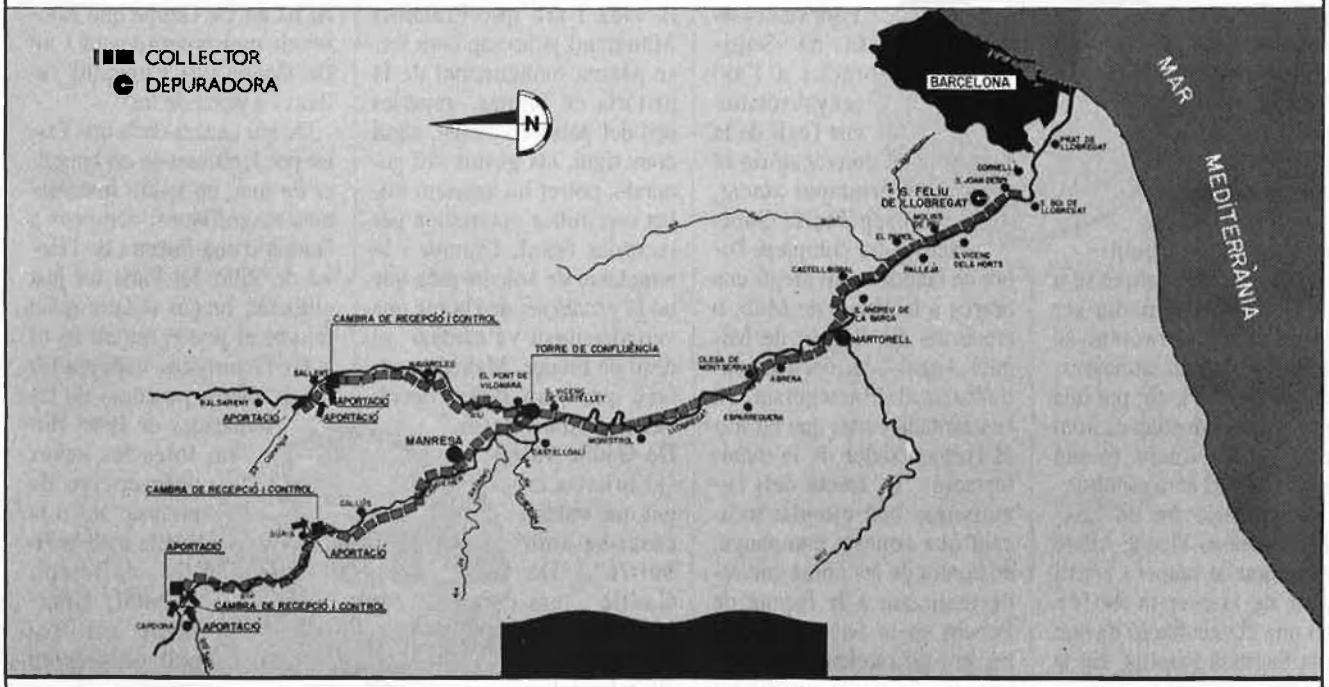
Ovelles negres; ovelles mulates

Alguns coneguts meus –polítics professionals– s'empeyen davant el fet que els polítics conformen una classe social específica. "Els donen plat a banda", segons una formulació popularment admesa. D'entrada, trobe honorable l'ofici de polític –com el de palanganer, el cas és guanyar-se la vida–, però jo no ho entès mai allò de la immunitat parlamentària. Potser és que no m'ho han explicat correctament, o bé que no m'he preocupat d'assabentar-me dels detalls de la lletra petita. Siga com siga, no entenc que un gamberro, si és polític, siga menys gamberro que una altra persona de similar comportament, però d'ofici distint. A partir d'ací les diferències entre uns i altres són ostensibles. Gaudeixen, per tant, de privilegis que no tenim la resta.

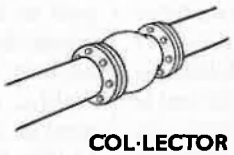
Així mateix, Juan Guerra participa de la prerrogativa esmentada perquè hi toca prop. Després de les considerables proves de culpabilitat que han aportat els mitjans de comunicació, els en carregats de la justícia no troben indicis raonables per a jutjar-lo. Sembla que la raó és subjectiva. Si és així, Juan Guerra hauria de querellar-se i fins ara no ho ha fet. M'incline, doncs, per creure'm la premsa. Continue: Lluís Manglano és el jutge valencià que obrí una investigació sobre l'anomenat *cas Naseiro*. L'escolta telefònica duta a terme a instàncies de Manglano, publicada posteriorment en la premsa, proporciona, crec jo, indicis per a, si més no, donar-li l'oportunitat a Naseiro i companyia que es defense davant d'un tribunal. En canvi, el fiscal manifestava el 29 de maig que, per ell, s'haurien de cloure les diligències prèvies. És a dir, no hi ha *cas*. Recorde al lector que a França casos semblants s'han resolt amb una amnistia decretada pel govern. No obstant, cauríem en un greu error si pensàrem que tots els polítics són iguals. No, no és això. A tot arreu hi ha ovelles; succeeix, però, que les sospitoses ovelles parlamentàries són mulates si molt convé.

UN PAS ENDAVANT PER MILLORAR LES AIGÜES DEL RIU LLOBREGAT

EL COL·LECTOR DE SALMORRES I LA DEPURADORA DE SANT FELIU DE LLOBREGAT EN FUNCIONAMENT

COL·LECTOR DE SALMORRES

Les aigües salines de les mines potàssiques de la comarca del Bages (Súria, Cardona, Sallent, Balsareny, etc.) seran abocades directament a la mar, gràcies al nou col·lector de Salmorres ja en servei.

DEPURADORA DE SANT FELIU DE LLOBREGAT

La nova depuradora de Sant Feliu de Llobregat tracta les aigües residuals d'importants poblacions de la comarca, com Molins de Rei, Pallejà, Sant Vicenç dels Horts, el Papiol, Sant Andreu de la Barca i Castellbisbal entre d'altres, fent possible una substancial millora de la qualitat de les aigües.

EL PLA DE SANEJAMENT HA INVERTIT MÉS DE 5000 MILIONS EN AQUESTES DUES INSTAL·LACIONS

GENERALITAT DE CATALUNYA
DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES
DIRECCIÓ GENERAL D'OBRES HIDRÀULIQUES
JUNTA DE SANEJAMENT

PUBLICITAT EAE

OPINIÓ

Ramon Barnils

Altaió 1-Subirachs 1

L'altre dia *La Vanguardia* publicava a la secció de cartes al director, i en l'espai d'honor, un astut anunci publicitari en forma de carta al director, del popularitzat Josep Maria Subirachs, escultor. La carta-anunci és un prodigi d'astúcia publicitària, i si no fos perquè se li veu el llautó (no podia ser d'altra manera tractant-se d'un home dedicat exclusivament a l'art), és a dir, per una flaire d'autodidactisme, hom diria que Subirachs és tan bon publicitari com escultor.

La qüestió va de l'excel.lent idea de Vicenç Altaió de celebrar el número zero i darrer de la revista *Artics* amb una concentració davant de la Sagrada Família. En la idea del nostre més permanent avantguardista una vegada mort J.V. Foix, no és una concentració sinó una "Manifestació en defensa de la Sagrada Família", el deu de juliol, a les deu de la nit, i un acte de protesta civil. El bar*Universal* oferirà unes copes *in situ*.

La idea d'Altaió ha tingut un èxit fenomenal, i n'ha corregut la notícia com una riuada: ho deu fer que fa temps que no passa res, d'ençà dels incidents de l'Estadi Olímpic de Monjuïc. Basti a dir que ja han assegurat l'assistència a la concentració grans personalitats de l'arquitectura, les lletres i les arts en general: i això no és res comparat amb aquesta altra assegurança: s'estan reunint i organitzant estols i més estols de japonesos perquè s'afegeixin a la manifestació contra l'esmentada *japonnaiserie*.

I ara ve la carta de Subirachs a l'assenyat rotatiu: vist l'èxit de la convocatòria el principal atacat, Josep Maria Subirachs, que completa l'obra de Gaudí –com afegir uns braços a la Venus de Milo, o tapabruts als frescos de Miguel Àngel–, ha decidit contraatacar així: assegurant, en l'esmentada carta, que ell *no* és l'organitzador de la manifestació: "Es tracta dels rumors que han circulat indicant que aquesta campanya, en contra de les obres que estic realitzant a la façana de Ponent de la Sagrada Família, era un muntatge publicitarí que jo havia organitzat per atraure l'atenció sobre el meu treball. Haig de manifestar que és absolutament fals...".

Gairebé genial, Subirachs. Tant com les obres que estas realitzant.

S'hi haurà d'anar. Els organitzadors –no pas en Subirachs– accepten eslògans reprovatoris i fins i tot insultants per al dia. Com que qui signa segurament no hi podrà anar, potser ocupat a retransmetre l'acte en directe si hi ha molta sort i poca autoritat, envio ara i aquí el meu eslògan: "La Família és Sagrada, expulsem-ne els avortistes". Muà.

Valentí Puig

Unanimitat gaullista

Ara que tots aquells jovençans francesos que pel maig de l'any 1968 llançaven totxos a la policia ja s'han convertit en gaullistes de tota la vida i ara que François Mitterrand ja no sap com ferse pàgina monumental de la història de França –repetint des del palau de l'Elisi, sigui com sigui, els gestos del general–, potser no hauríem trobat cap millor oportunitat per recordar l'estil, l'humor i la temptació de soledat més que no la *grandeur* de l'home que vertaderament va canviar el destí de França. Malraux contava que quan Jackie decidí casar-se amb Onassis, De Gaulle va dir: "jo m'havia cregut que voldria casar-se amb Sartre". De Gaulle era Maurras i la descolonització, els referèndums i la monarquia, l'*Europe des villages* i la força nuclear, la prosa i la paraula.

L'espècie dels estadistes amb carisma ja ha periclitat i potser no és del tot dolent que regnin al cinquanta per cent la presumpció d'eficàcia i la mentida televisada enguany –centenari del seu naixement–. De Gaulle seria, en tot cas, un gran dispositiu de la nostàlgia. Ara diuen que no podem saber ben bé si De Gaulle era de dreta o d'esquerra. Va fer que França superés el fanguer de la segona guerra mundial, posà remei a la paràlisi constitucional, va entendre's amb Adenauer. Hi ha un De Gaulle de Malraux, el general de Mauriac pare –que Jacques Laurent injurià–, el De Gaulle de Mauriac fill, l'estil gaulià que Dominique de Roux exalçava. Hi ha dos De Gaulle de Lacouture. Hi ha un De Gaulle que Roosevelt mai comprengué i un De Gaulle que Churchill valorava a pesar de tot.

De qui encara creia que l'estat pot legitimar-se en benefici de tots, en tenim instantànies magnífiques: dempeus a l'ampit d'una finestra de l'Hotel de Ville del París tot just alliberat, braços enlaire quan retornà al poder, mirant de fit a fit Gromyko, espectador –amb ulleres posades– de les ballarines de Bora Bora, totes les seves conferències de premsa, sol a la platja amb la filla deficient, mental, finalment tot sol molt després en un paisatge d'Irlanda.

Tal vegada s'errà amb la OTAN i també quan va vetar l'ingrés britànic a la CEE, però no fou, com és costum, perquè desconegués la realitat del món. Pel que fa a la seva realitat, certament l'enteniment de la personalitat de De Gaulle sempre haurà estat molt més còmode si anàvem a parar a les caricatures. El seu físic ho propiciava, però és del tot imperdonable que això ens fes perdre de vista per molts anys la densitat del personatge i la intensitat intellectual de la seva presència en la història. Al capdavall, tant li és: De Gaulle ja havia dit que darrere les victòries d'Alexandre sempre descobrim Aristòtil.

EL GRILL, LECTURES JOVES

MADEMOISELLE FIFI
Guy de Maupassant.
Una mostra dels millors relats del autor, que amb un llenguatge clàssic i molt perfeccionat, reflecteixen el món particularíssim del autor i la seua obsessió per la mort.
El Grill, núm. 1.

SEXUALITAT PROVISIONAL
Rafael Xambó.
Sexualitat jove, sexualitat sense embuts. Un llibre divertit i amè del sociòleg Rafa Xambó.
El Grill, núm. 2.

EL PARÀSIT
Arthur Conan Doyle.
Tres narracions breus del metge i novel·lista escocès Arthur Conan Doyle —creador del personatge Sherlock Holmes— que donen una idea dels camps temàtics tan diversos que el autor va arribar a conrear.
El Grill, núm. 3.

LA MORT D'IVAN ÍLITX
Lleó Tolstoi.
Ivan Ílitx, un home gris i mediocre, veurà trasbalsada la seua vida per la perspectiva d'una mort propera, però aquest fet li permetrà arribar a la visió de la realitat.
El Grill, núm. 5.

16/17 (10 RELATS)

Deu relats dels deu narradors més joves en llengua catalana. Relats premiats en el concurs convocat per l'Ajuntament de Benidorm, "El gos i la tortuga", 1989.
El Grill, núm. 6.

TELEFONARI PANINARO
Letizia Mottica.
Els joves i les joves paninaros tenen com a principals preocupacions lluir roba, anar de festa, lligar i xerrar per telèfon. És el món paninaro, una manera de veure el món. I de viure'l.
El Grill, núm. 7.

DOBLEEMA

EDITORIAL TRES I QUATRE

PAÍS

Clementina Ródenas, alcaldessa de València

La dècada de les ciutats

Clementina Ródenas (Aiora, 1949), alcaldessa de València des de fa, pràcticament, any i mig. Confirmada pel PSPV-PSOE com a pròxima candidata a l'alcaldia, s'encara a l'últim any de legislatura i a la inquietud del sondeig advers.

En la conferència de política municipal del PSOE, a Sevilla, s'ha parlat de la necessitat de dotar els equips de govern municipal de major capacitat de gestió a fi d'evitar les maniobres obstruccionistes. Un problema que té aquest ajuntament.

—El problema de les mocions de censura és general en tot l'estat. És un problema d'aquesta legislatura que ha fet reflexionar uns governs, que tenen un programa i que necessiten la resposta dels ciutadans, i que, a través d'una situació d'inestabilitat, tenen difícil plasmar les realitzacions en la realitat. Aquesta reflexió exigeix una resposta en el sentit pertinent.

No hem parlat de mesures concretes, perquè era un plantejament general, una exposició dels problemes que han retardat l'execució d'una gran quantitat d'accions. I des d'aquesta reflexió hem tractat d'arribar a un consens, que serà el punt inicial de desenvolupament per al congrés federal socialista en les qüestions de política municipal. Ara es tractava de fer reflexionar 600 alcaldes en veu alta.

—El PSOE pateix una regressió de vot en les grans ciutats. ¿En sap la causa?

—Jo diria que hi ha una situació especial en les grans ciutats que, òbviament, són les que han patit amb una major incidència tant la crisi econòmica, fins a l'any 86, com els factors del creixement econòmic. És a dir, les reconversions, per exemple, s'han fet en grans ciutats. I com a conseqüència del creixement econòmic, la proliferació de les zones marginals, suburbials, la drogaaddicció, els problemes de vivenda, els problemes del medi ambient, el problema del trànsit. Tot això s'ha concentrat en les grans ciutats. I hem passat d'una dècada en què hi havia una sèrie de problemes d'infrastructura bàsica i una situació de crisi on hi havia un plantejament de prioritats, a una època de canvi total pel creixement econòmic del país.

Ara, per tant, estem en una situació nova amb diferents problemes. I hi ha dues línies fonamentals per a afrontar-ho: les infrastructures —del transport a les noves tecnologies— i la qualitat de vida —joventut, sanitat, serveis socials, medi ambient... i una qualitat, també, en la prestació del servei—. I per això, la incidència dels nous plantejaments de finançament, perquè contemplem que ara les ciutats han de tenir una comesa major dins la política global del govern. I, per tant, dins de la importància de la distribució de les despeses entre els tres sectors de l'administració: central, autonòmica i ajuntaments. Quan diem que la dècada dels 90 és la dècada de les ciutats és perquè els ciutadans tenen uns problemes que ara se'ls poden resoldre acudint més als seus ajuntaments.

—Però el missatge socialista arriba amb dificultat a les ciutats, ho ha dit el president Lerma.

—Jo crec que es refereix a la dificultat de buscar l'equilibri entre qüestions que encara no han acabat d'acabar-se, per exemple, les inversions brutals en l'apartat hidràulic. Són actuacions bàsiques que en teoria haurien d'haver-se acabat, però que pel seu volum d'inversió no s'han acabat. I n'apareixen de noves, que encara no han tingut una resposta, diguem-ne, de causa-efecte. I al ciutadà li costa d'entendre per què no s'han resolt, igual que se n'han resolt d'altres, els problemes del trànsit, del medi ambient, d'atenció a la drogaaddicció... Al ciutadà, encara que anem de pressa, li costa d'entendre, perquè té les necessitats damunt. Vol les solucions de seguida. I tenim la dificultat per a explicar-li que estem acabant una etapa, però que ens queden moltes cues d'aquesta etapa, i que és necessari embarcar-se en noves actuacions. Això és difícil d'explicar perquè el ciutadà avança molt ràpid en les seues demandes.

—El ciutadà també es cansa d'un govern municipal.

—No, en absolut. La gent està molt conscienciada. En aquests moment llegeix molt, moltíssim més que llegia, encara que menys del que deuria. Hi ha diferents mitjans de comunicació i el ciutadà és un subjecte que està exposat a mil reflexos diferents que el fan reaccionar. No és el subjecte dels anys 70 que, passara el que passara, no l'afectava. Ara sap catalitzar la informació que rep, té consciència i sap què representa cada opció política. Tenim ja un poc d'educació política, encara que hi ha diferències substancials amb altres països. És cert que hi ha uns certs vaivens, ho hem vist en totes les eleccions, però són suaus, no són bruscos perquè, si no, tindríem un ciutadà inconseqüent.

—El Plan Felipe *¿és una bona manera de fer-se entendre amb el veïnat?*

—El *Plan Felipe* s'ha d'entendre en el context en què es fa. Nosaltres estem preparant, des de la Federació espanyola i des del partit, tot el tema de reflexió de la conferència de Sevilla. I un dels temes que més ens preocupava eren els contrats-programa. Què volem dir amb això, doncs que si estem dient que han aparegut una sèrie de qüestions noves a què hem de donar resposta i que no es pot fer sense un finançament especial. Els ajuntaments tenim unes competències atribuïdes i tenim un finançament, però dins d'aquestes competències el ventall s'expandeix, ja que no és igual el pantejament d'uns serveis socials en els anys 80 que en els anys 90.

Posaré l'exemple del transport, perquè és un cas clau. Ara no és tant el problema de com es distribueix entre els diferents ajuntaments el sub-fons de transport, sinó quant hi ha per a transport i quina funció complirà. Si estem dient que la filosofia és la del transport públic per a solucionar els problemes del trân-

"Al ciutadà, encara que anem de pressa, li costa d'entendre per què no s'han resolt els problemes, perquè té les necessitats damunt". RAFA GIL

sit, aquest no és un problema de ciutats: és un problema d'estat. I la quantia del fons del transport, per tant, ha d'estar definida per la ideologia que subjau. O siga que volem que hi haja un transport públic perquè hi ha uns problemes de qualitat de vida. Els contractes-programa es fan des d'aquest punt de vista, pensant per a quina cosa ens servirà.

—¿Li sembla oportú el nom del pla?

—Es un nom que, potser des del punt de vista de l'oposició, no fa gràcia. Però des del punt de vista de la justícia, és el nom que mereix. Perquè els alcaldes hem anat a parlar amb Felipe i ell ha assumit la filosofia del contracte-programa. Nosaltres tenim un problema de trànsit en les ciutats i volíem un contracte-programa, que fóra ell, Felipe, qui donara el tret d'eixida. I ho ha fet. I clar, com que tots parlàvem del *Plan Felipe*, de les reunions amb Felipe i sempre era Felipe i Felipe, i ha quedat així.

—Encara que siga un problema d'estat, com vostè ha dit, els ajuntaments hauran de fer esforços econòmics titànics. ¿L'Ajuntament de València té capacitat per a finançar el nou pla de circumval.lació?

—Ho hem plantejat des del punt de vista de les actuacions urbanístiques. És a dir, jo sempre he considerat que la ciutat tenia unes possibilitats de finançament per a la prestació d'uns serveis en termini mitjà. El que són obres estratègiques, grans projectes per a la ciutat, obres a llarg termini, això no ho pot finançar l'Ajuntament de València mai. Perquè els pressupostos es disparen i l'endeutament també. Per tant, hi havia dos camins: o es finança a través d'inversions d'altres administracions, o conjuntament, o es finança en base a operacions urbanístiques que puguen fer viable l'assumpte. Que vol dir que la ciutat es desenvolupa, però el desenvolupament, del qual es beneficien determinats particulars, reverteix en la mateixa ciutat, i els beneficiats són els que, en definitiva, paguen.

Vull dir amb això que la segona ronda del *Plan Felipe* està finançada en part per l'estat, amb 17.000 milions, en part per la Generalitat i en part per l'ajuntament. Però no demanant un crèdit, que seria absurd, sinó en base a l'execució dels plans d'actuació urbanística, desenvolupant un territori i amb uns senyors i unes empreses que inverteixen i que obtindran beneficis en la venda. I la cosa més lògica és que l'ajuntament perceba una part molt substancial d'aquests beneficis per a fer els jardins, els vials, les escoles, els ponts, l'asfaltat... És l'unica manera de desenvolupar la ciutat.

—¿Quin endeutament té ara mateix el consistori?

—Si parlem d'endeutament en termes de passiu patrimonial, crec que estem al voltant dels 30.000 milions. El que passa és que el patrimoni té un passiu i un actiu, el passiu és l'acumulació de deutes i l'actiu són tots els béns de l'ajuntament.

—Vostè sempre m'embolica amb actius i passius.

—No,vegem. L'ajuntament té una sèrie de béns i propietats inventariats. Això constitueix l'actiu, i després hi ha una sèrie de deutes. I la cosa que importa no és tant el volum de deutes com la relació entre els deutes i l'actiu. Aquest és un ajuntament molt gran, que ha fet moltes inversions i té un patrimoni brutal, infravalorat.

—¿Es veu de portaveu de l'oposició, senyora alcaldessa?

—Sí haguera de fer-ho, ho faria. Jo confie molt, i no és per voluntarisme sinó per l'experiència històrica, perquè aquesta ciutat no té una mentalitat de dreta. En aquesta ciutat hi ha una base enorme de gent d'esquerra, de gent progressista. I jo plantege sempre la crida a la responsabilitat de tota la gent que ens diem d'esquerra davant una situació que pot posar en perill la ciutat. I això, a la fi, li arriba a la gent i crea una consciència. Jo estic veient molta gent, molts líders polítics, que estan responent a aquesta crida. Hi ha una situació en què un, per damunt del seu partit i els interessos partidistes, té una responsabilitat, ja que hi pot haver perill. De la nostra capacitat de diàleg i de la nostra capacitat de saber la importància del nostre comportament de cara al futur, d'això depèn que aquesta ciutat vaja endavant i continue sent una ciutat d'esquerra i progressista.

I això funciona, perquè tenim acords puntuals, però rellevants, amb EU, el CDS i el grup mixt, que, fent la reflexió, aconseguim traure temes importants per a la ciutat. I a l'altre costat, sempre votant diferent, es queden aïllats UV i els *pepes.*

—¿Està insinuant pactes pre-electorals per a les pròximes municipals?

—Jo no parlaria ara de pactes. Parlaria de ser conseqüents de cara a unes eleccions i una campanya electoral, pensant per què estem lluitant, quina és la cosa que importa del futur i com hem de comportar-nos.

—València, la mar d'obres. ¿No se n'estan fent massa alhora?

—Mai no se'n fan massa. Hem passat per diverses etapes. La primera va ser la de dir què volíem fer, i vam establir unes prioritats: des del sanejament dels poblats marítims fins als bulevards. La segona, la dels projectes, i amb els projectes en la mà vam demanar els diners i els vam aconseguir. I després, a contractar, a pesar de l'obstruccionisme de la dreta. I ara estem executant les obres. Crec que

> "Faig una crida a la responsabilitat de tota la gent que ens diem d'esquerra davant una situació que pot posar en perill la ciutat".

una ciutat ha d'estar sempre en tensió; si afluixes, se te'n va tot de les mans. La gent vol les obres, el que no vol és que et quedes dormint en els llorers.

—¿La política de pàrquings ajudarà a combatre el trànsit o, per contra, atraurà més vehicles cap al centre de la ciutat?

—El centre ha de tenir un tracatament multidireccional. La gent ve al centre a fer gestions i a comprar, això és inevitable. I hi ha gent que s'encaparra a venir en el cotxe. Estem fent zones per a vianants i hem fet l'ORA, que és un èxit, i ens faltava el complement: els pàrquings.

> "Bofill és un pla meravellós. Uns dibuixos meravellosos. Un pla que no és altra cosa que dibuixos. Bofill és un home que fa uns dibuixos magnífics, però no indispensables"

Totes aquestes accions tracten que tots els vehicles que vinguen al centre vagen directes al seu forat i no estiguen fent voltes, que és el que veritablement obstaculitza el trànsit. No pots dir-li al ciutadà que no hi vinga, perquè per molt difícil que li ho poses continuarà venint.

Per tant, el que hem de fer és absorbir els vehicles que van al centre. Amb moltes mesures: amb un bon funcionament del transport públic, amb l'ORA i amb els pàrquings, perquè no hi ha mesures unidireccionals, sinó que és el ventall el que et dóna el joc. Pot fallar alguna mesura, però la conjunció del ventall et dóna la solució.

—Hi ha més centres: el barri del Carme i el dels Velluters, la millor manera de viatjar a Beirut sense eixir de València.

—Jo estic contenta per una raó: hem passat de la defensa de l'estètica *cutre* a fer una actuació decidida i valenta. No hem anat per la força sinó que hem parlat amb els veïns i hem admès propostes. S'han abandonat les posicions que volien que tot quedara com està i que es rehabilitara tal qual, i ara que han conegut el pla demanen que s'aplique. Ha estat un èxit, perquè l'ajuntament i els veïns, finalment, han demostrat una capacitat de diàleg. La cosa certa és que el pla del Carme havia d'agarrar-se amb valentia, perquè per tal que hi haja comerç, vida i que els pisos es venguen s'hi ha de fer un tipus de carrer, un tipus de vivenda i un tipus de servei que atraguen la gent.

Jo sempre he dit, i una volta se'm va malinterpretar, que una cosa és el barri del Carme de nit, fent-se una copa, que tot és meravellós, i una altra cosa és a les 8 del matí, que aleshores sí que és Beirut. Si no hi ha espai lliure ni llum ni serveis ni aparcaments, cap família hi anirà a viure. Ara farem un eix experimental al carrer de Dalt, fins al riu, per tal que hi haja un referent visual del pla i per a estimular la gent a invertir i a comprar.

—Corre el rumor que les vivendes del primer pla de rehabilitacio han estat, exclusivament, per a alts funcionaris.

—Jo només puc fer referència a les condicions estipulades per a l'obtenció: el nombre d'habitants de la família sol.licitant, si vivien en pis llogat, la renda mensual, etc. Això són ganes de parlar, perquè d'acord amb els barems es van donar els pisos.

—Senyora alcaldessa: Ricard Bofill.

—Bofill és un pla meravellós. Uns dibuixos meravellosos. Un pla que no és altra cosa que dibuixos. Jo sé que hi ha una certa discussió, però em fa gràcia que sempre entrem en plantejaments estètics: m'agrada o no m'agrada. I parla qui té capacitat per a parlar i escriu qui té capacitat per a escriure. I a mi no em fa sensació de realisme que li donem categoria a les qüestions estètiques, perquè cadascú pensa una cosa. El que havíem de fer és un riu per a ara, no un riu per a d'ací a 100 anys. La gent vol jardins, perquè els necessitem, perquè en un metre quadrat de Vivers hi ha vint xiquets. I des del punt de vista de la gent ¿què és més important, que tinguem l'espai ja o que d'ací a 50 anys tinguem un riu, amb tots els meus dubtes, perfectament acabat?

El pla Bofill va ser molt criticat i el meu plantejament és no contractar la realització dels seus projectes. Bofill em

sembla un home que fa uns dibuixos magnífics però que no són indispensables. La meua idea és anar del mar a Mislata. Començar en el mar amb un projecte de canal obert, net, amb els col.lectors fets, arribar al Gulliver amb un jardí preciós, continuar en el tram esportiu i arribar a les instal.lacions del zoo. Això es pot fer en 4 o 5 anys, i crec que per als veïns és més important això que no que ens passem la vida discutint. La gent està cansada de sentir-nos parlar tant.

—La part del bosc urbà, el tram 4, no ha convençut tampoc ni uns ni els altres.

—Sempre entrem en conflictes d'interessos. Els del Jardí Botànic voldrien que el tram 4 fóra un jardí botànic, però això val el que val i nosaltres no tenim aquestes possibilitats financeres, que ja ens agradaria. I el problema dels del Jardí Botànic és el tram 4, però el meu és tot el riu. Per tant, el tram 4 serà un bosc mediterrani, amb pins, amb bosquina, amb carrasques, amb carrasques sureres, amb oliveres, amb palmeres, amb espígol, romaní... Pot ser una cosa preciosa.

—I pasqüera.

—Pasqüera, no: mediterrània.

—Deixem el riu i anem als solars dels Jesuïtes i el de Guillem de Castro.

—Al de Jesuïtes no li hem donat la llicència. La nostra voluntat és i serà que siga sòl escolar. I quant a l'altre, pel que he llegit, Salvador Palop va dir en les converses telefòniques que havia servit per a finançar el partit. Però no deixa de ser una conversa. El jutge va tancar les diligències i no ens han cridat a declarar. Nosaltres, d'acord amb la proposta d'EU vam demanar estar en el judici, però ens han denegat la participació. I jo no he volgut fer carronyeria política amb el PP: és el seu problema i ja se l'arreglaran. L'assumpte és prou disbaratat, perquè les llicències d'obres es veuen totes per comissió, encara que depenen de l'alcaldia. I aquesta està aprovada també pel PP. Palop, pel que es veu, ni s'havia enterat.

—¿És cert que l'intermediari entre el consistori i l'empresa constructora va ser Felipe Guardiola?

—Jo ho he llegit, però no tinc ni idea.

—Acabem amb distensió: ¿vostè es fa la declaració de renda, i paga o cobra?

—Precisament estic fent-la ara: em costa dos vesprades de fer. Últimament, amb la declaració conjunta, pague molt poc. Però fins ara Hisenda em pegava unes canyades increïbles.

M. Alberola/J. Sebastià

Els socialistes tenen por de perdre el vot urbà

Les obres de Felipe

Tot coincidint amb el descens del vot socialista a les ciutats, el govern de Felipe González ha presentat en societat el Pla Felipe. Un pla ambiciós per a solucionar els problemes de transport i circulació en les grans urbs. Obres públiques per a uns ciutadans descontents.

A finals del mes de maig, el Partit Socialista del País Valencià organitzava unes jornades amb el significatiu títol de "Ciutat i socialisme". Es feia evident aleshores el que tots els analistes polítics veien de feia temps. En paraules del president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma: "El missatge socialista arriba amb dificultat a les ciutats". La davallada del vot socialista i el perill constant de patir mocions de censura en què es troben els ajuntaments de les grans ciutats on el PSOE té la majoria, però no absoluta, han provocat respostes des del mateix partit, però també des del govern.

Tarragona i Lleida als Països Catalans i Madrid, la capital de l'estat, la mateixa ciutat des d'on governa Felipe González, han vist que pactes entre diverses forces de dreta i centre modificaven el titular de l'alcaldia, i provocaven l'eixida d'un socialista.

El debat dins el PSOE és ampli, però ningú dubta ja que les eleccions municipals del 91 seran difícils. Albert Pérez Ferré, secretari d'Organització de la comissió executiva nacional del partit socialista, manifestava a EL TEMPS :"Jo crec que no és un fet aïllat, que es done únicament a Espanya; a tot Europa, les grans ciutats s'acosten a les postures dels partits conservadors". Preguntat sobre les raons d'aquest fenomen, Pérez Ferré n'assenyalava un parell: "Per una banda, cal adonarse que l'habitatge s'ha posat molt car a les grans ciutats, això provoca que molta gent d'idees progressistes i d'un nivell adquisitiu mitjà o baix es decidesca a anar-se'n a l'àrea suburbana i així es crea un cinturó al voltant de la ciutat on es queden els sectors més acomodaticis i conservadors. A més, la gestió d'una gran metròpoli és molt més dificultosa que la d'un poble petit. Les obres no es noten tant i una ciutat pateix tot el descontentament social i polític de la comarca. El ciutadà de València, per exemple, es troba amb manifestacions i protestes que vénen de la comarca i, de vegades, de qualsevol part del país". Ricard Pérez Casado, ex-alcalde socialista de València, opinava que "s'ha canviat la composició poblacional, les grans ciutats ja no ho són de treballadors sinó de *classes* mitjanes il.lustrades que, en un període de gran individualisme, tendeixen a abandonar les opcions d'esquerra, i no sols les socialistes".

Les respostes per a frenar aquesta fugida del vot urbà han tingut una doble vessant: per una banda les decisions preses a la reunió de València: s'ha d'aportar un nou missatge que arribe a les classes mitjanes i s'ha de tornar a la militància activa de la qual el poder sembla haver separat els socialistes; per l'altra, les decidides actuacions del govern per a invertir un bon grapat de milions en la infrastructura de les grans metròpolis: el Pla Felipe. En la conferència sobre política municipal que el PSOE ha celebrat recentment a Sevilla, dos han estat els temes que més han transcendit a l'opinió pública: la necessitat d'assegurar l'*estabilitat* del govern municipal (o la consciència que és molt difícil governar amb l'ombra constant de la moció de censura i per tant cal entrebancarla), i l'ambició de millorar la qualitat de vida, amb més recursos i més obres públiques.

Les tres grans ciutats dels Països Catalans tenen, de moment, alcalde socialista, però en cap d'elles amb majoria absoluta. La situació de Barcelona i Palma sembla la més estable ja que en les dues ciutats els socialistes han trobats aliats. A Barcelona són els dos regidors d'Iniciativa per Catalunya els que permeten al PSC mantenir el govern municipal, encara que algunes vegades el PSC s'ha vist obligat a buscar els vots del PP, mentre a Palma el pacte entre socialistes i tres regidors expulsats del CDS és suficient per a neutralitzar les forces de la dreta. A València, però, la situació és molt més tensa. El PSOE no té la majoria absoluta ni amb els dos vots de les regidores de la coalició Esquerra Unida-UPV i ha d'arribar a pactes puntuals amb el CDS o el Grup Mixt per a llançar endavant les seues propostes. Moltes vegades aquests pactes estan en l'aire fins a l'hora de les votacions i és la capritxosa orientació del vot d'un dels dos regidors del grup mixt qui decideix si continua endavant algun projecte.

ARRIBA EL PLA FELIPE

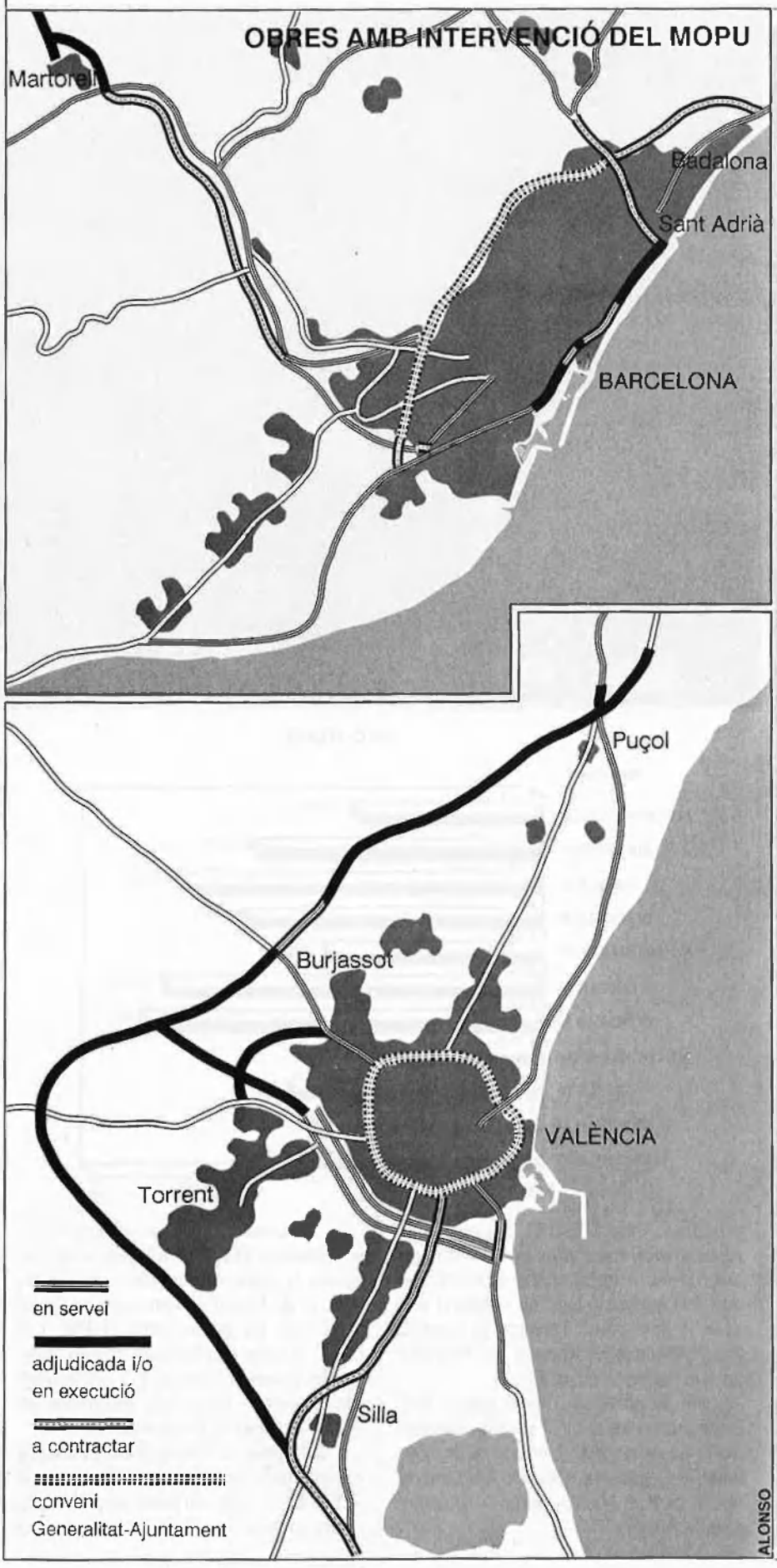
I és enmig de tota aquesta agitació que sorgeix l'anomenat pla per a la millora del transport en les grans ciutats, més conegut com Pla Felipe. ¿Per què Felipe? Uns i altres, per exemple l'alcaldessa de València, Clementina Ródenas, en l'entrevista que publiquem en aquest número, diuen que a mesura que es gestava el pla es parlava del Felipe i així s'ha quedat; per a l'oposició d'una i altra banda la denominació és l'evidència clara de la maniobra electoralista i constitueix un nom "de vergonya".

Oficialment, les pretensions del nou pla són "l'increment i millora dels nivells de benestar dels ciutadans", com va dir el president del govern espanyol: "Estem disposats a afrontar els problemes de les grans concentracions urbanes, i voldríem fer-ho d'acord amb les institucions, les forces polítiques, les organitzacions socials i els ciutadans". Es tracta d'un pla d'actuacions específic per a la gran urbs. Als Països Catalans, únicament Barcelona i València rebran inversions dins el Pla Felipe.

Palma, la ciutat amb més problemes de trànsit a les Illes, n'ha quedat fora i prepara amb altres ciutats de l'estat espanyol, com Valladolid, un pla per a modernitzar el transport públic amb la introducció d'autobusos de butà i trolebusos de gran capacitat.

POCA NOVETAT

La crítica més important que s'ha fet a l'aparició del nou pla ha estat la falta, en realitat, de noves obres d'infrastructura. El

El Pla Felipe: xifres i frases

Total d'inversions a l'estat espanyol:
1'6 bilions de pessetes
Distribució:
Transport urbà 30'9%
Transport ferroviari 19'0%
Infrastructures 50'1%
Finançament: (en milers de milions)
Administració Central 1.200
Governs autònoms i ajuntaments 393
Finançament privat 36
Percentatges:
Administració central 73'7%
Governs autònoms i Ajuntaments 24'1%
Finançament privat 2'2%

Total d'inversions als Països Catalans:
540.000 milions de pessetes
Percentatge respecte al total: 33'1%
Barcelona 466.000 milions
València 74.000 milions

Frases:

Felipe González, president del govern espanyol: "Es una resposta a l'angoixa del transport de les grans ciutats"

José Barrionuevo, ministre de Transports, Turisme i Telecomunicacions: "Tracta de respondre a l'esperança de fer més habitables les grans concentracions urbanes".

Vicente González Lizondo, diputat d'Unió Valenciana a les Corts espa-nyoles:"És electoralista, manipulador i marginador... les xifres són falses i amaguen la reacció desesperada d'un govern, d'un partit que vol donar suport als seus candidats municipals".

Antoni Lucchetti, portaveu d'Iniciativa per Catalunya a l'Ajuntament de Barcelona: "Començant per la denominació, és una vergonya".

Pasqual Maragall, alcalde de Barcelona:"Significa un gran esforç inversor de l'administració central, i per a Barcelona és un salt històric, només caldria coronar-lo amb el *metro* olímpic".

Josep Maria Cullell, cap de CiU a l'Ajuntament de Barcelona: "Acceptar el Pla Felipe és un error històric sense visió de futur, s'haurien d'invertir més diners en el *metro* de Barcelona que en el de Madrid"

pla es preocupa més per donar uns terminis concrets a projectes ja vells i per coordinar les administracions encarregades de les diferents obres que de proporcionar noves solucions a l'urgent problema del transport. Aquesta aparició d'un pla que fa que l'Administració Central agafe de la mà antigues iniciatives, ha provocat nombroses protestes per part de l'oposició; José Luis Olivas, regidor del Partit Popular a l'Ajuntament de València, manifestava en diversos mitjans de comunicació que "l'administració central assumeix obres que anaven a ser finançades pel Consell Metropolità de l'Horta i per la Generalitat i en realitat fa ben poca cosa nova. Això demostra l'escassa autonomia de la nostra administració respecte a Madrid".

Les intervencions del Pla Felipe es dirigeixen a potenciar el transport alternatiu al cotxe, mitjançant la millora del transport públic i, en concret, dels ferrocarrils de la rodalia.

A València, les principals obres seran l'electrificació de dues línies de ferrocarril i la construcció d'un de nou entre la capital i Silla, a més de la finalització del segon cinturó, una nova circumval.lació de la ciutat, l'autovia València-Torrent i els distribuïdors Nord i Sud. La majoria d'aquestes obres són projectes ja vells. El segon cinturó està pràcticament acabat i la resta de projectes feia ja temps que buscaven una data i un pressupost. Únicament la circumval.lació de la ciutat és relativament nova.

A Barcelona, les ambicions són majors perquè per al 94 es tractarà de duplicar l'oferta ferroviària actual. Quant a les infrastructures de carretera, es conclouran les *potes* Nord i Sud.

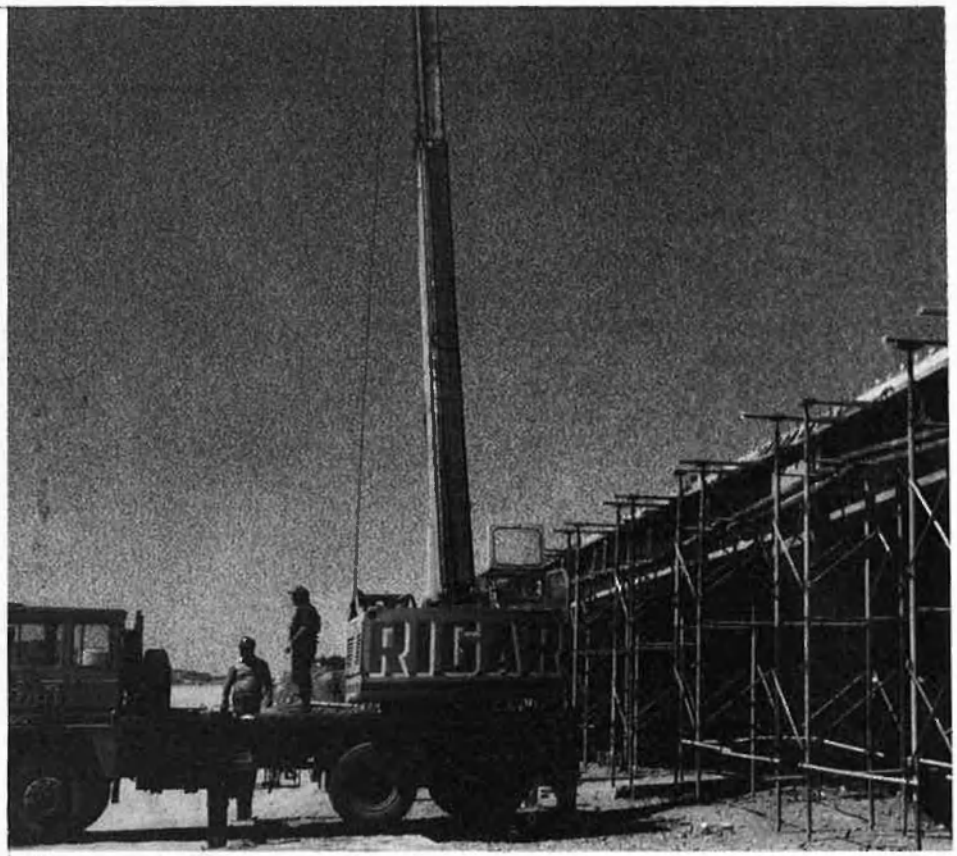
DESPULLAR UN SANT PER VESTIR-NE UN ALTRE

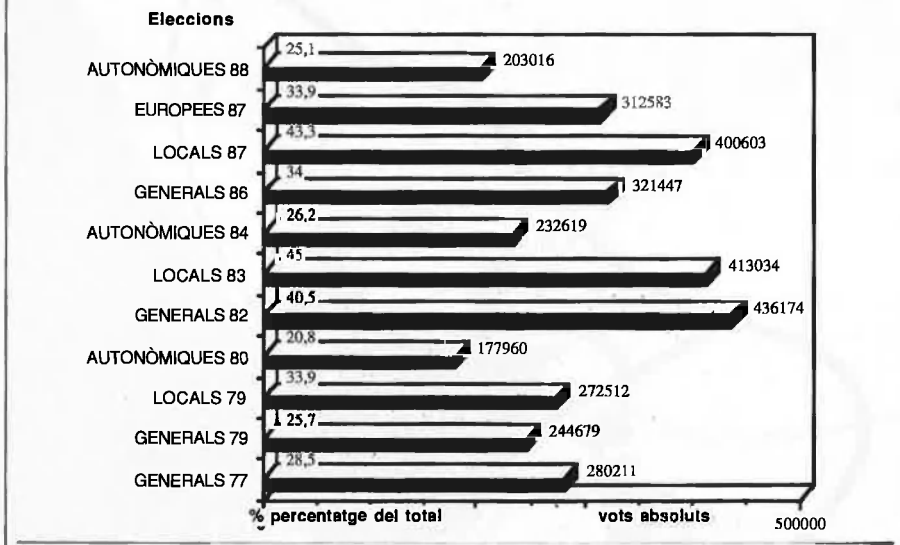
Després de les primeres intencions de realitzar una autovia gratuïta que recorreguera el Maresme, les coses han canviat. El passat dimarts 6 de juny, el ministre Sáenz Cosculluela confirmava que l'autovia seria de peatge i ho va justificar tot al.legant que el MOPU havia fet inversions molt importants a Barcelona. Manuel Mas, alcalde de Mataró i membre del PSC, viu ara un dels moments més difícils del seu mandat. La premsa va anunciar que els 466.000 milions de pessetes que s'invertiran a Barcelona pel Pla Felipe tenien com a contrapartida que el MOPU no tinguera diners per a invertir els 35.000 milions necessaris per a fer l'autovia Mataró-Malgrat. Mas, que va ser un dels principals defensors de l'autovia quan aquesta encara era gratuïta, ha demanat una entrevista urgent amb el ministeri perquè té la impressió que "no s'entén el sentit de la nova obra". Prompte va sorgir la frase inevitable, es tractava de "despullar un sant per vestir-ne un altre".

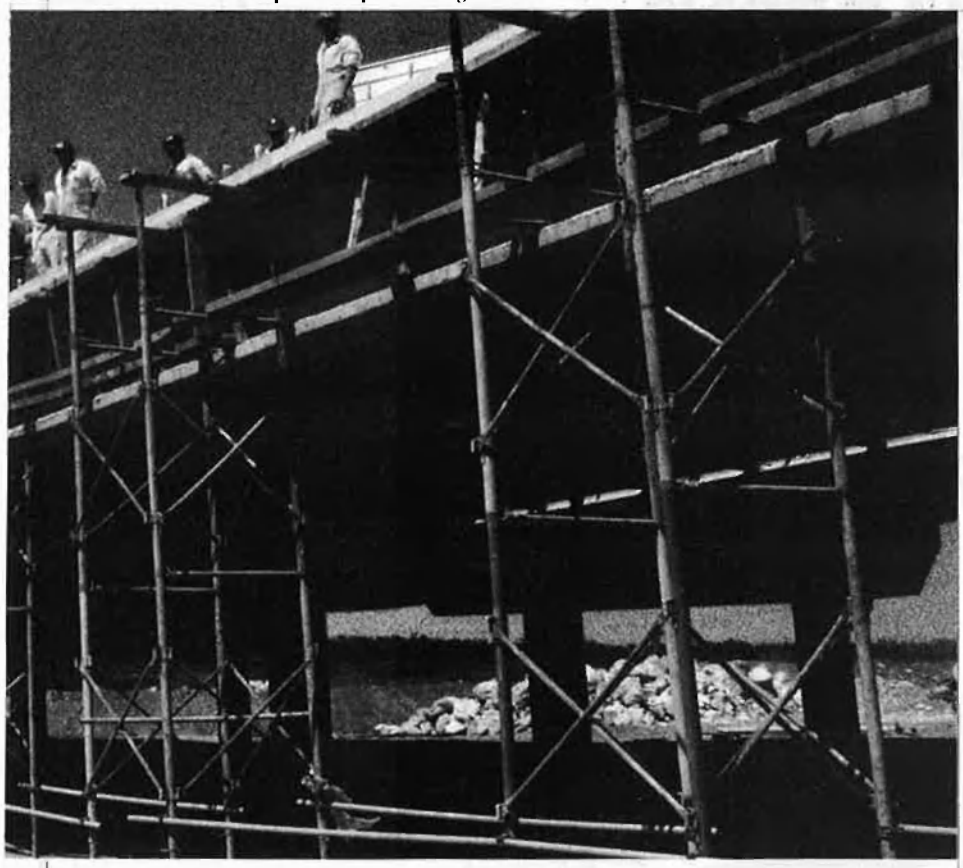
L'afer ha provocat que el mateix PSC difonguera una nota el passat dimecres dia 6 on es negava al peatge de la nova autovia i esperava que "les alternatives que segueixen obertes portin a solucions satisfactòries".

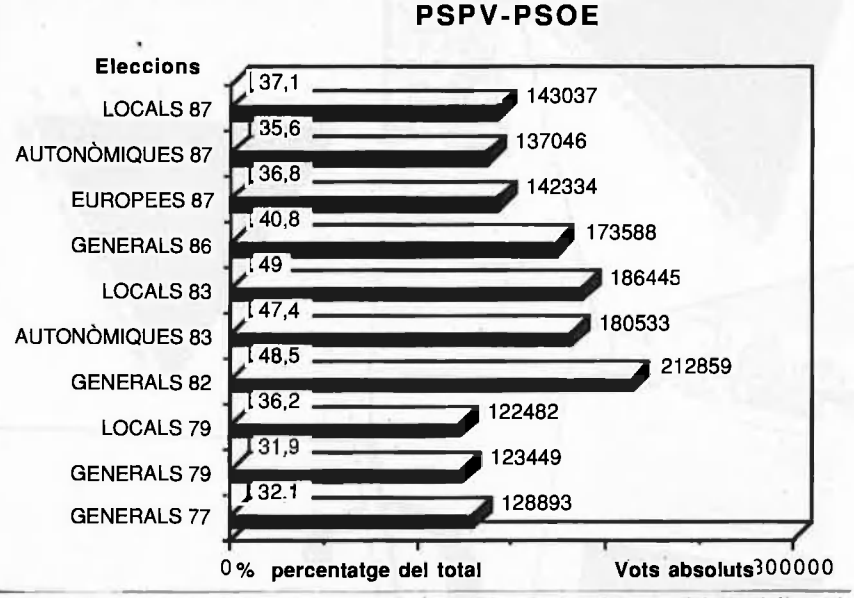
De moment les alternatives estudiades pel Ministeri d'Obres Públiques només inclouen la supressió d'un altre tram de peatge, el de Paipol a Montmeló en l'autopista A-7. La guerra entre el PSC i el PSOE sembla inevitable, el mateix delegat del govern a Catalunya, Martí Jusmet, s'ha declarat a favor dels arguments del Partit Socialista de Catalunya.

A Catalunya, ni Maragall com a alcalde olímpic amb lògica vocació/obsessió per arribar al 92, ni el seu partit, es poden permetre el luxe de caure en els greuges

comparatius de la capital amb unes comarques especialment alertades per la pluja de milions sobre la ciutat dels anells. I menys quan el discurs de Convergència i Unió (que ha resistit fàcilment a comarques i s'ha acostat fins al límit al PSC a Barcelona en els últims comicis electorals) ha jugat amb l'arma de l'*equilibri territorial* quan es tractava de justificar la negativa a invertir més en la ciutat olímpica.

Barcelona reuneix totes les característiques que han justificat el Pla Felipe, perquè la pèrdua de vots dels socialistes ha estat evident en les últimes eleccions. El passat 29 d'octubre de 1989, Convergència i Unió es feia amb el 34'1% dels vots de Barcelona. Resultats: deixava al PSC amb un 34% i guanyava per primera vegada al Cap i Casal en unes eleccions no autonòmiques. El partit de Pujol encetava un compte enrere cap a l'alcaldia olímpica amb l'empenta d'una corba ascendent en els últims cinc anys a la capital catalana. D'altra banda, els barris més humils de Barcelona han deixat de costat el PSC amb la consolidació d'Iniciativa per Catalunya com a força política d'esquerra.

El Pla Felipe no ha pogut fer grans favors a Maragall quan ni el seu propi partit se l'ha pres amb entusiasme. L'alcalde va requerir fa un any una inversió milionària de l'estat a través de la creació del *holding* olímpic i ara l'administració central s'ha limitat a sumar aquelles quantitats i d'altres ja previstes en cinturons (fins i tot les del tram del litoral que ja està acabat) per impressionar amb una suma que s'acosta al mig bilió. Si es té en compte que l'única novetat és l'aportació de l'anomenat contracte-programa del metro, congelat des de fa cinc anys, s'entendran més fàcilment les dures crítiques que ha rebut per part de tota l'oposició, incloent-hi els representants d'IC que han donat suport als socialistes. Tothom ho ha batejat com a simple operació de *marketing* pel fet que els 45.000 milions de pessetes negociats l'any 1985 per a noves inversions de *metro* s'han quedat en 15.000 milions, i encara condicionats a la construcció d'un metro olímpic fins a l'anella de Montjuïc, sobre el qual no hi ha acord i que és pràcticament impossible enllestir abans del 1992.

Sobre l'electoralisme de la proposta, Ricard Pérez Casado opina que "d'alguna manera el creixement de la renda ha provocat una motorització increïble; els sistemes de comunicació van per darrere i la mala circulació és un dels problemes que més a prop té el ciutadà. Sí, hi ha un component de resposta en aquestes obres a la pèrdua de vot urbà, em recorde ara de la reforma de París que encetà Miterrand..." Per a Pérez Ferré, "la reflexió d'un socialista de la Moncloa i un de qualsevol municipi sobre la gestió municipal és la mateixa. La democràcia es fonamenta en el vot i per tal que la gent ens vote hem de donar una bona gestió, i el Pla Felipe entra en aquesta bona gestió però no és un pla electoralista".

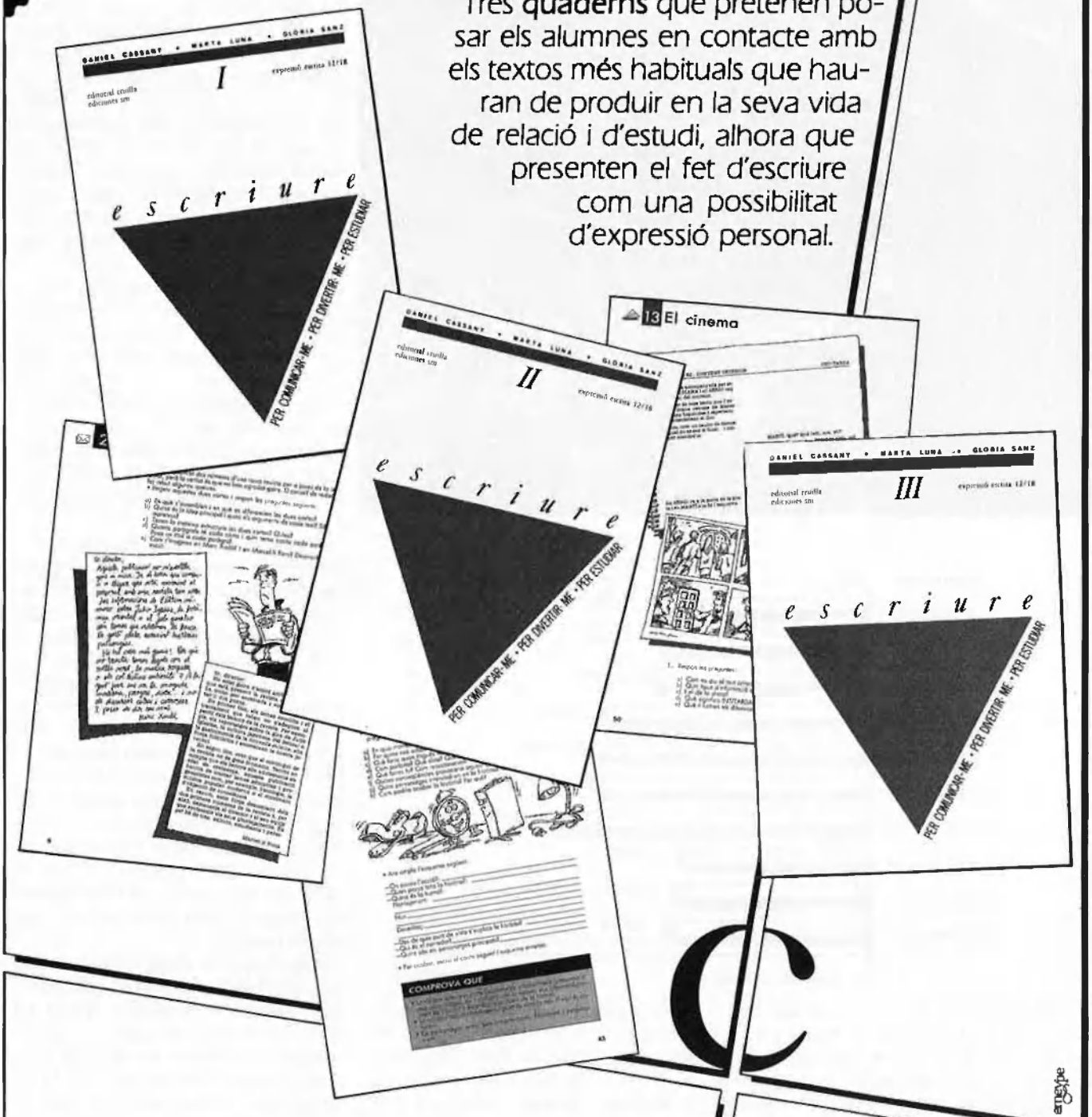
Malgrat aquestes declaracions, la sospita i el record d'altres temps han omplert l'opinió pública de suspicàcia. Queda ara saber fins on arribarà aquest pla que representa una inversió i un esforç per coordinar diverses administracions de la mà de la central, sense precedents a l'estat espanyol. Un pla que comença enguany i acaba el 93 i que llançarà al carrer la major quantitat de milions l'any 91, el mateix de les properes eleccions municipals.

Jordi Sebastià i Carles Capdevila , amb informacions de Miquel Payeras.

NOVETAT CURS 1990-91

QUADERNS D'EXPRESSIÓ ESCRITA

Tres **quaderns** que pretenen posar els alumnes en contacte amb els textos més habituals que hauran de produir en la seva vida de relació i d'estudi, alhora que presenten el fet d'escriure com una possibilitat d'expressió personal.

Estan organitzats de forma cíclica i estructurats en tres seccions: escriure per comunicar-me, per divertir-me i per estudiar.

editorial cruïlla

Comercialitza: CESMA, S.A.
Progrés, 294-296 tel. 383 10 11
08912 Badalona (Barcelona)

'Saó'-Joan Fuster ↑

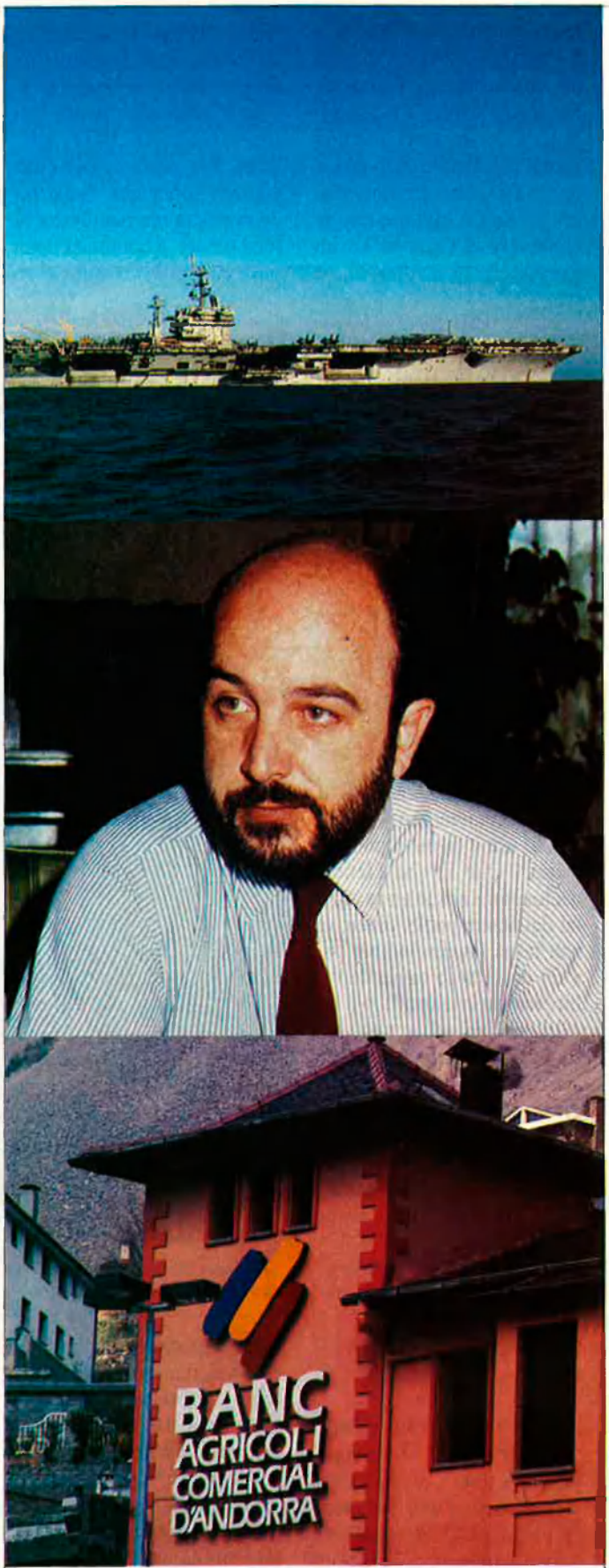
La revista *Saó* ha decidit dedicar un número en exclusiva a l'estudi de l'obra i la persona de Joan Fuster. A més de l'oportunitat de la iniciativa, cal remarcar, en un temps variable com pocs, la seguretat amb què es realitza aquest quadern; com podem llegir: "perquè volem recuperar el nom de les coses", perquè "a casa nostra parlar de cultura nacional és parlar necessàriament de Fuster".

Joaquín Almunia ↑

El ministre per a les Administracions Públiques, Joaquín Almunia, i el vice-president del govern autònom de Balears, Joan Huguet, que han estat fent una ronda de converses que, sembla, desbloquejaran la tensa situació existent entre els dos governs i que podria tenir com a primera conseqüència que Balears fos contemplada com a comunitat de tres províncies, la qual cosa permetria un major finançament de la comunitat, precisament el tema que sempre ha enfrontat les dues administracions.

Agrupació de bancs d'Andorra ↑

Per primera vegada, un dels paradisos fiscals europeus, Andorra, ha decidit crear una comissió supervisora que vigilarà el blanqueig de diners procedents d'activitats il.legals com el narcotràfic. La decisió la va prendre l'Agrupació de Bancs del petit país pirinenc. Desconeixem si en la decisió ha pesat més el nou govern andorrà i les pressions internacionals perquè el país es modernitzi, o la reunió mantinguda a París pel grup internacinal d'acció financera sobre el blanqueig dels capitals. Sigui com sigui, benvinguda sia la iniciativa contra el narcotràfic i el crim organitzat.

De dalt a baix, els vaixells ianquis a Palma, Joaquín Almunia i la Banca Andorrana.

U.S. Army ↓

Els ianquis, els inevitables fills de l'Oncle Sam, a més de portar els seus vaixells a la badia de Palma, ara no es conformen només amb això i deixen *amables* regalets per als mallorquins. A la platja de S'Arenal, el pànic s'apoderà dels presents quan algú donà la veu d'alarma en veure una espècie de tub d'un metre setanta de llargària i vint centímetres de diàmetre, que duia la inscripció "US NAVY, NO TOCAR". Afortunadament només era un tub per a portar bengales, però així i tot, davant la presumpta perillositat, calgué fer-lo explotar per evitar danys.

Ferran Cardenal ↓

El governador civil de Barcelona no es va lluir massa amb la detenció i posterior expulsió de diversos marroquins que vivien a la província de Barcelona. Clar que tot forma part de la nefasta Llei d'Estrangeria, però Ferran Cardenal, com a responsable de les forces de seguretat que es va encarregar de l'operació, hauria de prendre en consideració que el fet de no ser ciutadà d'un estat no trau la qualitat de persona. Ho diem perquè les detencions semblaven més deportacions que fets legals.

Cambra dels Lords ↓

Poc de seny ha demostrat la Cambra alta de la Gran Bretanya, en negar-se a ratificar un acord pres per la Cambra dels comuns. L'acord, relatiu a l'autorització per a jutjar vells criminals nazis residents al Regne Unit, ha portat una vegada més a debat l'existència d'aquesta institució. La decisió dels seus Lords de no autoritzar els judicis s'ha revelat molt poc afortunada i pot ser la seua primera crida a la desaparició.

LA SETMANA 7

Ex-UPV fa partit

1 Francesc Ferrandis, destacat militant d'Unitat del Poble Valencià, fins a la Quarta Conferència, el congrés de la ruptura, s'ha erigit com un dels principals promotors de la joveníssima formació Col.lectiu Valencianista, amb seu nacional i agrupació geopolítica, de moment, a la ciutat de les torres de Quart i de Serranos.

Col.lectiu Valencianista agrupa la fins no fa res anomenada Assemblea d'Almussafes: el grup de regidors i regidores, militants de base i candidats a una probable afiliació nacionalista, que abandonaren el partit liderat per Pere Mayor, Josep Lluís Blasco, Ernest García i Vicent Alvarez, amb motiu de les profundes divergències subratllades al debat que va ocupar tota la darrera trobada del partit. Disconformes amb les resolucions aprovades al seu document polític, els d'Almussafes optaren per abandonar l'única força de "l'esquerra valenciana", alhora que, des de la seua minoria, preparaven la inscripció d'una nova sigla al registre d'associacions. Tot en defensa "d'una vertadera opció nacionalista ".

Ara els escindits intenten sintetitzar al cap i casal del país –"centre difusor del moviment modernitzador de les nostres estructures comunitaries"– diverses sensibilitats i sangs valencianistes, "per crear consciència nacionalista en la nostra ciutat, on cal vertebrar i no fer contradictòries les manifestacions de la cultura popular i l'elaboració teòrica dels sectors intel.lectuals de la societat".

Amb Francesc Ferrandis es donen cita en la flamant plataforma altres notaris exsocis d'UPV, com Francesc Santacatalina, Rafael Castelló, Josepa Chesa, Francesca Sevila o Rafael Company. Vells i velles ànimes d'una forma d'entendre la política del valencianisme que, des de les seues comarques, ja començen a lligar-se en un projecte convergent amb el nascut ara a la metròpoli del Túria. "Que la consciència nacionalista arrele en la capital del nostre poble, diuen, és una tasca imprescindible per a fer triomfar la causa de l'alliberament nacional".

El nou cos polític s'ha sentit des de sempre sensible amb les idees de pau i entenniment valencià defensades per Eduard Mira i Damià Mollà, encara que es declaren, sense embuts, clars simpatitzants d'una política amb color d'esquerra.

Ismael L. Belda

Dalt, unes imatges de la manifestació dels membres dei SUP; baix, Tele-5, ara amb capital d'El Tibidabo SA

Per una Mallorca digna

2 Sota aquest lema i amb l'afegit de "Prou d'urbanitzacions", s'ajuntaren més de quatre mil persones en una de les manifestacions més nombroses dels últims temps, fetes a Palma. Organitzada pel GOB (Grup Ornitològic Balear i de defensa de la natura) amb el suport de nombroses organitzacions cíviques, sindicals i partits polítics (CC.OO, UGT, EU, PSM, Els Verds... per citar els més coneguts), l'objectiu de la marxa era manifestar el total rebuig al continuat deteriorament del medi ambient de Mallorca, provocat per la febre constructora dels últims anys i que amenaça seriosament la integritat de l'illa.

En un ambient festiu, els manifestants van recórrer les principals vies ciutadanes tot reivindicant una Mallorca "verdfa i neta", al mateix temps que cridaven diversos eslògans i portaven pancartes amb lemes que, en alguns casos, eren força ocurrents:"l'únic terrorista, l'hoteler capitalista", "goma 2 per als urbanitzadors". Potser, el més impactant dels missatges era, per la seva rotunditat i brevetat, el que portaven els membres del col.lectiu anarcoecologista, Estel Negre que senzillament deia: "Prou, porcs".

Entre els milers d'assistents hi eren presents dirigents de partits d'esquerra com Eberhard Grosske (EU), Mateu Morro (secretari general del Partit Socialista de Mallorca), Joan Buades (Els Verds); diputats autonòmics com Jo-

an Mayol (PSM) o Bernat Trías (CDS). Molt comentada fou la presència de Josep Forteza-Rey, president de la Federació Hostalera de Mallorca.

La marxa acabà en el Parc de la Mar, on diversos grups mallorquins de *pop-rock* muntaren tota una festa reivindicativa per una Mallorca digna.

Miquel Payeras

Cada volta és més gran el descontentament que les urbanitzacions provoquen entre els habitants de les Illes.

El Tibidabo i Tele 5

3 El Tibidabo S.A., empresa dedicada al lleure i la comunicació que pren el nom de la famosa muntanya amb parc d'atraccions que regna sobre Barcelona, ha aprovat realitzar una ampliació de capital social de 2.520 milions de pessetes. Aquesta ampliació es destinarà fonamentalment a finançar la recent adquisició per part d'aquesta empresa del 25% de les accions de Tele 5, operació que ha comportat un desemborsament de 3.750 milions de pessetes.

La introducció de Tele 5 ha significat per al Tibidabo la venda de les seves participacions a CINEPAQ SA, empresa amb qui participava junt amb Anaya i Canal Plus, SA.

L'activitat de Tibidabo, SA, se centra de tota manera en la gestió de l'històric parc d'atraccions que, gairebé centenari, acaba de ser remodelat. Aquest procés no s'ha donat per finalitzat. Devaluat per l'ús i l'avorriment, el mític parc d'atraccions ha sabut renàixer i incrementar de nou el nombre de visitants amb noves atraccions i nova tècnica per a les més clàssiques.

Albert Punsola

Descontentament policial

4 La insistència amb què les fonts del govern, començant per les declaracions de Felipe Gonzalez davant totes les televisions que ara gaudim, han manifestat que la Guàrdia Civil no és lloc per a sindicats ha provocat que diversos sindicats de policia protestaren durant la passada setmana pel que significa aquest "greuge comparatiu" per als seus companys. Companys, però no tant perquè l'actitud del govern respecte al futur del cos *Civil* és la de no desmilitaritzar-lo.

Sense pancartes al.lusives, però corejant eslògans que feien referència a la duríssima situació que ara travessa l'il.legal sindicat Unificat de la Guardia Civil, diversos membres del Sindicat Unificat de Policia celebraren a València una manifestació davant la delegació del govern. Alguns comentaren el seu sentiment d'impotència per una situació que semblava que podria canviar però que les actituds del govern no han fet sinó perllongar de manera indefinida.

La situació dels guàrdies civils que van ser empresonats per la seua suposada pertinença al sindicat resulta tan ridícula per a molts dels policies que abans es trobaven en una situació pareguda que arriba a ser increïble.

El debat per la desparició d'un cos que no s'ha caracteritzat precisament per la seua voluntat de mantenir les formes democràtiques s'està convertint en una ferida sagnant que el govern de Felipe Gonzalez vol tapar com siga. Les seues indicacions sobre la presència de situacions similars a Europa no han servit sinó per a constatar que el problema té un abast major de l'esperat, però en absolut han servit per a apaivagar unes protestes que lliguen totalment amb el que se li suposa a un estat de ple dret.

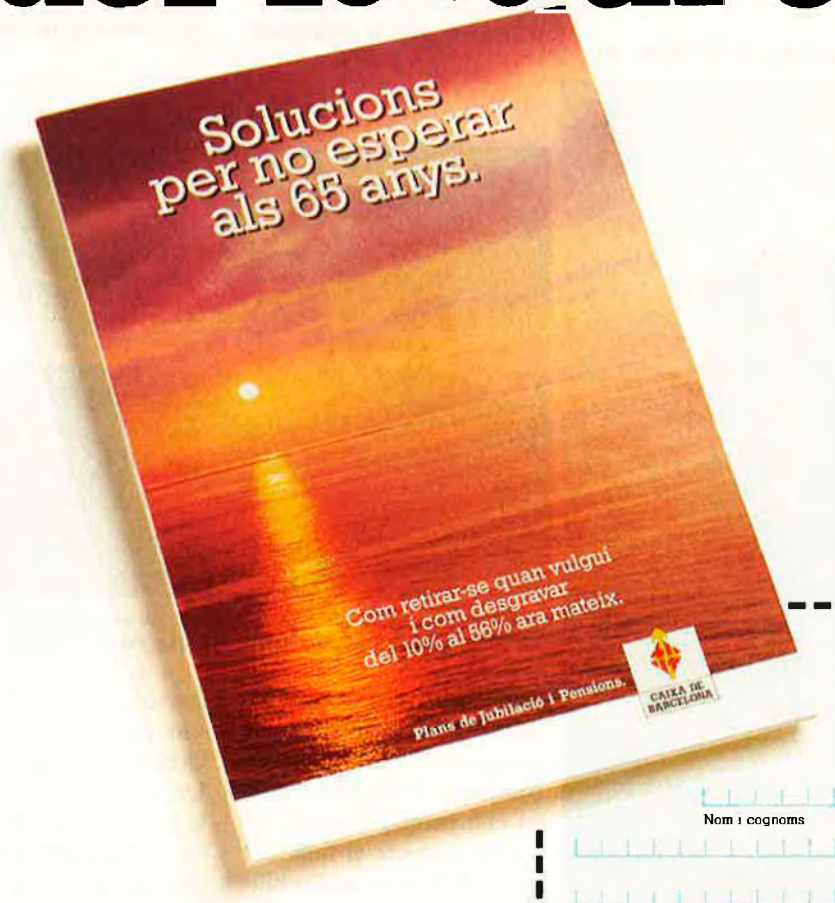
Caldrà veure qui ix més perjudicat en aquest contenciós que mantenen els membres del SUGV i el govern; si els primers, que poden acabar en la pressó, o els segons, que poden trobar-se amb un problema molt més greudel que s'esperaven i que pot tenir una àmplia influència en una societat que vol més i més canvis. *J.Sebastià*

COP D'ULL

Delta de l'Ebre, dies després de la commemoració del dia mundial del Medi Ambient. Ha passat la festa.

Demani'l ara i desgravi del 10% al 56%.

Demani'ns el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

L'hi enviarem a casa seva, gratis, encara que no sigui client de Caixa de Barcelona.

Perquè pugui fer-se un Pla per retirar-se quan vulgui, modificar les aportacions com li convingui, posar i treure diners en qualsevol moment i, a més, **desgravar del 10% al 56%.**

X Enviïn-me per correu, gratis i sense compromís, el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

Nom i cognoms

Domicili

Codi postal Població

Telèfon D.N.I.

És titular d'algun compte a Caixa de Barcelona? ☐Sí ☐No

Signatura

En cas afirmatiu, indiqui: Cl. Oficina

Nº de compte

Lliuri aquest cupó a qualsevol de les nostres Oficines o enviï'l per correu a: CAIXA DE BARCELONA (Pla de Jubilació i Pensions) Diagonal 530, 08006 Barcelona

Plans de Jubilació i Pensions.

CAIXA DE BARCELONA

CAFE DEL TEMPS

Miquel Alberola

Ràdio parèntesi

La notícia és que Ràdio Nacional d'Espanya a València, Ràdio 4, aboleix de juliol a setembre tot indici de programació i instaura un règim de música i informatius. Fa un parèntesi dins el parèntesi que és. Que és molt de parèntesi. Perquè des de la fusió de RNE i RCE, la situació del circuit valencià és penelopiana i balla al ritme de la provisionalitat permanent. La circumstància no hauria de preocupar si Ràdio 4 fóra una empresa radiofònica privada, però tractem amb una empresa pública i radio(a)fònica.

Quan **Jordi García Candau** va carregar amb la direcció general de RTVE va declarar-se favorable a replantejar la ràdio pública i a reorientar-la cap al sentit comú. I això és evident que no ha passat de ser una intenció pel que fa al nostre territori. Segons conten, en una conversa mantinguda aquells dies entre el nou director general i **Enric Sopena**, García Candau va comunicar al director de RNE que ell s'ocuparia personalment de les emissores valencianes, i, vist —sentit, en aquest cas— el resultat, no se sap si encara no ha posat el pla en acció o si això que està passant ja és el pla. Perquè mentrestant, el director de Ràdio 4 a València, **Juan Mascarell** —ara crec que li diuen Joan—, no ha fet més esforç que inundar el temps d'emissió sense reparar en els continguts, la qualitat o la idoneïtat del producte. Això, probablement, era excedir les seues possibilitats. I ara, finalment, quan ha aconseguit reduir l'audiència de l'emissora a la misericòrdia i ha devastat les il.lusions dels periodistes de la casa, liquida existències a base de melodies, fórmula que converteix Ràdio 4 en una fotocòpia econòmica del *hilo musical*.

Si algun al.licient ha tingut Ràdio 4 és que durant 24 hores al dia no ha fet servir més llengua que el valencià, però el mèrit, una volta més, no solament s'allunya del director sinó que és a pesar seu que ha pogut realitzar-se. D'entrada, va ser una imposició de Madrid —¿qui havia dit que de Madrid no venia res de bo?—, i després, els periodistes no han tingut cap suport per part de l'empresa: ni assessors lingüístics ni normes ni diccionaris ni cursos de reciclatge. Això, en tot cas, ha anat a càrrec del voluntarisme dels treballadors, que, amb esforços que no els corresponia, han pal.liat el desficaci com han pogut i han dignificat mínimament la irracionalitat dels productes.

Qualsevol empresa normal, amb les lesions que Mascarell ha ocasionat a la credibilitat i la professionalitat de l'emissora, hauria adoptat les formalitats corresponents per a donar-li solució al cas. Però passa que Jordi García Candau ha previst efectuar un canvi suculent de locals per a l'emissora. I l'operació és de tanta envergadura que necessita una substanciosa subvenció de la Generalitat valenciana. I en les dependències de la Generalitat valenciana hi ha algú que té interès d'evitar qualsevol intromissió de professionalitat en els destins de l'emissora, no siga cosa que s'aparte de les consignes i recupere l'audiència a expenses dels 16.000 oients de Canal 9 Ràdio. I no seria desgavellat que una cosa —la subvenció— anara a canvi de l'altra —mantenir Mascarell, que és tota una garantia de continuïtat. El problema és que quan arribaran els locals no quedarà emissora. De moment, aquest estiu, música refrescant. I a octubre, marxes fúnebres. García Candau sintonitza magníficament.

Retractació

Fa un parell de setmanes, a propòsit del XIV congrés d'història de la Corona d'Aragó, en aquesta secció vam donar per fet que el senyor **Hipólito Gómez de las Roces** havia fet servir *excuses baturres* per tal de no viatjar a l'Alguer. No és cert. El de las Roces finalment va viatjar a Sardenya, i el que sí que va fer servir va ser la seua avioneta personal, que per cert anava oferint-la a tothom per al regrés. La ciència es fa a base d'errors.

La Masia és un centre dedicat al tractament i la reinserció de toxicòmans

Un pols contra la droga

La guerra contra la droga no cesa. EL TEMPS ha estat a La Masia, una comunitat terapèutica que hi ha a Sant Salvador de Guardiola, per veure com viuen la reinserció una dotzena de joves.

"En tus brazos una herida
que se abre al Universo,
en tus suenos la esperanza
de que un día estés despierto".

A questa estrofa està escrita en un paper enganxat a la paret del menjador de La Masia, a Sant Salvador de Guardiola, comarca del Bages. Els versos presideixen el dinar. A taula, tretze nois mengen macarrons i fan broma entre ells. Cada dia, tots tretze comparteixen casa, cuina, treball, teràpies i converses, amb un objectiu: sortir-se'n. Un equip de professionals els ajuden en el seu propòsit.

La Masia ocupa una extensió de terreny d'una hectàrea en la qual els ingressats practiquen tot tipus d'activitats. A part de l'edifici pròpiament dit (un xalet de planta baixa i un pis), hi ha uns horts, una piscina i un petit camp de futbol.

UN CENTRE NO VOLGUT

La Masia és una comunitat terapèutica propietat de l'associació Estrep, entitat dedicada al tractament i reinserció de toxicòmans amb problemes d'adaptació social. El juliol de l'any passat, quan Estrep va comprar aquest terreny i va començar a enviar-hi nois, els veïns de la urbanització El Graell, de Sant Salvador de Guardiola, van posar el crit al cel. El temor que el lloc és convertís en un centre de distribució i venda de drogues va fer que l'associació de veïns s'oposés frontalment a la presència tan propera del centre de tractament. Dos responsables d'Estrep van veure com s'intentava fer bolcar el seu cotxe -amb ells a dins-, i l'alcalde, Josep Trullàs (CiU) va arribar a ser agredit en el transcurs d'una manifestació.

Vistos el suport institucional de què gaudia Estrep i la voluntat de l'alcalde de fer costat a la instal.lació del recurs, els veïns opositors, pràcticament tots estiuejants, van començar a fer córrer rumors falsos sobre el comportament dels ingres-

sats a La Masia, també sense resultat.

L'alcalde recorda especialment una trucada d'un veí que no es va voler identificar dient que havia vist sis o set "drogaaddictes" punxant-se al mig del carrer. Va resultar ser fals. Una altra veïna va trucar esverada a l'ajuntament alertant que "els drogaaddictes" s'havien escapat de la granja. En realitat feien *jogging* pels voltants.

UN CURSET DE VÍDEO A CCOO

Amb l'arribada de la tardor va tornar la calma a Sant Salvador de Guardiola. Marta Isvert, sòcio-terapeuta, passa dos dies seguits per setmana a la comunitat, compartint amb els pacients el menjar, la feina i, és clar, també el mals moments. Pensa que aquest estiu no tornarà a haver-hi problemes: "No passarà res, perquè ja han pogut veure que durant un any no hi ha hagut cap queixa. Al contrari, tenim molt bones relacions amb el veí del costat: li vam regalar dos cadells de gossa, i l'altre dia ens comentava que quan els nois juguen a futbol la seva dona i ell se'ls miren i ho passen molt bé".

Els ingressats a La Masia s'aixequen molt d'hora. Fan esport, treballen l'hort i realitzen tallers de fotografia, ceràmica, macramé i fusteria, entre altres. Tenen les feines dividides, de manera que mentre uns treballen, altres fan el dinar. Un d'ells és l'encarregat del dia, designat de forma rotatòria.

Avui l'encarregat del dia és Miquel. A més, és l'especialista en fotografia. Malgrat ser de Jaca, parla un català correctíssim: "quan acabi el tractament vull dedicar-me al vídeo. M'he afiliat a CCOO per rebre un curset que donen sobre el tema".

Miquel ens ensenya la casa. Al pis de dalt, les habitacions, els lavabos i les dutxes "les hem construït nosaltres mateixos"; també hi ha una sala d'estar amb llar de foc i televisió. Els ingressats només poden veure un pel.lícula cada setmana. "L'objectiu és que sàpiguen optar i seleccionar", diu Marta. A més, està prohibit llegir còmics. Forma part de la teràpia.

Avui un dels nois, Juanón, ha decidit marxar. Portava una mica més de dos mesos al centre, i no havia arribat mai a adaptar-s'hi. En casos com aquest, el que abandona la comunitat ha d'explicar davant tota la resta els motius que el porten a prendre aquesta decisió. Aquesta reunió serveix moltes vegades perquè s'ho repensin. Aquesta vegada però, no ha estat així. Juanón ha baixat a la reunió vestit de carrer i amb les maletes fetes. Està decidit a marxar: "No m'agrada que em rectifiquin segons quines coses".

¿HOMES O ADOLESCENTS?

El motiu de molts dels problemes que sorgeixen a La Masia és el fet que les responsables siguin totes dones. Helena Cascalló, directora del centre, ens explica que la majoria d'aquests nois estan educats amb una concepció masclista i els costa d'obeir les intruccions d'una dona.

Aquest no és, però, el principal obstacle: "Per a tots ells la droga ha estat una manera d'evitar els problemes que se'ls van presentar en la seva adolescència, una mena de parèntesi que ara volen tancar. L'inconvenient és que quan volen fer-ho es troben que han d'afrontar els mateixos problemes que llavors no van encarar. Així, et trobes amb homes de vint-i-set o vint-i-vuit anys que encara són uns adolescents". Helena parla amb la seguretat del professional. Està especialitzada en tractament de drogodependents i ara està realitzant el *master* sobre drogodependències que ofereix la Universitat Central de Barcelona. Una professional, però, no gaire agraïda als mitjants de comunicació.

EL PAPER DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

Als anys setanta la premsa va descobrir un nou tema que li podia oferir moltes notícies, i molt espectaculars: la droga i el món que l'envolta. "L'associació entre drogaaddicte i delinqüent és constant, només se'ns presenta la part negativa; ningú explica el que fem aquí i que n'hi ha molts que se'n surten", es queixa.

Malgrat que el centre és teòricament mixte, en l'actualitat només hi conviuen nois. A la comunitat terapèutica no s'admeten parelles ni nens petits. Les relacions sexuals entre els ingressats no estan permeses i, juntament amb la introducció de drogues al centre, és una de les causes d'expulsió. Fins avui no han hagut d'aplicar mai cap mesura d'aquest tipus.

Helena Cascalló ens explica el perquè d'aquesta restricció: "Nosaltres volem que siguin una mica egoistes i pensin en ells mateixos, en el que ha estat la seva vida i què volen fer a partir d'ara. La vida en parella els ditrauria d'aquesta reflexió; per això la considerem negativa dins del procés de tractament".

El que sembla evident és que en el centre s'ha aconseguit un alt grau de convivència i que s'hi respira un bon ambient. Els nois no només es dediquen a treballar i prou, sinó que desenvolupen activitats creatives.

Els ingressats a La Masia acostumen a ser individus en fase de deshabituació, amb una llarga evolució toxicològica i que han fracassat en altres tipus de tractament. El seu nivell cultural és molt heterogeni. Molts no tenen ni el batxillerat.

Malgrat això, s'han organitzat debats sobre temes profunds i difícils amb molt d'èxit: el racisme, la prostitució... Avui un dels nois, Lluís, ha proposat un objecte de debat xocant: fins a quin punt la humanitat s'ha aprofitat dels experiments mèdics realitzats pels nazis durant la segona guerra mundial. En Lluís s'apressa a aclarir, per si de cas: "Que consti que no sòc racista, ¿eh?".

EL COST ECONÒMIC

La diferència de nivells culturals és paral.lela a la varietat de nivells sòcio-econòmics: hi ha ingressats de classe mitjana, baixa i marginada. Tots ells estan obligats a pagar una part del seu tractament i manteniment.

Mantenir un ingressat a La Masia, que té capacitat per a vint pacients, li costa a Estrep 160.000 pessetes al mes. D'aquestes, cent mil són sufragades per l'ajut institucional i el privat. Les altres seixanta mil les ha de pagar el pacient, que, si no disposa dels fons suficients, es pot acollir a les subvencions dels serveis socials existents.

Xavier Bru, sòcio-terapeuta d'Estrep a Barcelona, ens explica que és bo que el pacient se senti també responsable econòmicament del seu tractament: "Això estimula la seva responsabilitat. De tota manera, a Estrep no fem distincions econòmiques entre toxicòmans; ningú deixa d'ingressar al tractament per falta de recursos".

El dia s'ha fet curt i tornem a Barcelona. El taxista que ens porta a l'estació de tren de Manresa també té opinió: "Qui no se sap controlar els vicis és *basura*. Tots els drogaaddictes són *basura*". Després de passar un dia a La Masia aquesta opinió se'ns fa, com a mínim, estranya.

Eduard Voltas

LLIBRES PREMIATS D'EDICIONS 62

ORIOL BOHIGAS
«Combat d'incerteses»
Biografies i Memòries, 11
Premi Crítica «Serra d'Or» de Memòries 1990

RAMON GOMIS
«Capvespre al jardí»
L'Escorpí. Teatre/Galliner, 111
Premi Crítica «Serra d'Or» de Teatre 1990

ANTONI MARÍ
«Un viatge d'hivern»
Poëtica, 17
Premio Nacional de la Crítica 1989
Finalista del Premio Nacional de Literatura 1990

JORDI SARSANEDAS
«Fins a un cert punt. Poesia 1945-1989».
L'Escorpí Poesia/ Sèrie Gran, 1
Premi Crítica «Serra d'Or» de Poesia 1990
Lletra d'Or 1989

MICHEL ZIMMERMANN
«En els orígens de Catalunya: Emancipació política i afirmació cultural».
Llibres a l'Abast, 248
Premi Crítica «Serra d'Or» de Recerca 1990

De venda a totes les llibreries.

Algunes sentències judicials, al caire de l'escandol

Tribunals misògins

El famós cas de la minifaldilla ha desencadenat la polèmica: ¿són els jutges misògins? Si no és així, algunes sentències ho fan pensar. En aquest recull de casos es mostren situacions força greus ¿on és la justicia?

La inhibició del s magistrats davant de delictes comesos contra les dones és preocupant.

La prevenció contra la justícia forma part dels nostres hàbits culturals, però mentre molts d'aquests hàbits tenen un origen poc fonamenat en allò que anomenem la raó, la desconfiança envers el sistema judicial es basa en fets prou clars com les sentències dels jutges en situacions determinades. Aquesta afirmació pren tot el seu sentit quan les implicades són les dones. Per demostrar-ho, hem recollit tot un seguit de casos judicials, esdevinguts en els darrers anys, que mostren clarament la inhibició de molts magistrats davant de delictes flagrants comesos contra les dones.

Els casos en què més se sol posar de manifest la inhibició judicial són els de l'empait sexual en el treball. Sovint, la manipulació de termes com seducció, provocació o intencionalitat, ofereix prou joc perquè no es pugui demostrar un abús. De vegades, com en el cas que relatarem, les coses són molt més clares, tot i així no sembla suficient.

Joana Gallardo González i la seva filla, Dolors Villalba, treballadores d'una clínica dental de Manresa, van ser acomiadades dels respectius llocs de treball a causa d'haver-se negat a mantenir relacions sexuals amb el metge propietari. Els problemes van començar quan Joana Gallardo va demanar un préstec de 50.000 pessetes al metge per pagar l'ingrés en un hospital del seu marit que estava malalt. El metge de la clínica dental li va dir a Joana que li concedia el préstec amb una condició: que li deixés tenir relacions sexuals amb la seva filla i després amb ella mateixa.

En negar-s'hi, el propietari de la clínica va fer fora les dues dones. Les dues dones van portar el cas a la Magistratura de Treball i, després del judici, el metge propietari de la clínica, Artur Pugach, va ser declarat innocent ja que el jutge va considerar que no hi havia proves suficients per a inculpar-lo. A més, Artur Pugach va interposar una querella per

injúries i calúmnies contra la mare i la filla i els va demanar una indemnització. Si una cosa és la inhibició a l'hora de castigar, una altra encara més lamentable és la contradicció en el si del poder que emet una sentència. Això és el que va passar en el cas de la violació d'una estudiant nord-americana a Barcelona, Rence Margoon, que va ser enganyada, segrestada i finalment violada per Francisco Cuello. Gairebé un any més tard, Rence es va atrevir a denunciar el fet. Detingut el culpable i jutjat, va ser condemnat a 12 anys de presó i a pagar 60.000 pessetes de multa. En aquesta mateixa sentència, la sala va reclamar un indult que rebaixés la pena en 6 anys. No obstant això, el Tribunal Suprem va ratificar la condemna de 12 anys. No havien transcorregut ni 7 mesos des que fou emesa la sentència i la ratificació per part del Tribunal Suprem, quan tres jutges signaven un acte de llibertat provisional per a Francisco Cuello. L'argumentació per a prendre tal decisió és resumia en dues frases: calia deixar-lo lliure "donades les circumstàncies personals del processat" i la "naturalesa jurídica dels fets que s'havia enjudiciat".

Aquests jutges –coincidència– eren els mateixos que un temps abans havien atorgat la llibertat provisional a José Garzón Mejías, que estava a l'espera de ser jutjat per l'assasinat de la seva dona.

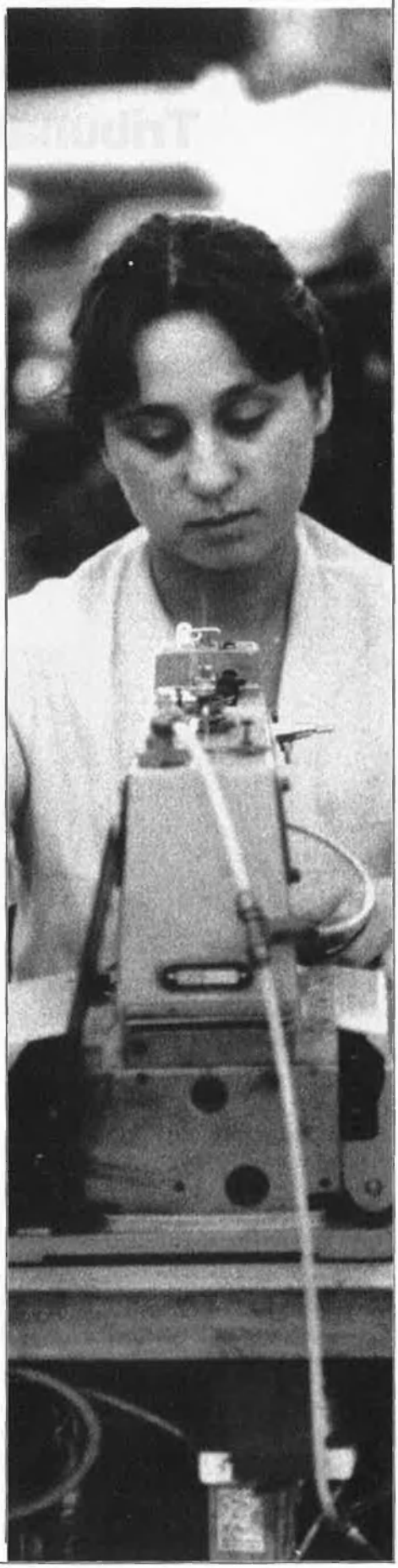
De vegades, els casos de violació amb l'agreujant de l'incest tampoc semblen fer despertar el zel de la justícia. Gemma, una noia barcelonina de 15 anys, havia estat violada sistemàticament pel seu pare des de feia temps, aprofitant que la mare era a la feina. Quan aquesta un dia ho va descobrir, va denunciar-ho a comissaria, moment a partir del qual van transcórrer dos mesos fins al judici. Durant aquest període de temps el pare va seguir violant la seva filla repetides vegades. El resultat de la primera compareixença davant la justícia del pare violador fou descoratjador: llibertat sense fiança. Immediatament després, i veient-se lliure de nou, el pare de Gemma va reiniciar les relacions forçades amb la seva filla fins que un dia li va produir una greu lesió, fet pel qual la noia va haver de ser hospitalitzada. No satisfet amb això, va colpejar violentament la mare amenaçant-la perquè no denunciés res. Finalment, gràcies a les intervencions dels advocats de la mare, el pare va tornar de nou a seure davant el tribunal, fou condemnat a quatre anys de presó, però el jutge no li va reconèixer el delicte de violació sinó el d'estrupe.

Fins i tot, quan l'assassinat és protagonista, i aprofitant les escletxes que la llei deixa, alguns advocats hàbils poden aconseguir la llibertat per als culpables. Això és el que va passar amb José Garzón Mejías, que va disparar contra la seva ex-dona Delfina Moragas i l'advocat d'aquesta, Ramon Villacampa, als quals causà la mort. Al cap de dos dies, José Garzón va ingressar a la presó però no va ser jutjat fins tres anys després. Quan ja s'havia de realitzar el judici –un mes de juliol– va ser ajornat fins al setembre. En aquests mesos, l'advocat defensor de Garzón –acollint-se a les últimes reformes en la Llei d'enjudiciament criminal– va aconseguir que el seu client sortís en llibertat provisional. La petició del fiscal havia estat de 50 anys de presó. Poc després d'aquesta increïble cabriola, José Garzón va concedir una entrevista a un popular setmanari espanyol en la qual es vantava d'haver-se escapolit de la justícia.

"LA JUSTÍCIA NO EXISTEIX"

Qui així parla és Clara Bartolomé, una barcelonina que va ser violada per 5 individus ja fa 8 anys al Parc Güell. "Quan ho vaig denunciar, jo creia en la justícia, per això ho vaig fer". Clara recorda la kafkiana experiència com més descoratjadora a cada moment que passava: "D'entrada em van enganyar, em van dir que el judici seria a porta tancada i van venir els 5 inculpats amb les respectives famílies i testimonis que s'havien tret de la màniga, jo estava sola. El jutge va dir que no hi havia prova de la violació i que només s'havia produït un robatori. ¡El jutge els va dondemnar a pagar-me les mil pessetes i escaig que m'havien pres abans de violar-me i es van declarar insolvents! El meu advocat va portar un recurs al tribunal suprem i al cap de tres anys ens el van refusar perquè van dir que hi havia un defecte de forma. Mentrestant, jo havia d'anar al psicòleg perquè no podia mantenir relacions sexuals amb el meu marit. Però això no s'acaba aquí, el Tribunal Suprem va dir que jo havia de pagar el recurs, que pujava a 50.000 pessetes. És a dir, em van violar i em van robar i he de passar per una prostituta que va seguir cinc nois –tres d'ells amb antecedents penals– i a damunt pagar 50.000 pessetes".

Albert Punsola

Montserrat Fernández Garrido: "Hi ha jutges joves molt reaccionaris"

—¿Com es poden produir sentències com la del cas de la violació del Parc Güell?

—No és una sentència única, d'aquest tipus se'n produeixen moltes més, que no arriben sempre a l'opinió pública. ¿Per què es produeixen? Doncs perquè la mentalitat dels jutges és encara, i tret d'honroses excepcions, reaccionària. Tot i que la legislació ha canviat per adaptar-se a l'europea després de l'entrada d'Espanya a la CE, a molts jutges aquesta nova legislació els sembla massa moderna i a l'hora d'aplicar-la es basen en vells criteris com honestedat, virginitat, i mai en la llibertat sexual de la dona.

—¿Tan gran és l'abast d'aquest desgavell de la justícia, o bé s'exagera una mica, com en tot?

—Jo crec que la gent ja ha començat a adonar-se que la justícia no funciona. La problemàtica és immensa, però qui pateix la pitjor part són les dones, que és l'estament més desprotegit de la societat. En casos més lleus que les violacions, com per exemple els maltractaments o les separacions, s'estan donant gran quantitat de sentències absolutòries per a homes que han colpejat les seves esposes o que no els paguen les pensions que deuen.

—¿S'atreviria a donar un percentatge de sentències injustes per a les dones?

—No, però sí que puc afirmar que són la majoria de les sentències i aquí voldria dir que no sols per a les dones sinó que els nens també es veuen implicats en aquesta discriminació.

—¿No hi ha manera d'aconseguir sentències justes?

—La situació és desesperant, fins i tot quan aconseguim una resolució judicial favorable, sovint no es compleix, i tot queda en paper mullat. Els jutges tampoc fan gaire perquè es compleixi. Per això, només podem que riure quan algú ens diu que el feminisme ha passat de moda. Homes i dones som iguals en la lletra de la llei, però en la pràctica encara no és així.

—¿I de quins recursos disposen les dones per a afrontar a aquest mal servei*que la justícia els fa?*

—La primera impressió que tenen és el d'una decepció: la de veure que allò en què creien no serveix per a res. De recursos, no en tenen, després del gran desengany ve la impotència més absoluta. ¿Què fer quan els homes separats que han de pagar les pensions a les dones no ho fan? Cal tenir en compte, i aquí sí que tenim percentatges, que el 80 per cent dels homes que estan obligats a pagar no ho fan. Ningú els persegueix ni els obliga a complir amb la seva obligació.

— ¿Una renovació generacional en la magistratura, implicaria un canvi de mentalitat o no necessàriament?

—No, no... seria massa fàcil. Certament, amb la jubilació de determinats jutges i magistrats es pot millorar en aquest aspecte, però el que vull dir és que el vell no és sempre igual a reaccionari i jove igual a progressista. Últimament hi ha molts jutges joves i, encara diria més, dones que es comporten pitjor que el vell més reaccionari que puguem imaginar. Fins i tot, no tenen clar el concepte d'igualtat pel que fa al tema de les pensions.

—¿No creu que dels tres poder en què dividim l'estat democràtic, el judicial és el que està més incontrolat?

—Sí, però això és una situació que es vol mantenir i per aquest motiu es rebutja el jurat popular.

—¿Qui la vol mantenir aquesta situació?

—Els jutges i el govern, òbviament. És que jo crec que els jutges espanyols han volgut suplir les seves febles retribucions econòmiques –comparades amb la resta d'Europa– amb una exhibició i demostració constants del seu poder. Òbviament, el Consell General del Poder Judicial hauria de tenir mecanismes per a poder frenar no ja sentències sinó declaracions denigrants que fan molts jutges.

—El sentit corporatiu...

Clar, no es pot ser jutge i part.

A.P.

IDEES

Japó 1990

El viatge del president Pujol i dels consellers econòmics de la Generalitat, acompanyats d'un grup d'industrials catalans –amb una ambaixada de la nostra moda jove que té una clara febre creadora–, ha estat, en tots els aspectes que es plantejaven, un èxit positiu. L'atansament dels catalans és un esforç de comprensió i simpatia. Crec que és un bon procediment, potser l'únic, per a establir una col.laboració, perquè el Japó fou sempre misteriós i incomprensible per als occidentals. I ara encara potser ho és més, perquè resulta desconcertant un país que ha sabut conservar les regles quasi sagrades de la tradició –una tradició instituïda rígidament al segle XIX –amb les exigències d'un modernisme esperonat fins al límit, convertit en una mena de moviment continu; el dinamisme pel dinamisme.

És necessari, potser, donar unes petites dades. En els seus 377.801 quilòmetres quadrats, l'arxipèlag japonès és un món superpoblat. Una gran part de l'obsessionant demografia resideix en zones molt concretes que són les grans capitals, començant per Tòquio i acabant per Osaka. A les illes hi ha contrades molt pobres, semidesèrtiques, on la població és bastant escassa. Al costat d'això hem de dir que el Japó comporta una considerable població de vells, encara que en aparença sembla envaïda per mirades de nens uniformats amb l'abillament convencional de les seves respectives escoles. Assenyalem, però, que el japonès té el rècord de longevitat, molt més que els holandesos, suïssos o suecs. Per a concretar, els homes viuen una mitjana de 72,61 anys i les dones de 81,39 anys. Els vells es retiren molt joves –als cinquanta-cinc anys– però en aquest moment els ha envaït la pruïja de treballar més, de no ser considerats com uns retirats i demanen que l'edat límit es retardi fins els seixanta o els seixanta-cinc anys. Això és una mica incomprensible entre nosaltres, en la gloriosa Europa, gandula i displicent. Però encara són més eloqüents les xifres sobre el treball, un japonès treballa una mitjana de tres mil hores per any. Recordem que en el país que els segueix, els nord-americans, aquesta xifra és de 1.924. A Europa, a França i Alemanya que són els països on es treballa més, les xifres descendeixen de 1.794 i 1.656, respectivament. Aquesta follia del treball, aquestes hores suplementàries o anys d'hores suplementàries, ha produït una nova malaltia que els japonesos anomenen *kanoshi, surmenage,* o la *pokkuri byo,* la mort sobtada, que comencen a ser uns problemes mèdics a la comunitat japonesa.

Així, doncs, no és estrany que els grans èxits econòmics i el miracle japonès, sense deixar de ser un misteri, potser externament no és tan miracle. Els que havien cregut que el Japó tenia una gran habilitat comercial, lligada amb uns extraordinaris dots per a la imitació i per al perfeccionament de les tècniques existents, potser haurien de reflexionar sobre aquesta visió desenfocada i insuficient. Perquè fins ara el Japó és l'únic país que ha llançat un programa científic i tecnològic per al segle XXI, amb unes solucions que representen unes profundes i originals capacitats creadores.

Jo vaig estar al Japó ara fa gairebé trenta anys. Hi vaig romandre el temps suficient per a escriure uns reportatges superficials, d'aproximació, tímids, un xic perplexos, però que avui tenen la gràcia d'una ingenuïtat minuciosa i una objectivitat entre badoca i fidel. Els he rellegit, i m'he adonat que llavors obsessionava els japonesos reconstruir el país, fita que han assolit a bastament i potser ultrapassat. En l'aspecte superficial Tòquio està superreconstruït. El problema és que els japonesos no saben frenar i és possiblement aquesta la seva vulnerabilitat i també la seva qualitat més visible. Són eminentment competidors i la constant baixa de preus del seus productes, no tan sols actua d'una manera devastadora en les seves exportacions, sinó també dins de l'economia interior. Tan sols els afers més competitius i triomfadors poden sobreviure. En la llista de les vint-i-cinc empreses més importants del món, divuit són japoneses, i les quatre primeres també ho són: NIT, Mitsubishi, Simitomo, i Dai Ichim Kargio. Si s'ha de creure en les afirmacions del president del Sumitomo Bank, que és el primer del món, la majoria d'aquestes grans empreses, disposa d'una capacitat tan al.lucinant de generar beneficis que els seus excedents de capital els permet no utilitzar les banques.

Intimitat, d'Andreu Alfaro

Durant la meva breu estada, insuficient, repeteixo, per fer més que aquestes remarques sobre l'estranger, m'he adonat que molt al contrari del que es diu, els japonesos estan molt poc americanitzats pels Estats Units i menys occidentalitzats per Europa. Malgrat el seu aspecte extern i l'abillament occidental, conserven possiblement la part més essencial de les estructures de l'antic Japó. Un exemple potser serà suficient. .

Tot i haver-hi tants japonesos que parlen

anglès, continua sent molt difícil entendre'ls fins i tot per als anglesos o nord-americans. Kenji Nakagami, un dels gran escriptors japonesos que encara no té cinquanta anys i és un home rampellut, inconformista, vital i despentinat, gran client de bars i fumador furiós, fa unes reflexions serioses i escorxades, sense embuts. Segons Nakagami, el japonès segueix encara el "model de servitud mental" lligat a la ideologia imperial. És a dir, un Japó lacònic, eficaç, organitzat, productiu, un producte que –segons aquest intel.lectual– està destinat primer a l'exportació i després s'ha imposat, gràcies a l'èxit, als japonesos mateixos. Aquest esperit es revela en el respecte per les formes, en l'acceptació de l'autoritat, en la docilitat davant de la jerarquia, en l'absència d'esperit de revolta i en l'aferrissament en el treball i el sistemàtic refús de l'individualisme. Encara que l'autoritat de l'emperador sigui simbòlica i dissimulada, aquest esperit continua.

Però hi ha el Japó visible, el de l'excés d'aplicació, i de la tossuda disciplina: la producció per càpita és la més elevada de les societats industrials, l'atur és raríssim, la misèria no existeix, la societat sembla estable i homogènia, la política moderada, i el fanatisme està substituït per una gran tolerància. Evidentment, Tòquio és l'única gran ciutat del món –prop de tretze milions d'habitants– on és possible passejar sense risc tothora, dia i nit, lliure i despreocupat, fins i tot pels barris més entregats a l'indiscriminat i fabulós hedonisme que han inventat els japonesos últimament per compensar les monotonies laborals. Per totes bandes es veu que el respecte pels altres, la tolerància extrema, una religiositat esborrada i elegant, incomprensible per als occidentals, ha creat una civilització de maneres refinades, on l'individualisme sembla ser bastant exclòs, a part naturalment, els grans personatges triomfals de la indústria o de la banca. Segons Nakagami, aquesta ideologia japonesa, està dotada d'una formidable fagocitosi, és a dir, de la capacitat d'englobar, destruir o estovar els elements de revolta més diversos. Les temptatives de revoltes han estat innombrables durant el passat i també en el present. En el temps de la societat agrària prenien forma de grans aixecaments de camperols; en la nostra època s'han vist grans protestes d'estudiants, sobretot en els anys seixanta, i avui s'evidencien en les manifestacions dels ecologistes contra les explotacions industrials abusives. En els breus dies que hem estat a Tòquio n'hem vist algunes, molt ben organitzades, amb uns policies al davant, que més aviat semblaven mestres de cerimònies. El que és evident, i això també ha succeït a Occident, és que tots aquests moviments són absorbits per la societat, i els joves més esvelts i desafiadors acaben acollant-se dolçament en el trencaclosques dels quadres de les empreses més respectables i amb la invariable cortesia, amb el somriure etern del japonès, sostenen, amb polida eficàcia, les formes més conservadores.

Sota la bonhomia del somriure –que pot emmascarar la perplexitat i de vegades el dubte–, la gent viu qui sap quins misteris. Jo crec que ni el somriure ni la cortesia, ni els partits presos i les idees fixes han de negar-nos un fet que és evident. Els japonesos no tan sols són els primers en la tecnologia i en les experiències pràctiques aplicades, sinó que d'un temps ençà aprofundeixen les recerques fonamentals. I han confegit un programa que han ofert a Occident, on s'invita a "realitzar una reforma fonamental dels camins actuals de la ciència i de la tecnologia que permetrà minvar el nostre consum d'energia, reduir els problemes de tipus ecològic i, en conseqüència, contribuir a resoldre els grans enigmes que ens esperen si la nostra societat continua creixent en el curs del pròxim segle".

També Daisaku Ikeda, president de la més important societat búdica del Japó, es referma en opinions ecològiques i espirituals: "hem d'orientar i trobar la millor direcció pel progrés del futur. Per sobreviure en aquest món, l'home haurà de transformar radicalment la seva manera de viure, i la seva concepció de la natura. Ha de deixar de veure la natura com una propietat que es pot usar, destruir i conquerir per satisfer el seu propi interès. No és cert, l'única manera de prosperar en aquest planeta és acceptar amb puresa la participació en la vida, al costat de tots els éssers animats". Però no es limiten a aquestes opinions vagues. Ofereixen possibilitats de progressos científics considerables en el domini de la biologia, de la medicina, de les tècniques agrícoles. Aquest gegantí programa científic i tècnic –diuen– que pot canviar l'avenir del món".

Aquestes petites observacions són la impressió d'un viatger interessat per aquest fet humà que és el Japó, i que tan sols ha estat uns dies en contacte amb el món del Tòquio dels carrers, parlant amb editors, industrials, algun vell amic... Quan vaig escriure aquells reportatges, als inicis dels anys seixanta, el Japó vivia en una certa perplexitat, en una cruïlla anguniosa i indecisa. No se sabia com es desenvoluparia el futur. Ara sabem com ho ha fet i que defensa la idea que, per al pròxim segle XXI, la civilització no ha de ser un combat de les grans superpotències, sinó una harmonia de cogestió.

Evidentment, els japonesos no tan sols tenen moltes coses a vendre, sino moltes ideas a suggerir. I la primera és la de la palesa insinuació –feta amb la cortesia més ensucrada– que Occident, o col.labora amb ells o serà colonitzat gradualment, amb una dolcesa narcòtica. Com he assenyalat, l'enigma del veritable esperit dels japonesos, que no tan sols es planteja a un viatger inexpert com jo, sinó als intel.lectuals i polítics que s'hi han apropat, és que el Japó no és el que estem veient. Que amaga alguna cosa més darrere del *trompe-l'oeil* que ens presenten. El seu somriure, sobre la gravetat de l'ívori, és massa lleu i delicat. Recordo que Zeami, el famós autor del teatre popular kabuki, deia parlant de Fuji, la muntanya estimada dels japonesos: "És remarcable i perfecte, no tan sols per la seva altitud i la seva simetria, sinó també per la seva profunditat". No oblidem que el Fuji-Yama, amb el seu cim cobert de neu, i la magnífica vegetació i els llacs que l'envolten, és un volcà, amb totes les seves forces tel.lúriques, ardents i contingudes, en el seu interior. És la muntanya més alta del país, magnífica i espectacular però, com adverteix Zeami, hi ha alguna cosa més: la profunditat. Els japonesos poden arribar a ser els més alts. La punta de la llança de la civilització tècnica, els més ràpids, els més treballadors, el més escarrassats i liberals. Però també, segons aquesta frase llançada per Zeami en un escenari popular, podrien ser els més profunds.

Nèstor Lujan

DES D'EL RETIRO

Josep M Sanmaetí

Els partits tenen a Andalusia una oportunitat de convèncer

Des que foren legalitzats el 1977, els partits polítics espanyols s'han queixat amargament de la feblesa de les seves finances i en 10 anys van fer dues lleis específiques per intentar resoldre aquest problema a través, és clar, de fons públics. Per a justificar aquesta pobresa els portaveus han adduït la freqüència de les eleccions, una a l'any pel cap baix, i el cost molt alt de totes elles. Que el sistema electoral espanyol és complicat en el sentit de multiplicar les consultes, és veritat, i que les campanyes surten cares, també ho és, però els partits callen les llargues i inútils pre-campanyes i sobretot que molts dels diners invertits en aquestes operacions són despeses sense cap i peus, sense comptar el risc d'un mal resultat electoral que deixa la força política corresponent sense el coixí estatal. De fet, hi ha partits, com els nacionalistes, que han de fer campanyes cares amb la certesa de traure un nombre molt limitat de vots i d'escons. Aquesta cançó que se sentia de tant en tant, ha esdevingut un veritable clam arran de l'escàndol Naseiro. La tresoreria dels partits és tan delicada que es veuen obligats a fer certs tripijocs per a obtenir recursos suficients, i la culpa com sempre és de les eleccions.

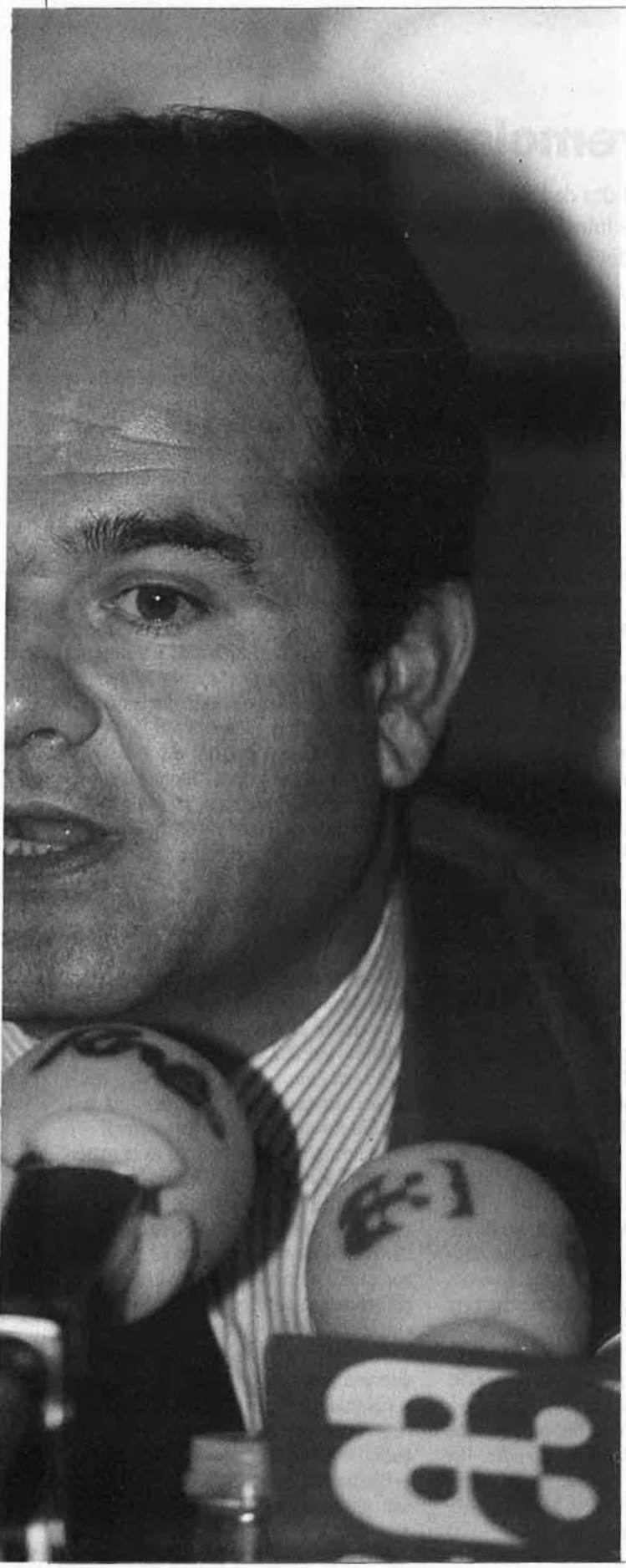
La campanya andalusa que començà el dia 7 és la primera que es fa des que esclataren els afers *Guerra* i *Naseiro,* i ara els partits presents, la majoria d'abast estatal, tenen una bona ocasió per a rectificar i plantejar una campanya més austera i al mateix temps més eficaç. Les primeres eleccions, les de 1977 i 1979, foren d'un luxe trepidant per a encoratjar un electoral deconegut i aparentment reticent i desconfiat. Aquell estil de campanyes arrelà i des de llavors a cada elecció, fos de l'abast que fos, els partits llançaven la casa per la finestra més que res per no ser menys que el rival. Els pressupostos públics no responien a la realitat molt més inflada, i així elecció rere elecció els partits anaren lliscant pel pendent del deute i de les operacions financeres fosques. I el que és pitjor, sense estar segurs de la seva eficàcia.

L'EXEMPLE DEL 1977

A les eleccions al Parlament Europeu de juny de 1989 s'observaren les primeres resistències serioses a aquesta cursa esborrada. L'heterodox Fernando Morán, per exemple, es va resistir a complir alguns del ritus pre-electorals que costaven diners i que no servien de gran cosa. Aquest era el cas dels mítings amb militants i simpatitzants que, a parer dels experts no tenen una gran utilitat per captar vots, llevat que surtin per televisió. Per això, en les poques reflexions serenes que s'han fet sobre la qüestió del finançament dels partits s'han reivindicat unes campanyes amb menys paper i més ràdio i televisió. És a dir, amb menys cartells, menys pamflets, menys altaveus eixordidors, i sobretot menys *mailing* i amb més debats i més explicacions per ràdio, televisió i premsa escrita. Això no només alleugeriria els pressupostos partidistes, sinó que, a més, segurament arribaria a més gent i els orientaria més, ja que els electors coneixen els programes electorals i els candidats bàsicament a través dels mitjans de comunicació.

Els partits andalusos han fet un cert esforç per reconduir aquestes eleccions, però no és suficient. També els partits bascs han anunciat més austeritat per a la tardor vinent. El problema és la presència de partits estatals, que els obliga a jugar fort, i jugar fort és jugar car. Cap dels grans no es pot permetre una desfeta, perquè pensen que això repercutiria en les pròximes generals per molt llunyanes que siguin. Aquesta consideració pesa molt, potser massa, en la campanya andalusa. Només cal veure qui són els seus veritables protagonistes. José

M. Aznar tapa completament el paper de Gabino Puche, candidat del PP, i tothom parla de Julio Anguita i no de Felipe Alcaraz (PCE), i Adolfo Suárez aprofita la campanya andalusa per sortir dels seus cada cop més freqüents eclipsis. Sense comptar la presència de Felipe González, d'Alfonso Guerra i d'altres líders socialistes que han aconseguit situar en segon terme una personalitat tan vigorosa com la de Manuel Chaves. Solament els andalusistes de Pedro Pacheco fan la guerra tots sols, i això és el que els pot proporcionar un bon grapat de vots. Per cert que moltes vegades la sensació que donen aquests líders estatals és la de l'estiuejant que de tant en tant dóna un tomb pel seu poble a veure la família, a menjar xoriço natural i a beure vi del bo.

Aquesta és l'autèntica distorsió electoral. La campanya andalusa l'han de fer els candidats andalusos si no exlusivament almenys principalment, i no hi ha dret que els líders estatals hi traslladin els seus problemes. El que passa llavors és que a cada elecció parcial es discuteixen els problemes generals, cosa que obliga a intervencions a gran, a excessiva escala. A Andalusia, igual com a totes les campanyes autonòmiques i els dirigents estatals no hi han de fer res, si no és amb caràcter subsidiari.

UN VOT, UN ESCÓ

Aquestes eleccions són també les primeres després de les aspres polèmiques sobre la netedat del recompte de les generals del 29 d'octubre, ja que les gallegues es van celebrar amb els recursos als tribunals. És el moment adient, per tant, de prepara-les bé i amb les garanties que calguin. A les eleccions del 1982 i següents les diferències eren tan grans que ningú no es va preocupar massa del recompte. Fins que a les del 1989 algun escó es va decidir per un grapat de vots, i fins i tot per un de sol. Si aquesta situació es repeteix a Andalusia, es pot tornar a viure un enutjós procés post-electoral que no convé a ningú. Noves acusacions que tripijoc posarien el sistema contra les cordes i desfermarien una crisi entre els partits pitjor que la que es va viure entre octubre i març passats. La selecció dels membres de les meses i dels interventors dels partits ha de ser el màxim d'acurada possible, així com el recompte de les paperetes i la redacció de les actes. Sembla obvi, ¿oi? però a aquestes alçades convé recordar-ho encara.

Parla el president d'Estònia

La formiga fa tremolar l'elefant

Edgar Savisaar (Tallin 1951), president des de l'abril passat de la República Estoniana, és considerat com el més astut i calculador dels líders bàltics. Ex-professor i ex-alcalde, ha conduït el seu país cap a la independència.

Senyor president, ara que la Lituània bloquejada se'n va de cap a la crisi, Estònia suprimeix la seva denominació de "república soviètica" i la bandera roja de l'estat. ¿Per què estan forçant la seva separació de la Unió Soviètica?

—És el mateix procés que ara també té lloc a Alemanya: la liquidació de les conseqüències de la guerra a Europa. Fins ara, per a nosaltres tampoc s'havia acabat encara la segona guerra mundial. Tots els estats que hi havia a Europa també continuaven existint a l'Europa de postguerra, tots hi eren després de la segona guerra mundial, tan sols havíem deixat d'existir nosaltres, els tres estats bàltics —tres antics components de la Lliga Popular. Europa potser se n'ha oblidat, però nosaltres no.

—Estan agafant la fama d'alterar la tranquil.litat a Europa...

—Això fa riure, em recorda la caricatura d'un diari d'Europa occidental, on els polonesos, els txecoslovacs i els alemanys desfilen amb bombo i platerets celebrant la llibertat i, alhora, tres xicotets pobles se'ls miren de la finestra d'un soterrani estant, a través de les reixes. Els tres xicotets són Estònia, Letònia i Lituània. Si el seu desig de sortir del soterrani els marca com a alteradors de la pau, bé, com vulgui, aleshores som alteradors de la pau.

—Les pressions de les repúbliques bàltiques tenen unes conseqüències que traspassen els seus propis interessos. Per exemple, afecta les relacions entre Moscou i Washington. ¿Per què tenen tant a pressa, malgrat tot?

—Els nostres pobles consideren que encara avancem massa lentament; comprenem que Europa estigui interessada en l'estabilitat i en la pau a la mar Bàltica. La nostra aspiració no és ser cap font de notícies sensacionalistes per a la premsa mundial. Però ¿poden imaginar-se pau i estabilitat a la llarga, sense tenir en compte la voluntat dels pobles bàltics?

—Els bàltics s'exposen al retret de fer perillar la perestroika *a la Unió Soviètica, les relacions est-oest i l'estabilitat a Europa.*

—Nosaltres el que fem perillar és l'ordenació fixada a Hèlsinki el 1975, la qual ens recorda massa el Congrés de Viena del 1815. El que es va tractar a Hèlsinki sobretot considerava els interessos de les grans potències.

—¿A Moscou tenen veritables diàlegs, se'ls escolten seriosament?

—Sí, i també rebem respostes. Però Moscou és una ciutat gran, hi ha gent amb visions completament diferents. Els uns preferirien fer-nos arribar els tancs, els altres estan de la nostra banda.

—¿I de quina banda està Mikhaïl Gorbatxov?

—Ell es troba en la situació més difícil: entre els uns i els altres.

—¿Té la impressió que la gent decisiva del Kremlin està disposada a negociar la indepèndencia de les repúbliques bàltiques?

—En tot cas, la disposició és més considerable ara que fa dos anys enrere, però és palès que encara no és suficient. Els moscovites estan disposats a negociar sempre que s'adonen que *han de* negociar.

—¿En contra de la seva voluntat?

—Amb els miners de Workuta, no hi volien negociar, però s'hi van veure obligats. El meu col.lega polonès Tadeusz Mazowiecki, no el van rebre precisament amb alegria, però el van rebre.

—¿Té la impressió que Gorbatxov personalment acceptaria la independència de les repúbliques bàltiques?

—Si més no, jo el tinc per una persona amb molta capacitat per a aprendre. Per exemple, també ha canviat en les seves apreciacions sobre el pacte Molotov-Ribbentrop, en el termini de dos anys.

—El dia del 50 aniversari de l'acord Molotov-Ribbentrop el seu país comptava amb l'anul.lació d'aquest pacte, almenys amb el reconeixement que després de tot ha donat els convenis addicionals secrets.

—No va ser així, i per al poble va significar la línia de trencament. El 23 d'agost del 1989 la gent va formar una cadena humana bàltica, fent una crida al record del pacte i de l'ocupació que va seguir. Tres dies més tard hi hagué una reacció tan conservadora que ens va sorprendre del tot: una declaració extremadament rigorosa del Comitè Central del Partit Comunista, la qual jutjava els esdeveniments a les repúbliques bàltiques i advertia que aquest procés amenaçava seriosament el destí dels pobles bàltics.

—¿I aleshores els bàltics van allunyar-se de Moscou?

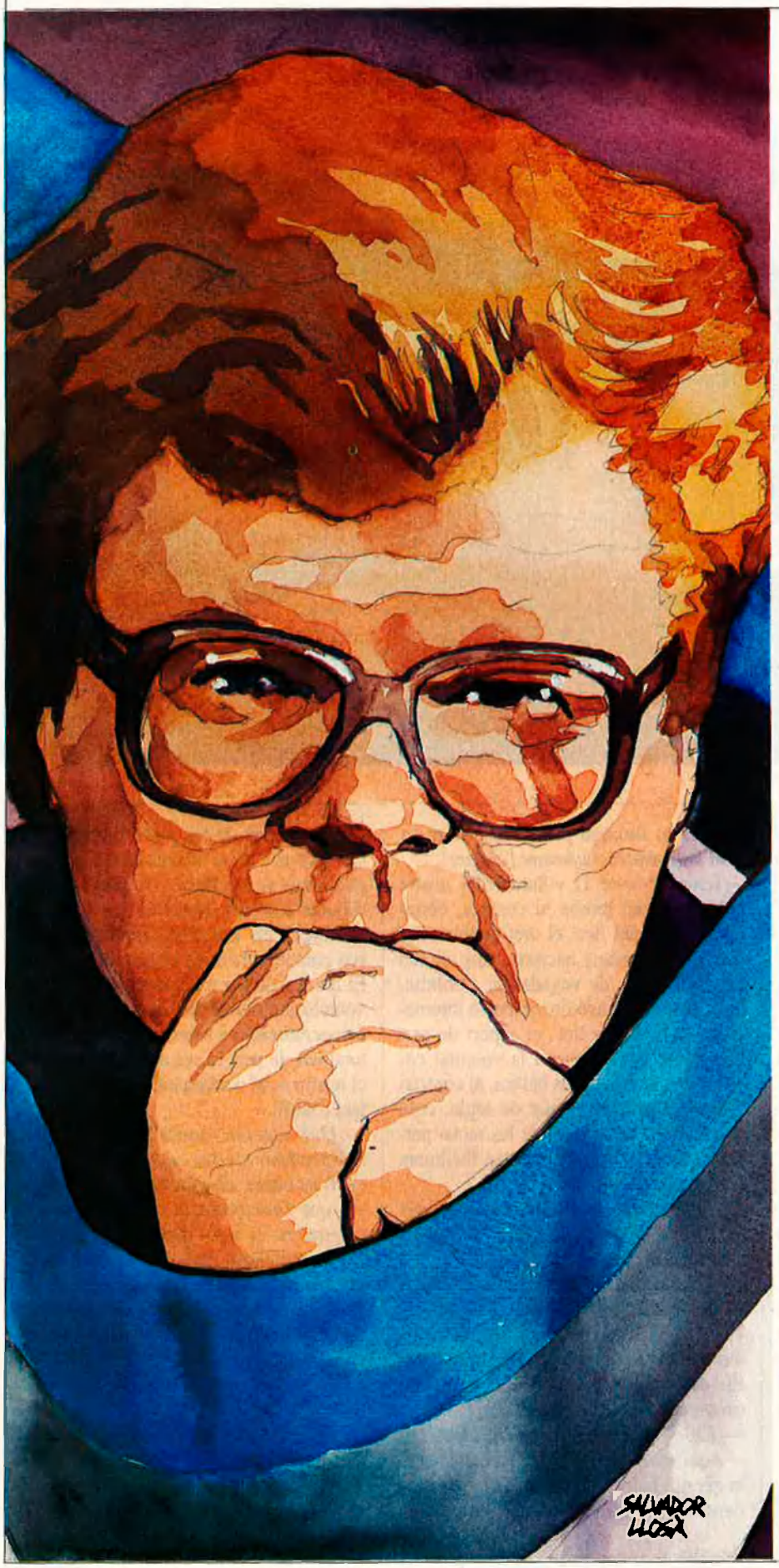
—Amb aquesta amenaça es va aconseguir que ara ja sigui irreversible el procés d'independència a la mar Bàltica.

—Moscou només vol mantenir negociacions basant-se en les noves determinacions sobre el dret de separar-se de la Unió Soviètica. Lituània ho rebutja. Per a la seva causa comuna, ¿serveix d'alguna cosa quan cadascun dels tres estats bàltics segueix el seu propi camí?

—La nostra orientació bàsica és la mateixa, però ens diferenciem en l'elecció dels mitjans, encara que només es tracti de matisos, i això no està gens malament. Perquè Moscou tanmateix és una gran burocràcia, i no hi ha res que irriti més un buròcrata que confrontar-lo amb diferents exigències i diferents comportaments. Per a ell es fa més difícil quan cadascú actua diferentment.

—Estònia, però ¿està disposada a negociar dins el marc de les noves regles d'aquesta separació?

—Els nostres representants a Moscou no han participat en el debat i l'aprovació d'aquesta llei. En primier lloc, la llei no

es refereix a nosaltres, ja que, vist legalment, el nostre poble no s'ha unit mai a la Unió Soviètica i, en segon lloc, aquesta llei és molt antidemocràtica perquè pressuposa un plebiscit que també s'ha d'efectuar per separat en aquelles zones poblades per grups ètnics de parla diferent.

—Temen no arribar als dos terços de majoria necessaris per a la independència?

—A Estònia tenim un 40% de no estonianoparlants, sobretot russoparlants –la majoria viu al nord-est d'Estònia–, els quals possiblement no votarien igual que la majoria de la població estoniana.

—Segons això, els russos podrien crear al nord-est d'Estònia una zona autònoma que restés unida a l'URSS. ¿La seva preocupació es aquesta?

—És possible.

—¿I per això no s'ha de permetre que els immigrants votin en un referèndum, encara que ja faci temps que viuen a Estònia?

—La qüestió és per què aquest 40% de parla diferent és aquí. Després de la guerra, Estònia encara era un país unilingüe. Llavors hi hagué una política tenaç per reduir els estonians a la minoria dins el seu propi país —això era política colonialista.

—Aleshores no cal que tinguin por del referèndum...

—Encara que el referèndum sobre la independència fos positiu per a nosaltres, l'última decisió tanmateix la pren el Congrés de Diputats Populars de l'URSS a Moscou. En són més de 2.000, de diputats, i nosaltres només hi estem representats amb 50 diputats. No hi tenim cap mena de possibilitat. Per això, aquesta llei de sortida, nosaltres l'entenem com una llei per a no separar-se de la Unió Soviètica.

—Si les tres repúbliques bàltiques esdevenen independents, Moscou perd una important zona de seguretat a la mar Bàltica, un dels motius de l'annexió del 1940. ¿Què poden oferir-hi com a compensació?

—Els aspectes de la seguretat ja estan perdent importància. Europa es mou cap a un món sense fronteres. Als països nòrdics fins i tot es parlar d'un Nord desmilitaritzat o, almenys, sense armes nuclears. Naturalment nosaltres no podem ni volem oblidar-nos dels interessos de seguretat del nostre veí. Podríem tornar a fer el pacte de defensa del 1939, en què quedava fixat exactament el nombre de bases

Les repúbliques bàltiques, pendents de la reacció d'Occident.

soviètiques i de les companyies estacionades. A l'Alemanya Federal també hi ha bases estrangeres i unitats estrangeres.

—Sense la zona bàltica, la Unió Soviètica perd el 7% de la seva producció industrial, amb monopolis d'explotació i produccions clau. ¿Com volen equilibrar aquesta pèrdua?

—Sempre se'ns retreu que tenim el deute amb Moscou que Moscou ha invertit aquí molt de capital i que nosaltres sempre provoquem només pèrdues. Bé, si es desfan de nosaltres, seria sens dubte un alleujament.

—Es un argument polèmic, aquest.

—No volem trencar les relacions econòmiques, al contrari. Geogràficament som els veïns de Rússia, tampoc podem traslladar-nos a cap altre punt de la terra... Pensem continuar sent proveïdors de la Unió Soviètica i també consumidors dels productes que fins ara s'han importat de Rússia. L'intercanvi comercial, però, ha de dur-se a terme amb els mateixos preus del mercat mundial.

—La indústria estoniana encara es troba en mans moscovites, els militars depenen de Moscou. ¿De quins mitjans disposa la formiga per fer prevaler la seva independència davant l'elefant?.

—Tenim a favor la voluntat del nostre poble, el qual també hi compta, certament. En segon lloc, el dret popular. Per més que les grans nacions, amb el seu comportament, de vegades se n'oblidin, hi ha una prohibició de violència internacional. I en tercer lloc, el suport de part dels demòcrates russos i la voluntat comuna de tots tres estats bàltics, al contrari que en la primera meitat de segle, cosa que el 1940 va ser una de les raons perquè se'ns pogués arreplegar tan fàcilment l'un rere l'altre.

—¿Esperen que la multiplicitat nacional de la Unió Soviètica es descompongui sense remei?

—No ho crec. Si s'hi calcula la llei natural política de la immobilitat, la Unió Soviètica està molt lluny de desfer-se. La mar Bàltica és una qüestió per si mateixa. Els desenvolupaments d'aquí no poden causar cap reacció en cadena.

—¿Esperen ajuda de part d'Occident?

—Aquí molts confien en Occident, però la qüestió bàltica ha de trobar la seva solució sobretot a la Bàltica. Tothom sap que la política de les grans potències de moment està lliure de consideracions morals. Però si Occident vol ajudar, haurà d'ajudar Lituània. Nosaltres mesurem les paraules i els fets d'Occident segons el seu comportament en el cas de Lituània. El fet decisiu per a nosaltres, però, és l'evolució interna de la Unió Soviètica, la democratització a Rússia. Si tenim un veí totalitari, ja podem ser independents, que el nostre destí continuarà malgrat tot penjant d'un fil.

—¿Què esperen, doncs? ¿Quan seran independents els tres estats bàltics?

—Hi ha tantes inseguretats i tants processos que s'escapen a la nostra competència, que no se'n pot traure cap pronòstic. Vostès mateixos, ¿tal vegada havien pogut imaginar la velocitat de la unió de les dues Alemanyes? En la història sovint és així, les coses que ens semblen irreals tot de sobte es fan realitat.

—Això té un caire críptic, gairebé una mica resignat...

—¿Es pensa que dedicaríem la nostra vida a una qüestió sense esperança?

Der Spiegel
Trad.: Carme Gala.

LES PLATGES DE

CATALUNYA

Lloret de Mar (la Selva)

Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Comerç
Consum i Turisme
Direcció General de Turisme

El laberint sahari

Aquesta setmana el Front Polisario commemora 20 anys de lluita per la independència de l'última colònia d'Àfrica. Una guerra oblidada pel món occidental, que ha deixat el poble saharià desemparat.

El passat dimecres dia 17, a les 11 del matí va celebrar-se a al-A'yun una manifestació d'adhesió a Espanya que va desenvolupar-se enmig d'un gran ordre i entusiasme i on va participar la majoria de la població i de les tribus veïnes. La tarda del mateix dia, un grup de joves moguts per agitadors estrangers, van provocar disturbis que van ser reprimits per les forces de l'ordre públic. Aquestes van respondre a trets de pistola i van provocar la mort de dues persones de raça negra que no han estat identificats com a saharians. En aquests moments regna la més completa tranquil.litat i les autoritats judicials fan investigacions per aclarir els fets.

Aquesta va ser l'única informació que va publicar-se a tot l'estat espanyol. El 17 de juny de 1970 era una data decisiva pel Sàhara Occidental. Aquell dia, sota els trets de les forces de l'ordre espanyoles, va començar un moviment que més tard es constituiria en el Front Polisario. Diferents ciutadans saharians van morir a la capital del Sàhara Espanyol en un enfrontament entre 3.000 nadius i les tropes espanyoles, al popular barri Jatarrambla.

Al mateix temps, les autoritats espanyoles detenien Mohamed Bassir, Aquest es convertiria en el primer *desaparegut polític* del Sàhara. Mai més s'ha sabut què va passar amb ell. Les autoritats espanyoles van dir en el seu moment que va ser deportat a Mauritània, el Front Polisario va creure durant molt de temps que estava empresonat a al-A'yun o a les illes Canàries. La realitat és que mai ningú ha tornat a saber res d'ell. Mohamed Bassir és considerat avui dia un heroi nacional. A començaments dels 70 era considerat un dels principals líders del moviment nacionalista saharià, llavors incipient. Els fets i la seva detenció van portar a la mobilització de tots els saharians que es consideraven un poble colonitzat. Tal i com sol passar, la repressió va convertir-se en l'espurna que va encendre un moviment que fins aquells moments s'havia mogut en el camp teòric. Primer va venir el moviment nacionalista, després les accions guerrilleres, malgrat que aquestes no van fer-se efectives fins dos anys després. Quan les autoritats espanyoles van voler reaccionar davant la magnitud del problema, ja era tard. El Front Polisario havia deixat de ser ja una organització de *quatre joves esvalotadors* moguts per potències estrangeres, que volien la seva independència.

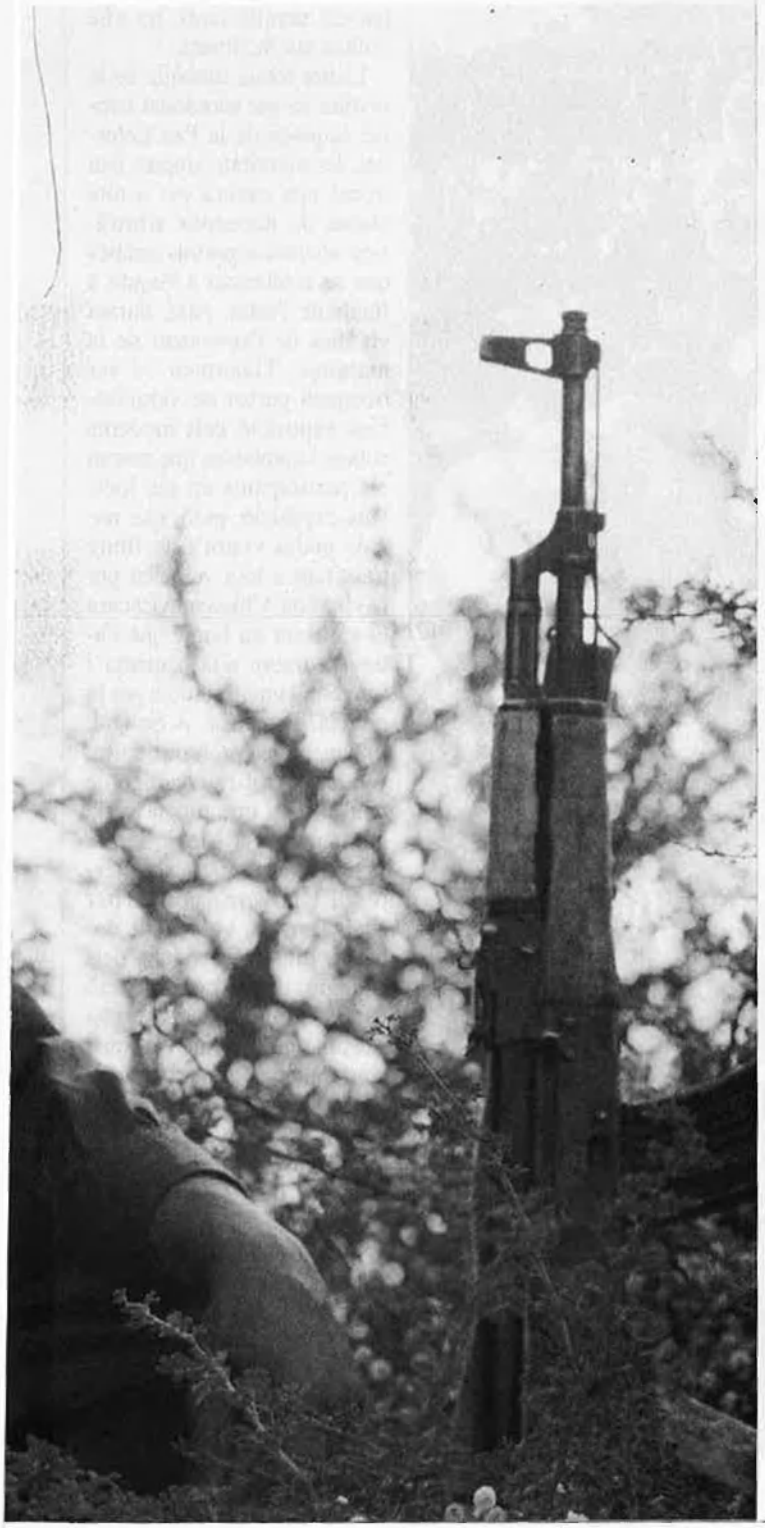
Avui, vint anys després d'aquella data, el 17 de juny de 1970, el Western Sahara com diuen els anglosaxons, el Sàhara Occidental continua sent un país ocupat. De fet, és l'última colònia que queda al continent africà des que el passat més de març Namíbia va aconseguir la independència.

LA DURA VIDA AL DESERT ALGERIÀ

Quinze anys porten vora 180.000 saharians habitant una de les zones més dures del desert algerià. Un tros de desert ple de pedres i sorra.

És aquí on les temperatures del desert arriben a 55 graus a ple estiu on viuen els saharians. A uns 40 quilòmetres sota Tinduf la vida està organitzada en *wilayas*, petites ciutats de *haimes*, les tendes tradicionals del desert que porten nostàlgicament el nom de les quatre principals ciutats del Sàhara Occidental: Dahla, al -A'yun, Ausero, i Smara. Cada *wilaya* és autosuficient, té els seus ramats de bestiar, disposa d'escoles i atenció mèdica per una població que té elevadíssim índex de natalitat. La tenacitat és sens dubte l'arma principal dels saharians. Això els ha permès traure aigua de llocs on fa quinze anys, quan ells van arribar, no hi havia res i conrear enmig del desert 75 hectàrees d'horts d'on trauen pastanaguers, tomàquets, etc..

Però les verdures no arriben per a tothom i són repartides prioritariament entre els hospitals i les escoles. Ara, malgrat les dificultats i les penúries , els saharians han pogut, si més no, fer lleugerament habitable aquest tros de desert. Quan van arribar els primers refugiats fa quinze anys, acostumats bona part d'ells al clima humit de la costa, molts no van resistir-ho i van morir. Les difícils condicions de vida van fer que generacions senceres de nens morissin sense una possibilitat d'atenció mèdica. Fins i tot avui dia, a les escoles es veuen nens d'edats entre els dotze i els tretze anys afectats per la poliomelitis, molt abans que comencessin les primeres campanyes de vacunació amb ajuda internacional.

LES SOLUCIONS

El conflicte del Sàhara Occidental és un conflicte sense solució bèl.lica i en què el més perjudicat és sens dubte el règim de Rabat, que dia rere dia es veu obligat a mantenir un exèrcit de 150.000 homes fora dels seu país, a més d'un sistema de murs defensius que li costen més de sis milions de dòlars diaris. Hassan es troba davant una equació de difícil solució. Ha de posar fi a una guerra que és una veritable sangonera per al seu país, sense donar la impressió de claudicació davant l'opinió publica internacional i davant el seu país el qual va empantanar en aquest conflicte.

A més en l'horitzó polític s'albiren un grapat d'esdeveniments que obliguen a trobar solucions polítiques ràpides. Per un costat, la monarquia alahuita ha de començar a preparar la seva successió i Hassan està obligat a deixar el país en una situació política interna i externa de certa tranquil.litat. Al mateix temps, hi ha tota la qüestió de la formació del Gran Magrib Àrab, del qual Hassan II no vol perdre el tren després d'haver viatjat al juny de 1988 a la capital d'Algèria, Alger, un país que li era hostil des de feia més de quinze anys. Per acabar aquesta unió del Magrib Àrab aspira, amb vista a l'any 1992, a fer-se amb algun tipus d'acord preferencial amb una Comunitat Econòmica Europea que llavors funcionarà sense fronteres econòmiques. És clar, perquè això sigui realitat els països del Magrib Àrab saben que la Comunitat Europea els exigirà una situació d'estabilitat, que a hores d'ara la ferida oberta del conflicte del Sàhara Occidental no permet aconseguir.

Per la banda internacional sembla que hi ha una mena de consens generalitzat sobre la necessitat de trobar una solució al conflicte. Per un costat, el Secretari General de les Nacions Unides, Javier Pérez de Cuellar, que acaba el seu mandat l'any 1990 i voldria resoldre el contenciós de l'última colònia del continent africà. Per l'altre costat, segons informacions a què ha pogut tenir accés EL TEMPS, els càlculs fets pel Departament d'Estat Nord-americà sobre aquest conflicte és que podria estar solucionat en un termini d'un o dos anys.

Enmig del desert, a uns 40 quilòmetres del *wilaya* de Smara, hi ha una presó on viuen 200 presoners marroquins. Alguns d'ells porten més de deu anys esperant la solució del conflicte. El Front Polisario els ha volgut retornar al seu país, el Marroc, però Hassan II no els reconeix i en nega l'existència. La situació es kafkiana, el més kafkià de tot és que la presó no té portes, no fan falta, tot al voltant és desert, No importa, tampoc tindrien on anar.

Josep Morell

Bei Da, un any després

El dia que feia un any exacte de la matança de Tiaanmen, la policia xinesa va envoltar fèrriament Bei Da. Bei Da és el campus universitari del nord de Pequín, una petita ciutat d'estudiants envoltada de murs i amb portes estretes.

Des del centre de Bei Da es desencadenà, el maig del 1989, la que després es coneixeria com *primavera de Pequín.* Sempre, al llarg de la història de la Xina, aquest campus universitari ha estat el focus de les propostes més innovadores. De Bei Da han partit sempre els projectes de democratització i modernitat de l'Imperi Central. A Bei Da s'han escrit sempre els primers *dazibaos,* els primers cartells contestataris, que els joves estudiants enganxaven en una llarga paret situada a la porta del menjador central.

Tot això feia preveure que seria a Bei Da on es desencadenaria la primera protesta estudiantil, després d'un terrible any ple de repressions i amenaces. A les dotze en punt de la nit, en el moment exacte que un any abans els tancs havien envaït Tiaanmen, un grapat d'estudiants tornà a cantar la Internacional, l'himne, paradoxalment rebel, que els estudiants entonaren aquella nit a la vista dels uniformes verds dels soldats. Uns centenars d'ells, vestits amb pijames, baixaren a una esplanada i escoltaren un company seu. D'aquest xicot només se sap que estudia esconòmiques. la policia secreta el volgué detenir, però els estudiants aconseguiren impedir-ho. Els periodistes estrangers, els pocs periodistes estrangers que havien aconseguit salvar el setge policial, pactaren fotografiar-lo de lluny, impedint que es distingiren les seves faccions. L'experiència d'un any abans, quan les autoritats xineses usaren les imatges dels periodistes estrangers per a inculpar els manifestants, no s'ha oblidat tan fàcilment.

Estudiants a la plaça de Tiananmen.

L'altre focus simbòlic de la revolta va ser acordonat també: la plaça de la Pau Celestial, les autoritats xineses han trobat una excusa per a tota classe de decisions arbitràries: els jocs esportius asiàtics que se celebraran a Pequín a finals de l'estiu. Així, durant els dies de l'aniversari de la matança, Tiaanmen va ser ocupada pertot de vehicles. Una exposició dels moderns cotxes i autobusos que usaran els participants en els jocs. Una exposició, però, que només podia veure's de lluny transitant a tota velocitat per l'avinguda Changan. Encara hi va haver un home que s'atreví a traure una pancarta i fou reduït amb rapidesa per la policia. Res més. A Sangai, finalment, les protestes, totes, van ser significatives perquè feia un any que ningú havia gosat moure's. Més que per l'abast real d'aquestes protestes. El govern, potser per apaivagar-les, va decidir donar la llibertat a alguns dels detinguts de l'any passat. Però també va empresonar tres dissidents que pretenien fer una conferència de premsa criticant la situació del país. Els rumors sobre un possible permís d'emigració a l'astrofísic Fhang Li Zi –amagat per l'ambaixada dels EUA– no es van confirmar. En definitiva, ningú s'ho esperava, després de la cínica actitud del govern dels EUA que va trencar les sancions immediatament i tornà a la Xina l'estatus de nació econòmicament més afavorida.

V. Partal

OPINIÓ

Algèria, ¿una democràcia sense demòcrates?

Algèria, amb les eleccions municipals i provincials de 2 de juny, iniciava tímidament el pas de la dictadura militarista del FLN (Front d'Alliberament Nacional, partit únic fins el 1989) a una democràcia pluralista. Eren les primeres eleccions lliures des que el país va accedir a la independència el 1962 i era la primera cita electoral amb pluripartidisme com a conseqüencia de la revolta d'octubre del 1988, que va sacsejar fortament les bases del règim.

El problema de fons d'Algèria és que es vol construir una democràcia en un país en què hi ha molt pocs demòcrates. Perquè les dues forces dominants de la vida política son el governamental FLN i l'integrista o fonamentalista Front Islàmic de Salvació (FIS). En el cas del FLN passa com en totes les dictadures en transformació, siguin comunistes o més o menys feixistes, hi ha sectors reformistes que amb el canvi de jaqueta ara pretenen liderar la nova etapa democràtica i donen suport al projecte polític del president Chadli Benjedid i hi ha els sectors conservadors, part de la classe dirigent i burocràtica o *nomenklatura*, que volen canvis purament cosmètics. I en el cas del FIS, que agrupa els principals corrents integristes i controla les mesquites de les grans ciutats, el seu objectiu és la instauració d'un estat islàmic, on la xaria (llei islàmica) sigui la llei per a tots. El seu model seria el vigent a l'Iran o a l'Aràbia Saudita, país del qual rep o ha rebut important ajuda financera.

Tanmateix, la societat algeriana és més complexa i rica que aquesta situació bipolar pot fer pensar. Hi ha un seguit d'altres forces polítiques que poden qualificar-se perfectament de democràtiques i una sèrie de sectors socials que no tenen el seu model a Teheran o Ryad, sinó en el món occidental i la seva lluita no és per la xaria sinó pels drets humans. El problema està en poder articular aquesta tercera força, pluralista i diversa, que existeix però corre el perill de quedar tapada per la potència que li resta a un FLN que encara controla la pràctica totalitat dels ressorts del poder, i la puixança de l'integrisme representat pel FIS i el seu líder o profeta Abassi Madani.

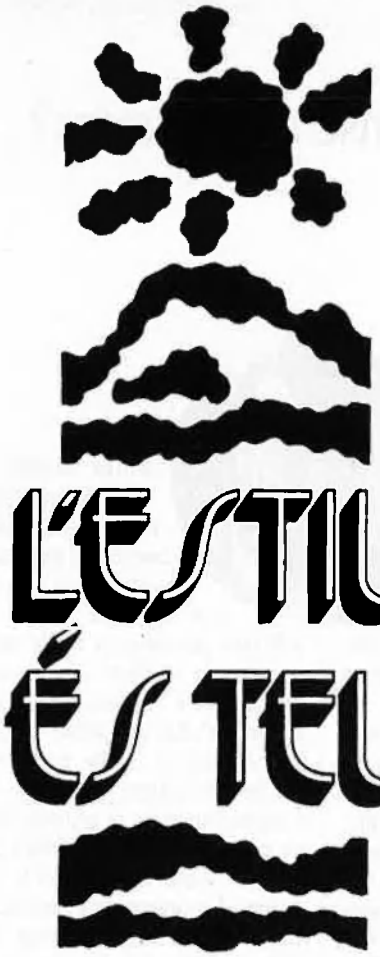
També cal matisar que no tots els islamistes són integristes ja que hi ha corrents liberals oposats a la barreja de política i religió que efectuen els primers. I així mateix cal dir que l'integrisme algerià no és un fet aïllat sinó una expressió social, cultural, política i religiosa que es dóna avui dia a gairebé tot el món musulmà. No sols els iranians, saudites, paquistanesos i sudanesos, que tenen la xaria com a llei, són fonamentalistes. Molts palestins, tunisencs, egipcis, libanesos, afganesos, jordans, etc. també ho són.

El fet, però, és que a Algèria el FLN està en camí de perdre el monopoli del poder i la societat algeriana s'ha despertat políticament amb grans manifestacions de masses, iniciades per la del FIS el passat 20 d'abril en què van participar entre 70.000 i 100.000 integristes. Va seguir la rèplica dels demòcrates convocats per quatre partits d'esquerres i centristes que van aplegar entre 100.000 i 150.000 persones el 10 de maig. Per no ser menys, el FLN també va mobilitzar els seus el 17 de maig, en què va reunir fins a 200.000 partidaris. I la cloenda, la va efectuar el 31 de maig el Front de Forces Socialistes, liderat per Ait Ahmed i representant de la minoria bereber, que va convocar entre 100.000 i 200.000 algerians. Amb tot això el FIS veia com li treien el protagonisme, exclusió que fins llavors havia tingut al carrer. Tot i així el FIS va efectuar el 4 de juny el seu míting final de campanya davant unes 100.000 persones.

Mes enllà de les municipals, les eleccions que poden marcar el futur polític d'Algèria seran les legislatives i en aquestes és on realment la tercera força haurà de demostrar que existeix, perquè en cas contrari s'hauria de construir la democràcia sense demòcrates, i si aprofitant la crisi econòmica i la corrupció del règim del FLN els integristes sorgeixen com a força dominant, es dibuixa el perill d'un colp d'estat militar. El secretari general del ministeri de Defensa, general Mustafa Chelloufi, va dir recentment: "No permetrem que els homes que arribin al poder per la democràcia ens portin a la dictadura". Això evidentment no ho deia pel FLN ni per les diverses formacions polítiques democràtiques, sinó pels integristes.

La democràcia arriba a Algèria amb grans dolors i l'exèrcit està preparat per si cal fer la cesària.

Antoni Reig

L'ESTIU ÉS TEU

Si tens de 8 a 16 anys, vine-te'n de ***colònies****, del 7 al 18 i del 18 al 29 de juliol a Puigcercós; del 8 al 19 i del 19 al 30 de juliol a Pobla de Bellveí.*

Si tens 16 o 17 anys, viu l'experiència de la ***Universitat de joves****; i si en tens 18 o més, t'esperem a la* ***Universitat catalana d'estiu****, del 16 al 25 d'agost a Prada del Conflent.*

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

Informació: Carrer Moratín, 15-8a. Tel. 351 17 27. 46002 València

Primavera NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

DES D'UNS ULLS DE DONA
Manuel de Pedrolo
El Cangur, 124. 272 pàgines

En el cinquè volum de la sèrie "Temps Obert" el protagonista, Daniel Bastida, és un vividor que s'aprofita dels avantatges econòmics d'una estructura que beneficia els qui no tenen escrúpols.

EDITORIAL TRES I QUATRE

PALPA LA POR
Albert Dasi i Aloi

El Grill, 8

Dues històries que corren paral.leles. Una més que negra, negríssima. L'altra, la història de Marc i Raquel, uns xiquels que es revolten contra el món dels grans i arriben a palpar la por.

Edicions 3 BROMERA

TIRANT LO BLANC
Joanot Martorell
Versió de Francesc Machirant

Il.lustracions de M. Boix

Una versió a l'abast de tots.

Editorial Empuries

L'EDAT DE LES PEDRES
Pep Coll
Col.lecció Narrativa, 12

Un món mític entorn del poble imaginari de Malpui, al pirineu.

La Galera

LA RUTA PROHIBIDA
M. Àngels Bogunyà
Il.lustracions de Francesc M. Infante
Els gruments de La Galera, 98
Premi "Josep M. Folch i Torres" 1989

Una aventura al cor del desert

curial

RANDA 26
Mallorca en el segle de la Revolució. Estudis sobre el segle XVIII.

Col.lecció dirigida per Josep Massot i Muntaner

Edicions Proa

EL MALALT IMAGINARI
Molière
Adaptació d'Enric Larreula
Il.lustracions de Mercè Llimona
Col.lecció EL FANAL DE PROA, 14.

Era un home que estava tan convençut que patia les malalties més terribles i tan l'obsessionava la salut, que va decidir casar la seva filla amb un metge nebot d'un dels seus metges.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

MARGUERITE DURAS
Actes du colloqne international

Elena Real, Ed.

Col.lecció Oberta

EL TEMPS

18 / 24 juny 1990

ari d'informació general - 300 Ptes.

PERSONES

Stone Jagger i Stone Richards

VIATGES

La Patagònia argentina

REPORTATGE

La cerimònia dels Jocs Olímpics

Entrevista a Mick Jagger i Keith Richards

Ens hem fet grans

Han fet la història dels *rock'n'roll* durant els darrers vint-i-cinc anys. Ara durant els dies 13 i 14 escriuran unes pàgines més de la música *rock* des de la ciutat de Barcelona.

—Després de tot, ¿els Rolling Stones encara són un grup musical, o més aviat una empresa administrativa de la seva pròpia història?

—JAGGER: Som un grup format per una curiosa combinació d'individualistes –com tots els grups musicals. Tenim el nostre estil propi i una visió conjunta que ens manté units. I tenim la nostra història, que no és poca.

—¿Tot plegat no ha perdut una mica el rumb?

—RICHARDS: Potser sí. Però, si mai hi ha dificultats, sembla que la força dels Stones és tornar a tenir-ho tot per la mà. En tot cas han passat més de 20 anys fins que vam pensar per primera vegada que així no es pot continuar. I tornem a ser aquí, amb més èxit que mai. Restar junts, quan tot va bé, no té cap mèrit especial. N'estàvem ben farts i, malgrat tot, ens hem tornat a entendre. Al cap i a la fi, quan jo toco amb un Charlie Watts, això sol ja és un grup.

—Ara com ara els Stones actuen exclusivament en grans arenes i en estadis. ¿Ja no alça, un número més petit?

—JAGGER: Per a mi és absurd fer un *tour* pels casals del nord d'Anglaterra. Em semblaria espantosament afectiu. Sí que ens ho podríem permetre tot i que als estadis puguin guanyar-se molts més diners, però cap component del Rolling Stones vol fer *tournées* per clubs. Aquesta fase també forma part de la nostra història, i ja està tancada.

—RICHARDS: En teoria, la idea dels clubs és bona. Però el cert és que arreu del món ja no hi ha ajuntament que deixi actuar un grup que arrossega tal massa de gent en un local relativament petit. Els faria por, i amb raó. Cadascun de nosaltres preferiria fer petits concerts, on un controla el seu so. Els músics ja no hi tenim res a dir, als estadis. Hem de passar el control del concert a uns altres i ens hem de refiar d'una pila de gent, els responsables que el públic pugui veure i sentir alguna cosa. Jo, per exemple, a l'escenari ja no toco ni tan sols els meus amplificadors; només faig senyals als tècnics. Aquest immens aparell tècnic et pren les llibertats que encara tenies quan simplement carregaves els teus tres *amplis* dins la camioneta.

—Actualment sembla que és moda pronunciar-se amb un clar "no" a les drogues a través dels mitjans de comunicació. Els polítics engeguen campanyes antidroga. La música rock *i les drogues se solen relacionar fàcilment, i aleshores sempre surt el seu nom, Mr. Richards. Són rares les veus que prenen una posició crítica en aquesta croada internacional contra les drogues. No fa gaire que la premsa duia una cita de William Burroughs, un diu: "Almenys s'ha de permetre de rumiar què s'amaga rere això que anomenen guerra contra la droga, una guerra en què no es pot vèncer i de*

què cal suposar que tampoc no s'hi ha de vèncer perquè, amb les drogues i la lluita contra elles, hi ha massa diners a guanyar". ¿Que en pensa?

—RICHARDS: Allà on Bill Burroughs té raó, la hi té. Aquells que criden més, en trauen la major part dels diners. Sempre hi ha hagut campanyes antidroga hipòcrites, de manera que he après a desconfiar dels motius d'aquests croats. La majoria només volen guanyar eleccions i saben perfectament que així no aconseguiran res. És clar que jo també dic: ¡No prengueu drogues! Encara que de fet estigueu fets pols. Ben mirat, les drogues no et donen res que valgués la pena d'haver conegut o experimentat.

—Vostè mateix, Mr. Richards, alguns que formaven part del món de les drogues el van tenir molt de temps com a exemple de la possibilitat d'una dependència de l'heroïna controlada.

—RICHARDS: Ningú que encara no estigui tocat de l'ala pot dir seriosament que controla la seva dependència a l'heroïna. És ella, la que et controla a tu, i aquí no hi ha dubte. En aquest cas, la qüestió només és si un també pot acceptar i suportar la dominació dels estupefaents. Les preguntes morals sobre el consum de les drogues, un ja no se les fa després del segon o tercer xut. L'únic que queda és: ho necessito, ho necessito. I el qui ha baixat tan a fons també sap que no és cap estat gaire desitjable. Sé de què parlo. El que manca és informació i educació. Informació sobre què passa quan es prenen certes substàncies. Els polítics no ens haurien de dir que no s'ha de prendre drogues. Haurien de preguntar per què prenen drogues les persones, i t'haurien de dir com aconseguir no prendre cap droga en aquest món. Simplement hi ha massa gent que té aquesta dosi insaciable, la necessitat de deixar la seva depressió al seu darrera.

Jo sempre m'ho vaig passar bé amb les *pujades*. He gaudit de les drogues –i qui no digui que tot plegat també li va agradar, és un mentider. Al món de les drogues he conegut molta gent interessant, però també les parts més fosques de l'ésser humà. I a través de les drogues he perdut una pila de bons amics. Amb tot, el pitjor era: quan vas de droga, això no t'afecta gaire. Una mort tan sols és un altre comiat. És d'ençà que estic *net*, que puc apreciar la dimensió de la catàstrofe. Quanta gent talentosa no s'ha enfonsat perquè ja no dominaven una substància tòxica...

—"He vist els millors caps de la meva generació destruïts per l'al.lucinació", va escriure Allen Ginsberg als anys 50. Ginsberg i uns altres poetes beat *ja havien estat a Tànger molts anys abans que els Stones. ¿Els seus escrits van influir d'alguna manera en la seva música?*

—RICHARDS: Nosaltres no vam conèixer la gent com ara Burroughs, Ginsberg o Gysin fins a finals dels anys 60. I encara que ja n'havia llegit alguns fragments aquí o allà, potser va ser amb la lectura de *Naked Lunch,* que va començar a haver-hi un contacte personal. Així, doncs, les nostres primeres cançons no estaven gens influïdes literàriament, però sí la música i les lletres de finals dels 60 i començament dels 70.

—¿Ha llegit els diaris d'Andy Warhol?

—JAGGER: No m'hi vaig poder acabar de decidir. Tan sols n'he llegit un parell de resums al diari, això és tot.

—¿Quina importància va tenir Warhol per a vostès?

—JAGGER: És clar que Warhol i el seu ambient, amb d'altres, en mi van tenir el seu pes als anys 70. Hi va haver molt de contacte amb ell, però era difícil conèixer-lo com a persona. Ell era un *voyeur,* era present com a espectador, i no era fàcil entrar en conversa amb ell. He fullejat els seus llibres. ¿Com es deien...?

—Davant de l'hotel i a l'estadi ara s'apleguen alguns milers de persones per veure'ls. ¿Ho entenen?

—RICHARDS¿Com ho he de poder entendre? Només conec a nosaltres. A l'escenari només penso quin acord ve ara. Només sóc un guitarrista que vol tocar tan bé com li sigui possible. Però la gent et traspassa un paper al qual en realitat no correspons. Al principi només vols fer música.

M. Jagger: "Jo m'oposo que la gent cregui que, d'espectacles de *rock*, pugui sortir-ne poder polític".

Després tots et troben fantàstic i et converteixes en el que en realitat no volies convertir-te. És una mena d'imatge retroactiva. I algun dia deixes de pensar-hi.

—¿Creuen que les seves noves cançons poden fer un paper semblant en la vida dels seus fans com aquelles que van sorprendre fa 20 anys?

—RICHARDS: ¿Qui pot respondre a això? Quan van escriure *Street Fighting Man* o *Sympathy for the Devil,* no pensàvem en el significat extramusical que aquestes cançons potser tindrien. Hem fet unes proves: aquesta té força. Aquella és més aviat fluixa. I de l'altra se'n pot fer alguna cosa. Això és com el vi: per endavant mai saps exactament si serà cap bona anyada o no, si una cançó tindrà durada. *Satisfaction,* per exemple, no em va fer cap impressió quan la vam provar la primera vegada. Ho hem de deixar al temps per saber si una de les noves cançons s'assegurarà un lloc en la història dels Stones i en els caps dels *fans.* Les cançons són una cosa curiosa. Tenen vida pròpia. Ara en toco alguna del nostre repertori de fa més de 20 anys, i sempre aprenc alguna cosa nova sobre ella. ¡I això que ho he escrit jo!

—Mr. Jagger, a finals dels 60 els seus fans *els van transmetre de sobte una mena de responsabilitat política. Segons les filmacions –per exemple, al concert al Hyde-Park el 1969–, semblava que no se sentien gaire bé en aquest paper. ¿Quin n'és el seu parer 21 anys més tard?*

—JAGGER: Els Stones com a grup no podien acceptar, de segur, cap responsabilitat política. La política no ens preocupava gairebé. De somnis, n'hi havia, però això era tot. En aquells temps ens hauria anat bé actuar per a finalitats polítiques. Músics i política: en uns altres temps, en una societat més petita i més orientada i amb la maduresa amb què ara puc veure les coses... Però llavors era simplement massa jove i inexpert.

—¿No els va seduir la sensació de poder?

—JAGGER: Jo m'oposo que la gent cregui que, d'espectacles de *rock,* pugui sortir-ne poder polític. Només cal que ens mirem l'últim concert a Mandela. Un esdeveniment veritablement notable: ¿Què ha estat realment? ¿Va ser un concert en honor a algú? ¿O s'hi havia de celebrar alguna cosa? Tan sols va haver-hi un ruixat de missatges polítics; els polítics s'hi van afegir, Neil Kinnock amb el puny alçat, un gal.lès imitant el Black-Power. D'alguna manera devia ser polític tot l'espectacle. I probablement tots els temes amb beneficis econòmics són tan apreciats pel músics de pop perquè ho duen més enllà de les fronteres de partit i, malgrat tot, tenen una immensa càrrega política. Tranquil.litza la consciència social –i d'aquí ve que es vinculi tan estretament amb el *rock'n'roll.*

—Molts fans els agraeixen d'allò més que no participessin en maniobres per traure beneficis com ara We are the World. *¿No els fastigueja aquesta hipocresia de molts col.legues del rock?*

—JAGGER: *We are the World* és un cas de beguinatge. Has d'anar ben amb compte on participes. *LIve Aid* encara el vaig trobar *okay,* però la qüestió després es va embolicar fins a ser un melodrama de Hollywood. Aquests espectacles sempre acusen una dinàmica pròpia. però, què hi farem... No crec que el món s'ensorri només perquè jo hi faci cap o no.

—Si fa no fa, han aconseguit tot el que es pot aconseguir al negoci del rock. ¿Encara hi ha res que poguessin plantejar-se com a meta?

—RICHARDS: En la vida jo he tingut una sort immensa. Però aquesta sort també ha tingut el seu preu. De vegades algú diu que la meva feina no la voldria ni per un milió de dòlars. No és que aquesta feina es pugui cedir a ningú. A tothom que ho intentés li demostraria on el paleta va deixar el forat. Personalment, sempre vull millorar-me, escriure millors cançons, tocar millor la guitarra. No sé quant de temps ho podré fer encara, ni quant aguanta un grup. Naturalment, els Stones són velles criatures del *rock.* Hi som gairebé des del principi, i no crec que ningú hagi desenvolupat més que nosaltres l'idioma del *rock'n'roll.* Per això aquesta *empresa Stones* té un cert aspecte de Cristòfor Colom. Volem descobrir fins on arriba aquest joc i si un dia ens estimbarem pel marge de la terra. Tota la resta seria covard: deixar-ho perquè pot ser perillós. Els Rolling Stones són fins i tot per als Rolling Stones un imant que cada vegada t'atrau més.

Der Spiegel
Trad.: Carme Gala

VIATGES

El darrer confí de la Terra

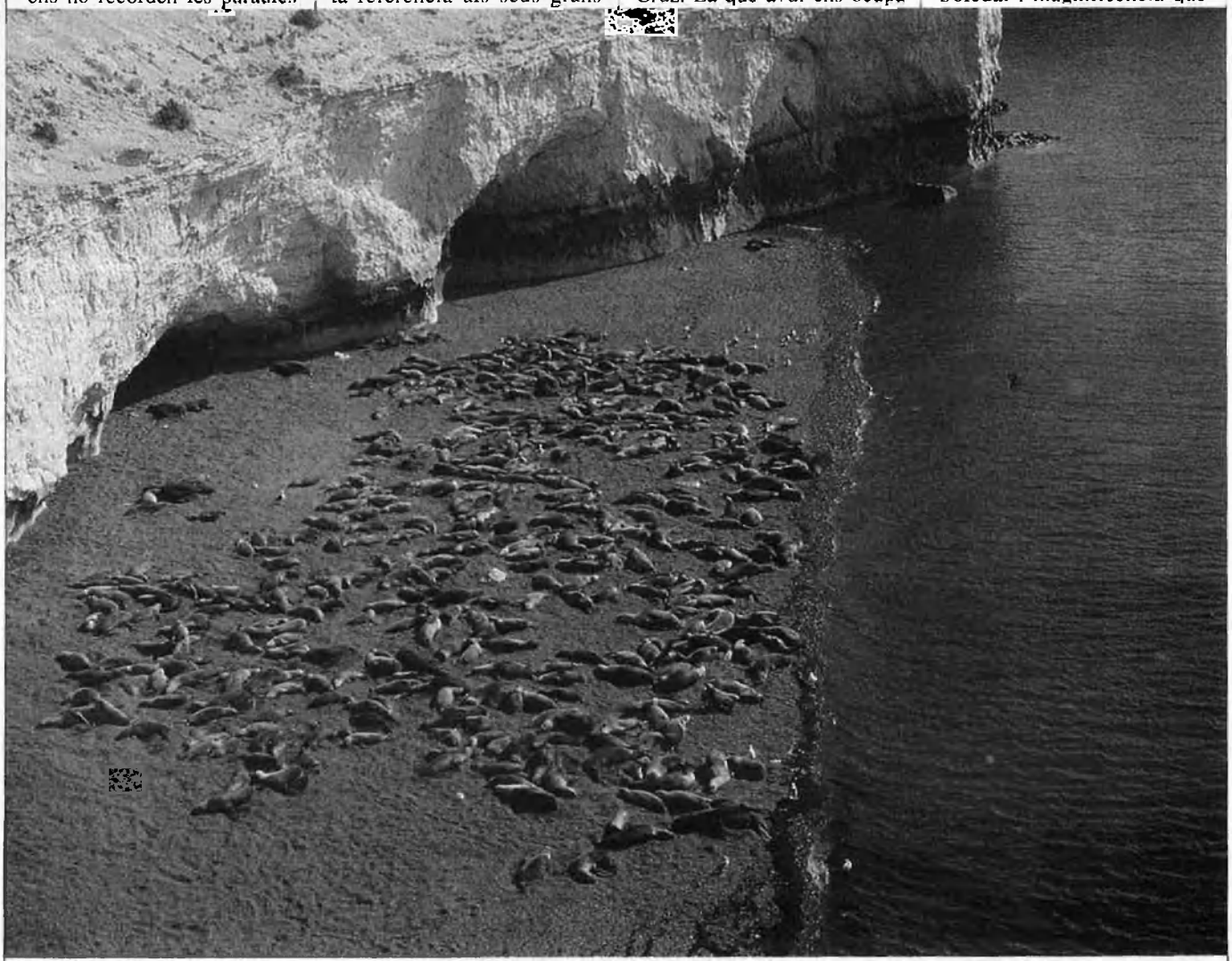
Des dels Andes fins a l'Atlàntic s'estén la Patagònia argentina, una regió inhòspita d'una gran riquesa faunística.

Quan un parla de la Patagònia, observa en els seus interlocutors un somriure de complicitat com volent dir: "¡Ah, sí! ¡Aquella regió inhòspita i perduda en els confins de la terra!". Però són pocs els que realment la conexien. Certament és un lloc molt llunyà, però aquells que han tingut l'ocasió de sentir-la, no han pogut escapar a la seva captivació. Així ens ho recorden les paraules de l'escriptor francès Blaise Cendrars, el qual hi va viure molts anys: "Il n'y a plus que la Patagonie, la Patagonie, qui convienne à ma tristesse...".

L'origen del mot Patagònia el trobem en els membres de l'expedició de Magallanes (1519-1522), els quals anomenaren els components d'una de les tribus araucanes, els tehuelches, patagons. Aquesta referència als seus grans peus, sembla, té el seu origen en el fet que els esclops que portaven deixaven petjades gegants.

La Patagònia argentina s'estén des dels Andes fins a l'Atlàntic i la limiten, al nord, els rius Neuquen i Negro i al sud, l'Estret de Magallanes. Les províncies que conformen aquesta extensa regió de 770.000 km. són: Neuquen, Rio Negro, Chubut i Santa Cruz. La que avui ens ocupa és la del Chubut i en especial un accident geogràfic amb una importància faunística reconeguda arreu del món: la Península de Valdés.

La contaminació produïda per la massiva industrialització i l'agitació de les grans ciutats fan que l'home contemporani busqui, cada vegada més, el contacte amb la natura i la soledat i magnificència de paratges llunyans. Soledat i magnificència que

Punta Loma és una de les *toberías* permanents on es troben durant tot l'any agrupacions de lleons marins o llops marins, que és com allí els anomenen.

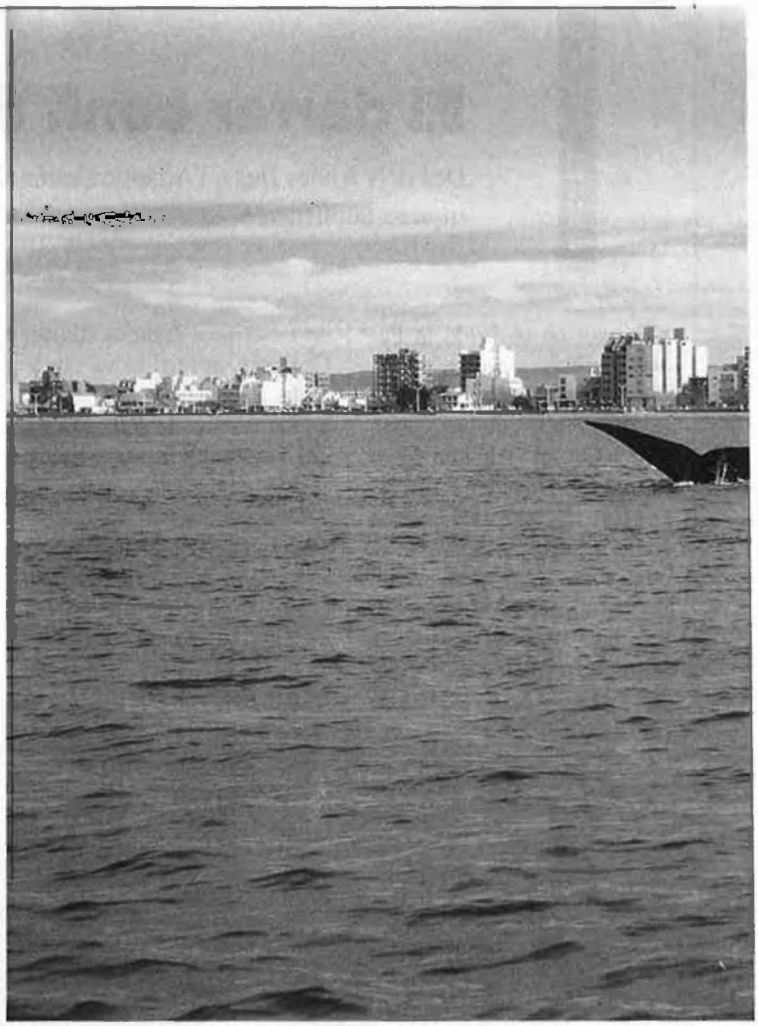
pocs llocs en el món conserven com la Patagònia.

Península Valdés ha esdevingut tradicionalment una regió dependent de l'economia ramadera ovina per la producció de llana, amb una concentració aproximada de 120.000 caps de bestiar distribuïts pels 3.623 km. de la seva superfície. No obstant, a començament de segle, la transitòria explotació de sal provinent de les seves salines va donar lloc al naixement de l'única població: Puerto Pirà-mide, nom degut a una formació natural que recorda aquelles enigmàtiques construccions antigues. Es reconeix la creació d'aquesta població l'any 1900 i ha passat quasi un segle sense altres modificacions.

Les salines Grandes i Chica de Península Valdés situades, en una notòria depressió, que oscil.la entre els 10 i els 40 m sota el nivell del mar, proporcionen amb l'explotació una etapa florent a la península. Però aquesta explotació, per diversos motius, va acabar l'any 1914. Actualment a penes si queda algun vestigi d'aquella frustrada activitat. Però, així com el final de l'explotació salinera va marcar l'estancament d'aquell florent Puerto Pirà-mide, la naturalesa de la qual està envoltat el va traure, alguns anys després, de la inactivitat.

Península Valdés és un dels pocs santuaris faunístics que encara avui dia no ha estat irreversiblement perjudicat per l'acció de l'home. Si bé és cert que l'activitat turística podria afectar les comunitats d'animals que es retroben tots els anys en les tranquil.les costes, les normatives vigents per a la protecció faunística n'impedeixen, amb èxit, el possible deteriorament.

Tots els anys s'hi donen

Dades útils

Com arribar: Hi han viatges organitzats, els quals inclouen Patagònia i Terra del Foc, per quasi totes els majoristes de turisme. Unituvi, per exemple, ofereix *tours* amb tot inclòs per 300.000 pts. Per als més aventurers hi ha la possibilitat d'utilitzar qualsevol vol regular a Buenos Aires i després comprar un paquet de 4 a 8 vols de cabotage amb molts bons preus. S'ha de tenir en compte que la Patagònia té uns 3.000 km de llarg, la qual cosa fa desaconsellable el transport terrestre, si no és que es diposa de força temps.

Allotjament: La infrastructura hotelera argentina és bona i extensa. Hi ha control oficial dels serveis i de les categories. Les dues ciutats més importants pròximes a Península Valdés i amb aeroport propi, són Puerto Madryn i Trelew. Malgrat tot, és aconsellable acostar-se a Puerto Pirámide, ja dins de la península, per poder disfrutar del plaer de sentir-se perdut en el temps.

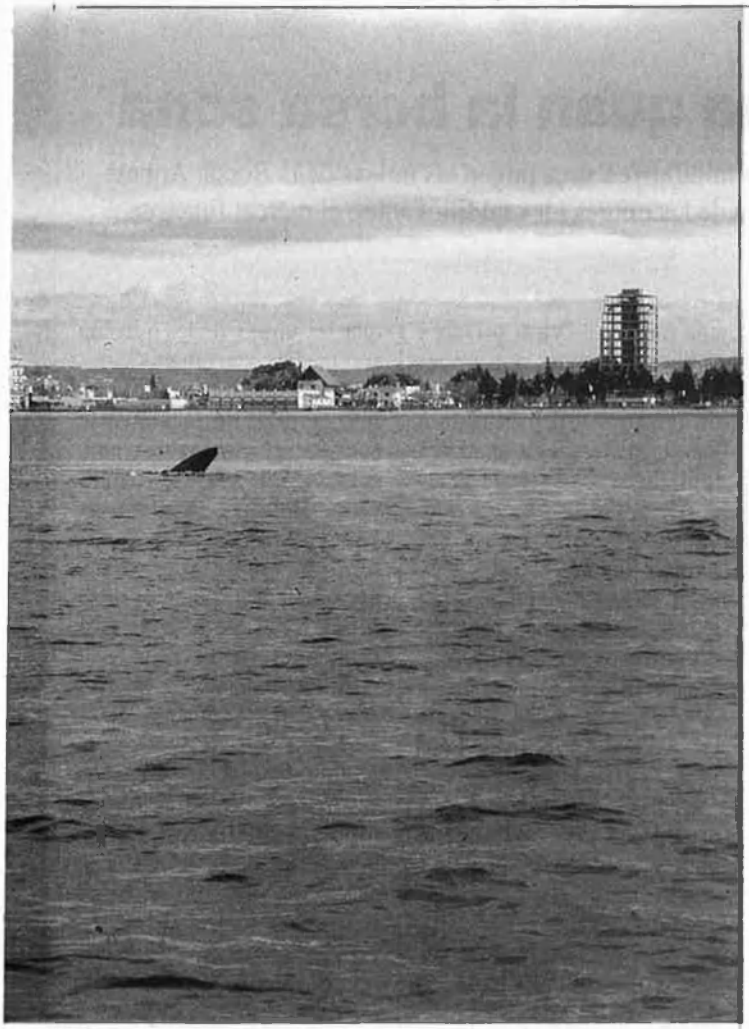
Divises: La moneda oficial és l'austral. A causa de la superinflació que hi ha en aquest país, la cotització del dolar és molt variable, en qualsevol cas és desconsellable canviar en els bancs, perquè *habitualment* ofereixen els canvis més baixos. Per la mateixa raó, és millor no portar xecs de viatge.

Excursions: Tant a Puerto Madryn com a Trelew hi ha moltes agències de turisme amb les quals es poden fer les excursions més importants per veure animals. Sempre queda la possibilitat de llogar un cotxe i anar-hi amb més independència. No podem deixar d'esmentar el servei d'interpretació faunística que ofereixen, des del passat mes de novembre, dues biòlogues catalanes, que amb les seves explicacions (acompanyades de material fotogràfic) ajuden a conèixer millor tots aquells animals que el turista no està acostumat a veure.

Gastronomia: Menjar a l'Argentina és bo i barat. La carn de bou té fama mundial. El peix no té tradició, i no és fàcil de trobar. Sí que ens podem adelitar assaborint els excel.lents vins, com també el bon marisc.

Altres informacions: Per a qualsevol altra informació, la Dirección de Turismo Nacional d'Argentina té uns bons serveis. L'adreça és: Av. Santa Fe, 883, Capital Federal 1059, Buenos Aires, Argentina. A més, en totes les capitals de província hi ha oficines d'informació local.

lloc importants concentracions de grans mamífers com els elefants i lleons marins i les enigmàtiques balenes, sense oblidar aquelles simpàtiques aus que són els pingüins i les sempre presents orques. L'atracció principal d'aquesta petita península immergida en plena Patagònia és, sens dubte, l'espectacular arribada, a principis de juliol, de la balena franca del sud, espècie que habita els mars de l'hemisferi sud i que en època de reproducció es concentra en àrees molt concretes, com les tranquil.les i cristal.lines aigües (sovint tenen una visibilitat de 30 m. de fondària) del Golfo Nuevo i San José, compresos en la particular conformació de la península.

Aquesta balena es caracteritza per posseir unes estranyes callositats, concentrades especialment en la zona del cap, i que no s'observen en la resta de cetacis. Consisteixen en grans taques blanquinoses amb la superfície rugosa, on creixen alguns pèls, i que albergen crustacis i ectoparàsits que sembla que no perjudiquen l'animal. Mitjançant aquestes *callositats* els científics que estudien les poblacions d'aquests gegants del mar, són capaços de diferenciar cada individu ja que la situació i la forma són característics de cada exemplar, a l'igual que les nostres empremtes. Fins ara se n'han identificat i posat nom a 600 exemplars en les aigües que banyen Península Valdés, un 20% de la població mundial.

Des de juliol i fins a desembre se les pot veure realitzant tot d'un plegat espectaculars exercicis de galanteig com donar salts, xipollejar amb les aletes i traure durant llargues estones les immenses cues fora de l'aigua. També es pot ser testimoni del fort instint maternal que tenen les femelles envers les cries, cries que mesuren, en nàixer, quasi 6 m de longitud (els adults fan una mitjana de 16 m), i amb una mica de sort és possible trobar alguna cria blanca, la raresa de la qual atrau l'atenció de tots.

Aquest sorprenedor espectacle es pot disfrutar des de les mateixes platges, però també hi ha un servei de barques que ofereixen la possibilitat d'apropar-nos a aquests enigmàtics animals, i a un preu realment assequible.

Recorrent les platges de la península també podem ensopegar amb els bigarrats harems dels lleons marins, els quals són protagonistes de lluites ferotges especialment en època de zel, entre novembre i febrer, no obstant això hi ha *loberías* permanents com la de Punta Loma, situada tan sols a 12 km de Pto. Madryn, la ciutat més pròxima a la península.

I si tot això no fos prou interessant, trobem a Península Valdés, l'únic assentament continental d'elefants marins del sud, animals característics per l'imponent trompa que llueixen els mascles adults, especialment quan s'enfaden. Són veritables foques, realment són les foques més grans que existeixen: un mascle pot arribar a pesar 3.500 kg i mesurar 6 m. Tampoc hem d'oblidar els simpàtics pingüins, que amb la divertida forma de caminar ens fan riure a tots plegats. L'espècie que en trobem aquí és el pingüí de Magallanes.

Finalitzem, així, un breu recorregut per uns paratges que pel que tenen d'insòlits i serens, però al mateix temps plens de vida, captiven fins i tot les ànimes més endurides dels nostres temps.

Text i fotos:
Pilar Güell

La mitja és bona quan la borsa sona

Asseguren els economistes que quan la faldilla s'escurça pugen els índexs de la Borsa. Aquest reportatge explica quina és la influència de les mitges i les faldilles sobre el mercat financer.

Un senzill parell de mitges blanques va fer que se n'anés en orris la fusió del Banesto i el Banco Central... I tot perquè una noia ben plantada va decidir d'airejar un dels més importants invents patentats per la indústria valenciana del punt: uns *pantys* de forma rodona sense –¡vés, qui ho hauria dit!– aquell famós *romb* de reforç, s'entén moral... Sense propòsit deliberat, la Chávarri, mitjançant mètodes revolucionaris de *sans-culotte*, va fer de mitjancera en afers financers d'alta volada; de passada, ensopegà amb la seva *mitja* taronja i es proclamà reina per més d'un dia dels *mitjans* de comunicació de masses. Vet aquí, no m'ho podeu negar, una veritat incontrovertible, encara que es tracti d'una veritat a *mitges*.

Si es té en compte el que he exposat, no resulta tan agosarada la hipòtesi d'una trama sectària, d'una espècie de francmaçoneria de la *mitja* que actua a través dels temps i incideix de manera subreptícia i no obstant decisiva en els esdeveniments d'ordre històric i econòmic. La teoria, passablement chestertoniana, d'un nou Orde de la Xarretera no resulta, ni de bon tros, tan estrafolària com d'antuvi podria semblar. ¿Té la mitja una influència directa sobre els mercats financers? En aquests temps d'adoració beatífica de les forces del mercat, sembla que sí, que la té. Adam Smith no anava errat quan afirmava que una mà invisible guia les lleis de l'oferta i la demanda. El que passa és que, potser, no es tracta tant d'una mà com d'una *mitja* invisible.

La cosa sembla indiscutible: quan la faldilla s'escurça els índex de la Borsa pugen. Així ho asseguren els economistes més seriosos que s'escarrassen predicant la correlació existent entre el grau d'exhibicionisme enatòmic i l'activitat econòmica. Yves Saint-Laurent, aparentment, ho ha entès a la perfecció: no solament cotitza a la Borsa de dos anys ençà, sinó que, a més a més, ha començat a ventilar com un esperitat, les cames i la pitrera de les seves maniquís.

Vejam, n'hi ha prou de donar una ullada als vaivens de la moda del segle XX, a la seva gens darwiniana evolució, per admetre sense rèplica la teoria *economètrica* segons la qual es *minifaldilleja* (perdoneu el neologisme) si se'n té els *mitjans*.

Esbojarrats anys vint: l'atrabiliària *flaper* fitzgeraldiana arracona la *Gibson Girl*, model ideal de la noia fi de segle, llepafils, tota ella desmai, escarafalls i sospirs. La nova Eva es mou pels sofisticats salons Art Déco a ritme de *jazz* i es vol esvelta, de malucs andròginis i pits plans... El cabell curt i la faldilla exigua. És un tipus femení dinàmic, decididament *modern*, com correspon a una època de prosperitat i despreocupació desimbolta.

La *garçonne* de Penagos, la *nímfula* filiforme inspirada en Louise Brooks, Anita Page o la molt jove Joan Crawford, s'enfonsen sota els efectes devastadors del *crash* del 29, després d'haver capgirat una moral de "vicis privats i públiques virtuts" que trobava que el *can-can* i les cames de Jeanne Avril o Musidora eren manifestacions apatxes i roïna baixesa. La vella guàrdia de fetixistes *fin de siècle*, adoradors de la finesa del turmell victorià a penes desvelat, es va veure empesa per les circumstàncies a procedir a una reconversió dels seus fantasmes tan dràstica com la que havia dut a cap un antic fabricant de polissons: Peugeot.

L'eufòria desenrotllista dels prodigosos anys 60 fa que la noia *ye-ye*, *la Chelsea girl* warholiana, *poppy* i psiquedèlica, desembeini de bell nou les seves cames i les ostenti cofoia com a baluards dels nous temps. Si bé es cert, com afirma Josep Pla, que foren els fabricants de mitges els que inventaren les cames de les dones, també ho és que el mèrit de la seva reinvenció correspon a Mary Quant. Emules de Twiggy, Nico, Edie Sedgwick o Ana Karina, addictes al *swinging London* o a la *Nouvelle Vague*, estrenen *pantys* de tot tipus de colors: calats, reixats, amb dibuixos o bé amb incrustacions de pedreria... *Pantys* a dojo, o si us ho estimeu més, a *gogó*. Al cap de tres anys de la seva irrupció en el mercat el 1968, els *pantys* constituïen el 86% del consum total de mitges. Quants *pantys*. Malgrat l'èxit de la demanda femenina, els homes es resistiren amb tossuderia recalcitrant a integrar-los a les seves fantasies eròtiques i fins i tot avui es mostren mal disposats a apreciar les virtuts de les que "no son medias, son enteras".

Les dades són aclaparadores: la salut de la indústria està en relació inversa amb l'amplada dels vestits. L'indicador Hemline se suma als cicles de l'economista Kondratieff. La fórmula és tan coneguda pels sociòlegs de la moda com pels analistes econòmics.

En època de vaques magres apareix *la síndrome de Versalles*. El símptomes són: amuntegament de peces de vestir, profusa abundor de teixits, bizantinisme en els detalls i penjolls. Es tracta de salvar l'aparença de brillantor i opulència. En temps de creixença econòmica, per contra, la faldilla s'escurça, les mànigues també, la roba minva i el cos retroba la seva preeminència. Segur que això ja s'ho va ensumar aquell espavilat estadístic americà que vers els anys 50 va establir una exacta correlació matemàtica entre les fluctacions de l'índex de Dow Jones i l'amplada de la vora de les faldilles de les dones de Nova York.

No ens pot sorprendre el fet significatiu que les primeres mitges de luxe comercialitzades a la nostra postguerra portessin precisament l'aristocràtic nom d'"Eugenia de Montijo": aires de grandesa en època de penúria... L'engíny estratègic d'aquell industrial valencià i un dels nostres empresaris schumpeterians, Celestino Aznar, encertà plenament en la diana.

I les dones dels anys 40, tipes d'aquelles mitges que només servien per a abrigar i

eren requisit inexcusable per a anar a missa, van deixar també de banda la solució domèstica i matussera de tenyir-se les cames i dibuixar-se la costura a llapis, proesa més pròpia de delineants que d'honestes mestresses de casa. Les noies *topolino*, pretesament curtes de gambals, que tant inspiraven les brometes "más audaces" per als lectors "más inteligentes" de *La Codorniz*, digueren tot ras, topolímpicament que estaven decidides a defugir aquell temps de misèria: s'arranjaren el serrell a la moda Arriba España, quadraren les espatlles, s'enfilaren airoses sobre importants plataformes de suro i es posaren amb desimboltura una emperadriu als seus peus (a les seves cames per ser més precisos).

LA NOVA EDAT MITJANA

El "sí de les noies" a la minifaldilla, vers la segona meitat dels 80 i començament dels 90, ha fet pujar possiblement enters a la Borsa. ¿Qui ho pot saber? Però el que sí que se sap arreu és que aquest "sí" ha disparat l'índex d'adrenalina del sexe fort, animant dinàmicament la indústria de les mitges. Les espanyoles que, com és sabut, són dones de *rompe y rasga* destrossen a l'any 216 milions de mitges. Una mica menys que les dones de la resta d'Europa, molt menys que les del Japó i les dels Estats Units, però en destrossen prou perquè es pugui augurar una època gloriosa a un sector actualment sanejat, i adés ben malmès.

La disbauxa *hippy-progre* i la moda de la vestimenta político-rogenca dels 70 aconseguiren donar el colp de gràcia a una indústria ferida de mort per la crisi del petroli. Crisi que ens va deixar a tots ben desguarnits... i sense mitges. Del *miracle espanyol*, dat i beneït per severs

MEYBA®

tecnòcrates de l'Opus Dei, a la trista realitat de les promeses no realitzades hi havia ben bé un futur a mitges.

La crisi de l'Estat del Benestar i la davallada del creixement il.limitat del anys 60 contribuïren a delmar una indústria, la de la fabricació de mitges, instal.lada en 140 factories, de les quals s'ensorraren més del 90%. Encara n'hi ha que creuen que la causa d'aquest desastre va ser la implantació d'aquelles horribles botes *katiuskere s* que privaven eficaçment la contemplació de les extremitats femenines. Així, tota la responsabilitat de la crisi del sector recauria sobre les *g o-gós cazatstxok* de l'inefable Georgy Dann i les hostesses de l'*Un, dos, tres*. En el negoci de la mitja no és tan important trepitjar fort com caminar amb gràcia.

Aquest *boom* de la mitja que tant agrada als senyors representa per a les butxaques de les espanyoles unes despeses anuals de 70.000 milions de pessetes, aproximadament. Una peça de vestir fins fa poc secundària s'ha convertit, de sobte, per obra i gràcia del dictat de la moda i del culte al cos, en un producte essencial del consum amb valor afegit: el disseny. L'oferta va dirigida a fèmines exigents que saben el que volen: exhibir tot allò que abans amagaven i autocomplaure un narcisisme de luxe apte per a majors i menors d'edat.

Perquè, no ens enganyem, les menors han estat les instigadores de l'esdeveniment d'aquesta *Edat mitjana*. D'un temps ença, les pantalles domèstiques es veuen contí-

nuament envaïdes per batallons d'adolescents de cama atlètica i múscul inquiet, cisellat per l'aerobic i el iogurt bio-no-sé-què. Aquesta unitat tàctica de malucs deslloricats ha fet recular la *quinta del pelargón*. Marta, Sabrina, la Fox i d'altres reines de la cuixa s'han vist empeses a cercar refugi en la reserva ecològica del vídeo-clip.

MITGES TINTES

Els nostàlgics de la dona de bandera, animal mític esfumat per art i màgia de l'imaginari eròtic del país, ho tenen molt mal parat. L'erotòman repimit, espècimen encara en actiu, sent predilecció per les criatures emblemàtiques de Russ Meyer, dotades d'un bon parell de... cuixes i no per les polletes en flor que s'agiten esperitades en els espots. Predilecció per Raquel Welch, o l' Antonelli... Que n'eren d'esplendides en la comedieta eròtico-festiva dels 70, Analia Gadé, l'Esperanza Roy, Nadiuska o Agata Lys... En roba interior tot el sant dia, ara em poso la mitja, ara me la trec, ara cordo la lligacama... quina manera de provocar perplexitats inconfessables a Arturo Fernández i a Máximo Valverde.

Malgrat la nostàlgia dels adeptes a l'estètica massissa de la Mangano de *Riso Amaro* i d'altres *magioratte*, és ben veritat que l'erotisme atlètic i un si fa no fa androgin ens és imposat amb força per la publicitat. La nova litúrgia eròtica oficiada en els anuncis de mitges i *pantys* és més gimnàstica que carnal, més pugilísitca que voluptuosa. Ens enfrontem, si jutgem per la quantitat i qualitat d'anatomia exposada, a una nova plaga d'erotisme desfermat en què les cames femenines tenen un paper protagonista. ¿O hauríem de dir *prot-agònic?*

La paradoxa rau, *hélas*, en el fet que es tracta d'un erotisme distant i, ensems, obvi, un erotisme de "mira'm i no em toquis", fred i més aviat apte per a un *peep-show*. Un erotisme, en definitiva, de *postures*. L'eficàcia del qual s'ha ensumat Madonna, noia eixerida que ens ho fa palès en la seva última entrega. En aquests temps de puritanisme galopant, ofuscats per l'amenaça de la sida, sembla que s'imposa un sexe de *mitges* tintes. Els anys 90, si la cosa continua així, seran terreny abonat per a *voyeurs* de *v o-gueing*.

Vogueing o no, les senyoretes dels anuncis fan de bon veure. El múscul culturista que té admiradors incondicionals i confessos tan coneguts com Umbral i Eric Rohmer, té un no sé què. En últim terme, el *genou de Claire* resulta inquietant per la seva ambigüitat. De la mateixa manera que també resulta neguitejadora, per asexuada, la imatge d'aquella noia-torera, aclamada, victorejada per un públic enfervorit en un anunci de *pantys*, la passada temporada.

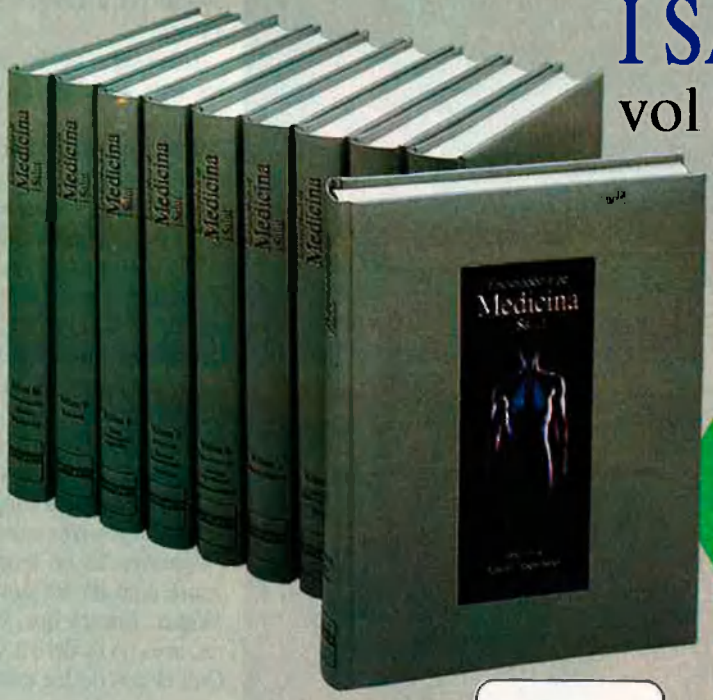
Aquestes noves cames *m achihembradas* no tenen res a veure amb de les *pin-ups* de Vargas. Encara que, ben mirat, això no és del tot veritat... Que el cos de les dones canvia seguint les modes, és un fet tan irrefutable com misteriós. Cap biòleg ha sabut donar una resposta convincent a aquest enigma anatòmic que eixampla o redueix malucs, allarga o escurça nassos, aplana o emfasitza el bust per aconseguir que s'emmotllin mil.limètricament a l'ideal femení a l'ús.

Però que la cintura sigui més o menys de vespa, segons dictin els cànons, no altera mínimament la capacitat de resposta del sexe oposat. Els usos amorosos i el codi eròtic poden variar a la babalà de les modes, però l'entreteixit complex de significacions que unes cames embeinades en un bon parell de mitges estableixen amb la mirada d'aquell que les observa, sempre és igualment intens... Que ho preguntin, si no, al Charles Denner en *El amante del amor* o al professor Unrath de *El Angel Azul*. Perquè no és gens clar qui deu més a qui, si el cinema a la mitja o la mitja al cinema. Heus aquí una qüestió que encara no han dilucidat els estudiosos dels *Mitjans* de Comunicació de masses.

Anna Agier

ENCICLOPÈDIA DE MEDICINA I SALUT

Per a qui vol conèixer el funcionament del cos i s'interessa per la salut.

10 volums
Relligats en guàflex de color gris.
4.000 pàgines de text.
5.000 il·lustracions en color.
600 requadres fitxa EL QUE CAL SABER.

6 volums
Relligats en guàflex de color beig.
2.100 pàgines de text.
1.400 il·lustracions i 700 gràfics i taules.

ENCICLOPÈDIA CATALANA

HISTÒRIA ECONÒMICA DE LA CATALUNYA CONTEMPORÀNIA.

L'aventura apassionant del nostre poble en els dos segles que creen la Catalunya moderna

Estic interessat a rebre més informació sobre les obres marcades amb una X, en condicions especials de subscripció.

- ☐ GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA
- ☐ HISTORIA NATURAL DELS PAÏSOS CATALANS
- ☐ CATALUNYA ROMÀNICA
- ☐ HISTÒRIA ECONÒMICA DE LA CATALUNYA CONTEMPORÀNIA
- ☐ ENCICLOPÈDIA DE MEDICINA I SALUT
- ☐ Col·lecció de novel·la A TOT VENT

Nom _____
Adreça _____
Població _____
Tel. _____

DIGEC, S.A.
Diputació, 250. Tel. 302 71 18. Barcelona

La mirada confiada

Divendres passat s'inaugurava a la sala Parpalló de València una exposició del fotògraf gascó Jean Dieuzaide (Grenade-sur-Garonne, 1921).

Portugal, 1954.

Jean Dieuzaide torna ara quasi quaranta anys després del seu primer viatge a la Península l'any 1951, a una València de colors esclatats i envaïda per les llums d'estiu.

Dieuzaide va venir disposat a desvelar l'enigma de l'altra banda dels Pirineus i atret per l'encàrrec d'il.lustrar un llibre sobre el sud de la península. Un treball que el fotògraf gascó va iniciar a València al juliol de 1951.

Aquests dies torna amb 130 fotografies que resumeixen la seua trajectòria; des de les il.lustracions per a llibres, passant pels retrats de De Gaulle, fets a França en 1944, Salvador Dalí, Jean Cocteau, Pau Casals o Boris Vian, fins a les últimes creacions més intimistes i personals.

"M'agrada fotografiar la mirada", ha dit Jean Dieuzaide a propòsit de la seua obra. Des dels primers passos pels camins de la fotografia, Dieuzaide ha preferit retenir i preservar les realitats quotidianes del carrer i del món del treball, els gestos ancestrals dels peiscadors, la mística religiosa, la sensualitat de la dona, la dolcesa i l'orgull de la seua cara o l'arrogància d'un cos.

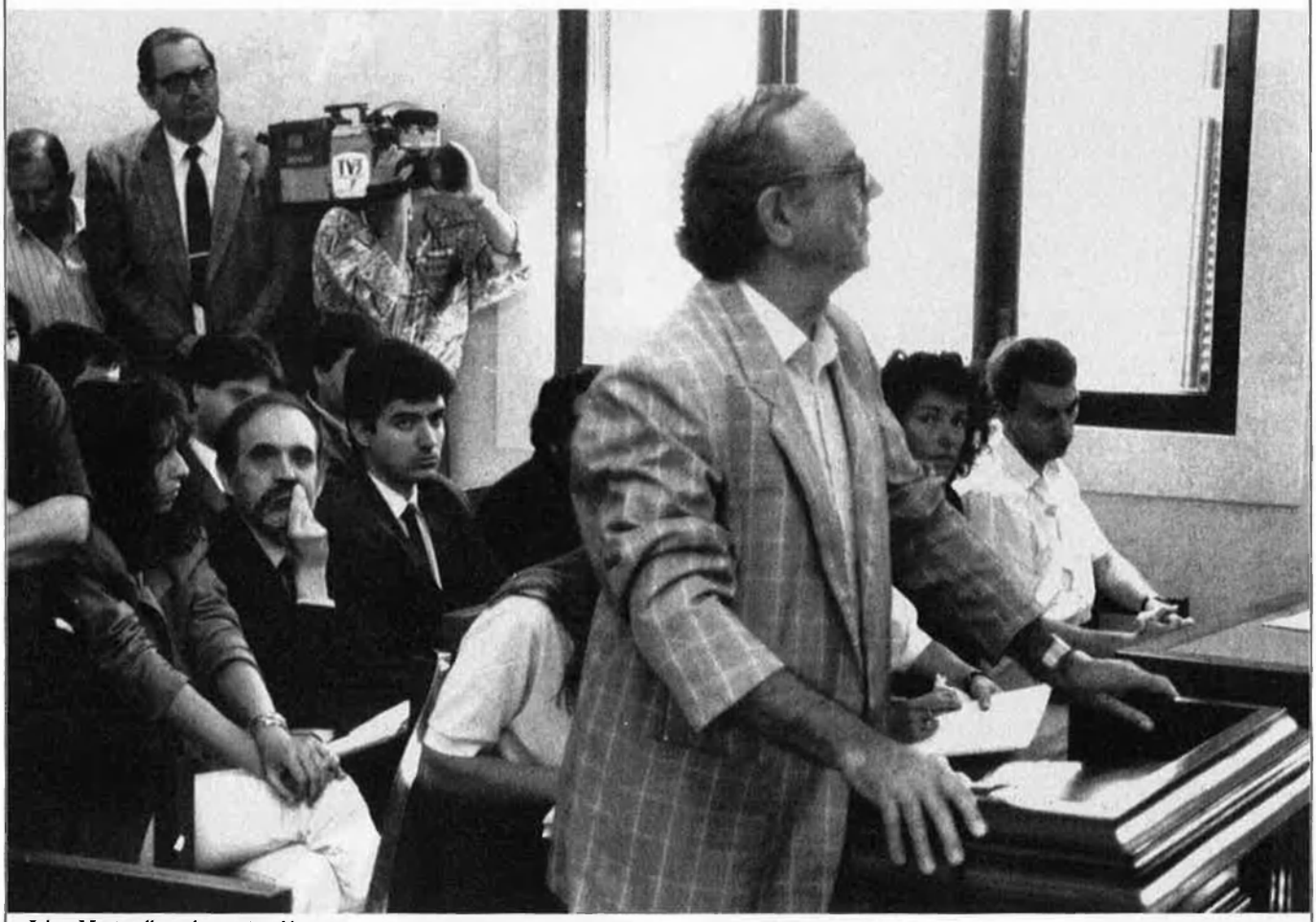
La mostra que ara es pot veure a la Sala Parapalló és una bona ocasió per a contemplar la vida i les gents de ciutats com Peníscola, València o Gandia durant la dècada dels cinquanta i seixanta.

La fotografia es converteix de la mà de Dieuzaide en un instrument per a relatar el viatge, en l'estil clàssic que van encetar Verne, Flaubert o Gautier.

Glòria Fleisschman

Sentència a l'anticatalanisme

Jaime Martorell Mir, president de l'anticatalanista Centro Cultural Mallorquín, ha estat condemnat a sis anys de presó per l'incendi i destrucció del repetidor de TV-3 a Mallorca.

Jaime Martorell en plena actuació.

Jaime Martorell Mir, de 66 anys, no va defraudar gens ni mica el nombrós públic que omplia la sala. Tothom esperava que aquest conegut anticatalanista fes unes declaracions incendiàries i, com era previsible, Martorell no va quedar-se curt.

L'espectacle va començar amb la negativa de l'acusat a contestar als acusadors privats (Joan Bauça, per Voltor, SA, Ignasi Ribas per l'Obra Cultural Balear i Jeroni Reines per la Universitat de les Illes Balears) en català: "yo, el catalán no lo entiendo, si no me ponen traductor no entiendo nada y no contestaré". Va estar molt hostil cap als acusadors, i arribà fins i tot a la insolència: "Estos señores representan una ilegalidad, son ilegales" (fent referència a la suposada il.legalitat del repetidor de TV-3). Martorell va negar durant tot el judici l'autoria de l'atemptat. Va posar com a coartada una veïna que, segons va assegurar, se'l va trobar, quan tornava de comprar, el dia i l'hora en què, segons sembla, es va incendiar el repetidor. L'altre testimoni favorable a Martorell va ser el d'Antoni Corró, conegut anticatalanista, que va afirmar que a l'hora de l'atemptat va mantenir una conversa telefònica amb Martorell.

Malgrat els seus esforços per negar els fets, Martorell no va poder dissimular en cap moment del judici el seu odi cap a tot el que és català. Després de negar al fiscal unes declaracions que se li atribuïen ("A los catalanes habría que quemarlos en la plaza pública") i que havien estat recollides per un diari, Martorell va caure en la trampa del fiscal: "Encara que no ho hagi dit, ¿hi esta d'acord?" La resposta de Martorell no deixa cap mena de dubte: "A los catalanistas, como herejes que son, habría que tratarlos igual que durante la Inquisición".

Durant la qualificació dels fets, l'acusador Joan Bauça va ser especialment dur quan va qualificar Martorell de "vulgar delinqüent".

A la sortida de la sala, Martorell va qualificar la gent de l'Obra Cultural Balear que assistia al judici com "la xusma aquesta".

Tal i com va manifestar Ignasi Ribas al final de la vista ("crec que hi ha moltes possibilitats que el condemnin"), la sentència ha estat ràpida i contundent.

El jutge, Antoni Capó, ha considerat provat que el 22 d'abril de 1989, Jaime Martorell, sol o acompanyat d'altres persones no identificades, va incendiar amb gasolina les instal.lacions propietat de Voltor, SA, a la Serra d'Alfàbia, la destrucció de les quals va provocar que les Illes es quedessin sense rebre el senyal de TV-3 i de Catalunya Música.

Una vegada provats els fets, la secció segona de l'Audiència Provincial de Palma de Mallorca ha decidit condemnar Jaime Martorell com a autor d'un delicte d'estralls a la pena de sis anys i un dia de presó major, suspensió de tot càrrec públic i del dret a sufragi durant el temps de la condemna. Així mateix, el condemna a indemnitzar Voltor, SA, amb la quantitat de 14.536.850 pessetes pels danys causats en el repetidor i al pagament de 3.500.000 de pessetes pels perjudicis i el pagament de les despeses del judici.

La decisió del tribunal ha causat satisfacció, perquè amb aquesta sentència, la qüestió lingüística a les Illes queda definitivament aclarida, i d'acord amb el que assenyala l'Estatut i la Constitució.

Miquel Payeras

La destrucció de les instal.lacions de Voltor provocà que les Illes es quedessin sense rebre TV-3.

PARQUET
SENSE OBRES

rowi stil PARKET

- PARQUET IDEAL PER A REHABILITACIÓ DE VIVENDES.
- ÚNIC SISTEMA DE PARQUET QUE S'INSTAL.LA SENSE CLAUS NI ADHESIUS.
- PATENTAT EN MÉS DE 35 PAÏSOS.
- POT INSTAL.LAR-SE SOBRE QUALSEVOL SUPERFÍCIE.
- RESISTENT, DURADOR I SILENCIÓS.
- ENTRE EN CONTACTE AMB NOSALTRES, DISPOSEM D'UN EQUIP DE GENT ESPECIALITZADA.
- TAMBÉ L'ORIENTAREM SOBRE COM INSTAL.LAR-LO VOSTÈ MATEIX.
- DISTRIBUÏDOR EXCLUSIU.

menxeta

AVGDA. PERIS I VALERO, 162 • TEL.: 334 18 17 - 374 90 14
46006 VALÈNCIA

SALA D'EXPOSICIONS DE LA FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS
CARRER CORREU 3 • VALÈNCIA

el petit Princep

"SI ET PLAU DIBUIXA'M UN XAI"
ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

DEL 8 DE JUNY AL 8 DE JULIOL DE 1990

Feiners, d'11 a 14 h. i de 17 a 21 h.
Festius, d'11 a 14 h.
Dilluns matí, tancat.

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

Sonora Latina: l'orquestra balladora

Des de fa uns anys, una de les formacions de salsa més importants de tot l'estat espanyol té el seu domicili fiscal a València.

Cap dels amants d'aquesta música de la festa i el sabor, quan enumeren la nòmina de grups de vena afrocubana a destacar, no es deixaria de banda noms com El Combo Belga, Caco Senante o Pernil Latino, i entre ells podria incloure, amb grata satisfacció, la valenciana Sonora Latina. Aquesta banda d'orgull local, de sonoritat contundent i clàssica en el gènere, ha fet una bona temporada enguany, sobretot fora de casa, com ja resulta natural per a les formacions musicals del territori. Manolo Genovés, cantant i activista principal de la Sonora, ens parla d'això i de l'últim disc, que també és el primer: Bailadero, el qual han presentat al llarg de l'estiu i la tardor, en qualsevol revetlla municipal i allà on els han reclamat.

-¿Com un grup valencià, amb música bàsicament del planter local, aconsegueix un so tan autènticament afrocubà?

- La veritat és que això és una cosa que encara estem tots assumint. Quan fèiem el disc, sabíem que la cosa podia sonar bé. La sorpresa ha estat que inclús ens han arribat a retraure que sona massa, massa clàssic. Però, en fi, nosaltres estem contents; en un primer treball no era qüestió de posar temes d'inspiració pròpia, i quan fas versions d'una altra gent, corres aquest risc, el d'acabar fent bones imitacions.

- ¿Les orquestres de salsa realment són tan complicades d'organitzar i de portar endavant?

-La cosa és complicada perquè són molts músics; per tal que sone bé s'ha de dur una formació gran. També es pot portar un sextet, però ja s'entra en una altra línia, la del latin-jazz. La salsa, d'entrada ja ha de portar tres persones davant a cantar, tres percussionistes bàsics i, de metall, com més sucre més dolç, però per a una sonora tres trompetes són ineludibles.

- Vosaltres, menys de deu músics no n'heu portat mai.

-No, mai. Sempre hem estat onze com a formació bàsica, i de vegades hem reforçat amb més metall.

- ¿I això és molt difícil de coordinar?

- Si, de coordinar també, però el que és difícil realment és de vendre, perquè una formació tan gran resulta cara i no tots els pobles s'ho poden pagar per a una festa.

- Sent que la salsa ja no estava tan de moda. ¿Com se us va ocórrer la idea de muntar un grup l'any 85?

- Semblava que anava molt de baixa, però després d'uns anys sembla que estem assistint a una mena de ressorgiment, ja només de la salsa sinó també de les músiques de tipus ètnic, amb marca d'origen, fugint del món anglosaxó.

La salsa no és una qüestió de moda sinó que té una gran força d'atracció, que t'enganxa perquè és també una forma de viure, de divertir-se, tota una forma de cultura com és una altra el *rock'n'roll.*

- A Catalunya sembla que hi ha una tradició més gran d'incloure la salsa en festes majors que no al País Valencià.

- A València hi ha tradició quant a públic, encara que les entitats ho tenen pràcticament oblidat. Però el públic sempre respon molt bé, acudeix molta gent a les actuacions i s'ho passa molt bé.

- Amb tants instrumentistes de vent que hi ha en aquest país, ¿com és que no es veu més beneficiada la formació d'orquestres d'aquest tipus?

- La veritat és que no hi ha una gran afició entre els músics valencians per la salsa i crec que és per aquest motiu que no s'han ficat mai en aquest tinglado, perquè sinó, s'enganxarien de seguida. D'altra banda, hi ha el tema que les empreses discogràfiques en general no han apostat per aquest tipus de música i això no pot afavorir la formació de més bandes. Si no hi ha alguna promoció, no hi ha res a fer. Nosaltres, per exemple, acabem de traure només mil còpies del Bailadero en Manzana, que és l'única editora específicament de salsa que hi ha en tot l'estat, i pràcticament les hem hagut de vendre nosaltres mateixos.

- ¿No creus que s'ha sofert una espècie de borratxera amb el rock *que ha marginat les altres músiques de consum popular?*

- El *rock'n'roll* i el *pop*, han experimentat una gran boom d'uns pocs anys ençà. De fet, jo mateix vaig fer *rock* quan tenia divuit anys; era bateria d'un grup d'ací de València, i ens han corregut a pedrades allà on anàvem. T'estic parlant només de fa deu o dotze anys, quan anàvem amunt i avall fent *rock'n'roll* i no ens volien enlloc. Avui dia pràcticament qualsevol grup novell pot gravar un disc i actuar en qualsevol sala.

- Tornant al tema del disc, ¿d'on vénen les vostres influències més importants?

- Nosaltres, en salsa, sempre parlem d'abans de Fania i després de Fania, que va significar un *boom* entre els anys 60 i 70. Nosaltres ens identifiquem més amb la línia després de Fania per qüestions d'occidentalitat. Entenem la salsa des del punt de vista d'occident; una salsa amb influències jazzístiques, ja més elaborada, a l'estil nord-americà, la que fan bandes com Barreto, la Fania All Stars o la Sonora Poncena, que són grups d'origen llatí llançats des de Nord-amèrica. Després busquem de fer una salsa de carrer, de festa i ball, no de concert. Estem per la salsa comercial perquè ja està prou difícil la subsistència d'aquesta música sense que vulguem fer un estil més complex o virtuós. Els temes de Bailadero quasi tots són versions d'un repertori ja tradicional, i que la Sonora Latina toca de fa temps.

- ¿Per al proper disc porteu idea de fer temes propis?

- Sí. Ja estem en això. Precisament acabem de fer unes lletres per al pròxim disc en el qual volem introduir almenys tres o quatre peces de producció pròpia, tocant temes més acostats a les nostres vivències quotidianes. Després de portar uns anys practicant aquesta música, ja la coneixem millor i ens podem atrevir; perquè cal no oblidar que no és una música nostra del tot, sinó una música tradicional d'uns països llatinoamericans que primer de tot s'ha d'aprendre per tal de dominar-la, i després provar d'afegir uns elements d'estil personal.

Toni Torregrossa

turbosound

Cerimònies olímpiques, SA

Bassat i Bigas Luna han passat de rivals a socis per la creació de l'espot inaugural dels Jocs. Els creatius han preferit pactar una fusió que convertir-se en arma de batalla del que s'anunciava com un nou enfrontament polític a la cúpula del COOB.

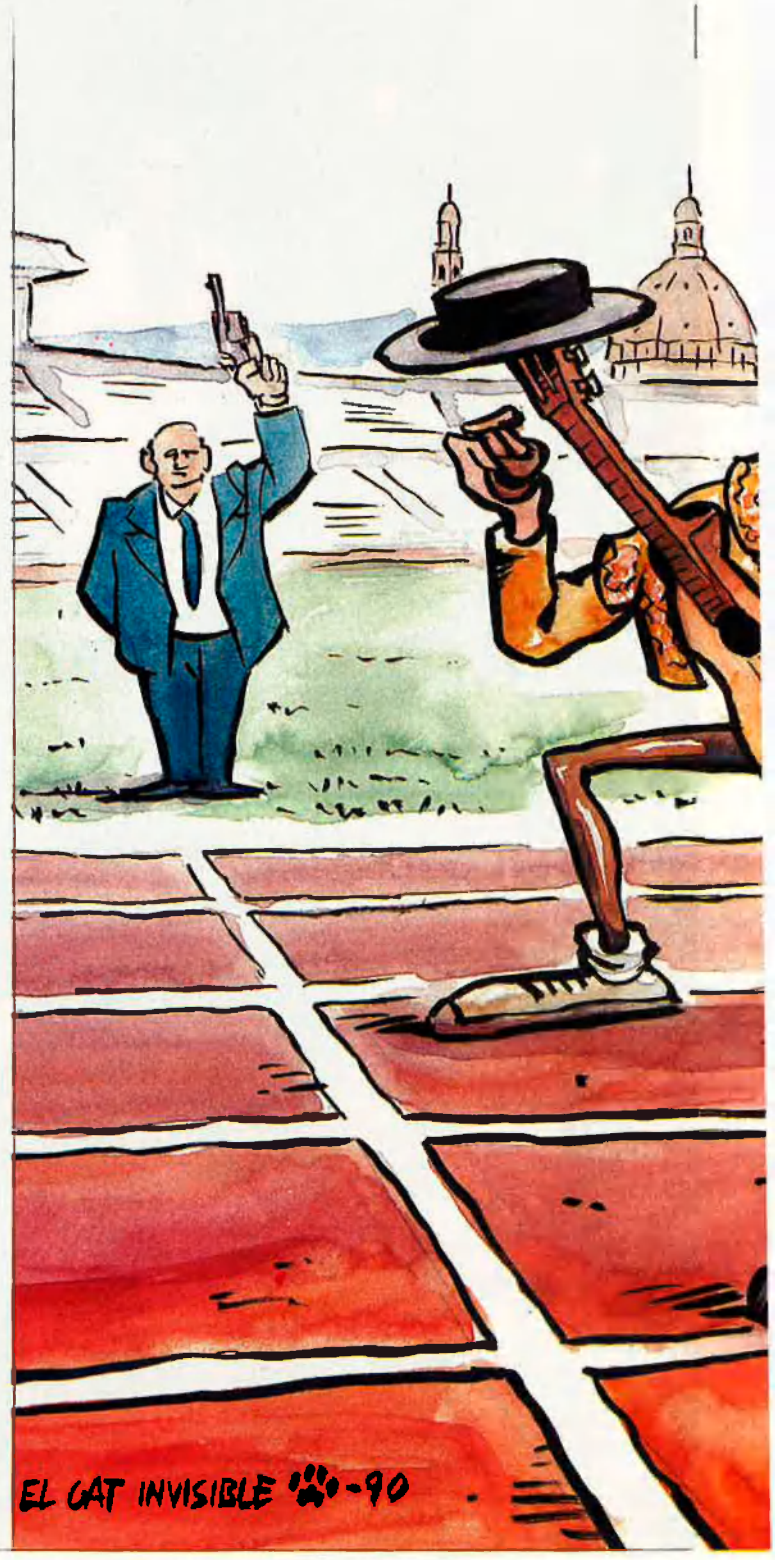
Ha nascut una criatura, de nom obligat i, per tant, poc original (es diu Ovideo-Bassat Sport, SA), que haurà de créixer de pressa perquè a final d'any està obligada a presentar el guió definitiu de les cerimònies d'inauguració i cloenda dels Jocs de Barcelona'92. El publicista Lluís Bassat i el cineasta Bigas Luna, finalistes i rivals durant dos mesos de tensions i nervis, dissenyaran i produiran, acompanyats del seus socis Josep Maria Casanovas (diari *Sport*) i Pepo Sol (productora Ovideo), els dos *shows* olímpics per a 3.500 milions de telespectadors.

Han passat set mesos des que el COOB va convidar set creatius a presentar-se al concurs de les cerimònies. Temps suficient perquè els 2.000 milions oferts com a pressupost s'hagin convertit ja gairebé en 3.000, i perquè hagin aparegut filtracions periodístiques, discrepàncies artístiques i baralles polítiques. El primer dels set convidats al concurs, Leopold Pomés, es va autoeliminar. Després d'haver preparat la inauguració dels mundials del 82 al Camp Nou i els minuts barcelonins a la cloenda del Seül'88 no li va caure bé la idea d'haver d'anar a concurs. La resta van anar sent descartats fins que el passat 20 de març el COOB optava per donar una prórroga de dos mesos als finalistes, el publicista i el director cinematogràfic que ara es convertiran en socis.

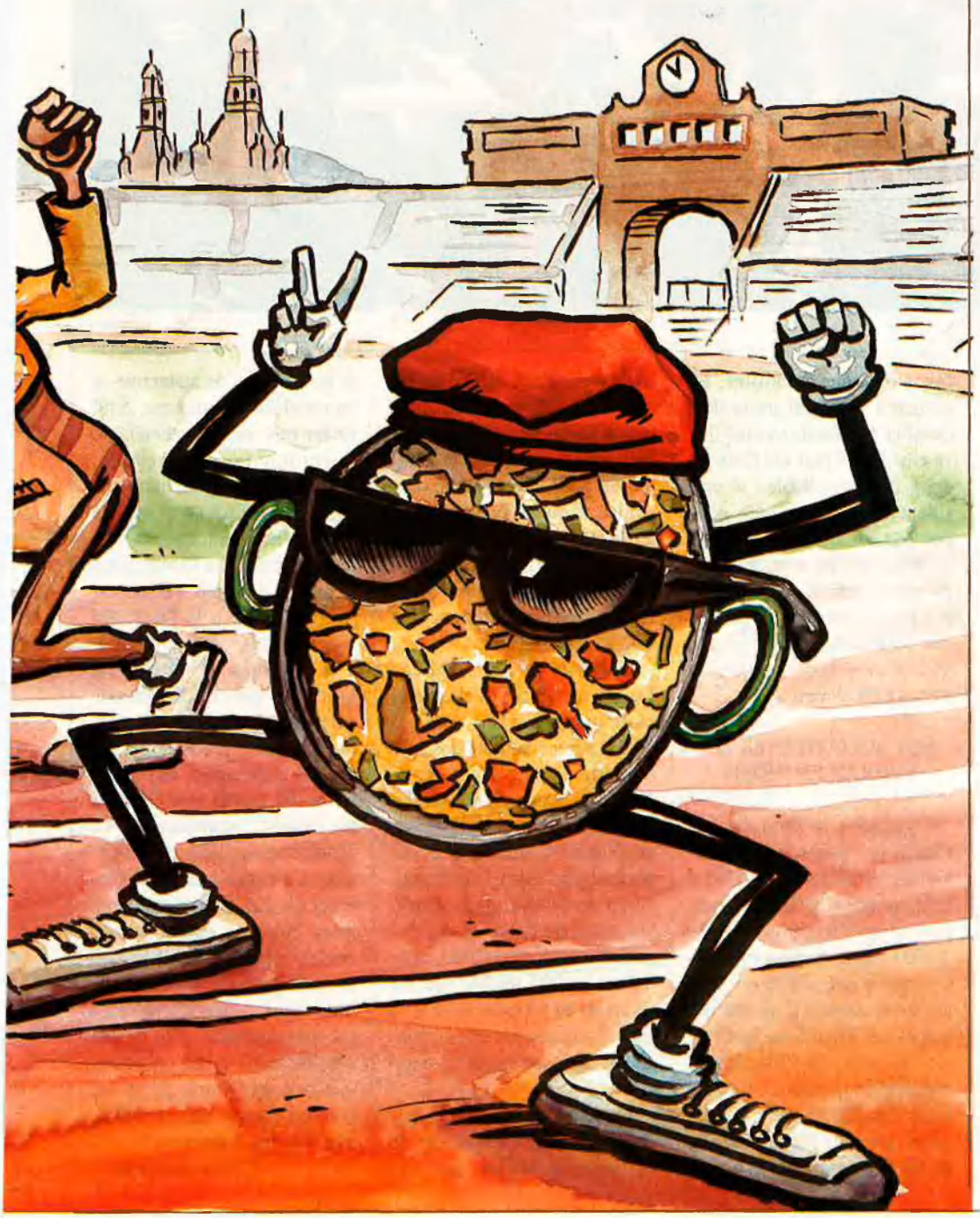
Aquell 20 de març semblava dat i beneït que el director d'*Angoixa* seria el guanyador. Als dirigents olímpics que tenen la paella pel mànec els entusiasmava el projecte rupturista de la productora Ovideo i Bigas Luna, amb guionistes com El Tricicle, i amb la Fura dels Baus fent arribar una caravel.la al port. I com a plat fort, Mariscal al mànec d'una paella gegant, feta de nens en lloc d'arròs, per allo de "fer país".

Ara aquests col.laboradors hauran d'integrar-se en altres de més clàssics com Luis Cobos o Radio City Music Hall, de Nova York, escollits respectivament en l'oferta de Bassat per a la música i coreografies i efectes especials. I caldrà veure si la guitarra projectada pel publicista combina amb la paella pensada pel cineasta i pel pare de Cobi. De fet, tant Bassat com Ovideo/Bigas Luna estan convençuts que caldrà renunciar a trossos i a artistes de cada guió particular en el moment de la fusió, però totes dues parts aspiren a mantenir el màxim de la seva proposta.

Bigas Luna ha explicat a EL TEMPS que "he viscut uns mesos divertits, perquè això de participar en un concurs m'ha fet la impressió que era com tornar al col.legi". Al final –afegim nosaltres– el mestre (COOB) ha aconseguit que els dos *nens* rivals es donessin la mà i es fessin amics, sense haver-los d'estirar l'orella ni castigar de cara a la paret. La cerimònia de fusió va ser el dissabte dia 26 de maig al migdia, a la seu del COOB, i sortint de la classe tots van anar al pati a brindar amb cava per les noves amistats olímpiques. Josep Miquel Abad, que com a conseller delegat del COOB estarà a la nova empresa amb un 2% simbòlic d'accions, es va oblidar la corbata de satisfet com estava, i va explicar als perio-

En paraules d'Abad, "serà l'espot publicitari més important que podrà fer mai Barcelona, durant tres hores d'audiència rècord a tot el món".

distes que "farem la millor cerimònia de la història" vestit amb amb camisa i pantalons texans. Volia deixar clar que, per a ell, allò era un dia especial.

El director de *Las edades de Lulú* passarà a Madrid unes setmanes rodant aquesta novel.la d'Almudena Grandes, i els maldecaps per canvi forçat de protagonista li faran oblidar segurament la cursa d'obstacles que ha hagut de córrer a l'esprint per arribar a la meta olímpica primer i segon alhora. A Bigas Luna se li van resoldre els enrenous olímpics dies després que li comencessin els cinematogràfics, amb Angela Molina fugint d'estudi a última hora per trobar massa "porno" el guió eròtic de moda a l'estat espanyol. I ara que té Francesca Neri a punt per ser Lulú, dedicarà els caps de setmana a preparar el guió artístic de la cerimònia. "L'any que ve m'incorporaré del tot al projecte olímpic, per dedicar-hi 12 mesos exclusivament", ens ha explicat. Segur que l'espectacle dels cinc anells no li inspirarà escenes com les que Angela Molina no es veu capaç de rodar, perquè les tres hores de litúrgia davant Samaranch, el rei i mig món s'han de regir per unes normes de missatge universal, esportiu i folklòric.

Maragall es va afanyar a avançar fa uns dies al Parlament català que el so de les tenores, unes paraules de record a Companys, i algun casteller i gegant donaran el toc català a la festa. A l'alcalde el que més el preocupa, però, és la participació popular de tots els barcelonins, i els creatius tenen instruccions de pensar-ne de ben grosses perquè la torxa olímpi-

Inauguració dels Jocs Olimpics a Seül.

ca encengui i il.lumini tota la ciutat aquell 25 de juliol a la tarda, perquè l'espectacle no es limiti a l'Estadi de Montjuïc.

Lluís Bassat, president de la nova societat, creu que "Barcelona farà el millor espectacle que la nostra cultura és capaç de produir". Pepo Sol, d'Ovideo, serà el conseller delegat i productor del *show*, des de la seva experiència fent sèries de TV com les de Boadella o la nova dels Comediants. Pepo ja parla de 17.000 figurants per a la cerimònia d'obertura, la més compromesa, i no vol que s'assimili la seva proposta com a rupturista i la de Bassat com a conservadora, perquè troba la classificació simplista i poc professional. El cert és que Abad havia admès aquesta diferència entre les dues propostes. I fonts del COOB han assegurat a EL TEMPS que en els últims dies l'enfrontament entre membres de la Generalitat que defensen l'opció més segura i universal de Bassat, i membres de l'Ajuntament a favor de trencar motlles, ha obligat a forçar el pacte dels creatius. La batalla campal que va envoltar el part del Cobi no era gens aconsellable i el president del COI no veia gens clar que no hi hagués consens en uns actes tan transcendents. En paraules d'Abad, "serà l'espot publicitari més important que podrà fer mai Barcelona, durant tres hores d'audiència rècord a tot el món".

ELS 10.000 ATLETES HO VEURAN EN VÍDEO

Si prospera la proposta del COOB per aconseguir el màxim de capacitat en un Estadi Olímpic que el COI troba petit per a les cerimònies, els 10.000 atletes participants a la cerimònia que obrirà els Jocs passaran després a ocupar les grades del Palau Sant Jordi, situat al costat de l'Estadi, per contemplar la resta de l'espectacle a través de pantalles gegants de vídeo. Els atletes són, de fet, part central de la festa, i la seva desfilada és una de les coses que més maldecaps portarà a l'organitzaicó de Barcelona, que vol corregir la lentitud de Seül. Aconseguir concentrar aquest passeig dels ídols olímpics i les seves banderes tot conservant el ritual obligat de la flama però sense ocupar més de la primera hora exigirà molta agilitat.

Cal recordar que a Moscou van ser només 5.512 els atletes participants i a Los Angeles 7.078, perquè aquests dos Jocs Olímpics van patir boicots. Seül ja va haver de fer desfilar 9.581 atletes, i per això es van necessitar 90 minuts que van deslluir una mica l'espectacularitat de l'hora i mitja restant. Un miler de ballarins professionals, prop de 10.000 estudiants i 3.000 soldats van ser figurants en un espectacle fet a base d'escenes curtes, algunes d'elles d'un sol minut de durada.

Sigui com sigui, el que Barcelona haurà d'aprendre de l'experiència del Jocs anteriors és la necessitat de mantenir en secret el factor sorpresa. Seül va fer tres assajos generals de la cerimònia, per exemple, però amagant alguns números perquè endevinaven el que va ocórrer finalment, que els mitjans de comunicació revelarien el màxim del guió, restant espectacularitat a la festa. En aquest sentit, Bigas Luna ja s'ha permès el luxe de bromejar amb les filtracions dels projectes que hi ha hagut, curiosament procedents del COOB quan aquest organismne ha fet firmar una clàusula als creatius prohibint-los fer conèixer els projectes. El cineasta va adreçar-se als periodistes el dia que es va presentar la nova empresa demanant-los "col.laboració" per crear expectació amb les filtracions als mitjans de comunicació. Bassat considera que "com en una obra de teatre o una pel.lícula, que se'n parli molt ja va bé, però mai que se sàpiga el final o el tros més sorprenent".

Carles Capdevila

El 'Far-West' a Mallorca

L'únic poblat de Far-West a l'est de l'Atlàntic. És igual que Texas-City, El Paso... o qualsevol altre poblat que ens mostren les pel.lícules. No hi manca res: xèrif, saloon, bancs, vaquers camorristes, indis salvatges...i, és clar, les alegres nines del Can-Can. Tot això és El Dorado-Magalluf.

Les emocions del salvatge oest es poden viure a El Dorado. JUAN CELIA

El primer que es pensa quan se sent parlar d'El Dorado és que es tracta d'un muntatge d'anar per casa de cartó pedra, com la reconstrucció de poblats de l'oest americà que es feian a Almeria per rodar-hi els famosos *spaghetti-western.* Greu error. No hi ha res de cartó pedra a El Dorado. Tots els edificis (en total en són 29) estan construïts exactament a l'igual que els originals. O almenys s'han fet "tal i com ens els mostren les pel.lícules", com diu Josep Darder, el director d'El Dorado.

VIURE EL 'SALVATGE OEST'

Totes les cases, perfectament reproduïdes (més de 1.000 milions en inversió) s'arrengleren als dos costats d'un ample carrer on té lloc l'espectacle. El *show* té una durada variable, però sempre entorn de l'hora i mitja. Pel mòdic preu de 1.200 pessetes es pot assistir a un autèntic dia al *salvatge oest.* Davant del públic es van desenvolupant les seqüències típiques de pel.lícules de pistolers; l'atracament al banc i posteriorment persecució dels dolents per part del xèrif que sempre acaba victoriós, l'atac al poblat dels malvats *indis,* que finalment seran vençuts per tots els *vaquers;* baralles diverses entre camorristes a la cantina i al *saloon;* i, per descomptat l'inevitable duel entre mitjà dotzena de despietats assassins a sou contra l'heroic xèrif del poble, que, caldria sinó, acaba amb tots gràcies a la destresa amb el *Colt-45.*

Totes aquestes actuacions prenen vida gràcies a més de 40 empleats, bona part d'ells especialistes cinematogràdics que han treballat en un bon nombre de pel.lícules d'acció com a extres, tots ells veterans de les caigudes des d'un cavall al galop, o bé de llançar-se des d'un segon pis per a caure *mort* al mig del carrer, després de rebre un tret del xèrif o de dissimular les famoses baralles del *saloon.*

Els especialistes disposen, per a donar més realisme a l'espectacle, de tot un muntatge d'efectes especials que no té res a envejar als de les pel.lícules. Tot un entramat de tubs d'aire comprimit sota el carrer o dins de les parets de les cases, permet que quan es disparen les armes, de salva naturalment, sembli que reboten les bales; o bé que certs objectes, com ara pots o ampolles, es rompin com si de veritat haguessin estat tocats pels trets dels especialistes.

Tots els efectes especials, com també la decoració-ambientació del poblat, ha estat possible gràcies a José Maria Alarcón, conegut especialista d'efectes especials i decoració de pel.lícules, i que han participat, entre altres produccions a la famosa *Alien.*

UN DIA DE FANTASIA

Quan s'entra en El Dorado, el visitant es veu immediatament transportat a un món de fantasia on, sobretot els més petits, poden disfrutar de tot un dia sentint-se dins la pell de, per exemple, Billy The Kid.

L'entrada al poblat es fa a través de la reproducció exacta d'una estació de tren, es la *Railroad Station.*

Si es comença a recórrer el poblat pel costat dret, el visitant troba el *Saddles & Garnments,* on pot comprar tot el necessari per al cavall, si en du, o bé deixar-lo estacionat al *Livery Stable,* just a la vora del *corral.*

Per a comprar tot el necessari per a passar un dia al poblat hi ha el *General Store* , just al costat de la *Land Office* i el negoci del *Photograph,* que sempre està disposat que el visitant pugui endur-se'n un record en forma de foto de la seva cara a un cos d'un vertader *indi de la praderia,* o de *xèrif,* o de corista... L'oficina del *xèrif,* aferrada a la *jail,* dóna la necessària tranquil.litat als pístolers per un dia.

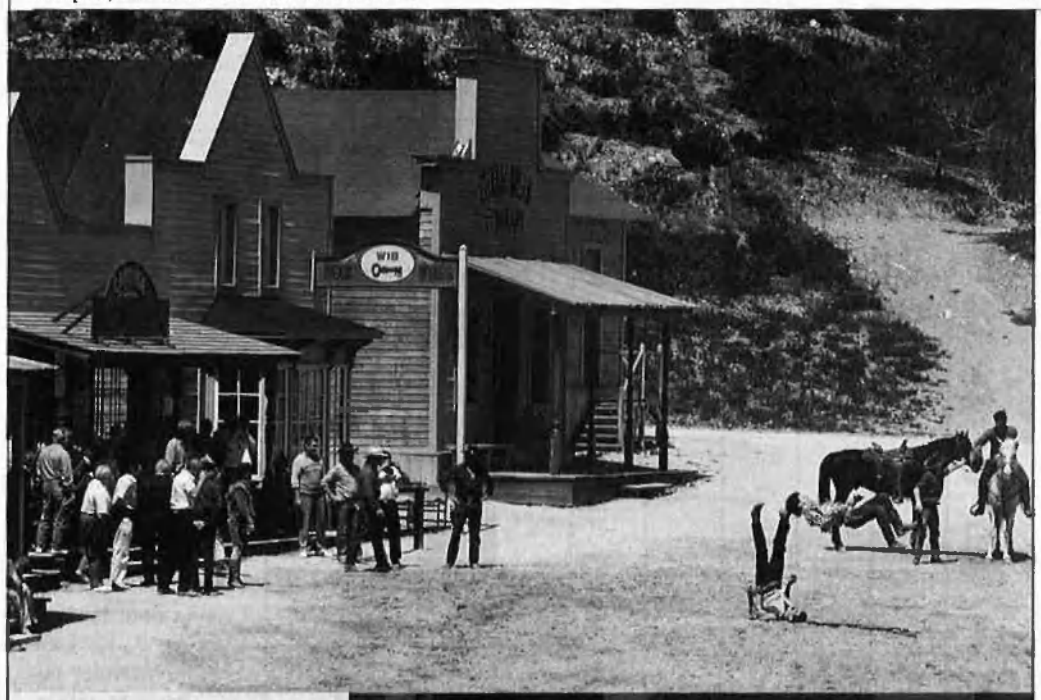
Un hotel per fora és , realitat per dins, un control de part dels efectes especials que s'utilitzen durant el *show,* com també magatzen i vestuari per als especialistes. El que si que de veritat és el restaurant-grill, on per un preu mòdic, 570 pessetes, es pot menjar una reparadora combinació de carns torrades. Al seu costat, trobem l'estrella del poblat, el *saloon,* una increible, pel que té de perfecta, reproducció del típic saló del poblat de l'oest, on per no faltar no falta ni l'actuació de les coristes del *Can-Can.*

Si es prefereix una plàcida conversa, en lloc de la moguda del *saloon,* el *Tea House* és l'ideal. Seguint el recorregut, en forma ascendent pel costat dret, trobam l'edifici del *Daily Chronicle* i, uns metres més enllà i sobre un petit turonet, la *Church,* on és dubtós que els temorosos de Déu puguin donar conhort a la seva ànima pecadora, perquè no és segur que estigui consagrada. No es pot tenir tot, però això sí, és tan perfecta que no té res a envejar a aquella que apareixia a *La casa de la pradera.*

Invertint el sentit de la marxa i pasant a l'altre costat del poblat, trobam la *funerary,* de la qual val més passar de llarg i aturar-se a la taverna *Silver Dollar,* on, si la calor comença a ser insuportable –i sempre ho és a les àrides terres del *Far-West,* es pot

El Dorado, maqueta a escala real del Far-West.

donar gust a la gargamella amb un bon *bourbon* o una fresquíssima *beer.*

Una *barver shop,* sense barber que talli els cabells, dóna pas a una molt real *Icer Cream Parlor* que serveix deliciosos gelats. Un *bank* preparat per a ser assaltat serveix, a l'igual que l'*hotel,* per a guardar part de les instal.lacions dels efectes especials. Seguidament, hi ha un *market,* on s'aparquen les carretes i diligències que passegen els visitants al llarg de tot el poblat.

Passat el mercat, una luxosa construcció destaca sobre les altres: és l'*amusement hall,* o casa de senyoretes, si bé s'ha de dir que a l'interior en lloc de sol.lícites professionals de l'amor, hi ha un complet restaurant a la carta destinat a aquells que volem alguna cosa més que la que ofereix el *grill.*

Com passar un dia a l'oest sense comprar autèntica -encara que només sigui per l'ambient– roba vaquera seria un pecat, per això hi ha la *clothing house,* on a preus competitius el visitant es pot vestir com un autèntic Buffalo Bill. Una *firehouse,* que en realitat és un magatzem, dóna pas a la *Indian Arts,* per comprar tot el relacionat amb el indis: roba, plomes, etc.

Quan s'arriba a la *gun shop,* els més petits no resisteixen la temptació de fer comprar als papàs una *Colt-45* amb la seva corresponent cartutxera, i així convertir-se en un complet pistoler. Inclús els més gran poden adquirir perfectes reproduccions del llegendari *Colt,* unes 6.000 pessetes segons el model, o bé del no menys famós *Winchester,* per unes 10.000 pessetes.

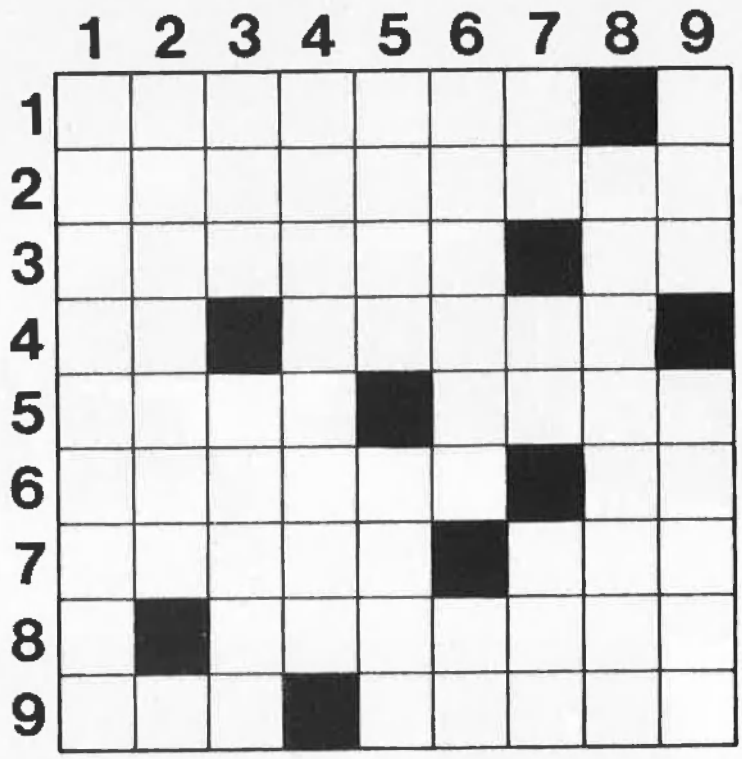
Finalment, una *Blacksmith,* on els més de 40 cavalls d'El Dorado els posen les ferradures, posa fi al recoregut per al *far-West* mallorquí.

Miquel Payeras

Mots barrufats

Per resoldre la majoria dels mots d'aquest encreuat fraseològic cal endevinar la paraula que s'amaga darrere de qualsevol forma del mot escarràs *barrufar*.

Horitzontals: 1. Company nostrat del Barrufet que va ensenyar el català a molts dels terceredadistes actuals. Pel.li porno. 2. La tripulació va alçar-se contra el capità i va romandre abarrufada durant tot el viatge. 3. Femella de l'ase. Hem perdut les fonts del Nil. 4. Afirmació. Em va donar la mà al carrer de Manigua. 5. Segona vèrtebra del coll. Cega. 6. Barrufets del grup social més baix de l'Índia, descastats. Quasi gol. 7. Els exàmens més temuts pels estudiants. Base líquida de la cuina mediterrània. 8. Consonant especialment odiada pels francesos. Barrufa a bots i barrals. 9. Dona de l'oncle. Habitatges

de l'últim pis.

Verticals: 1. Quan van arribar a l'aeroport s'adonaren que sense barrufort no podrien sortir del país. 2. El nostre gat era tan esquerp que gairebé mai no es deixava barrufar. Un romà sol. 3. Amic trapella d'en Huckleberry Finn. La seva reacció fou tan barrufada que tots ens vam espantar. 4. Estri. 5. Potser demà barrufi alguna cosa, a la fira. L'eslava no hi va. 6. Antiga roba interior femenina. Antiga denominació de la nota musical *do*. 7. La Laia no va voler pujar a la talaia. Ciutat caldea. Relatiu a les ovelles. 8. Inspirat pel diable. 9. Peça de roba dissenyada per cobrir les espatlles. Sobrenom.

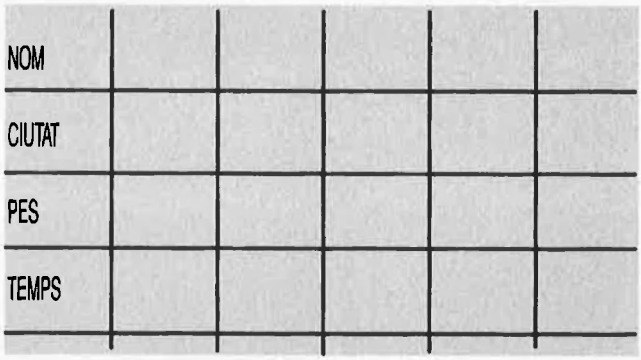
Problema de lògica

¡¡Va d'apostes!! En un canòdrom lleidatà, 5 llebreres disputen la final del Campionat dels Països Catalans. Cal esbrinar els seus noms, les seves ciutats d'origen, el seu pes, el temps a invertir en la cursa i el percentatge d'apostes a favor que tenien.

1.- La llebrera mallorquina va arribar l'última amb un temps de 21 segons i 3 dècimes.

2.- La que arribà en primer lloc pesava 26'3 kg., però no respon al nom de *Princesa*.

3.- La *Guanyadora IV* tenia el percentatge d'apostes més alt, però no era la que pesava 25'9 kg.

4.- Totes les llebreres van arribar amb una dècima de diferència entre cadascuna d'elles.

5.- La llebrera alacantina tenia el 7% de les apostes, mentre que la *Campiona* va quedar en segon lloc tot i ser la més esvelta.

6 - La *Favorita* pesava 24'8 kg. però no era de València.

7.- La *Carinyosa* reunia el 18% de les apostes.

8.- La llebrera gironina pesava 25'5 kg més que la que tenia un 20% de les apostes.

9.- La llebrera barcelonina no era la que tenia el 33% de les apostes.

10.- La *Princesa* era de ses Illes.

11.- L'alacantina va arribar 3 dècimes després que la valenciana.

Màrius Serra i Anna Genís, d'OLISSIP

Solucions: Mots barrufats. Horitzontals: 1. Pitufet. X. 2. Amotinada. 3. Somera. II (Nili). 4. Sí. Nigua (Mà-nigua). 5. Axis. Orba. 6. Pàries. Ol (Gol). 7. Orals. Oli. 8. R. Diluvia. 9. Tia. Àlics. **Verticals:** 1. Passapor. 2. Amotxar. 1. 3. Tom. Itrada. 4. Utensili. 5. Firi. Esla (Esla-va). 6. Enagos. Ui. 7. Ta. ur. Ovi. 8. Diabòlic. 9. Xal. Alias. **Problema de lògica:** La primera llebrera és la *Carinyosa* de València, que tenia un 18% de les apostes, invertix 20,9 segons de temps i pesa 26,3 kg. La segona es diu *Campiona* de Barcelona, amb un 20% de les apostes, 21 segons justos de temps i 24,5 kg de pes. La tercera es diu *Guanyadora IV*, de Girona, invertix 21,1 segons, pesa 25,5 kg. i comptava amb el 33% de les apostes. La quarta es diu *Favorita* d'Alacant, amb un 7% de les apostes, invertix 21,2 segons i pesa 24,8 kg. La cinquena es diu *Princesa* de Ciutat de Mallorca, tenia un 22% de les apostes, invertix 21,3 segons i pesa 25,9 kg.

SANDOVAL & GÀMEZ

L'equip campió de l'Open Pro-Am de Torras i Casinos de Catalunya, format per Yolanda Valentí, Vinyet Navés, Federico Freixa i Pascual Giménez com a professional.

Una de golf, que sempre fa fi

A questa vegada anem de pilotes, a les petites pilotes de golf, que sempre donen un pedigrí a la causa noble de la *jet-set*. La casa Torras, abans Torras Hostench perquè vostès se situïn, organitza uns campionats rotatius, un circuit que acaba a Montecarlo al mes de juliol. I, mentrestant, fan curses pel país. Ara li ha tocat el torn a l'Open Pro-Am que han fet a Sant Pere de Ribes, on hi ha la seu del Gran Casino de Barcelona, un dels més bonics espais per a arruïnar-se o fer-se ric, segons la sort de cadascú.

El camp de golf que es troba al voltant del Casino de Sant Pere, o sigui, al camp de Sitges, és també meravellós i, realment, és un plaer disfrutar d'un bon *green* al temps que a la nit et permet gaudir de una vida social força estimable.

Com és sabut, tots aquests Open de Golf tenen una final, on es reparteixen els guardons, tot sigui escrit en el català més escaient. I aquesta vegada, la gran final va tenir un munt de regals per a tothom. La festa la van fer al Salón de las Tinajas, que és una gran sala que es troba a la dreta, segons es mira la façana noble del Casino. És una sala molt àmplia, pintada de color magrana, que és al mateix temps que un color noble un color molt sofert i que s'adiu amb els tons dels vestits de le senyores, que tot s'ha de tenir en compte.

Abans del sopar fred, que va ser generós en quantitat i qualitat, es va fer el repartiment de regals. Hi havia un sistema de vídeo que manegava el **José María García Arnalot**, que és qui ha produït una sèrie amb TVE per ensenyar les meravelles dels mars del Sud amb la **Vaitiare** de protagonista-conductora-hostessa. La sèrie, diu que li ha quedat força bé, l'home està ben content i els contactes amb la televisió estatal li van millor que mai: diu que ja ha signat o està a punt de ferho per coproduir una altra sèrie amb els ritus misteriosos del Caribe. Esperem que ho aconsegueixi i puguem fer un altre viatge com el que ens va permetre conèixer l'ex-promesa del **Julio Iglesias** a casa seva.

Bé, els vídeos anaven fent i els guanyadors anaven pujant cap a l'escenari, on un triumvirat particular es dedicava a fer de Papà Noel. Ells eren **Juan Núnez**, conseller delegat de Torras, **José Luis Díaz Varela**, president del Club de Golf Terramar de Sitges, i **Artur Suqué**, president de Casinos de Catalunya, que ja està l'home molt més tranquil després d'un munt de problemes que no vénen al cas, que no està bé repassar les coses poc agradables.

Els grups anaven pujant doncs, del desè al primer, com als festivals de la cançó. No pensem escriure el nom de tots els guanyadors, tan sols farem esment dels tres primers classificats. Així, en tercer lloc va quedar l'equip que estava presidit per la professional **Karin Baradine**, i, amb ella, hi eren **Luís Sánchez**, **Fernando Fellner** i **José Izart**. Després, és a dir, en el segon lloc, hi havia **Alfredo Dávila** com a professional, i **Enrique Saenger**, **Ignacio Macaya** i **Robert Fanell**. Com a grans campions van pujar al podi l'equip que tenia com a professional a **Pascual Giménez**, i amb ell, **Yolanda Valentí**, **Vinyet Navés** i

Las senyores de Núnez i Aizpún, que van fer d'hostesses a l'hora del sorteig

Insubstituïbles: Carmenchu Mateu de Suqué, tota Chanel, i en Derek, tot Gene Cabaleiro.

Sergio Gil i senyora, abans de rebre la gorra de *tardón*.

Federico Freixa.

Tothom va quedar content, esperant anar el proper mes a Montecarlo, a la final, perquè sempre hi ha festa gran al Sporting Club i acostumen a anar-hi alguna de les princeses de la casa, la **Carolina**, en aquest cas perquè l'**Estefania**, si tot va bé, ja serà senyora de Lefur i seran en ple viatge de noces. Potser vagin una mica curts de calés i facin una concessió especial, és a dir, aparegui per allà mitjançant el corresponent taló, és clar.

A la sala del lliurament de guardons, una sorpresa molt agradable: la presència de **Carmenchu Mateu**, l'esposa d'Artur Suqué i una de les dones més elegants d'Europa, a la vegada potser la més discreta i intel.ligent. Ella és l'anima de l'altra seu dels Casinos, la de Perelada, pràcticament casa seva, on cada estiu organitza els concerts de música més importants del moment europeu. Gràcies a ella s'hi pot trobar, en aquell paratge indescriptible, des de la mateixa reina **Sofia**, fins a **Lady Di**, que ja són presències més que notables.

I vam veure també **Sergio Gil**, Gran Manitú dels esports a Televisió Espanyola, que va rebre un dels trofeus menys desitjats: la gorra per arribar tard a tots els partits. Però s'ho va prendre amb filosofia, i va riure molt amb la seva dona al costat: al cap i a la fi, una bona rialla trau qualsevol mal decap.

I també hi va aparèixer en **Derek**, que és com una institució a l'hora de la perruqueria. És un home extraordinari que manega el cap de totes les senyores de la millor societat barcelonina i encara de la espanyola, cada cop que passen per la Ciutat Comtal. Com sempre, en Derek va ser centre d'atenció, perquè va aparèixer amb un modelàs de **Gene Cabaleiro**, *tutti colori*, amb totes les coses que es puguin imaginar: per mostra facin una ullada a les fotografies.

També van destacar per la seva elegància, cordialitat i simpatia les esposes de Núnez i Azipún, que van fer d'improvisades hostesses a l'hora de fer el sorteig d'un munt de regals que encara van fer més divertit l'acte del golf.

O sigui, en resum, una nit ben moguda, plena d'encís i de classe, envoltats per un escenari fantàstic. Després, tots a jugar al Casino, i allí, ¡valga'm Deu!, es va espatllar tot: ningú va guanyar. Però la veritat és que a tota aquella selecta audiència no li feia gens de falta.

José Maria García Arnalot, envoltat per l'esposa i una bona amiga.

Carmen Carles i Maribel López de Lamadrid, de verd turquesa rabiós. A la dreta, els esposos Nuñez, que feien d'amfitrions de la festa del golf

FESTA AL PALAU

Amb la ciutat de València al bany de Maria, **Toni Castro**, de professió els seus quadros, marcs i làmines, va reunir a la seva botiga amics i coneguts. El motiu era l'ampliació i nova decoració de la tenda, en què ha tingut una participació especial **Francis Montesinos**. El carrer del Palau –lloc on es tro-

Toni Castro, Vicente Mateu i Antonio Alonso.

ba la botiga– fou tancat per a celebrar l'efemèrides. La gent de *Teatro* –un dels *xiringuitos* clàssics de l'estiu valencià– es va encarregar de les copes, mentre uns pebeters amb flames incloses posaven la nota solemne al carrer. Per cert, els promotors de *Teatro* dubten si enguany podran obrir, a causa de les ordenances municipals.

Jose V. Moral, Mati, Josevi, Cristina, Estela.

Va fer acte d'aparició en la festa l'escultor **Alfonso Sánchez**. Alfonso, que ha modelat els bustos de personatges com Lola Flores, Perla Cristal, Analia Gadé o Mayren Beneyto, continua amb el seu *look* immusteïble entre Pedrito Rico i el ballarí Antonio. Més contemporànies resultaven les presències de **Cristina** i **Mati Garcia** i **Felipe Neri** de les Ceràmiques Neri. Aquesta firma taulellera comercialitza noms tan distingits com els dels pintors Pérez Vilalta i José Morea, o dissenyadors com Mariscal i Francis Montesinos.

Promotor i animador de la vetllada va ser **Antonio Alonso**, una de les figures més entranyables d'aquesta ciutat. Antonio, a més de professor en l'Escola d'Arts i Oficis, ha participat en gran part de les mogudes artístiques que ací s'han realitzat. Fa algunes dècades, a les ordres de **Josep Maria Morera**, protagonitzà uns Misteris del Corpus inoblidables en el paper del rei Herodes. Ara Antonio assessora Francis Montesinos en la cosa artística del món de la *fashion*. També de la moda, hi va arribar **Vicente Mateu** acompanyat de **César Hernández**.

Alicia Alonso.

Una volta acabada la festa, part del personal es va dirigir al restaurant *La Utielana,* que ha canviat de domicili. Aquesta famosa casa de menjars ha vist passar pel seu menjador la plana major de la professió teatral espanyola. Entre unes excel.lents llentilles i un deliciós bullit, es podia divisar **María Consuelo Reyna**, subdirectora del diari *Las Provincias,* acompanyada del seu marit, **Jesús Carrascosa** i el modista **Juan Rufete**. Aquests dies com serp prematura i estiuenca corre el rumor que María Consuelo podria abandonar les seues faenes periodístiques per dedicar-se a la *family-life*.

La vetllada va posar el seu punt final al cabaret *Covarrubias* que dirigeix **Miquel Wiergo Company**. Miguel és un altre dels personatges imprescindibles d'aquesta ciutat, sobretot quan es tracta del barri del Carme. President de l'Associació de Veïns del popular barri, Miquel va ser propietari d'uns dels restaurants més freqüentats del primers anys vuitanta, *Casa Petra*. Ara finalment ha fet realitat un dels seus somnis, i ha deixat els olis i els arrossos per les plomes i les *stars* Com a estrelles del seu cabaret compta amb la **Xampy**, dinosàuria del transformisme valencià que aconsegueix fer vibrar el públic amb una deliciosa cançó de Mina, *Ma che bontà*. Hi són també **Omar**, híbrid entre el príncep de la Ventafocs, Cruella de Vil i **Susana Monty**, xica-xica de l'espectacle i neboda de Miquel Wiergo.

President de la Diputació de València, Francisco Blasco i la seua dona.

Patrocinat per la Diputació de València, va passar el Ballet Nacional de Cuba, que dirigeix la mítica **Alicia Alonso**. La nit de l'estrena el ballet hagué de patir les inclemències del so i arribà a deturar la representació. La música, que era gravada, sonava a gramola de la Belle Epoque mentre les pobres ballarines tractaven de salvar la situació. Les germanes Salvador –Matilde i Josefina– posaven cara d'estupefacció, a l'igual que **Mari Cruz Sánchez-Albornoz**, directora de la Biblioteca de la Universitat Literària. Presidint la funció el president de la Diputació, **Francisco Blasco**, que va durse tot el seu *staff* per a l'ocasió. També hi van poder veure **Maria José Peyrats, Carmen Berenguer** per la plàstica i **Ramón García** de la galeria d'art My name's Lolita.

Josep Sandoval i Carles Gàmez

CRÍTICA

El capità Acab a l'Àfrica

CINEMA

Cazador blanco, corazón negro. Direcció: Clint Eastwood. Guió: Peter Viertel, James Bridges, Burt Kennedy. Fotografia: Jack N. Green. Intèrprets: Clint Eastwood, Jeff Fahey, George Dzundza, Alun Armstrong, Marisa Berenson. EUA,.1990.

Fa temps que Clint Eastwood, alumne emèrit de Sergio Leone –el seu descobridor en *spaghetti-westerns* avui memorables– i de Don Siegel –que el va convertir en l'emblemàtic Dirty Harry Callahan– és, a més d'un astre cotitzat de Hollywood, un dels directors americans més interessants. Aquesta condició no va començar a ser reconeguda oficialment fins fa un parell d'anys, quan *Bird* va guanyar un premi en el festival de Canes. Molts cineastes de primera fila –Nicholas Ray entre ells– havien somniat de filmar l'atzarosa i dramàtica vida del saxofonista i geni del *jazz* Charlie Parker, però Eastwood va respondre al repte, davant la sorpresa de molts, amb una pel.lícula tan notable com el personatge que li servia de tema.

I un altre pesonatge igualment notable inspira ara la seva nova realització, *Cazador blanco, corazón negro*, tan singular com la precedent: el famós director de cine John Huston. No es tracta d'una biografia –tampoc ho era *Bird*–, sinó d'una ficció basada lliurement en fets i personatges autèntics durant la preparació de la *La reina de África*. El 1951, un productor desconegut llavors, Sam Spiegel –famós després per la seva associació amb David Lean en *El puente sobre el río Kwai* i *Lawrence de Arabia*– li va oferir aquest projecte, que Huston va acceptar menys interessat per la pel.lícula que per la idea, progressivament obsessiva, de caçar l'elefant més gran del continent africà. L'extravagància i l'excés d'aquesta recerca, entre iniciàtica i hemingwayana, va inspirar el jove escriptor Peter Viertel –encarregat de la revisió del guió de *La reina de África* – una novel.la autobiogràfica, *Cazador blanco, cazador negro*, duta ara al cine quasi quaranta anys després.

Eastwood mai ha amagat la seva fascinació pels comportaments obsessius –palesa des de la primera pel.lícula com a director, *Escalofrio en al noche*, el 1971– i l'estranya aventura d'aquest cineasta i caçador, com abans la del saxofonista Parker, no podia deixar d'atraure'l. I ens la conta aquí a la seva manera, és a dir, amb l'elegància, concisió i sobrietat que normalment presideixen les seves interpretacions: l'estudi psicològic d'un artista ric, complex i contradictori, més enllà de la sàtira o de l'apologia, sense intrusions de folklore africà ni nostàlgia de Hollywood a costa dels il.lustres fantasmes de Bogart i Hepburn. En altres paraules, *Cazador blanco, corazón negro*, és l'anti-*Memorias de África*, de la mateixa manera que Eastwood és l'anti-Spielberg. Per si no hi havia prou, encarna també el protagonista, John Wilson, que imita amb ironia, però sense afectació, els manierismes típics de John Huston en gest i veu: s'ha de veure la versió original per a valorar l'excel.lència del treball. Aquí hi ha més diàleg del que és habitual en les seves pel.lícules, i el diu amb estil. Ja ningú podrà negar que Clint Eastwood el té, com a actor i com a director.

José Luis Guarner

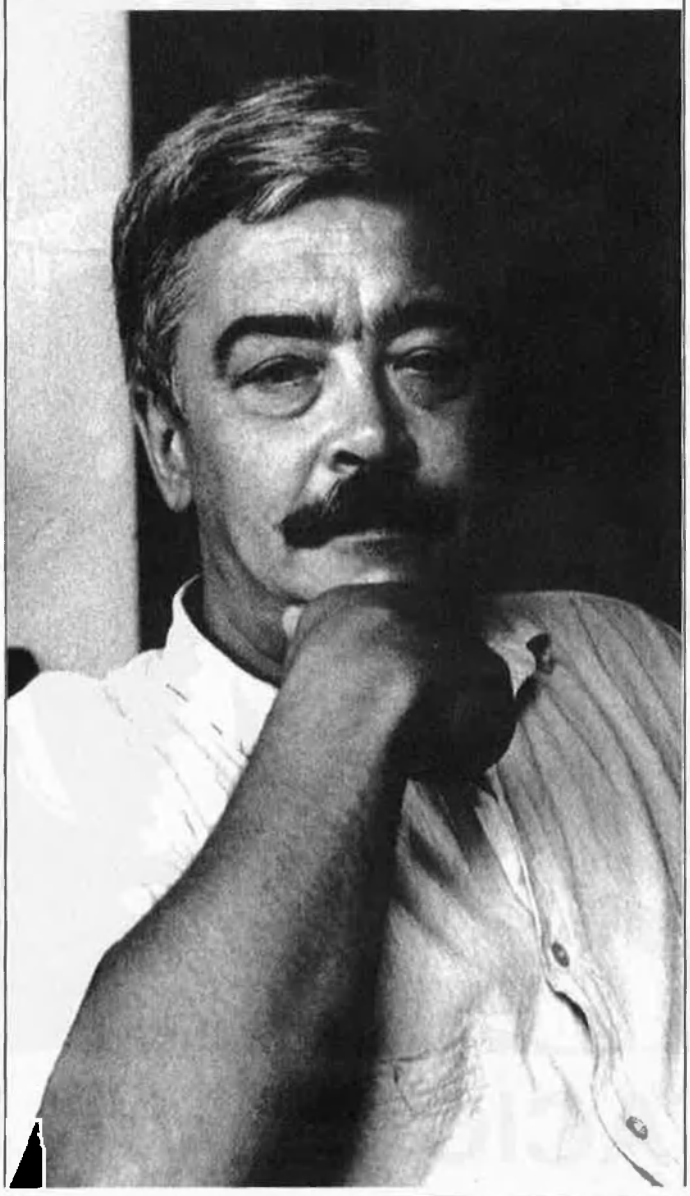
TEATRE

Teixidor, Munoz Pujol i l'estranya operació Mesalles

Enmig d'una onada depressiva profunda, quan pels teatres barcelonins corren les rates com de feia temps no passava, ha aterrat al Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya una *operació Mesalles* sense cap ni peus. Algú se la va empescar a principis de temporada en bastir la peregrina teoria que entre *Residuals* de Jordi Teixidor i *Alfons Quart* de Josep Maria Munoz Pujol podia haver-hi alguna relació conceptual o formal pel sol fet que les dues obres havien guanyat, ex-aequo, el Premi Ignasi Iglésias 1988. El compromís d'estrenar uns premis nacionals es convertia, així, en una cabriola gratuïta, en una provatura desafortunada que, al marge de l'èxit de públic que pugui assolir, no crec que faci un bon servei a cap de les dues peces comprimides en una engavanyada sessió única.

Aquest judici previ no inclou, no pot incloure, cap mena de retret per a un director –Jordi Mesalles–, que sovint s'ha distingit pel seu rigor i la seva imaginació. Les perspectives més favorables no es poden, però, violentar excessivament ni caure en la presumpció massa angèlica que, el convidat a la cabriola no intentarà salts mortals, adreçats al pur enlluernament. Si a Mesalles *li fan creure,* si Mesalles finalment *es creu,* que entre *Residuals i Alfons Quart* hi ha alguna cosa en comú, l'artifici és un parany perfectament preparat. Josep Maria Flotats ja havia intentat la sessió, no sé si *única* o *contínua;* en qualsevol cas, però, es tractava d'ajuntar muntatges ben distints –*Infantillatges* i *Per un sí, per un no* – que cadascun d'ells tenia el seu propi director. L'operació del Romea no té res a veure amb aquest precedent, és clar, i no costa gens de preveure que, equipat amb la millor bona fe, el director convidat a conduir l'experiment, pot veure condicionada la seva autonomia creadora per una acció simultània que, o bé intentarà agermanar el que no és agermanable o bé s'esforçarà a accentuar uns contrastos que *naturalment* i originàriament ja existien en els papers dels respectius autors, elaborats sense cap mena de complicitat... que se sàpiga.

La lectura de *Residuals,* un text lúcid, inquietant, amarg, de Teixidor, ens havia fascinat per la coherència d'un exercici experimental arriscat. Els monòlegs trossejats d'un home i d'una dona –el Sr. V i la Sra. V– emesos des de la desolació i la derrota biològica com a "residus d'antics diàlegs" (Melendres) acabaven finalment dibuixant-nos unes biografies patètiques, amb la força i la brutalitat expressionistes d'unes veus que traduïen el pensament desesperançat dels seus protagonistes. I bé: no deixa de sorprendre l'altra *lectura* que n'ha fet Jordi Mesalles en convertir la verbalització automàtica de la ruïna de la "Sra. V" i del "Sr. V" en uns relats adreçats al públic que en objectivar-se perden, no tan sols el valor de les exploracions poètiques i sintàctiques que intentava l'autor, sinó també, en el cas del monòleg masculí, la seva consistència i versemblança. Certament, aquesta era una versió *possible* de *Residuals* i de la qual, al capdavall, quedarà el treball esforçat de Pep Cortès i una creació lluminosa de Teresa Lozano, dos valencians que ens ofereixen una lliçó interpretativa, magnífica.

Actualitzar la història del rei de Nàpols i Aragó, Alfons el Magnànim, ja ho havia fet en bona mesura el text de Josep Maria Munoz Pujol, autor que es mou confortablement a l'hora de subratllar la vigència de mites i de personatges històrics. A partir de la malignitat que amaga la narració, "una reflexió que es projecta sobre la nostra immediata realitat a propòsit de la inculcació que el poder –qualsevol– fa de la justícia" (Gallén), Mesalles va decantar-se per una estètica contemporània, on les formes *heavy* es barregen amb dèries i devocions personals del director, el qual, al meu entendre, no aconsegueix cohesionar prou bé en un discurs dramàtic sòlid, mínimament consistent. Hi ha, sens dubte, troballes aïllades i apunts suggestius, però l'escenari és gairebé sempre un campi qui pugui, desproveït de credibilitat i d'emocions perceptibles. Tant en aquest cas com en *Residuals,* penso que el treball de *Mesalles* s'ha traduït en unes versions singulars de les dues obres que, per això mateix, conserven encara la possibilitat de demostrar la seva millor viabilitat.

Joan Anton Benach

TEATRO DE LOS SUEÑOS
SALA ESCALANTE
TEATRE DELS SOMNIS
SALA ESCALA
CENTRE DE PRODUCCIÓ TEATRAL PER A ESCOLARS I PÚBL
TEMPORADA 89 - 90
108.000 ESPECTADORS
LA GUERRA DELS MONS
L'ENTAULAT TEATRE
120 FUNCIONS - 27.000 ESPECTADORS
NADAL A L'ESCALANTE
15 FUNCIONS - 6.500 ESPECTADORS
P I N O T X O
BAMBALINA TITELLES
100 FUNCIONS - 32.000 ESPECTADORS
ESCAPA'T AMB MI, MONSTRE
PAVANA ESPECTACLES
49 FUNCIONS - 17.000 ESPECTADORS
ESPECTACLES EN GIRA
35 FUNCIONS - 18.150 ESPECTADORS
EXPOSICIONS ITINERANTS
VALÈNCIA, SEGOVIA,
GANDIA i MANISES
DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA

DISCOS

Sense pues

Kevin Eubanks *Promise of Tomorrow,* GRP, Nuevos Medios, 9604 (1990).

Presentem el darrer treball de Kevin Eubanks, guitarrista negre que, tot i els seus 32 anys, té ja una dilatada trajectòria professional. Des dels dies d'Art Blakey i els Jazz Messengers –on va coincidir amb els germans Marsalis, Wynton i Branford– passant per la seua col.laboració amb músics *post-free* com els saxofonistes Sam Rivers o Oliver Lake, i fins arribar a la fusió que va practicar amb el teclista Bob Thompson, Kevin Eubanks ha tingut l'oportunitat de fer rivalitzar la seua guitarra amb *jazzmen* de tota espècie i condició.

Els seus sis *elapès* anteriors, també sota l'etiqueta GRP, havien estat produïts per músics tan curiosos i inhabituals com George Benson o Wynton Marsalis. Sis àlbums on podies trobar quasi de tot. Des del *fusion* més lleuger fins a les escales més intrincades i plenes de *swing* de tot el *bop* contemporani, passant per tot el que en estils diferents de *jazz* es puga fer ara mateix.

Mister Kevin Eubanks és, doncs, un guitarrista tan voluble, capriciós i versàtil que pot resultar fins i tot insultant. Però, tot i això, Eubanks és bastant més que el típic supertècnic, geni a l'ús, que cada any ens volen presentar com a salvador del *jazz*. *Genis* que, en la majoria de casos, es limiten a presentar un supervocabulari musical basat en clixés i frases copiades als que de veritat foren genis, Coltrane, Montgomery, Evans, etc. Eubanks és, senzillament, un *jazzman* que va a més. Un guitarrista inspirat originàriament en la tècnica de Wes Montgomery –atac directe amb els dits de la mà dreta, sense pua, i un *feelin* musical omnipresent–, que han sabut

unificar, millor que qualsevol altre guitarrista de la seua raça, el respecte a una rica tradició i el saber estar al dia.

En el present treball fa ús, com ja és habitual en ell, d'un bon grapat de guitarres, tant acústiques com elèctriques, de cos sòlid i de caixa, i també de sintetitzador. Amb totes aconsegueix un admirable domini tímbric. Un domini que es fa més meritori si tenim en compte la fàcil dualització que Eubanks fa entre l'atac percussiu i el suau.

És també molt meritòria l'aportació de músics, músics joves, com Kenny Davis, al baix acústic i elèctric; Edward Simon, piano i sintetitzadors; i els bateries Gene Jackson i Marvin Smith. Quatre esplèndids instrumentistes que fan d'aquest *Promise of Tomoro w* l'àlbum més convincent de Kevin Eubanks en la GRP des d'aquell esplèndid treball que va ser *Opening Night,* l'any 1985. I, per acabar, no oblidem que algun mèrit ha de tenir estar quasi deu anys en la primera fila de la guitarra de *jazz*. Sobretot si tenim en compte que a Nord-amèrica la competència és brutal.

Francec Caballero

MÚSICA

El retorn d'Aragall com a pretext

Resulta curiós constatar que l'espectacle operístic, el més instrínsecament col.lectiu i coral en la seva materialització, és també el que depèn més de fets individualitzats pel que fa al seu atractiu; o a la seva capacitat d'atracció. Una simple cita d'un títol determinat, la incorporació d'una ària especialment bella i significativa –fins i tot quasi d'un pinyol concret i per descomptat espectacular– o la referència d'una veu important i mitificada, podem centrar en un moment determinat una allau d'interès o d'expectació absolutament desproporcionada. Curiosament són poques les vegades que aquest fenomen es descabdella a partir d'expectatives de treballs conjunts de notables virtuts.

A Jaume Aragall li ha pertocat ara l'honor de protagonitzar una enèsima versió d'aquesta fenomenologia tan pròpia de l'apassionant i apassionat món de l'òpera. El seu retorn al Liceu quasi coincidint amb el 26 aniversari del seu debut en aquest teatre, ha concentrat un interès extraordinari que ha superat totos els altres elements en joc. Que ha fet que tot se centrés en la seva figura, d'altra banda excepcional, i òbviament polèmica, com correspon quasi inevitablement a tot gran artista de la lírica, amb molt poques, o cap, excepcions. No importava que *Simon Boccanegra,* l'òpera interpretada, no oferís massa possibilitats per a les

veus altes; que al costat del tenor barceloní figuressin artistes tan importants com el barítion triestí Piero Capuccilli o que debutés al teatre bar-

celoní una figura del relleu d'Anna Tomowa-Sintow o que hi retornés un artista tan insigne com el baix nord-africà Saul Plishka o que la batuta exigent d'Uwe Mund hagués esmerçat esforços especialment intensos a aconseguir resultats importants o que es presentés una notable producció escènica en coproducció del Théatre de la Monnaie, de Vlaamse Opera Antweppen i el Liceu.

Tot, tot ha estat escombrat pel clima especial i únic del món operístic que aquesta vegada li ha tocat tenir per eix Jaume Aragall. Només hi ha faltat aquella ària superconeguda i popularitzada, millor que hagués estat situada al principi de l'òpera, i que hauria permès als espectadors abandonar-se des del primer moment al cantant. Però no ha estat així, la primera vegada que el tenor –Gabriele Adorno– trepitja l'escenari, la seva veu ja ha estat escoltada en *off* en una bella però no imponent tarantel.la.

Afortunadament i lògicament, Aragall no va decebre. Es va presentar amb unes autèntiques ganes de complaure les expectatives i la seva actuació va estar a l'altura de les millors de les seves. Que és dir molt. Però, és clar, *Simon Boccanegra* no és *Tosca,* ni *La Bohème,* i el tenor queda reduït a un paper quasi de co-primari i les seves intervencions, per tant, no són generosament lluïdes. Amb tot, permeten mostrar que el tenor barceloní és el cantant amb una major capacitat per a crear bellesa en el fraseig melòdic, on excel.leix d'una manera especial.

Simon Boccanegra és una òpera gens emblemàtica de Verdi, construïda amb poca convicció i posteriorment refeta. No es pot parlar d'un Verdi menor però sí d'un Verdi mancat del seu millor nervi creatiu. D'un músic que sempre salvarà la seva mestria en el domini del llenguatge dramàtic i la seva rigorositat professional. Els conjunts, sobretot, emergeixen per la seva densitat expressiva i al mig de l'obra hi ha un personatge absolutament gran, aquest Simon Boccanegra impressionant al qual Piero Capuccilli, als seus seixanta-tres anys d'edat, va donar encara una força i una credibilitat admirables.

Paul Plishka va servir el seu Fiesco amb una enorme autoritat però no puresa d'estil verdià. El baix nord-americà, artista sens dubte gran, acusa un cert deix eslau en la seva forma de cantar, en el que podríem dir la seva estilística. El debut de la soprano búlgara Anna Tomowa-Sintow va acabar com era previsible, en pla de figura gran després d'una entrada mancada de força. I Uwe Mund va servir una versió musical més pendent dels trets tenebristes que dels lírics. Això es va traduir en un cert èmfasi en les rotunditats sonores, en el que constitueix una opció lícita però no indiscutible segurament. I que en tot cas no sintonitzava amb el lirisme deliciós de la posada en escena; i perdoneu la comparació entre magnituds heterogènies. Va ser una visió musical profunda i potent davant una d'escènica, signada per Carlo Tomassi, absolutament lírica, gens tenebrosa, en línia amb el que es pot considerar *escenografia de disseny,* d'un atractiu i una bellesa molt gratificants.

Jaume Comellas

Poesia 135
80 pàgines
edicions 62

Josep M. Llompart

JERUSALEM

Una nova dimensió poètica de
Josep M. Llompart

De venda a totes les llibreries

DISSENY

L'eix Barcelona-Amsterdam

D'entrada, cal reconèixer públicament l'esforç de l'Ajuntament de la Ciutat Comtal per tal d'activar l'ús d'un element diferenciador com el disseny i, en conseqüència, la seva contribució a la millora del nivell general i de l'èxit del disseny barceloní.

Sobretot pel que fa al disseny que podríem anomenar *de diumenge:* el dels Jocs Olímpics, les Festes de la Mercè, el Grec i el Mercat de les Flors, la Biennal, el Poble Espanyol, etc. (Tot i que el canvi de timó que s'ha produït aquest any en el disseny de la imatge gràfica del Grec –millor dit el canvi de timoner– no el subscribim gens ni mica. Amb la de coses que hi ha per millorar, la decisió d'interrompre un cicle que disposava d'una imatge implantada, personalíssima i de reconeguda qualitat, no sembla molt encertada).

Jo també crec –com els *amateurs* institucionals i empresarials d'avui– que el disseny és un element diferenciador de primera; el que no crec és que aquesta característica es pugui considerar, seriosament, com exclusiva de Barcelona. En una civilització que es comunica, fonamentalment, mitjançant imatges, és lògic que el disseny gràfic adquireixi a tot arreu protagonismes imprevistos i fins i tot estratègics.

Avui estem de moda nosaltres, però fa uns pocs anys, per exemple, ho estaven a Amsterdam. I convé recordar que al marge dels projectes lúcids habituals –els *de diumenge* – inevitables en societats inclinades cada vegada amb més insistència a fomentar el consum dels més joves, el trànsit d'aquella moda va deixar a Holanda un parell de dissenys *de cada dia* molt considerables estructuralment: el dels bitllets de banc i el del carnet de conduir.

Al meu entendre, aquesta és una actitud extremadament intel.ligent en l'ús del disseny com a element diferenciador: la que creu que per a millorar el nivell del disseny cal arribar a tot arreu i cada dia.

Al costat de l'espectacle fastuós del disseny olímpic o el dels festivals municipals d'estiu, tardor o hivern, i per a il.lustrar-ho amb un exemple quotidià, els papers de les multes que omplen a bastament els membres de la Guàrdia Urbana continuen presentant (malgrat l'increment econòmic de les sancions –les *receptes*–, que en diu la publicitat municipal) un aspecte formal més propi de la Barcelona de Porcioles que de la de Maragall.

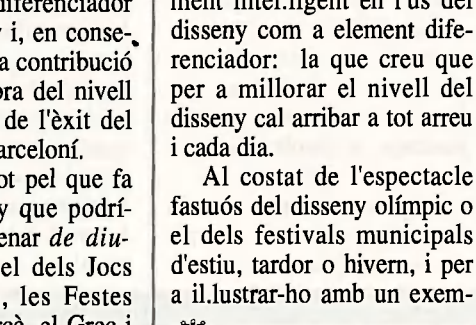
I això sí que crea una imatge diferenciadora i duradora. Tot i que no és competència de l'ajuntament, fins que els bitllets de banc, el carnet de conduir, el carnet d'identitat o el passaport no canviïn –com va canviar Holanda– es pot dir que per a la majoria de la població no haurà canviat res massa significatiu.

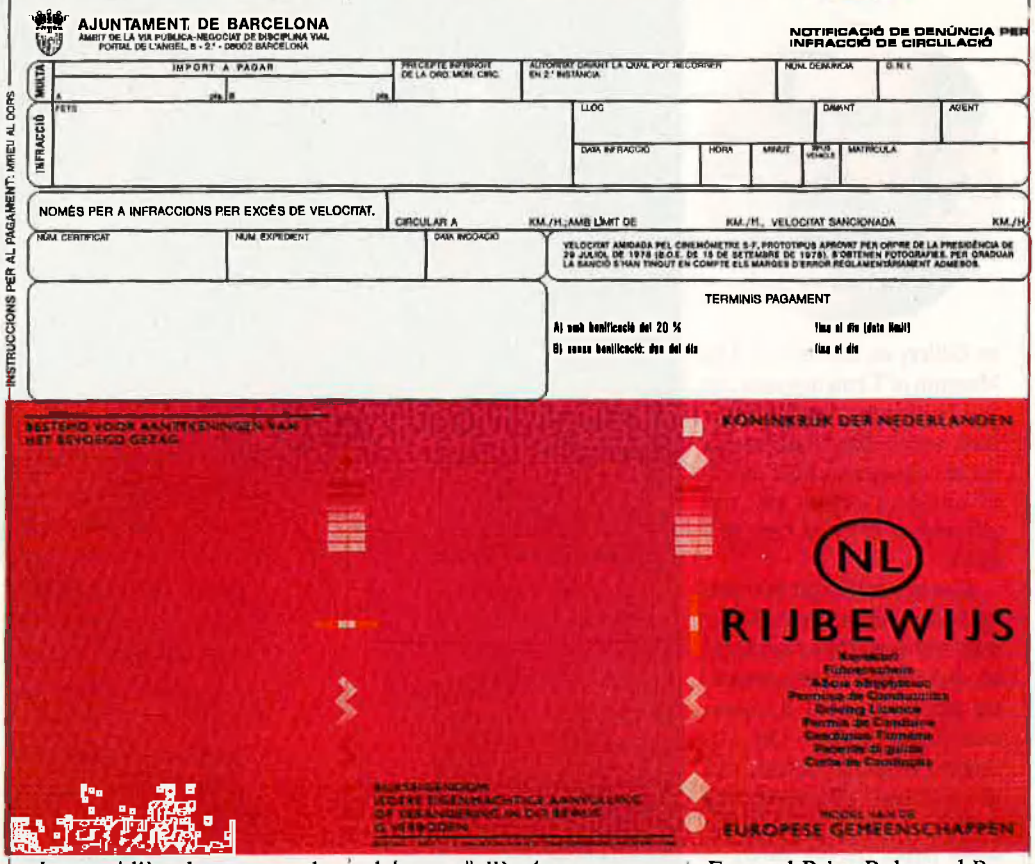
Tanmateix, i per tal de reflexionar col.lectivament sobre el grau de millora del nivell del nostre disseny, ve a tomb un anècdota alliçonadora. El nou director d'una institució cultural estrangera ben arrelada a Barcelona, el qual vaig conèixer en un dinar oficial a València, em deia que "allò sí que vessava vida, color i mediterranisme" (es referia a la platja valenciana i a la ciutat del Túria en general). "En canvi –es queixava– Barcelona és massa seriosa. Tothom va per feina i és un avorriment. S'assembla massa a les grans ciutats europees".

¿Quantes vegades ho haurem sentit, això? Són tòpics de sempre, d'acord, però sorprèn que es digui precisament ara, després d'abocar milers de milions a canviar aquesta imatge. I, pel que es veu, no s'ha aconseguit desterrar del tot aquesta impressió secular. Malgrat els parcs i les places, el Moll de la Fusta, el Palau Robert, el Poble Espanyol, el Tibidabo, la restauració del farols del Passeig de Gràcia, els bars, les discoteques i les obres olímpiques, hi ha alguna cosa que no funciona.

Potser, després del disseny dels diumenges, decididament reeixit, caldrà esmerçar alguns esforços en la millora del disseny dels dies feiners. Al capdavall, són sis contra u.

Enric Satué

Ed Ruscha, els 'sorolls' visuals de Califòrnia

ART

L'exposició de tall retrospectiu d'Edward Ruscha que podem veure al Centre Cultural de la Fundació Caixa de Pensions de Barcelona, fins al 15 de juliol, ha estat exhibida al centre Georges Pompidou de París i al Museu Boymans-van Beuningen de Rotterdam i, posteriorment, anirà a la Serpentine Gallery de Londres i a The Museum of Contemporary Art de Los Angeles. D'alguna manera, aquest llarg itinerari vol ser la consagració final de qui es considera l'artista més significatiu de la Costa Oest dels EUA.

Una selecció molt ben feta de la seva obra, formada per mig centenar d'olis i acrílics i un documentat catàleg presentat per teòrics tan il.lustres com Pontus Hulten, Dan Cameron i Bernard Blistène, pretenen atorgar l'aura europea al treball i a les propostes d'aquest pintor que va nàixer el 1937 a Omaha, Nebraska, i que ha esdevingut l'artista capaç de codificar una imatge netament californiana de la pintura contemporània nordamericana.

En aquest corrent postconceptual que reconcilia les propostes artístiques amb els postulats humanístics i amb les velles teories de l'art, cal situar Ed Ruscha com un exemple d'indiscutible personalitat pròpia.

Amb ell arriba una nova etapa de la cultura pop, una etapa passada per la poesia californiana, per la disciplina de l'ofici, per l'allunyament dels dogmatismes de tendència... després de la reflexió conceptual i de la recuperació de la pintura, en el sentit més professional i artesanal de la seva praxi, i en una reconsideració de la cultura visual.

Probablement és l'artista que millor ha expressat l'ambient i les peculiaritats de la zona californiana, un paisatge eminentment horitzontal, entrecreuat per autopistes, grans conjunts arquitectònics, automòbils en moviment constant, rètols i tanques publicitàries gegantines... que es fan presents en una pintura que combina les paraules i les imatges d'una manera molt especial, que tot i traslluir referències del surrealisme magrittià, el dadaisme, el futurisme o l'expressionisme abstracte, és absolutament independent.

La pintura és entesa com a eina de comunicació, emprant els seus ingredients característics i reflectint la imatge d'una cultura, on el cinema, la fotografia, la publicitat, el cotxe i els grans horitzons són l'entorn que ho envaeix tot.

No endebades, Ed Ruscha, com Andy Warhol, procedeix del món del disseny gràfic i de la tipografia, i va fer el seu aprenentatge com a dissenyador de rètols comercials, com evidencien les teles més antigues d'aquesta exposició. La seva ha estat una generació d'artistes que ha produït una inversió dels mecanismes habituals, ja que a partir dels anys cinquanta no és l'art que li diu a la publicitat allò que ha de fer, sinó que és la publicitat la que genera propostes que són assimilades per l'art i per la cultura.

Dalt, Words over Miami . Baix, Pacific coast Highway.

Ed Ruscha ens subministra unes dades, unes icones, uns clixés, uns arquetipus on la poesia i la ironia, l'humor i la cultura, l'implícit i l'explícit, el reflexiu i el sensible, la imatge fixa i la mòbil s'interrelacionen amb una mecànica deconstructiva, eminentment intel.lectual, que molt probablement sigui la interpretació més intel.ligent i contemporània d'una societat i d'una cultura metropolitanes, que ultrapassen els límits de l'escena californiana.

Daniel Giralt-Miracle

Generalitat de Catalunya
Departament d'Indústria
i Energia
COMPETITIUS EN
ELS MERCATS MUNDIALS
Innovació Tecnològica • Qualitat • Disseny • Marques • Internacionalització

El material de què llavors es disposava era insuficient a tots nivells i cap editorial havia fet l'opció de renovar clarament la visió centralista dels seus llibres d'història. Només algunes publicacions van fer factible que mestres i alumnes poguessin gaudir d'un material mitjanament adequat on es reflectís la història del seu país, però en cap cas es tractava dels anomenats *llibres de text*. Eren més aviat petits llibres de consulta, que junt amb el material que preparava el mestre, significaren un complement per nois i noies d'aquells anys. Podem citar *Arrel*, el llibret d'Oriol Vergés que se subtitulava *Resum d'història de Catalunya i les seves relacions amb el País Valencià i les Illes*, que a finals dels anys setanta el M.E.C. havia aprovat per als cursos sisè, setè i vuitè d'EGB. Posteriorment, l'editorial Barcanova també va publicar, l'any 1982, un llibre de noranta-quatre pàgines —*Etnos Catalunya*— on es feia una visió general del país. Cal esmentar també la col.lecció de tres llibres que s'havien editat l'any 1979 per part del Grup Promotor de manera experimental, oferien un petit volum de Geografia de Catalunya per a sisè curs, un d'Història de Catalunya per a setè i el d'Art i Cultura per a vuitè.

Tot i les dificultats d'anar afegint sempre nous continguts a les ja extenses programacions del M.E.C., alguns llibres i l'empenta de molts ensenyants van fer possible introduir nous aspectes, inexistents fins aleshores als clàssics llibres de text de l'alumne.

L'estiu de 1988 apareixia en el *Diari Oficial de la Generalitat* la normativa segons la qual s'havien d'afegir obligatòriament nous continguts de Geografia, Història i trets sòcio-culturals de Catalunya a partir del curs 1988-89. La novetat es va enfrontar amb una manca important de mitjans pedagògics. En el camp dels llibres, que és el que ara ens ocupa, moltes editorials van competir per tal de poder oferir ràpidament un producte que s'adeqüés a les noves normes: Vicens Vives, Grup Promotor i Anaya, per exemple, van afegir aspectes de la nostra història dins el contingut general dels llibres de text que ja estaven al mercat, afegint-hi imatges, textos i activitats diverses.

Últimament, editorials com Edebe i Teide han publicat llibres amb una visió menys tradicional del que han estat fins ara les ciències socials, tot introduint-hi també continguts propis del país.

Altres editorials com Casals i Barcanova, no ens han ofert encara nous llibres de text per a la segona etapa d'EGB amb continguts adequats a l'Ordre que el Departament d'Ensenyament va publicar el juliol de 1988. Les edicions que se'ns presenten per al curs 90-91 són les mateixes de l'any 1983, on manquen referències concretes a la història dels mateixos alumnes.

Quant a altres tipus de material diferent als habituals llibres de text, és important remarcar l'esforç que estan fent algunes editorials per prevenir de mica en mica la deficitària oferta de llibres de consulta, mapes, atles i eines de treball en general. L'any passat es va publicar el *Diccionari Barc a-nova d'Història de Catalunya* i la mateixa editorial ha tret una col.lecció de temes d'-història de Catalunya per a nois i noies en edat escolar. En el camp dels mapes murals, cal mencionar la col.lecció editada per Eumo, on podem trobar tot tipus de mapes, que de ben segur són un bon suport per a conèixer el país. També estan al nostre abast els mapes per a l'alumne que ha editat Vicens Vives, amb diverses activitats referides a Catalunya. Es d'esperar que es vagin

NO ES CONFOR
Fins al 14'3
Amb el coneixement de la Conselleria d´Economia i Hisenda 7-5-90
És l´interés més rendible que li ofereix la Caixa de València en el seu nou DEPÒSIT FINANCER
Invertisca els seus estalvis a partir de 5 millons de Pessetes i cada15 dies, si ho desitja, pot cobrar vosté els interessos o fer completament líquid el total de la seua inversió, tot això sense cap tipus de retenció fiscal.
El Dep
cer de
de Valènci
és un product
d´interés per
seus estalvis
Aconseguisc
major re
amd l
que
Caix
CAJA DE VALENCIA

omplint els buits exitents i que noves idees i nous materials ens ajudin en aquesta tasca de donar a conèixer el nostre passat.

Tal com hem vist fins ara, el material complementari per a l'ensenyament en català no és encara suficient. És veritat que els últims anys alguns grups editorials han anant proveint aquest camp tan abandonat fins ara, però de tota manera caldria que totes les editorials fossin conscients d'aquesta mancança i traiessin al mercat material de consulta que de segur seria molt ben rebut a les escoles, ja que el que ha sortit fins ara no cobreix les àmplies necessitats.

No podrem dir que l'ensenyament en la nostra llengua està plenament normalitzat fins que no es pugui disposar de material de tot tipus destinat a l'ensenyament en català.

PAÍS VALENCIÀ I BALEARS

El País Valencià, després de la irregular situació del Consorci d'Editors Valencians, que abans de la suspensió de les seues activitats tenia monopolitzada una bona part de la producció dels llibres de text. Les escoles han quedat doncs, desateses, i el panorama valencià s'obri ara a noves iniciatives.

L'Editorial Tabarca sembla ser una de les que més seriosament s'han pres l'empresa i té la intenció de cobrir totes les àrees des del cicle inicial fins que el noi arribe a la universitat. Mots dels autors del Consorci formen part ara de Tabarca, que vol desenvolupar una intensa tasca que els permeta tenir una presència important quan s'implante la reforma educativa.

Altres editorials han anat publicant textos, encara que de forma més aïllada. Així, Ecir o Marfil que té alguns llibres sobre l'ensenyament de la llengua al BUP.

Obertes totes aquestes possibilitats, i si es confirma la fallida de Gregal, la situació presenta una sèrie d'oportunitats per a noves empreses que hauran d'anar confirmant-se amb el temps.

La comunitat de les Illes Balears no té competències en matèria educativa. Això, lògicament, afecta negativament la producció editorial que, al marge d'aquest aspecte, s'ha de reconèixer com a bastant feble en general.

Els únics llibres de text en català que s'editen a Balears són els de llenguatge (català) i, normalment, gairebé tots ells dedicats als més petits, a l'EGB. Només un d'ells (*Giny*, fet per professors de l'Obra Cultural Balear i editat per Moll) ha aconseguit traspassar la barrera de l'EGB i s'utilitza a FP i BUP.

En els casos de col.legis i/o instituts que ensenyen en català normalment, el que es fa és *importar* els llibres de Catalunya.

Pel que fa estrictament a la producció editorial, s'ha de parlar inevitablement de l'Editorial Moll, la més antiga i de més prestigi, que té nombroses col.leccions dedicades a l'ensenyament ("Això era i no era", "De mica en mica", etc) que, com s'ha dit, normalment estan dirigides als alumnes d'EGB. Una altra editorial que també edita llibres de text és Cort, que fins ara publicava llibres de llenguatge (català) però que comença a ampliar a altres disciplines com és la humanística.

Finalment, l'Editorial Miquel Fint Editor té editat uns "quaderns de matemàtiques" per a nins de primera etapa d'EGB, que possiblement siguin l'única experiència fora de l'ensenyament de la llengua d'utilització del català en llibres de text.

Eulàlia Paredes I Míriam Agilés.

ME AMB MENYS

80%*

*Exemples T.A.E. per a 5 milions: 12'50%; per a 10 milions: 13%; per a 20 milions: 13'50%; per a 40 milions: 14'30%

Inclou comissió de renovació. Comissió d'obertura, 0,01%

SENSE RETENCIÓ FISCAL

CAIXA DE VALÈNCIA

III PREMI

Dels lectors d'El Temps

Al III Premi dels Lectors d'EL TEMPS s'han aplegat enguany algunes primeres plomes de la novel.lística catalana, com també un descobriment que amb la seva primera novel.la va rebre excel.lents crítiques de crítics i lectors. Parlem de **Ramon Solsona** i la seva novel.la *Figures de calidoscopi*, una primera obra perfectament estructurada i que és una reflexió sobre l´atzar i la naturalesa de les relacions humanes. **Joan Perucho**, potser el principal representant de la narrativa fantàstica catalana, a més de poeta amb una obra reconeguda, ha escrit amb *Els emperadors d´Abissínia* una novel.la d´aventures on torna als seus mons habituals, ja utilitzats en obres com el seu *Llibre de cavalleries*. **Ferran Torrent**, en *Cavall i rei*, aprofundeix el món corrupte de l´alta –i de la no tan alta– societat valenciana, tot amb una visió crua i esquinçada, però també, com és habitual en l´autor valencià, un dels principals representants de la novel.la policíaca catalana, amb una alta dosi de diversió. **Joan F. Mira** ha aconseguit amb *Els tre - balls perduts* una de les novel.les més sòlides de l´any, que confirma excel.lents obres anteriors, com *El desig dels dies*. *Els treballs perduts* és una treballada versió moderna del mite d´Hèrcules que, a la vegada, funciona com una interessant visió de la ciutat de València. Per acabar, **Miquel de Palol**, amb *El jardí dels set crepuscles*, novel.la en tres volums, aconsegueix un univers peculiar i nou dins de la narrativa catalana contemporània. Palol, conegut sobretot com a poeta, ha posat molt alt el seu propi llistó amb aquesta primera novel.la.

El jurat encarregat de la selecció dels textos ha estat format per Josep Maria Castellet, Xulio Ricardo Trigo, Ramon Pla i Arxé, Isidor Cònsul i David Castillo.

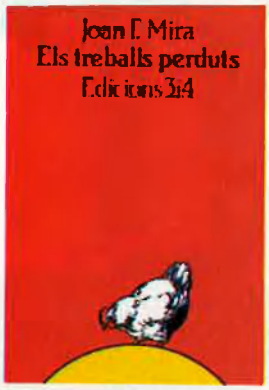

Durant la darrera setmana del mes de juny es farà pública l'acta notarial que testifique quina és l'obra més votada de les cinc seleccionades, previ recompte de totes les cartes rebudes, davant notari. Per a premiar la col.laboració dels lectors d'EL TEMPS se sortejaran, entre totes aquestes cartes i davant notari, 10 subscripcions anuals a la revista EL TEMPS i 2 viatges per a dues persones d'una setmana de duració la 2a. quinzena del mes setembre, a Tunísia i a Istambul. Entraran en el sorteig totes les butlletes que arriben abans del dia 21 de juny de 1990. Per a poder participar-hi, les butlletes han de ser originals (no s'admeten fotocòpies). Cal posar en el sobre "III Premi dels Lectors d'EL TEMPS".

Amb la col.laboració de:

EUROPA TRAVEL s.a

Joan F. Mira,
Els Treballs perduts,
Editorial Tres i Quatre

Miquel de Palol,
El jardí dels set crepuscles,
Editorial Proa

Joan Perucho,
Els emperadors d'Abissínia,
Edicions 62

Ramon Solsona,
Figures de calidoscopi,
Edicions dels Quaderns Crema

Ferran Torrent,
Cavall i rei,
Edicions dels Quaderns Crema

Premi dels lectors d'EL TEMPS. Butlleta de votació

Nom _____ Cognom _____

Carrer _____ Població _____ C.P. _____

Edat _____ Professió _____ Telèfon _____

Atorgue el meu vot a l'obra:

- ☐ 1. Els treballs perduts (Joan F. Mira)
- ☐ 2. El jardí dels set crepuscles (Miquel de Palol)
- ☐ 3. Els emperadors d'Abissínia (Joan Perucho)
- ☐ 4. Figures de calidoscopi (Ramon Solsona)
- ☐ 5. Cavall i rei (Ferran Torrent)

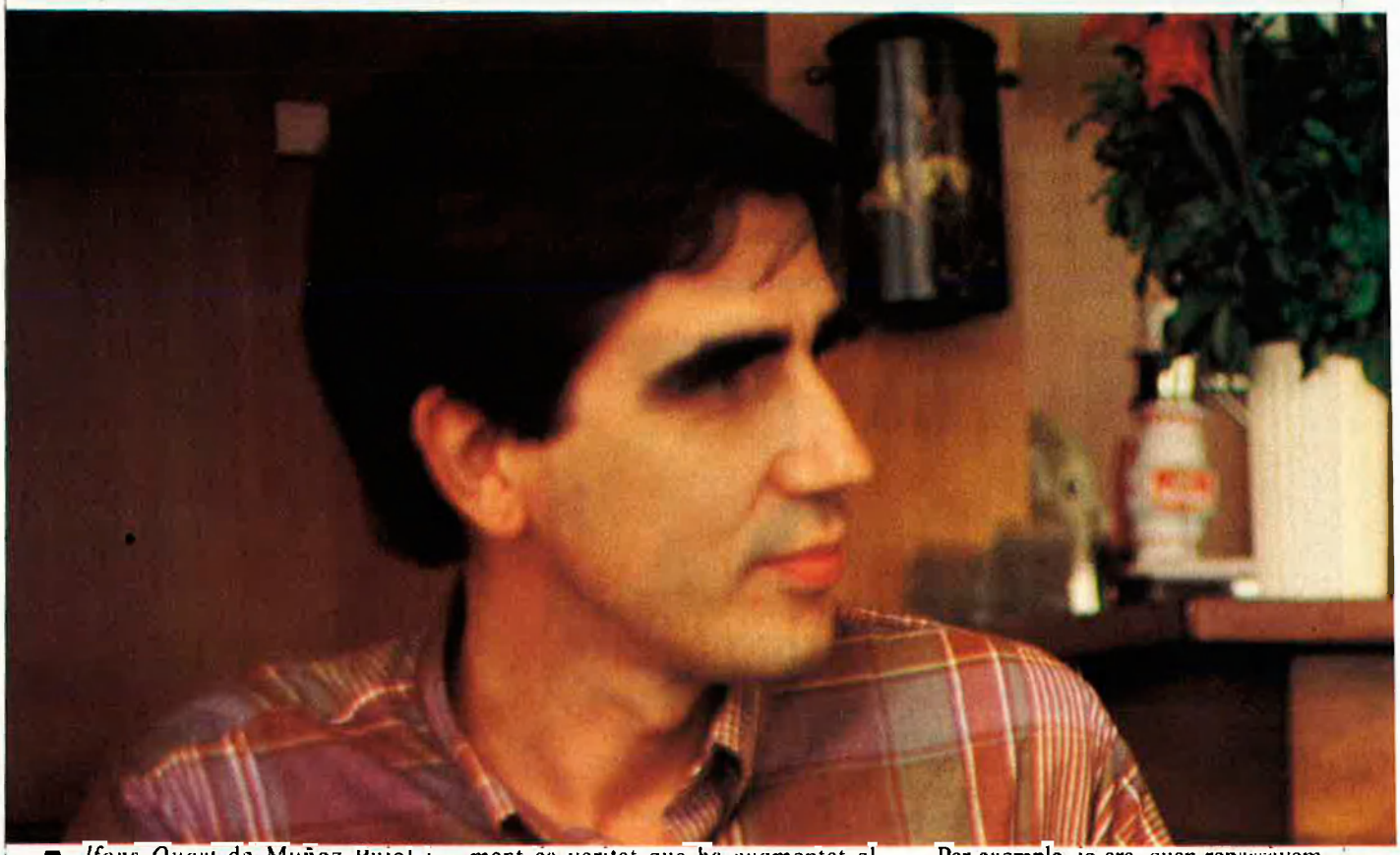
Marqueu el requadre corresponent a l'obra que trieu.

Edicions del País Valencià, S.A. - Avgda. Baró de Càrcer, 40-13a - 46001 València.

nrf

Autor contemporani: aposta ambigua

Des de la seva posició d'autors catalans en cartell, Josep Maria Muñoz Pujol i Ramon Gomis reflexionen sobre diferents aspectes del teatre de text contemporani.

Alfons Quart de Muñoz Pujol i *Capvespre al jardí* de Ramon Gomis són dos títols –guardonats respectivament amb el premi Ignasi Iglesias (ex-aequo) 1988 i el premi de la Crítica Serra d'Or 1990– que s'han afegit a l'oferta teatral catalana (al Romea i al Lliure) d'aquesta temporada; una temporada significativament rellevant per a l'autor català: Benet i Jornet, Sergi Belbel, Jordi Teixidor; en una altra mesura Sergi Pàmies, Joan Casas, Vázquez Montalbán (traduït al català per Benet i Jornet); rellevant fins i tot per l'autor marginal, com és el cas de Munoz Pujol i Gomis, metges de professió.

EL TEMPS.- *¿Es que va de debò allò de que assistim a un renaixement del teatre català?*

R. GOMIS.- Jo penso que en aquest moment és veritat que ha augmentat el nombre d'estrenes de teatre de text. Però em fa una mica la impressió que l'autor català (i això que a mi m'ha anat molt bé) no sempre estrena en les millors condicions possibles.

MUNOZ PUJOL.- ¿No sempre? ¡Quasi mai!

R. GOMIS.- Jo penso que, d'una banda, hi ha una diferència en la promoció que es fa de les obres, i no em refereixo als espots que es fan a TV. Jo crec que aquí comença a jugar-se la partida de l'autor català, però no amb tothom igual. D'altra banda, i en el nostre cas, crec que s'ha jugat molt més el Pasqual amb mi que no el Mesalles amb tu, per moltes consideracions. En igualtat de condicions, jo n'he sortit beneficiat. Però crec que la promoció, en general, és desigual.

Per exemple, jo ara, quan repassàvem els autors que han estrenat, automàticament m'he recordat del Benet i Jornet, del Belbel, de tu i de mi. I de tu perquè et conec, però crec que és aberrant el que han fet amb les vostres obres, la teva i la del Teixidor.

EL TEMPS.- *¿Es refereix al fet de representar-les juntes, en una mateixa sessió?*

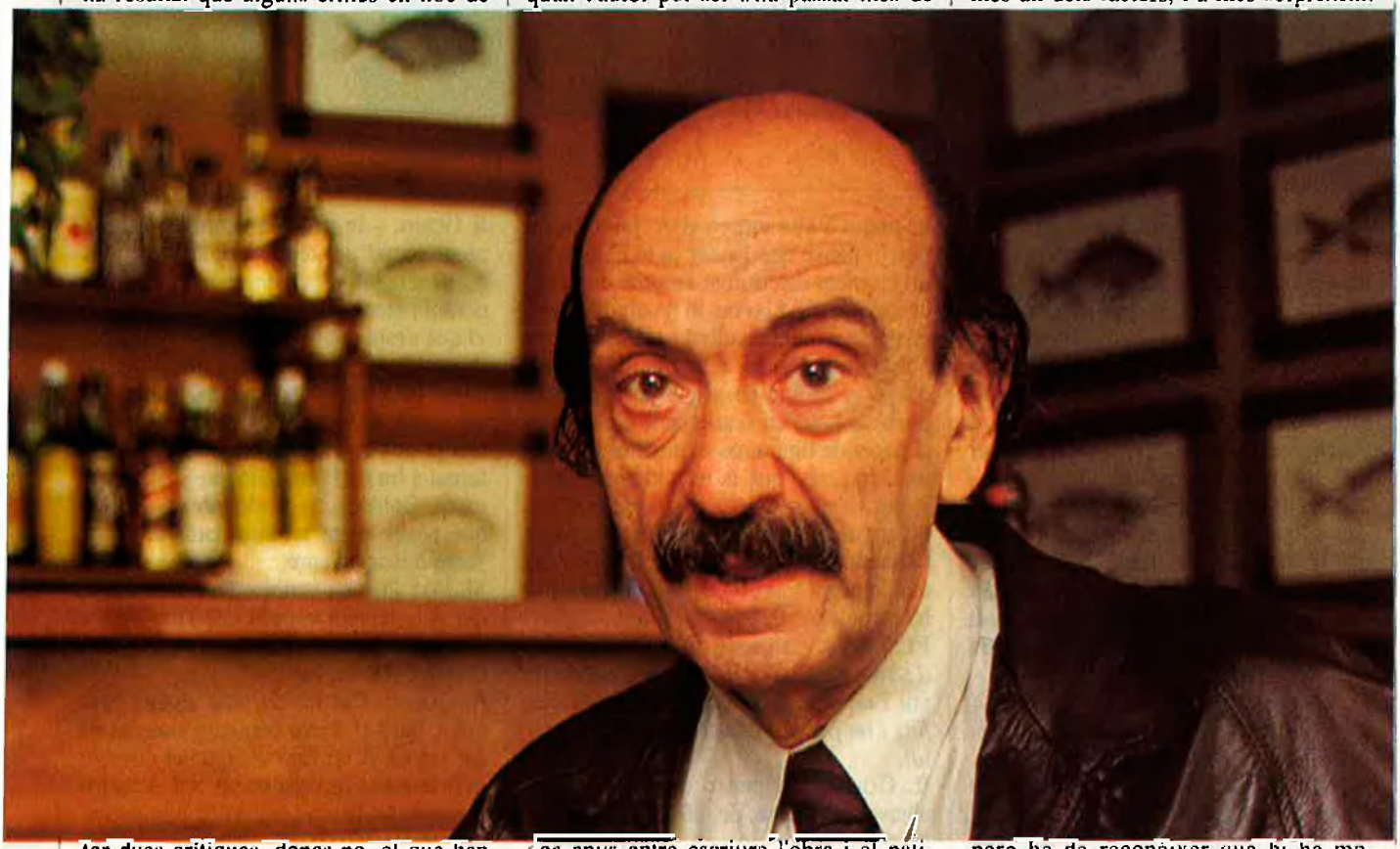
MUNOZ PUJOL.- Això ha estat una mala experiència.

R. GOMIS.- Jo penso que si el text del Teixidor es mereixia una estrena, doncs ha de tenir una estrena. El que no pot ser és que s'incloguin dos textos en un espectacle de tres hores i tres quarts, perquè això vol dir, en principi, que ni una obra ni l'altra tindran una gran difusió, tot es dilueix, començant per les críti-

ques.

MUÑOZ PUJOL.- Bé, jo et diria que això ha estat una mala idea. Hi ha hagut un problema de pressupostos a l'hora del muntatge. Es volia estrenar les dues obres, premiades ex-aequo amb l'Ignasi Iglesias i el Domènec Reixach va decidir fer-les les dues en una sola sessió. Però això no ha estat bo; duren massa estona, a les dues obres costa d'entrar, és un esforç d'assimilació per part del públic impossible de fer.

Després, hi ha la qüestió de la crítica, i ha resultat que alguns crítics en lloc de

ter dues crítiques, doncs no, el que han fet és minimitzar l'esforç i han fet una pinzellada de cadascuna.

R. GOMIS.- El de la crítica és un altre problema. Crec que els crítics et tracten bé o et tracten malament estableixen uns punts de referència que no són vàlids.

EL TEMPS.- *Em fa l'efecte que Muñoz Pujol vol dir que en el seu cas el tractament ha estat ben escàs, que no han aprofundit ni els punts de referència.*

R. GOMIS.- ¡Aprofundir! ¿Tu creus que aprofundeixen alguna cosa?. Aquesta gent, i torno a les referències perquè em sembla vergonyós, tracten l'autor català i diuen, tant si és per comparar-te en bo o en dolent: punt de referència, Shakespeare. Sempre el punt de referència amb l'autor català és la universalitat, cosa que no existeix amb res més. A ningú que publica una novel.la li diuen si s'assembla a Proust o si s'assembla a Joyce; la novel.la té valor per ella mateixa. Clar, com si tu ¡pobre de tu!, com si pretenguessis ser un geni. No et posen com a punt de referència un autor contemporani d'una cultura similar a la teva, no.

MUÑOZ PUJOL.- Sí, sí, estic d'acord. Però jo vull dir que les crítiques són de vegades el mínim esforç, d'altra banda, (em diuen que sóc un excel.lent dramaturg, cosa que agraeixo molt perquè, a més, no m'ho havien dit mai), i això passa quan l'autor pot ser s'ha passat més de

cos anys entre escriure l'obra i el patiment per la gestió de l'estrena. I llavors, en cinc minuts t'ho liquiden amb crítiques banals. N'hi ha un que diu que la meva comèdia sembla un guió del Chabrol sobre una comèdia del Bertolt Brecht dirigida pel Bernard no sé què, eh, ¿entens?. No sé, diuen unes parides que...

EL TEMPS.- *Vostès parlen de la "banalitat" de la crítica i de la seva relativització" de l'autor català, però ¿pensen que és determinant el paper de la crítica pel funcionament d'una obra?*

MUÑOZ PUJOL.- Jo penso que la crítica és molt important, que és decisiva. La crítica, pot destruir un muntatge.

R. GOMIS.- ¿Tu creus? Jo crec que la crítica és molt important per a l'autor però per a l'espectacle..., és a dir, moltes obres amb boníssimes crítiques han anat fatal i altres espectacles amb crítiques força dolentes...

MUÑOZ PUJOL.- No, no és l'únic element la crítica, és un dels factors.

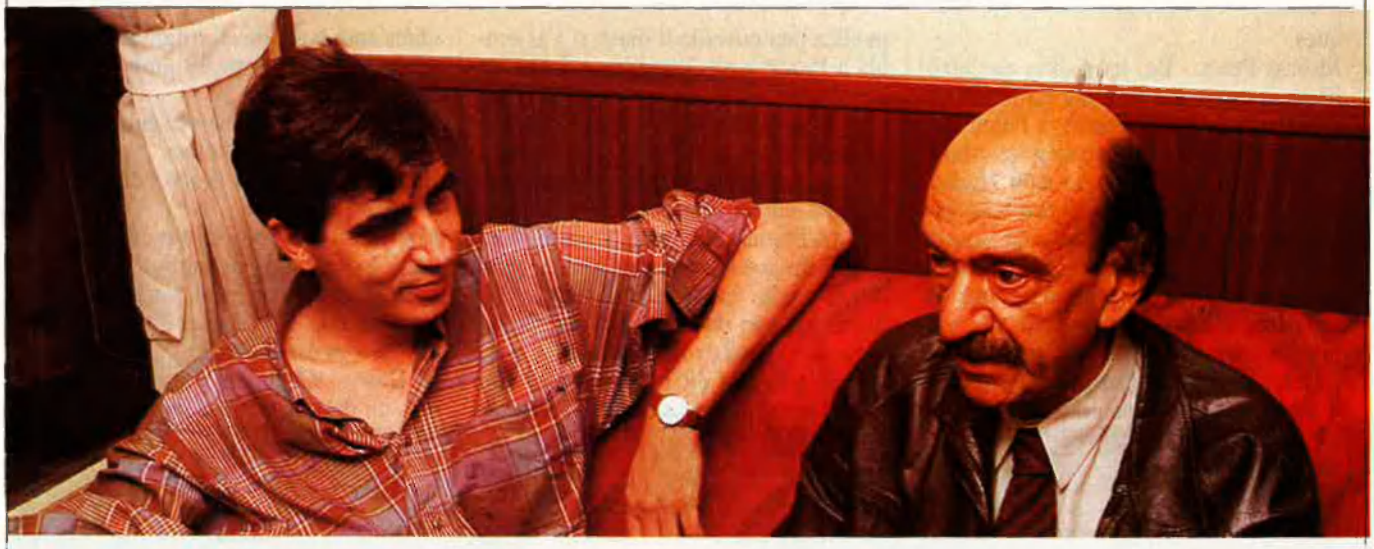
EL TEMPS.- *¿Quins altres factors influeixen?*

MUÑOZ PUJOL.- No sé, l'escàndol, una certa expectació per motius extra-teatrals, la fama d'un local, un actor... ¿Tu no creus que el fet que el Puigserver fes el *Vador* va ser decisiu?

R. GOMIS.- Oh ¡i tant! La crítica és només un dels factors, i a més sorprenent,

però he de reconèixer que hi ha moments que m'emprenya molt. A mi m'han arribat a dir "médico-dramaturgo". Jo trobo que això és una collonada. Tots els autors de teatre viuen d'altres coses, ¿que hi fa que jo faci de metge?.

EL TEMPS.- *Doncs potser si que hi fa. El mateix Pasqual, en parlar del* Capvespre al jardí, *ha fet referència a la seva mirada de metge per damunt d'unes situacions, d'uns personantges..., és a dir, vostès dos en les seves obres respectives parlen d'actituds ètiques i morals o amorals, de justícia i magnanimitat (Muñoz Pujol), de mediocritat i tolerància (Gomis). Els dos són metges i encara als metges se'ls suposa un criteri especialment lúcid. A més crec que hi ha una certa tradició teatral europea en aquest sentit.*

Ramon Gomis i Josep Maria Munoz Pujol DOMÈNEC UMBERT

R. GOMIS - Home, potser hi ha un punt de creure que el metge és un observador i que és més pròxim als personatges.

MUÑOZ PUJOL.- No, jo crec que no hi té res a veure.

R. GOMIS.- Jo estic d'acord que no deixa de ser curiós que hi ha diferents metges que escriuen teatre: el Büchner, el Brecht, el Txèkhov..., en podries trobar més, n'hi ha una bona llista.

MUÑOZ PUJOL.- Bé, la tradició jo diria que sí que hi és, de la mateixa manera que hi ha hagut una tradició de metges humanistes, però tot això ja és cosa del passat, em sembla. Jo considero molt més interessant que parléssim d'una altra qüestió que semblava apuntar-se abans.

EL TEMPS.- *Imagino que es refereix a les relacions director-autor, a la diguem-ne, paternitat de l'obra.*

MUÑOZ PUJOL.- No amago una certa afectació pel tema, tema, d'altra banda, que preocupa la majoria d'autors contemporanis. En el cas d'*Alfons Quart* , entre altres modificacions significatives, indicarem només que el director Jordi Mesalles, ha optat per situar una obra amb referents històrics –Nàpols, S. XV– a l'època actual. Ens ve a la memòria que quan s'estrenà *Vador* fa pocs mesos, el director, Joan Ollé, entre altres intervencions, decidí prescindir de la mort del psiquiatre en escena, un dels moment crucials de la peça.

MUÑOZ PUJOL.- A mi m'agradaria saber l'opinió de Ramon, saber com veu-ell les relacions entre director-autor.

R. GOMIS.- Jo crec que aquí diferiria en general, bastant, perquè no m'he trobat amb problemes de director mai, entre altres coses perquè n'he tingut molt poques, d'aquestes relacions. Jo et diré que he tingut molta sort en això. També diria que jo penso que l'autor ja té el text; en un moment determinat l'escriu, el publica i allà hi és. Llavors hi ha un director i uns actors que t'escullen i això ja és important, això ja és el teu èxit. A partir d'aquí ja és una cosa que ja és de l'espectacle i que en l'espectacle els que fan el paper de figura són el director i els actors. Jo penso que la relació entre el director i l'autor funciona sempre que trobis un director intel.ligent. El que passa és que hi ha directors de tot. Però jo crec que la meva feina ha acabat quan he publicat el text.

EL TEMPS.- *Alguna diferència hi ha d'haver entre dirigir un text d'un autor viu i un text d'un autor que no és viu, fins i tot per a un director prou capacitat.*

R. GOMIS.- Jo penso que n'hi hauria d'haver molt poca, de diferència.

MUÑOZ PUJOL.- Jo crec que Ramon té raó en moltes coses que diu. Ara, és clar, Ramon parla des del punt de vista que a ell l'ha estrenat professionalment el director número u de Reus... i, és clar, llavors ja parles des d'un punt de vista de seguretat professional des del qual els altres no podem parlar. Crec també que la diferència entre un autor viu o mort hauria d'existir, perquè, qui millor que l'autor per a intervenir, si cal, en la dramatúrgia, en la lectura que s'ha de donar d'aquella obra. Ningú. Per tant, doncs, sembla que seria molt interessant que hi fos.

Jo crec que no es tracta solament si no que hi trobis directors intel.ligents. Tots els directors que m'han estrenat són molt intel.ligents; si no hi ha intel.ligència no cal que en parlem.

R GOMIS. - Jo penso que ara, en el moment actual del teatre català hi ha una diferència important entre autor contemporani i autor clàssic. Jo crec que el canvi que s'està produint ara, aquí i en altres llocs d'Europa, és que els directors, en algun punt estan apostant per sortir-se'n del teatre de repertori. És a dir, el repertori ja està revisat, tots els directors han tornat a fer un Pirandello, un Shakespeare, un Goldoni..., i si el teatre no volem que acabi anant a veure cada any una *Terra baixa*, a veure...

MUÑOZ PUJOL.- ...unes *Tres germanes*, que a la tercera vegada que l'has vist, a una vegada per germana, ja no l'aguantes més. Ha, ha, ha.

R. GOMIS.- Cal incidir amb alguna cosa nova, però el teatre contemporani ha de ser valent. A mi l'atreviment del director m'interessa, la creativitat del director m'interessa, perquè és l'única possibilitat que...

MUÑOZ GOMIS.- Con tu dius, el teatre de repertori arriba un moment que s'acaba i tens ganes d'anar a veure els marginals per veure de què parlen, i tens ganes d'anar a veure el Belbel per veure de què parlen aquests nois d'avui dia. I això és la necessitat absoluta del teatre.

R. GOMIS.- I a més, jo crec que està passant una cosa en el teatre català d'autor que és molt important, i és que hi ha una gran diversitat en les propostes que s'estan fent.

MUÑOZ PUJOL.- En aquest sentit, jo crec que el teatre no morirà mai, perquè el teatre com a fet cultural i com a fet rabiosament contemporani sempre és una necessitat i sempre està justificat.

Blanca Lucas

L'OU COM BALLA

Joan de Sagarra

TNC

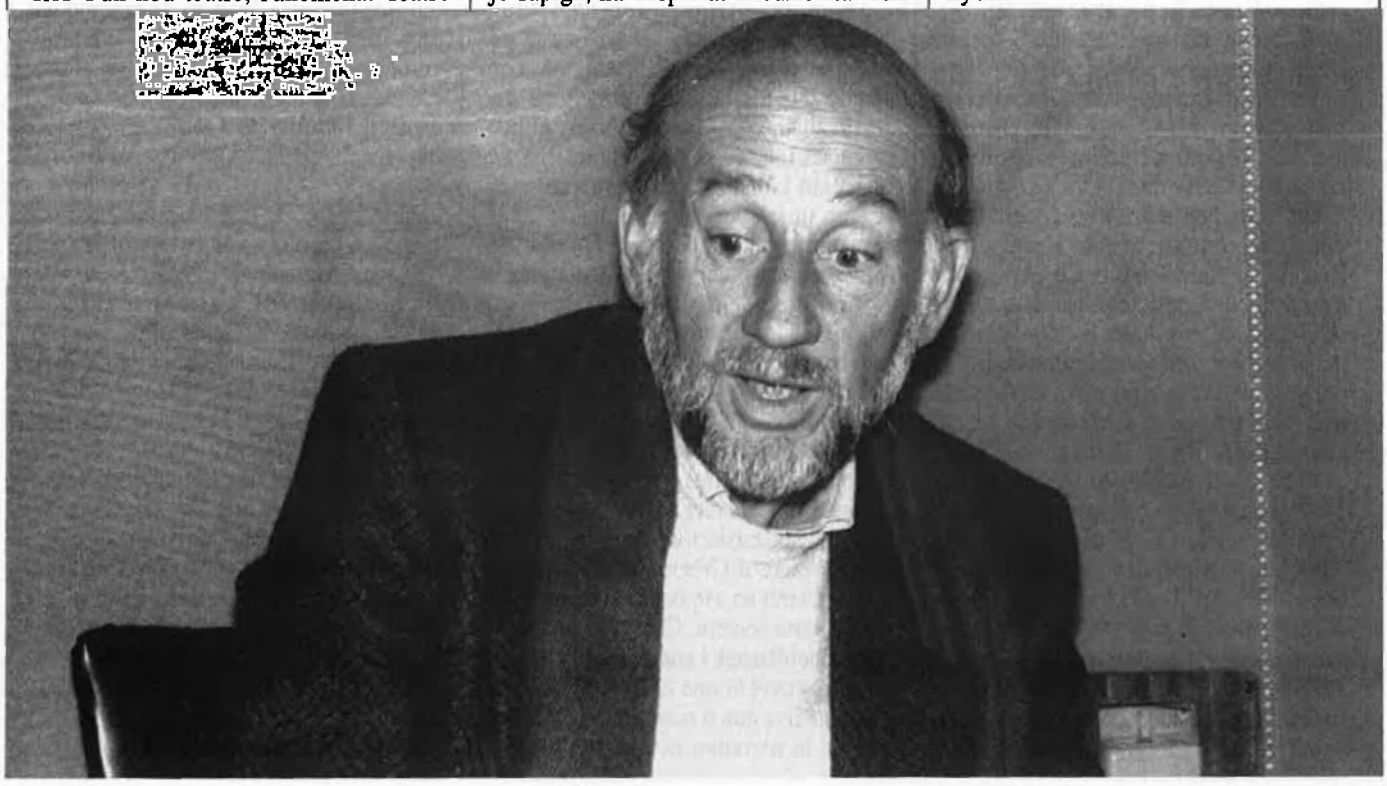

El lector que no hagi posat mai els peus en un teatre sap, no obstant, qui és Josep Maria Flotats i és més que probable que hagi sentit a parlar del futur Teatre Nacional de Catalunya, que un dia d'aquests, diuen, en col.locaran la primera pedra. El tema del TNC ha estat, és, un tema polèmic, del qual s'ha ocupat la televisió en debats i tertúlies.

És probable, més que probable, que aquest mateix lector sàpiga també qui és Adolfo Marsillach, però menys probable, infinitament menys probable, que sàpiga el càrrec que ara ocupa el senyor Marsillach. Doncs bé, Adolfo Marsillach és director general de Teatre, càrrec per al qual va ser nomenat pel ministre de Cultura. I estic convençut que aquest mateix lector ignora també que el senyor Marsillach va anunciar fa uns dies la creació a Madrid d'un nou teatre, l'anomenat Teatro Nacional, del qual dependran el Centro Dramático Nacional, el Centro Nacional de Nuevas Tendencias Escénicas i la Compañía Nacional de Teatro Clássico. La creació d'aquest Teatro Nacional significa la construcció i dotació d'un nou teatre en la capital d'Espanya, el pressupost del qual desconec.

El tema del Teatro Nacional madrileny no ha motivat, que jo sàpiga, cap debat televisiu ni se n'han ocupat els intel.ligents contertulis del senyor Hermida o de la senyora o senyoreta que ara el substitueix i el nom de la qual no recorde en aquest moment. Així doncs, el Teatro Nacional madrileny és una cosa inexistent (perquè alguna cosa o algú existeixi en aquest país ha de sortir primer a la televisió). Tampoc, que jo sàpiga, ha despertat la curiositat dels papers: cap editorial, cap debat, que jo sàpiga, repeteixo, ha aparegut als periòdics referent al tema.

Tot plegat em fa pensar que la tan esbombada política teatral ("la Generalitat, tal ajuntament", diem, "manca d'una vertadera política teatral"), només interessa, quan interessa, des d'unes coordenades localistes; que els nostres diputats al Parlament i la majoria d'intel.lectuals d'aquest país només s'interessen pel teatre quan sorgeix algun problema relacionat amb la llibertat d'expressió, i que cap d'aquests senyors considera oportú perdre el temps amb un Teatro Nacional, ajudat per un ministeri l'oportunitat del qual (en l'Espanya de les autonomies) s'ha qüestionat en més d'una ocasió, i el cost del qual pagarem tots els espanyols.

LLIBRES

EL LLIBRE DE LA SETMANA

Embolica que fa fort

Màrius Serra reuneix en *L'home del sac* la narrativa i l'enigma.

Màrius Serra. L'home del sac. *Columna. Barcelona. 1990. 319 pàgs.*

Probablement hi deu haver més lectors d'EL TEMPS que coneguin Màrius Serra pels seus "Mots barrufats" i pels seus problemes de lògica que per les seves narracions. Això no té res d'estrany. També Avel.lí Artís Gener, *Tisner*, va constatar amb resignació durant la gira com a escriptor del mes que la popularitat li venia més de les aparicions televisives i radiofòniques i dels mots encreuats que publica a *La Vanguardia* que de l'obra literària. Llegir és cosa de pocs i els escriptors s'han de guanyar la vida amb alguna cosa i si ho poden fer divertint-se, doncs millor per a ells. Màrius Serra en *L'home del sac* prova de reunir les dues facetes amb què s'ha donat a conèixer.

A la contraportada del llibre podem llegir que *L'home del sac* és una novel.la enigmística. Aquest adjectiu potser es refereix al fet que el protagonista es dediqui a vendre palíndroms, acròstics, calembours, xarades, endevinalles i productes similars en diferents llengües en una paradeta situada a la Rambla de Barcelona, entre un jugador d'escacs i una quiromàntica que tira el tarot. Durant la primera meitat de la novel.la trobem un repertori abundant d'aquests materials enigmístics. Aquells que no hagin seguit la interessant secció setmanal que Màrius Serra publica sobre el tema en el suplement de cultura del diari *Avui* trobaran en la novel.la una informació similar. El protagonista fa una conferència a l'ateneu –presentada pel doctor Moreu Rey–, on se'ns il.lustra llargament sobre les varietats i possibilitats literàries d'aquesta mena de jocs i se'ns posen exemples escollits entre la llarga llista d'autors nostrats o no que s'han apropat a l'enigmística. També assistim als intercanvis comercials a la seva paradeta, que ens permeten veure com es plantegen i resolen una munió de jocs de paraules. Sempre s'agraeix que els novel.listes incorporin a la ficció informacions curioses, especialitzades o estranyes, erudites i distretes; encara que en aquest cas potser hi ha un cert exhibicionisme professional completament allunyat, per exemple, de la incorporació èbria i noctàmbula de jocs de llenguatge a *Tres tristes tigres* de Guillermo Cabrera Infante. Però de fet no crec que sigui aquesta abundància de jocs enigmístics la responsable del qualificatiu de novel.la enigmística. Segons aquesta regla de tres, *The cider house ruler,* de John Irving seria una novel.la avortista o abortiva, *El sístema periòdic* de Primo Levi una novel.la química i *La magnitud de la tragèida* de Quim Monzó una novel.la trempada.

Penso més aviat que l'adjectiu "enigmística" pot respondre al fet que la novel.la es planteja com un enigma, com un joc d'ocultació d'informacions que dosificadament es fan aparèixer: el protagonista (el venedor d'enigmes) ha desaparegut i la seva companya s'entrevista amb un psiquiatre per intentar esbrinar com ha anat la cosa. En *L'home del sac* es reconstrueixen fragmentàriament –a través de veus diferents i barrejant tres nivells de ficció– els mesos que precedeixen aquesta desaparició. S'explica allò que fa i allò que escriu (una novel.la on escampa indicis ambigus). L'enigmista abans de fer-se fonedís. Després van apareixent altres interrogants: un assassinat i un cadàver també desaparegut, una trucada misteriosa que provoca un sobtat viatge a Grècia del protagonista carregat amb un sac de dormir que conté alguna cosa secreta. Cap al final apareixen coincidències i analogies inquietants entre la novel.la que el protagonista escriu i els fets que li ocorren.

Que la narrativa es plantegi com un enigma no és cap novetat. Podem sintetitzar dient que en l'època moderna aquest territori s'ha polaritzat al voltant de dues posicions. D'una banda tenim aquella ficció que posa èmfasi en la incertesa, l'angoixa i el dubte que provoquen els enigmes. Es tracta de la narrativa fantàstica que planteja enigmes i no els resol, deixant el lector atrapat en la tria entre una solució sobrenatural i meravellosa o bé una solució lògica i plausible. En segon lloc trobem aquella tradició que arranca d'Edgard Allan Poe (un altre boig pels enigmes) que posa èmfasi en la resolució i es planteja com un repte a les capacitats intel.lectives del lector. Aquesta és l'anomenada novel.la policíaca o novel.la enigma. En aquest corrent, que va tenir màxima puixança durant les tres primeres dècades del segle, es plantejaven problemes com ara el de l'assassinat perpetrat en un cambra tancada per dins (Manuel de Pedrolo ens en forneix un exemple, amb panoràmica comentada de diferents solucions al problema, en la narració *Impunitat* inclosa en *El premi literari i altres narracions* que recentement ha sortit en Editorial Bromera). Alguns dels aficionats a aquesta mena de jocs narratius adjunten plànols i objectes a la narració (Manuel Vázquez Montalbán també ha elaborat llibres-joc amb Carvalho), d'altres es van dedicar a redactar decàlegs que provaven de codificar el joc: el culpable no podia ser el majordom, el lector havia de tenir en tot moment la mateixa informació que el seu contrincant detectiu, etc. D'aquest corrent ara es llegeixen sobretot aquells autors que han sabut vehicular els més o menys embolicats problemes que proposaven a través d'històries versemblants i ambientades amb detall, com per exemple Georges Simenon i Agatha Christie o, per citar un cas més recent, l'Umberto Eco d'*El nom de la rosa.*

Potser per no tenir prou clar que el que

no és tradició és plagi i el que no, distracció, Màrius Serra ha caigut en la trampa que tant ha erosionat bona part d'aquest corrent de novel.la enigma: ha fet molts esquemes, ho ha planificat tot mil.limètricament i ha dissenyat un enigma monumental, sofisticat i ple de ressonàncies culturals (Fernando Pessoa i els seus heterònims i les seves dèries esotèriques, Dancing Days...) però que es vehicula a través d'una història extravagant, on els mòbils que desplacen els personatges es veuen forçats, on predomina l'embolic argumental fet de coincidències i analogies, on els personatges són enigmistes i de sobte deixen de ser-ho perquè ho demana el guió (o perquè s'ha acabat la primera matèria) o bé són oficinistes grisos i queixosos i de sobte es converteixen en brillants detectius aficionats. Em sembla que *L'home del sac* no és tant una novel.la amb enigmes com un enigma amb novel.les.

Tot això que he argumentat es pot rebatre ràpidament dient que Màrius Serra tira per la paròdia i la ironia formal de la metaficció. D'acord, però llavors hem de demanar que diverteixi i subverteixi i francament hi ha zones del llibre que no s'aguanten per elles mateixes, només s'entenen en funció del dibuix final. El lloc de la ficció dins de la ficció no acaba de funcionar. La primera part de la novel.la que escriu l'enigmista circula entre bromes d'oficina i capítols comentats i resumits d'un fulletó brasiler que va creixent sense arribar a agafar vida pròpia. La segona part (la que passa a Gràcia) és una mena de calc en paper carbó amb alguna escena divertida.

Encara es podria rebatre això últim adduint que si hi ha un bon treball estilístic qualsevol material fa de bon llegir. Però només cal llegir i constatar com bona part de la novel.la (exceptuant algunes escenes d'una tensió excepcional i els fragments en primera persona d'una immediatesa inquietant) està farcida amb la pirotècnia enjogassada d'un narrador que sobreactua i gesticula incapaç de contenir la vena graciosa que expel.leix adverbis i adjectius redundants ("els dos esperpèntics agents d'assegurances travessen pesadament el passeig Maragall, com dues vaques cegues"), metonímies eufemístiques ("Somni americà gasificat" o bé "temperatura prou mediterrània") i perífrasis grandiloqüents ("comença a patir d'una manera accelerada el procés interior de posar-se de mala gaita").

Manel Ollé

L'emoció de l'abominable

Michel Tournier. El rei dels verns, *(trad. Montserrat Planas). Editorial Proa. A tot vent. Barcelona, 1990. 342 pàgines.*

Michel Tournier pertany a una família literària per a qui la possibilitat de la creació passa necessàriament per una fabulació a partir de mites. *Vendredi ou les limbes du Pacifique,* no traduïda al català, és una variació sobre l'etem solitari Robinson. A *El rei dels verns,* la seva obra més coneguda, es tracta d'una figura de l'imaginari sinistre de la infància: l'Ogre menja-nens. El mite, i més concretament el mite cultural, es revela una font per a la ficció, una imatge de reconeixement, un mirall.

Encara que en el seu tramat intervinguin molts sabers i codis, *El rei dels verns* no tracta d'il.lustrar una tesi, sinó de plantejar interrogacions d'abast filosòfic i antropològic. És un relat d'iniciació, una *quête* en la qual el pensament adopta una forma narrativa (i a l'inrevés, la narració una forma de pensament) atapeïda de signes i ramificacions, com un tapís filat amb diferents teixits. Darrere cada descripció emergeix un símbol, dessota cada fau la vibren múltiples missatges xifrats. Toumier posa els seus dots de comentarista literari al servei de la novel.la. Cada fet apareix prolongat per suc-cessives interpretacions que quedaran com a ficcions virtuals. Tiffauges construirà el sentit de la seva vida amb la devoció pels infants, tot assumint la seva anomalia, però la claror del símbol no serà més que una nova disfressa de les tenebres: un negatiu de fotografia. Entre l'ogre i el nen que transporta a coll-i-be també hi ha una simetria amagada igual que entre l'adult i el nen. Els somnis d'harmonia fòrica del porta-infants,

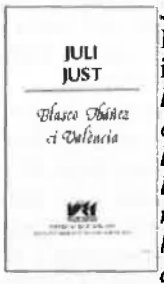

del Crist-òfor (portador de Crist), apareixeran invertits en el mirall de l'holocaust, immens menjador-crematori de nens, i en la guerra, immensa reserva de carn de canó. L'autor ha dit en una ocasió: "tot és bell, fins la lletjor; tot és sagrat, fins el fang". El canvi de signe, la caiguda, l'altra cara de l'ogre fòric, aquesta inversió que porta a la destrucció –encarnada en esperit devorador del nazisme– serà l'amenaça que farà de contrapunt a l'espiritualitat desplegada per Abel Tiffauges, igual que la segona part, l'episodi del captiveri, la vocació d'ogre, no serà sinó la realització retrospectiva dels desitjos expressats en el seu diari íntim.

La fascinació que produeix l'estil de Tournier té a veure amb la seva escriptura, estranyament clàssica, rotunda, absorbent, com si, paradoxalment, el món de l'angoixa i el naufragi només pogués ser expressat en una forma noble, precisa, especulativa.

Vera Orlova

Blasco Ibáñez i la seua circumstància

Juli Just. **Blasco** Ibáñez i València. *Introducció i edició de Francesc Pérez i Moragon. "Biblioteca d'Autors Valencians", Ed. Alfons el Magnànim. València 1990, 140 pàgs.*

La "Biblioteca d'Autors Valencians" –una col.leció que dirigeix Joan Fuster per a les "Edicions Alfons el Magnànim"– va allargant-se, afortunadament, amb l'aparició de nous volums que fan l'inestable servei de posar a l'abast del lector textos clàssics i moderns d'autors valencians. Una de les seues últimes novetats –que és ja el número divuit de la col.lecció– és la reedició del llibre que Juli Just va publicar amb el títol *Blasco Ibáñez i València* a "L'Estel" (1929). Es tracta d'una obra que valia la pena tornar a posar en circulació, ja que el tema de Blasco Ibáñez sempre resulta apassionant, especialment per als valencians. De més a més, Juli Just va ser un personatge important en la vida política de València durant el primer terç del segle XX. Francesc Pérez Moragon, en la "Introducció" que ha escrit per a aquest volum, ens dóna moltes notícies sobre la seua trajectòria política, molt intensa i continuada, ja que fou una figura destacada del blasquisme i, en general, del republicanisme espanyol (morí exiliat a París, el 1976). Al mateix temps, tractà d'acostar valencianisme i republicanisme. Segons Pérez Moragon, aquests intents fracassats "estan potser en la gènesi llunyana d'aquesta obra".

Sense entrar ara en aquestes qüestions, el que és cert és que l'obra de Juli Just té un objectiu ben clar: presentar una imatge de Blasco Ibáñez profundament arrelada en la de València, on va nàixer. Aquest propòsit el porta, per una banda, a centrar la seua biografia en la infància i joventut de Blasco; per l'altra, a accentuar i multiplicar els detalls de la València que va veure i viure durant aquests primers anys de la seva vida.

Tant és així que el context urbà i rural, social i polític constitueix la part més substancial de l'obra. Hi trobem, naturalment, moltes notícies sobre Blasco: relacions amb els seus pares, llocs on va viure, anys escolars, lectures, la seua afició a passejar-se pels rodals –l'horta– de València, les primeres aventures polítiques, etc. Però Juli Just ens dóna, sobretot, una descripció de l'aspecte urbà i rural de la València d'aleshores; rememora personatges populars, evoca l'animada vida de la plaça del Mercat, descriu com un cicerone puntual carrers i vivendes, ens fa passejar per les alqueries i tavernes de l'horta, etc. Tot plegat una animada i pintoresca postal de la València de finals de segle, pràcticament desapareguda, però que l'autor ens ajuda a imaginar. I no sols això: també ens dóna, de passada, pistes per a reflexionar sobre Blasco i la seua societat.

Josep Iborra

Formulari

Josep M. Morreres Gaudeamus Igitur. *Premi La Piga 1989. Editorial Pòrtic, 1990. 222 pàgines.*

-I-

La normalitat literària en aquest país sembla haver trobar el seu camp de batalla particular en dos gèneres concrets i en un tipus de literatura, en general: els gèneres són la novel.la negra i l'eròtica, i el tipus de literatura la consumible en el *metro*. És, com es pot observar, una lluita titànica, d'abast. Ningú ho ha decidit així, és el mercat, les seves forces misterioses i, sobretot, la democràcia anarquitzant dels consumidors els que han marcat les tendències, han establert les característiques de la contesa. Ara bé, per humil que sigui la lluita, per poca ambició que hi hagi en els consumidors i productors, ja se sap que

en la teoria liberal clàssica la demanda condiciona l'oferta, cal que hi hagi uns mínims, uns principis bàsics.

Si ens cenyim al cas de la novel.la eròtica, almenys es demana que hi hagi una certa *mirada*, una intenció que vesteixi la monotonia de les descripcions, la feixuga successió de *membres*, conys, fluxes, etc. Diríem un estil, una interpretació, una lectura del sexe. En la novel.la de Morreres això no hi és, i el llibre es converteix en un lamentable i repetitiu catàleg de les pràctiques que a l'autor li sembla bé d'exposar, sense humor, sense filosofia (i quan hi ha humor és penós, quan un dels personatges reflexiona un moment fa riure), sense res. En el fons, hi ha el de sempre, allò que hipòcritament es disfressa de *popular*: dones que són, és clar, necessitat pura i paios que van fent, entre ridículs i sol.lícits. Ja sé que aquest tipus d'escriptors no té pretensions, però és que en aquest cas només hi ha avorriment. Sembla un formulari ja fet amb els elements necessaris i el que signa només ha de canviar el nom dels protagonistes, potser el sexe, i afegir-hi una ubicació temporal i geogràfica. En fi, un desig absolut de creació.

Josep M. Lluró

Per anar més enllà de cataplasmes

Angel Castiñeira-Santiago Cucurella: Cultura, pensament, nació. *Contrapunt. Barcelona, 1990. 103 pàgines.*

Tot i que s'ha dit i repetit un munt de vegades, aquests són uns temps desconcertats i desconcertants en els quals res del que fins avui valia semblar valer. Són moltes les coses –concepcions del món, ideologies, valors, murs, etc.– que han caigut, i el buit –o una certa sensació de buit– ocupa un major espai cada dia. Davant d'aquesta situació hi ha dues postures fonamentals: una, que pretén instal.lar-se el més còmodament possible dins el laberint i una altra que viu la *buidor* com una mena d'*impasse* al qual convé trobar algun tipus de sortida positiva. *Cultura, pensament, nació* és un treball força interessant que, si no vaig errat, se situa en la segona opció abans esmentada, la que reclama una superació de la *buidor* realment existent.

A Castineira i Cucurella el que s'ha anomenat "època postmoderna" no els fa el pes. Segons els nostres autors –i no es descarta que tinguin raó– aquesta és una època que "recull" valors en ruïna, en la qual la filosofia ha esdevingut "afàsica", el pensament "dèbil", l'art ha "emmudit", la coherència social s'ha "afeblit", les esferes del saber s'han "esquinçat", la cultura ha "abdicat" del seu paper de guia de la vida quotidiana, els intel.lectuals estan "afònics", etc. Comptat i debatut, la *intempèrie* i el *túnel* postmoderns no han produït sinó una sèrie "d'anomalies" que tenen el seu corol.lari: "retrocés de la raó" i "temps de cataplasmes".

¿Què fer? Castineira i Cucurella no ofereixen solucions –i aquesta és una virtut del llibre–, però sí que semblen apostar per una "mínima ideologia-marc" que valora positivament elements com els següents: el dret a la diferència; la definició (o redefinició) d'una sèrie de valors que posin l'accent en una veritable humanització, en una postura ètica que defensi íntegrament l'home; la necessitat de trobar un nou marc referencial on sigui possible la solidaritat i el respecte a tota forma de vida humana, el diàleg constant amb altres formes de cultura, etc.

Cultura, pensament, nació és un llibre que connecta amb els temps, que sap captar la crisi avui existent i que –parlant de la qüestió nacional, que també és tractada en el llibre– s'adona que el respecte a la diferència i a la identitat són uns valors a defensar.

En tot cas, no crec –i aquesta és la crítica que jo faria– que la "intempèrie" i el postmodern siguin tan preocupants. En certa manera, la "intempèrie" i el "túnel" serveixen per a protegirnos d'unes veritats i unes certeses que tots sabem on porten. Els nostres autors no tenen prou amb els cataplasmes i volen una teràpia més ferma. Potser tenen raó. A mi, però, els cataplasmes ja em serveixen. De moment.

Miquel Porta Perales

De París a Barcelona

Una història d'amor entre un veterà pianista de *jazz* nordamericà i una jove periodista conforma l'eix central d'*El concert de París*, novel.la guanyadora de la darrera edició del premi La Piga de literatura eròtica, que acaba de publicar l'Editorial Pòrtic. La ciutat de París, les constants evocacions d'una primera història d'amor, el món dels músics, és a dir, l'enfrontament d'un solitari amb la realitat, són així mateix nexes d'una novel.la de desesperació, de desarrelament, conegut com a poeta, narrador i periodista, Rafael Vallbona ha volgut superar els estereotips de la novel.la eròtica, fent convergir dolor, desig, plaer, enyorament, amor. L'edició d'*El concert de París* coincideix amb la sortida del volum *Riure a Barcelona* (Eumo), llibre que aplega els relats que Vallbona va publicar al diari *Avui* durant l'estiu de 1989.

—El concert de París *planteja el xoc entre passat i present, entre l'amor i el desamor, entre la realitat i el desig...*

—Intento situar el personatge des d'una doble perspectiva, la seva vida pública i la seva realitat personal. Tot passa per una disjuntiva entre el personatge públic i el que cerca la intimitat distanciant-se dels altres. És aquest últim el personatge més descontrolat, amb una vida més caòtica però infinitament més rica.

—*Quan planteges el recorregut del personatge que evoca la seva primera estada a París, amb el seu primer gran amor que en la novel.la troba el paral.lelisme amb el seu amor per la periodista, hi ha una connexió entre passat i present que acaba definint el ritme de la novel.la.*

—Durant les meves successives i convulsives visites a París he descobert molts mons. La primera vegada que vaig veure la ciutat anava amb el llibre *París era una festa* d'Ernest Hemingway. Sabia que en seixanta anys allò hauria canviat força, però volia recuperar aquells escenaris. La primera vegada que vaig anar a París vaig fer un itinerari gairebé antropològic. Vaig visitar el bar on Hemingway anava a escriure, vaig seure a la seva taula, que es conserva encara. Vaig recòr-rer tot aquell paisatge sentimental dels anys vint i trenta, que és la decadència absoluta, quan fins i tot, Henry Miller finalment marxa. No anava pensant trobar-me Gertrude Stein, però trobava interessant conèixer la ciutat que havia provocat aquell clima, una ciutat que encara conserva moltes coses. L'autèntic París és aquell, el del districte sisè.

—*Moltes vegades la protagonista d'* El concert de París *es pregunta si tot no serà un gran miratge.*

—En definitiva, en qualsevol situació sempre hi ha un punt de miratge. Allò de dir: és possible que passi això. Sobretot quan és un personatge que té establert anar d'hotel en hotel, de ciutat en ciutat, de concert en concert, sense deixar rastre. Aleshores, quan ell troba el seu propi rastre es tanca en un cercle, un cercle que el retorna al passat. És gairebé un joc de miralls que no pot arribar ni a tocar. Hi ha una situació permanent de miratge, que contribueix a donar a la història un to més sensual.

—*Lligant* El concert de París *amb* l'Últim tango *de Bertolucci i amb Henry Miller, hi ha uns factors que es relacionen, com la visió de les dones o els records del vell París. Allò que acaba amb la onomatopeia del cuac, cuac, igual que Miller acaba amb el guau, guau, guau...*

—Home, sí. Ell reconstrueix el seu rastre i el que fa el personatge femení es donar-li el toc del present enfrontat a un passat llunyà. El torna a la realitat evitant la postura sentimental del pianista, un pianista que mai ha estat capaç de superar la seva pròpia història.

David Castillo

PRESTATGERIA

Tomeu Terrades

DE LA RAÇA DELS DÉUS, DE LA RAÇA DELS HOMES

L'ESPARVER
Autors Catalans

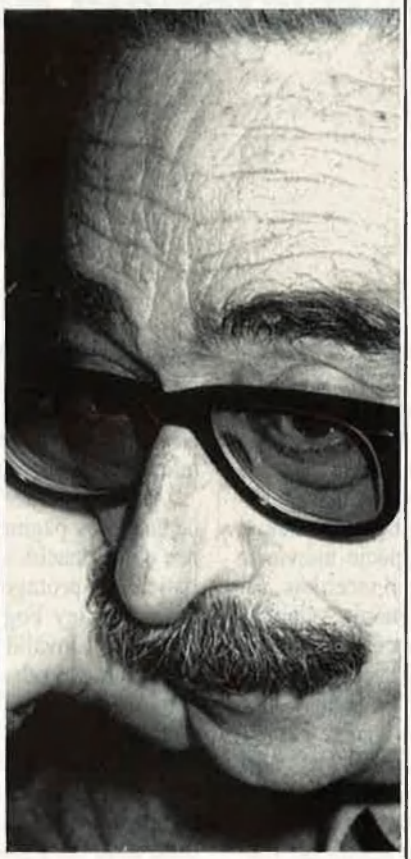
Tomeu Terrades, *De la raça dels déus, de la raça dels homes*, Barcelona, La Magrana, 1990, 112 pàgs.
Els grans temes de la mitologia clàssica són reelaborats literàriament amb una gran agilitat narrativa. El respecte a les històries i a l'època originals és absolut.

Horace Mc Coy, *M'hauria d'haver quedat a casa*, Barcelona, Edicions 62, 1990, 141 pàgs.
Conegut sobretot per l'excel.lent novel.la *Oi que maten els cavalls?*, McCoy va escriure aquesta després d'alguns anys de treball a Hollywood. Els extres del cinema amb el dramatisme propi de l'autor.

Ma. Rosa Vallribera, *Trasplantats*, Barcelona, Empúries, 1990, 126 pàgs.
El canvi de domicili de tres adolescents i les conseqüències en les seues vides, tot amb una narrativa àgil, que captiva per la seua senzillesa.

X.R.T.

Es consolida el projecte d'"URC"

És del primer número es va veure clarament que el projecte animat des de les comarques lleidatanes amb coordinació de Xavier García era alguna cosa més que una revista literària de províncies. Ara, en sortir el número 2, amb una il.lustració de Rafael Alberti en la portada podem comprovar-ho.

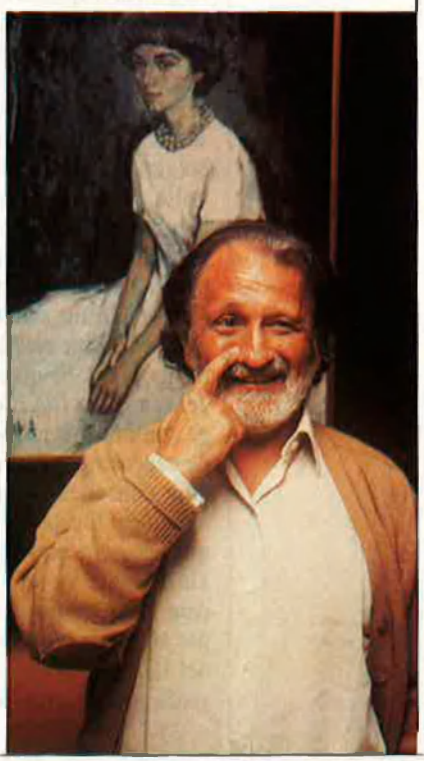
Amb un disseny exquisit, la segona entrega d'*Urc* presenta una bona sèrie de textos inèdits de joves autors, com ara Valerià Pujol, Jaume Subirana, Àlex Susanna, Montse Palau, Lluís Roda o Rafa Vallbona, juntament amb altres de Miquel Martí i Pol, Joan Perucho, Ma. Aurèlia Capmany, Manuel de Pedrolo o Jaume Fuster. Convé destacar-hi un poema inèdit, excel.lent, de Blai Bonet i el dossier sobre Manuel de Pedrolo, que inclou articles sobre el Pedrolo més desconegut, les seues novel.les, el teatre, la sèrie negra i una útil bibliografia.

Urc ha comptat també amb la col.laboració de Josep Sanmartí en les il.lustracions.

Xulio Ricardo Trigo

TAULETA DE NIT

¿Què llegeix Antoni de Senillosa, polític?

Com tinc dues cases estic obligat a comprar dobles els llibres de consulta. D'altra banda, allò que tu dius llibres de capçalera en llegeixo molts al mateix temps. Pels francesos, cal dir-ho, sento una especial debilitat.

Quan viatjo, sempre vaig amb una maleta amb papers i llibres, m'agrada subratllar-los i fer-hi dibuixos. Ara mateix vaig a totes bandes amb dos llibres de memòries, les de Leopoldo Calvo Sotelo, que són molt divertides, i les de Terenci Moix, *El peso de la paja*, que és un llibre molt especial, descarat i atractiu.

També hi tinc, a la tauleta, un llibre que em sembla fonamental a hores d'ara per a intentar l'anàlisi del que està passant, *La melancholie democratique*, de Paul Bruckner.

X.R.T.

Durant els dies 5 i 6 de juny va tenir lloc a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona un *Homenatge a Ezra Pound*. Coordinades per Àlex Susanna, les jornades han gaudit de la presència de Hugh Kenner, Manuel de Seabra, Jaume Ferran, Joan Ramon Masoliver i Francesc Parcerisas i va ser una bona ocasió per a desfer alguns dels tòpics que circulen sobre el poeta d'Idaho. Suposem que la Fundació Acta, organitzadora, farà una edició amb els resultats de l'encontre, igual que van fer amb l'homenatge a T.S. Eliot.

L'Ajuntament de Catarroja ha convocat el IV Premi de Poesia Benvingut Oliver, que destaca per una cuidada publicació i un jurat de reconeguda solvència. El premi és de 100.000 ptes. i l'extensió la d'un llibre normal de poesia. El termini acaba el 5 de setembre.

També, el Patronat de la Fundació Santa Maria ha convocat els seus premis de narrativa catalana per a nens, El Vaixell de Vapor, i per a joves, Gran Angular. Més informació en l'adreça de la Fundació, c/ Balmes, 245, 4t. 2a. 08006 Barcelona. El termini acaba el 15 de setembre.

X.R.T.

SEDUCCIONS

Persistència de Flaubert

En un article incorporat a *Discusión*, Jorge Luis Borges parlava, l'any 1932, del destí exemplar de Flaubert, de la seva obra, sí, però sobretot de la seva imatge: "Más importante que la importante y premeditada literatura realizada por él es este Flaubert, que fue el primer Adán de una especie nueva: la del hombre de letras como sacerdote, como asceta y casi como mártir". Gairebé seixanta anys després, aquesta imatge de Flaubert com a mirall d'escriptors sembla que no solament no ha reculat, sinó que s'ha consolidat d'una manera gairebé definitiva. Per provar-ho, si és que calia, i deixant a part una novel.la ben bé de fetitxisme literari com és el *Flaubert's Parrot* de Julian Barnes, només cal veure la funció que té en tres obres de tres novel.listes diferents –molt diferents, fins i tot– que s'assemblen, només, en la seva aposta per una literatura feta a consciència.

A *Moon palace,* Paul Auster dedica unes pàgines captivadores, i plenes d'imaginació, a fer una classe d'estilística. El protagonista de la novel.la, Marc Stanley Fogg, ha de passejar un home cec i invàlid –Thomas Effing–, en una cadira de rodes, pels carrers de Manhattan, i ha de fer-li una descripció completà de tot el que pot veure. Aquest intent d'explicar-ho tot, els matisos infinits del cel, la infinita gent que passa, els aparadors de les botigues, fa que Fogg es trobi amb un problema difícil: s'adona que, quan s'ha acostumat a veure tots els detalls que abans se li escapaven, aquesta proliferació no fa que la imatge sigui més clara, sinó que la torna opaca per força. Ha d'aprendre, doncs, a fixar-se en els detalls significatius i eliminar tots els que no ho siguin, a buscar els quatre adjectius bàsics que donen, en un efecte de *trompe-l'oeil,* una visió global de les coses. En aquest recorregut, la primera pregària és per Flaubert: "Per tenir el que volia, l'Effing hauria d'haver llogat Flaubert perquè el passegés pels carrers, però fins i tot Flaubert treballava a poc a poc, i de vegades treballava hores per aconseguir una sola frase ben feta".

Un escriptor català, Miquel Àngel Riera, ha posat Flaubert al títol i al centre del seu llibre *Illa Flaubert.* El personatge central, precisament, té un únic autor de capçalera, un únic exemple moral, un únic conseller per a les coses més heteròclites: Gustave Flaubert. És per això que, portant aquesta admiració al màxim, bateja la seva illa –que abans es deia illa Lleona– com illa Flaubert, i és per això que en els moments culminants del llibre– quan es troba en un carreró sense sortida, quan té un problema gairebé insoluble– és el record d'alguna anècdota de Flaubert que li'n proporciona, gairebé miraculosament, la solució o la sortida.

L'últim exemple és d'*Andromeda e la notte,* l'última novel.la de Giampaolo Rigarli, un escriptor magnífic que, si em permeteu una hipèrbole, marcarà la literatura italiana d'aquest final de segle. El text és prou clar: "Naturalment, hi havia dues o tres obres que hauria salvat de la destrucció a qualsevol preu, entre les quals, els *Souvenirs littéraires* de Maximes du Camp: els *Souvenirs* s'havien convertit en el meu *livre de chevet* no perquè tinguessin més importància que els altres llibres, sinó perquè conservaven un testimoni directe (fiable, encara que no sempre serà) de la vida de Gustave Flaubert. Estimava Flaubert, tant que, en els moments més difícils, em preguntava: Flaubert, ¿què hauria pensat, o dit, o fet?, i decidia sempre tal com imaginava que hauria decidit Flaubert".

Xavier Lloveras

Novetats '90/91

Natura Nova
(SEGONA ETAPA)

La nova manera d'ensenyar les Ciències.
Perquè parteix de situacions de la vida diària per explicar els conceptes. Perquè fomenta l'interès i la curiositat científica. Perquè facilita la comprensió dels continguts per mitjà dels "mapes de conceptes". Perquè ensenya l'alumne a respondre com un científic.

Societat
(SEGONA ETAPA)

La nova sèrie Societat per a la Segona Etapa és la resposta de Grup Promotor als nous programes de la Generalitat segons ordre del 25 de juliol de 1988.
La resposta per comprendre la realitat de Catalunya en les seves diverses manifestacions: des de l'espai físic fins a l'organització política, des de la història a la cultura i l'art.

Pinta i Dibuixa
(CICLE INICIAL - CICLE MITJÀ)

Una sèrie de cinc quaderns per treballar sistemàticament i progressivament totes les destreses, tècniques i materials necessaris per dominar el dibuix i la pintura.

Quaderns de Matemàtiques
(CICLE INICIAL - CICLE MITJÀ)

Tres quaderns per a cada un dels cursos dels Cicles Inicial i Mitjà per adquirir i consolidar el domini del càlcul i dels conceptes matemàtics. Els apartats bàsics d'una unitat són: presentació i exercicis, problemes, gràfics, experiències i jocs i entreteniments matemàtics.

Quaderns d'Ortografia
(CICLE MITJÀ)

Nou quaderns -tres per a cada curs del Cicle Mitjà- per treballar les dificultats ortogràfiques més importants del vocabulari d'aquest cicle. Tenen com a característiques més importants: el caràcter cíclic, la metodologia autocorrectiva i l'originalitat de les activitats.

Grup Promotor
d'Ensenyament

Santillana

Els edulcorants han entrat amb força en el camp de l'educació dietètica

Dolç contra 'light': falsa polèmica

L'allau de productes dietètics dins el mercat alimentari ha provocat entre els consumidors confusions i sovint efectes contraris als buscats, quan no perjudicials.

La societat actual ha vist com d'un temps ençà creixia la sensibilització pública envers la salut, en el marc de la voluntat de mantenir la qualitat de vida. I salut ha estat identificat amb aprimar o, com a mínim, amb el manteniment de la silueta. Amb aquesta finalitat, el mercat alimentari ha quedat inundat amb productes que, sota l'etiqueta *light*, "sense calories" o "no provoca càries", es dirigeixen a aquell consumidor obsessionat per reduir calories sense renunciar a menjar de tot. Aquestes etiquetes amaguen de forma més o menys matisada una condemna del sucre, aparentment causant de diversos mals, però necessari per al bon funcionament de l'organisme humà. A més, sota aquestes denominacions s'amaguen matisos molt diferents que el consumidor, atabalat per la multiplicitat d'oferta, sovint no distingeix i que poden provocar resultats contraris als que es persegueixen.

EL SUCRE: IMPRESCINDIBLE

D'entrada cal deixar clar que el sucre és un ingredient indispensable per al bon funcionament del nostre cos: és una de les fonts bàsiques d'on traiem l'energia. La glucosa que se'n desprèn una vegada digerit, és el carburant de les nostres cèl.lules. Concretament, les del nostre cervell tenen una necessitat constant de glucosa per a poder funcionar. El sucre que normalment consumim, extret de la canya de sucre o de la remolatxa, el podem ingerir directament o dissolt en begudes, gelats, dolços, iogurts, etc... Aquesta segona via representa el 70% del nostre consum.

La quantitat necessària per a l'organisme no és fixa, sinó que depèn de l'activitat de cada persona. Si prenem com a exemple la xifra de 34 kg de sucre per a una persona durant un any, aquesta serà excessiva per a un home sedentari, però insuficient per a un treballador manual o un atleta.

La principal acusació que se li fa al sucre és que engreixa. Això, si bé és cert, també pot ser matisable si tenim en compte que l'aportació de calories del sucre és de 4 per gram, molt inferior a la dels greixos (9 cal/gr) o la de l'alcohol (7 cal/gr). Per tant, si un es vol aprimar, es pot començar renunciant a altres productes més calòrics. Una segona acusació és que el sucre provoca càries. Aquest és un fet difícilment refutable ja que el sucre és una substància que a la boca, per acció dels bacteris, fermenta i es transforma en àcid làctic que, destruint l'esmalt, és el responsable de les càries. Aquest fet s'accentua si el consum de sucre es realitza

fora de les hores dels àpats. Finalment, per arrodonir-ho, el sucre està radicalment prohibit per a les persones diabètiques.

ELS EDULCORANTS

Presentats en escena com a productes que no provoquen els mals abans esmentats (càries, obesitat...), els edulcorants han entrat amb força en el camp de l'alimentació dietètica. En principi sembla que puguin resoldre el problema. Cal distingir, però, entre edulcorants nutritius i edulcorants intensos.

Ni els uns ni els altres tenen cap indicència negativa sobre les dents, però sí que, des del punt de vista calòric, poden actuar igual que el sucre, en el cas dels edulcorants nutritius, o tenir efectes no desitjats en el cas dels edulcorants intensos.

"SENSE SUCRE", PERÒ AMB MÉS CALORIES

Els edulcorants nutritius, també anomenats poliols, deriven majoritàriament de la transformació del midó del blat de moro. Són fabricats industrialment, però la majoria existeixen també en l'estat natural dins els vegetals. El fet que no siguin perjudicials per les dents, cosa irrefutable, els ha permès utilitzar publicitàriament l'etiqueta de "sense sucre", la qual no es pot confondre amb la de "baixos en calories".

Els edulcorants nutritius són glúcids, com el sucre. N'hi ha de diversos tipus, però els més corrents usats en alimentació (xiclets o dolços principalment) són el sorbitol, extret de vegetal però present també en fruites com les peres, el manitol, present a les olives, les figues i les algues i el xilitol, extret de la fusta del bedoll. Altres poliols són fabricats a partir d'altres productes: l'isomalta, derivat del sucre, el lactitol, derivat del sucre de la llet, i el maltitol, derivat de la maltosa. Tots ells tenen un poder edulcorant inferior al del sucre (si el del sucre és 1, el dels poliols oscil.la entre 0'3 i 0'6) o com a màxim igual, com en el cas del xilitol.

Això obliga que, quan són utilitzats com a substituts del sucre en determinats productes, la quantitat necessària per a assolir el mateix punt de dolçor ha de ser superior. Si tenim en compte que el seu valor calòric és de 2 cal/gr en els fabricats a partir d'altres productes i de 4 cal/gr en el cas dels altres, ens trobem que aquells productes etiquetats com "sense sucre" aporten més calories que els altres, ja que la quantitat d'edulcorant necessària és més alta que si utilitzés el sucre.

El seu avantatge, principal, a banda de no provocar càries, és que poden ser consumits sense límit. Els principals beneficiaris d'aquest tipus d'edulcorant són els

Test: si vostè no encerta totes les respostes és recomanable que llegeixi aquest article

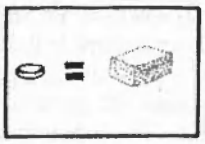
Els xiclets «sense sucre» no engreixen

☐ Veritat
☐ Fals

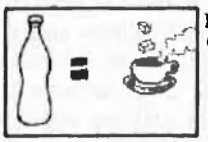
Determinats endulcorants fan engreixar més que el sucre

☐ Veritat
☐ Fals

Un gram «d'aspartama» (endulcorant intens) té les mateixes calories que un gram de sucre

☐ Veritat
☐ Fals

Hi ha la mateixa quantitat de sucre en una ampolla de coca-cola que una tassa de cafè amb dos sucres

☐ Veritat
☐ Fals

Els gelats engreixen degut, principalment, al sucre que contenen

☐ Veritat
☐ Fals

«L'aspartama» torna boig i cec

☐ Veritat
☐ Fals

"Cal formar el futur consumidor perquè pugui valorar la informació nutricional que se li dóna"

La Dra. Isabel Méndez és Cap del Servei del Registre Sanitari del Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya.

—¿Com veu el nivell d'informació del consumidor català davant la varietat de productes "light", "sense sucre"...?

—Actualment, un consumidor es troba perdut davant l'allau de productes que el mercat li ofereix. D'informació n'hi ha, però el públic normal i corrent no pot valorar aquesta informació perquè no està prou format. El que cal és formar-lo perquè pugui distingir i fer-ne un ús correcte.

—¿Què fa la Generalitat davant d'això?

—Actuem en dos sentits: un d'informatiu i un altre que posa èmfasi en la formació. El primer ve donat per la normativa legal, que obliga a etiquetar qualsevol aliment elaborat amb la relació d'ingredients i, si entre ells hi ha algun edulcorant, ho ha de posar. El segon aspecte, el de la formació, es fa a través d'un programa del Departament d'Ensenyament que es diu "La salut a l'escola" i que toca aquests temes.

—¿Els edulcorants intensos són perjudicials per a la salut?

—Els que estan autoritzats no, perquè prèviament han estat sotmesos a estudis toxicològics que, segons el nivell de coneixements actuals, indiquen que són innocus.

—¿Les pressions dels sectors productors de sucre o edulcorants són importants?

—Òbviament tots els sectors industrials defensen els seus legítims interessos, en qualsevol activitat. Però aquí, com que la Generalitat no té capacitat legislativa sobre el tema, perquè aquesta es competència de Madrid i Brussel.les, de fet estem força allunyats d'aquestes pressions.

Pere Martí

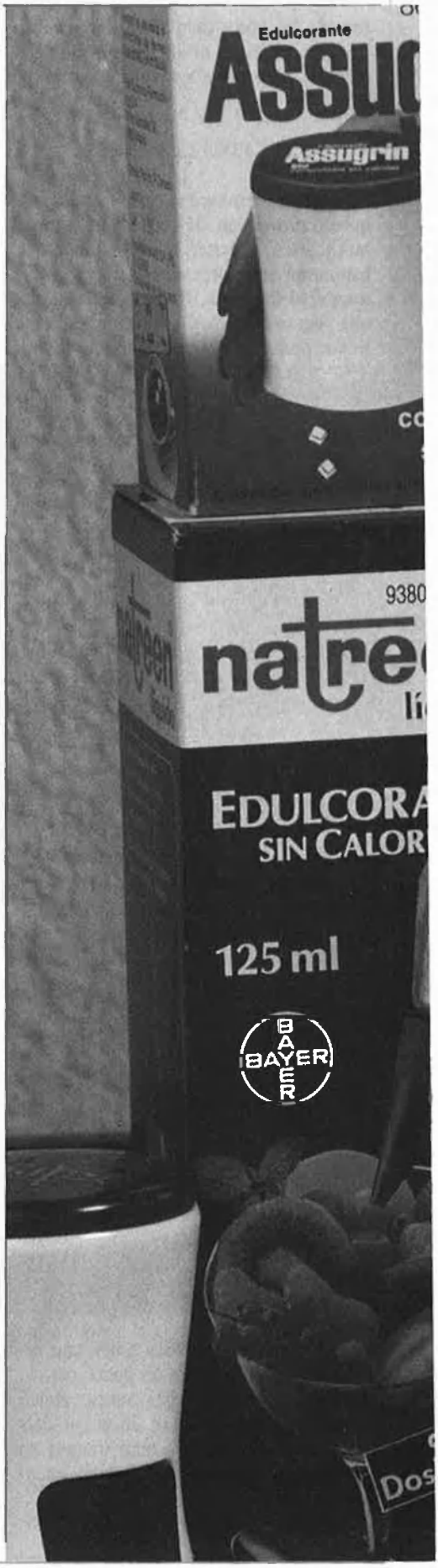
diabètics, gràcies al fet que la seva ingestió no augmenta els nivells de glucosa, com gairebé tot, però, consumits amb excés, poden tenir efectes molestos, de tipus gastro-intestinal, tot i que en cap cas perillosos. Únicament estan prohibits als menors de 3 anys.

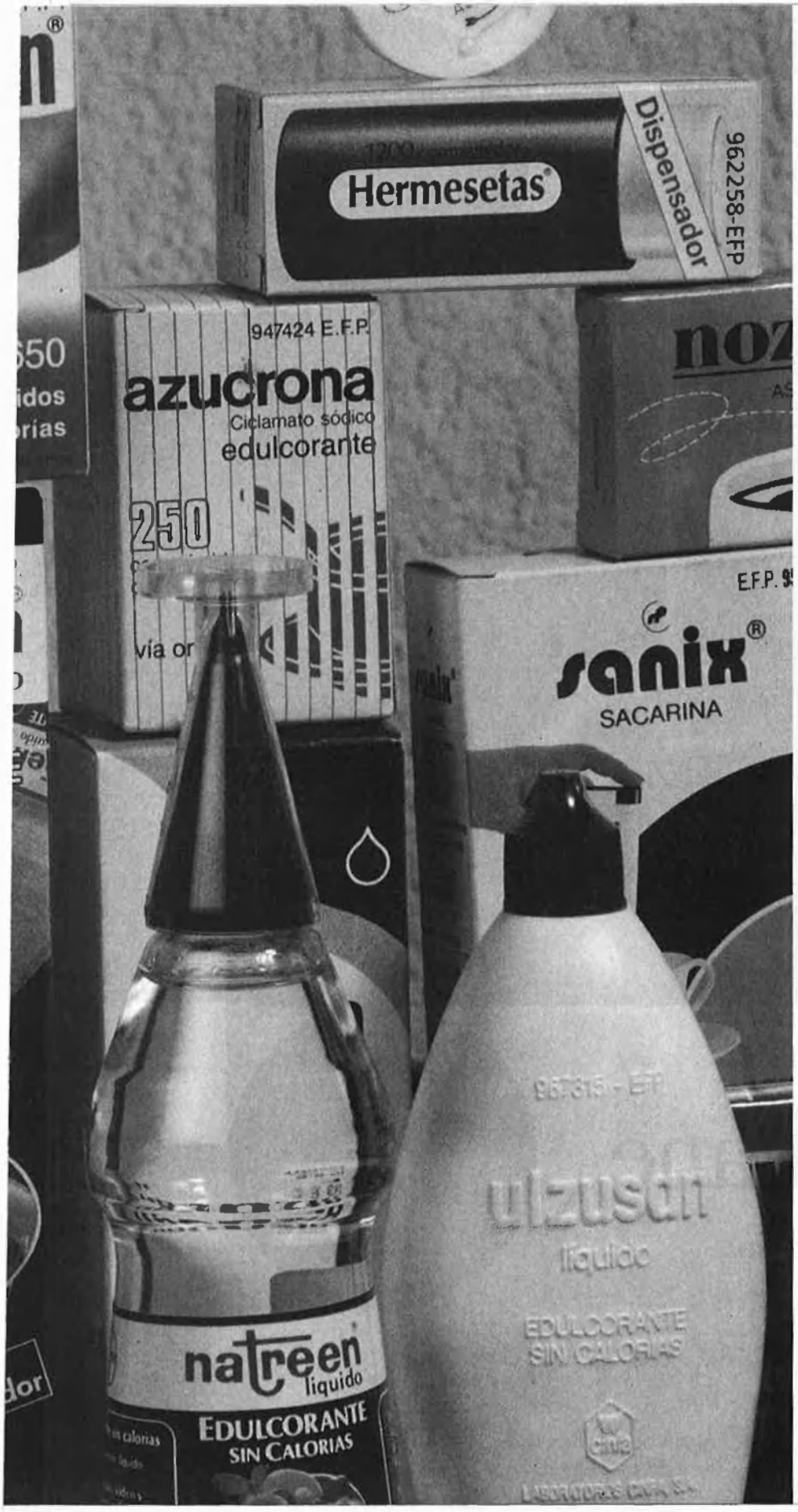
INTENSAMENT DOLÇOS

Els edulcorants intensos, tal com indica el seu nom, es caracteritzen per tenir un poder sucrant molt elevat, que pot anar de 200 a 2.500 vegades més fort. El seu principal avantatge és, doncs, que amb molt poca dosi s'assoleix el mateix gust que el sucre i per tant, es redueix la quantitat de calories del producte. En el mercat alimentari, aquests productes es presenten amb l'etiqueta "light". Els edulcorants intensos poden estar presents al mercat com a edulcorants de taula (en forma de comprimits) o dins les begudes refrescants sense alcohol i els productes làctics (iogurts, etc.). Els més corrents, dins l'àmplia varietat existent, són l'aspartame, 200 vegades més endolcidora que el sucre, la sacarina, de 300 a 500 vegades més, i l'acesulfama de potasi, de 140 a 200 vegades més sucrant. Això explica el seu feble poder calòric. Les dues últimes estan autoritzades a l'estat espanyol, mentre que la primera no ho està, tot i ser d'ús normal a la Comunitat Europea.

El sector de les begudes refrescants sense alcohol és el primer mercat d'edulcorants intensos. Es en aquest sector on queda més clara l'eficàcia d'aquest producte. A tall d'exemple, un ampolla de cola conté 120 gr. de sucre, que son 840 calories. Tractada amb edulcorants intensos, la mateixa beguda no té sucre i l'aportació calòrica queda reduïda a 6 calories. En el cas dels iogurts, un de 125 gr. conté 22 gr. de sucre i 118 calories. Un iogurt edulcorat només té 7 gr. de sucre, tres vegades menys, i 53 calories. La reducció no és proporcional perquè hi intervenen els altres ingredients, però en tot cas és significativa.

Tampoc els edulcorants intensos s'han escapat de les acusacions de ser perjudicials o, fins i tot de ser tòxics. En el cas de l'aspartama l'acusació és que provoca bogeria i ceguetat. En el primer cas, si bé és cert que la molècula d'aspartama desprèn felanina (producte neurotòxic) una vegada metabolitzada, la dosi és tan ínfima que esdevé inofensiva. La segona acusació, basada en el fet què també desprèn metanol, producte que danya la retina, es desautoritza sola si es té en compte que en un suc de tomàquet la dosi de metanol és doble i ningú perd la vista després de consumir-ne. El cas de la sacarina i de l'acesulfama són més complexos. Cap dels dos edulcorants, a diferència de l'aspartama, no són metabolitzats

per l'organisme i llavors han de ser excretats a través de l'orina. Una dosi massiva podrà provocar la seva acumulació a la bufeta i generar un tumor cancerós. Malgrat això, un consum moderat i intermitent elimina gairebé totalment aquest risc.

EL 'LIGHT' POT ENGREIXAR

El veritable perill del *light* està a fer-ne una mala utilització ja que pot provocar l'efecte contrari al desitjat, és a dir, un augment de pes. Tot i aportar un nombre molt reduït de calories, els edulcorants intensos poden tenir efectes adversos en el pes, ja que alteren els mecanismes que intervenen en el control de la ingestió alimentària (és a dir la gana). La sensació gustativa dolça provoca un augment de secreció d'insulina pel pàncreas. Si l'aportació calòrica *esperada* per l'estómac no arriba perquè els edulcorants no la contenen, augmenta la sensació de gana de la persona, amb el risc que això representa per a l'equilibri de qualsevol dieta. La manera d'evitar això és o bé prenent l'aliment edulcorat al final dels àpats, quan el nostre organisme té ja la seva dosi calòrica; o no alternant un mateix producte en la seva versió *light* i la seva versió normal, ja que d'aquesta manera no enganyem el nostre estómac i permetem al nostre cervell adaptar els seus reflexos.

En definitiva, el que realment és important és conèixer quina utilitat té cada producte, sucrós o *light*, i fer-ne un ús adequat. Darrere, però, queden els potents interessos comercials que sovint no tenen res a veure amb els dels consumidors.

Pere Martí

Respostes al test

1.Fals. Els edulcorants que substitueixen el sucre en els xiclets són els pulids que aporten tantes calories com el sucre. El seu interès està només en què no provoquen càries.

2. Veritat. Si agafem com exemple el sorbitol, edulcorant utilitzat en els xiclets sense sucre. Veurem que a igual poder sucratil és 106 vegades més energètic que el sucre. Només els edulcorants intensos són poc calòrics.

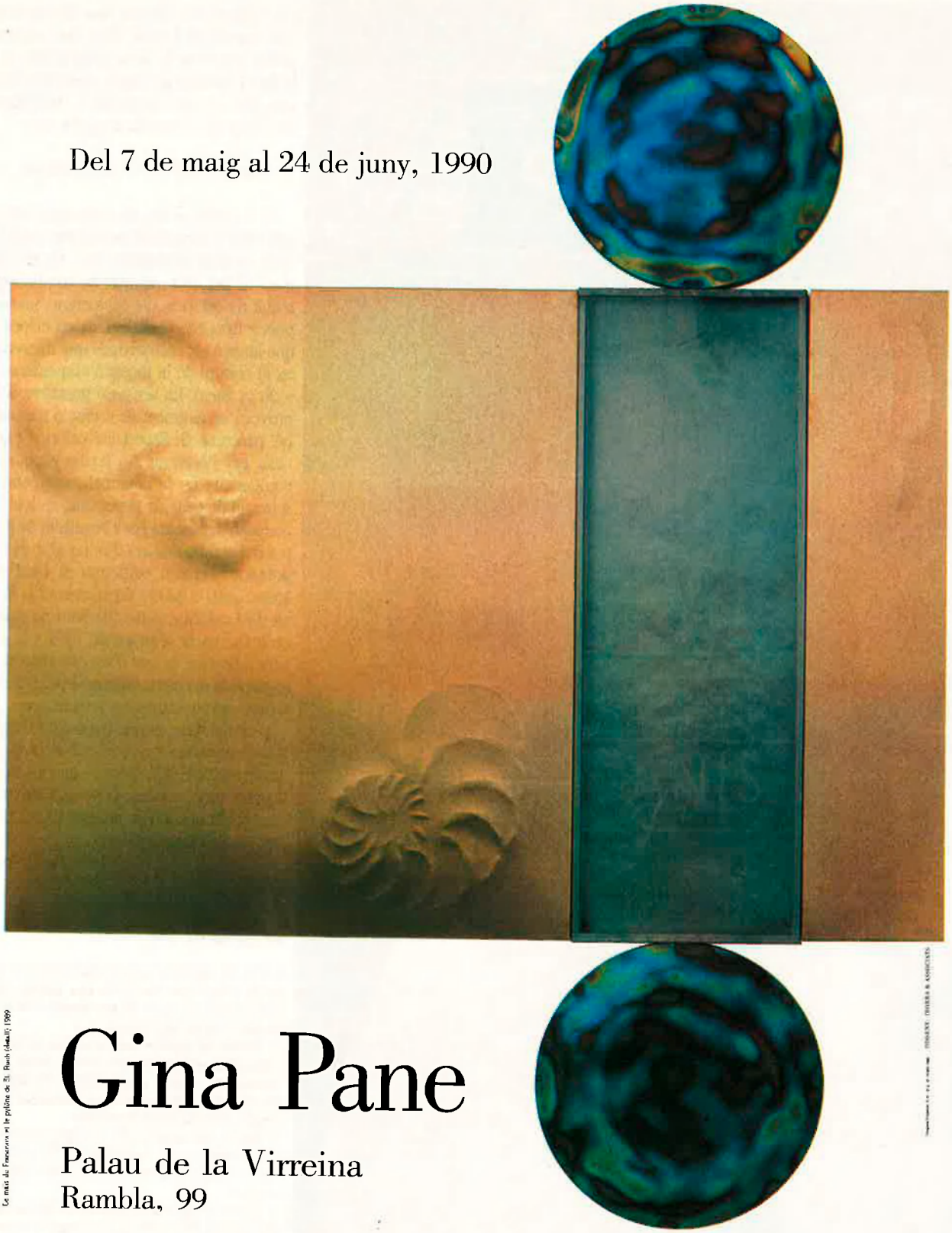
3. Veritat. Però com és 200 vegades més sucrant, la quantitat que se'n necessita és 200 vegades inferior, i redueix considerablement l'aportació calòrica.

4. Veritat. El gust dolç augmenta amb la calor i disminueix amb el fred, cosa que fa necessari sucrar més les begudes fresques i els gelats.

5. Fals. Fan engreixar principalment a causa de les matèries greixoses que aporten 135 calories cada 100 grams. El sucre només és responsable de 80 calories cafda 100 grams.

6. Fals. No ha estat demostrat mai. Únicament s'ha pogut demostrar que poden provocar en algun cas al.lèrgies cutànies.

Del 7 de maig al 24 de juny, 1990

Le mâle du Fauconnet et le pylône de St. Roch (détail) 1989

Gina Pane

Palau de la Virreina
Rambla, 99

Ajuntament de Barcelona
Àrea de Cultura

La fira dels xips

Dissabte passat va tancar les seves portes Informat'90, el saló internacional de la informàtica que amb caràcter exclusivament professional organitza Fira de Barcelona.

Informat és la principal fira del sector informàtic de l'estat espanyol. DOMENEC UMBERT

A l llarg de tota la setmana, els professionals del sector informàtic han pogut passar revista a les darreres novetats en el camp dels programes, les màquines i les telecomunicacions. Coincidint amb aquesta fira també ha tingut lloc Expotrònica'90, de caràcter biannal i dedicada al món de l'electrònica.

El certamen, que va nàixer el 1977 més per la pressió del sector electrònic i informàtic català que per la pròpia iniciativa de la Fira, ha aconseguit amb els anys un prestigi sòlid i una presència important dins el món informàtic. Per tal d'aconseguir això ha lluitat amb l'ombra allargada del SIMO, la fira que cada novembre aplega a Madrid els sectors relacionats amb l'oficina, informàtica inclosa.

Gràcies a la tasca dels equips rectors del saló i al seu caràcter exclusivament professional, Informat ha aconseguit duplicar la superfície cada dos anys i incrementar el nombre d'expositors –950 en aquesta edició– i de visitants –prop de 67.000– que han decidit participar en aquesta edició. Aquest fet la converteix en la principal fira d'aquest sector al nostre país, encara que les empreses informàtiques continuin anant al SIMO per una pura qüestió de prestigi.

En l'aspecte més tècnic, en Informat'90 s'han pogut veure alguns dels models i aparells ja presentats en el Cebit de Hannover, avui per avui la gran fira de la informàtica europea. Així, nombroses cases han presentat el seus equips treballant amb els microprocessadors Intel 80486, que treballa amb 32 bits i 33 MHz de freqüència, també com altres models que incorporaven el 80386 a 33 i 40 MHz. També va ser present al saló el nou model d'Apple, el Macintosh IIfx, que treballa amb un procesador Motorola 68030 a 40 MHz. Els portàtils han confirmat la importància dins el mercat, avui ja amb uns preus i unes característiques tècniques que no tenen res a envejar als ordinadors de sobretaula.

En l'apartat de programes, aquest any s'ha pogut veure un espectacular increment d'empreses amb solucions per a tots els àmbits professionals, al costat de les ja esperades noves versions de programes populars com Wordperfect, Lotus 1-2-3 o Autocad. Destaquen també la presència del sector del videotex i els pavellons estrangers, una constant al llarg de l'existència d'Informat que s'incrementa en acostar-se al Mercat Únic de 1993.

FIRA EUROPEA

Una vegada consolidat aquest paper de "primera cita informàtica" espanyola Informat apunta ara a Europa. "Crec que Informat té un lloc dins les fires informàtiques europees" afirma José Antonio Díaz Salanova, president del certamen, pensant ja en la projecció d'Informat al costat del Cebit de Hannover i el Sicob de París. Tot i reconèixer les limitacions del certamen barceloní, Díaz Salanova creu que el fet que Barcelona comenci a ser coneguda juntament amb el caràcter més obert d'aquesta convocatòria fa que els directius del saló tinguin esperances. Caldrà esperar a pròximes edicions per comprovar-ho.

Josep Nieto

L'impacte que vé

A final del mes passat es va celebrar en el Museu de la Ciència de Barcelona una nova edició d'INSYS, les Jornades Interactives organitzades pel Centre d'Informació i Experimentació per a Joves –CIEJ– de la Fundació Caixa de Pensions.

Amb la presència de més de 40 especialistes europeus i americans, es van analitzar els avanços en aquest tipus de sistemes, que proporcionen noves maneres de comunicació.

Els sistemes interactius permeten l'accés a informació, però amb la capacitat d'escollir la informació que es vol i de quina forma. Així, l'usuari pot triar entre imatges fixes o en moviment, so, gràfics o text i passar d'un tema a un altre.

De fet, molts museus ja han incorporat tecnologies interactives, que permeten al visitant obtenir informació addicional i aprofundir el que ha pogut observar. Les possibilitats d'aquests sistemes són tan grans que pràcticament només la imaginació posa límit a la manera de presentar la informació, que arriba d'una manera atractiva i clara.

Si l'any passat la novetat a INSYS va ser el compact disc interactiu, enguany s'ha presentat el Video Digital Interactiu –DVI–. Es basa en l'emmagatzemament d'informació en forma digital i presenta avantatges sobre el compact. Aquest darrer ja pot contenir mil vegades més informació que un disquet d'ordinador. Però per obtenir efecte de moviment cal una quantitat tan gran que un CD-ROM, si bé pot tenir una hora de vídeo estéreo, només pot guardar uns 30 segons de vídeo digital i, a més, no és prou ràpid per a exposar-lo a la velocitat real.

En el DVI, les dades d'imatge i so es comprimeixen i així n'augmenta la capacitat. Això es fa amb un ordenador d'alta velocitat. El DVI necessita un lector de CD-ROM i un microordinador. Les possibilitats són enormes. Es poden manipular imatges fixes o en moviment, com també fer simulacions. També es pot manipular text o so.

Els sistemes interactius són un pas avant en informàtica. DOMENEC UMBERT

Entre els DVI presentats es van poder veure l'anomenat "Palanque", que ofereix imatges fixes i en moviment de la selva tropical, els indis maies i els seus costums. També hi ha simuladors de vol, en què el "pilot" està al comandament d'un Spitfire de la II Guerra Mundial i sobrevola un camp anglès.

La comercialització d'aquests sistemes interactius a un preu assequible per als usuaris començarà als Estats Units el proper Nadal. Es posaran a la venda uns 60 programes, que inclouran enciclopèdies, jocs i programes educatius. A INSYS'90, l'empresa catalana MAAB Sistemes Interactius, coorganitzadora de les jornades, va presentar un compact disc que conté informació sobre els Joc Olímpics de Barcelona i els canvis de fisonomia de la ciutat a partir del 92. El so es pot escoltar en vuit llengües: català, espanyol, francès, anglès, alemany, àrab, coreà i rus. Ha estat realitzat en col.laboració amb l'Ajuntament de Barcelona i amb un suport del Fons Social Europeu.

Els sistemes interactius ofereixen moltes altres possibilitats com ara teatres en els quals els espectadors decideixen com volen que continuï una pel.lícula, o bé la televisió interactiva, que permet al públic de forma immediata la seva opinió. S'obre un mercat importantíssim per als propers anys.

Josep Roura

BADALONA KNOWS HOW

Cada día, 400 empreses –entre les més de 2.000 que operen a la ciutat– demostren la seva competitivitat i qualitat tecnològica exportant més de 1.000 productes diferents a100 països d'arreu del món per un valor anual superior als 200 milions de dòlars. **SI NECESSITA**

TROBAR una oferta competitiva per a una peça, un recanvi, un producte, una màquina, un robot o una fàbrica claus en mà, ... en el camp dels envasos, l'electrònica, les arts gràfiques, la química fina, el paper, la pintura, els plàstics, l'equipament domèstic la manutenció, la comunicació ó via cable o via satèl-lit...

DISTRIBUIR els seus productes i serveis en un mercat professional d'empreses i de centenaris de milers de consumidors.

ACCEDIR a serveis terciaris –sonorització i doblatge per a pel.licules i TV; formació professional; disseny; distribució,serveis informàtics...– i als nous serveis quaternaris emergents –ofertes tecnològiques; centres privats de R/D; Teledocumentació,...– de característiques avançades i elevat nivell tècnic.

CONTACTI DIRECTAMENT AMB LES EMPRESES I/O AMB:

REACTIVACIÓ
BADALONA

Reactivació Badalona, S.A.
Societat creada per l'Ajuntament per contribuir al desenvolupament social, econòmic i tecnològic.

- Serveis per empreses i organismes públics.
- Informació. Assessorament. Intermediació. Ajuts Oficials.
- Promoció exterior de la oferta econòmica, industrial i tecnològica.
- Foment de la cooperació interinstitucional.
- Servei de Teledocumentació:
  - Connexió telemàtica directa amb els principals centres mundials de documentació, tecnologia, comerç internacional, patents...
  - Base de dades amb l'oferta industrial, tecnològica i de formació professional de Badalona.
- Formulació d'iniciatives estratègiques.
- Captació de noves activitats, capitals i tecnologies.

Carrer San Miquel 34 - 08911 Badalona - Tel.: 93 / 389 41 04 - Fax 93 / 384 44 24 - Minitel: 3616 PCATALA

CENTRE INTERNACIONAL DE NEGOCIS BADALONA INTERNATIONAL BUSINESS CENTER

SAP COM FER-HO
SAIT COMMENT LE FAIRE
SABE COMO HACERLO

PRODUCTES DE CONSUM	ANIS DEL MONO, S.A. BASI-LACOSTE, S.A. PERFUMERIS PARERA, S.A. BABYJOC'S, S.A. LACREM, S.A.
PRODUCTES DIVERSOS	ASTILLEROS GALLART, S.A. MOBBA, S.COOP.LTDA. CUBIS, S.A. TOSHIBA,S.A.
PRODUCTES INDUSTRIALS	ULTRAESTEATITA, S.A. ACEROS ALEADOS, S.A. EINES CANELA, S.A. HERRAMIENTAS LITE, S.L.
ENVASOS	LLAMAS, S.A. FEDERICO FERRER, S.A. CABAL-ENTEC, S.A. ALGLASS, S.A.
METAL.LURGIA	SATYR-FUNINTER, S.A. CERVERA, S.A. METALME, S.A.
MAQUINARIA	IMER, S.A. HOSOKAWA, S.A. ELEVE, S.A. JORPAN, S.A. METRAL, S.A. ELEME, S.A.
ARTS GRÀFIQUES	AVUI-PREMSA CATALANA. LERXUNDI, S.A. INDUSTRIAS FCO. BOTELLA, S.L. INDUSTRIAS ROLAN, S.A. EDICIONES DESTINO, S.A.
FARMÀCIA	LABORATORIOS MENARINI, S.A. LABORATORIOS FOURNIER, S.A. DEX MEDICAL, S.A. GRIFFITH LABS SPAIN, S.A.
QUÍMICA	QUIMIAL, S.A. ERCROS, S.A. (KIO) PROBUS, S.A. ASTRA QUIMICA, S.A.
PLÀSTICS	CRITESA-BASF, S.A. INDS. PLASTICAS BADALONA, S.A. INDUSTRIAS VIROS, S.A.
PINTURES TINTES VERNISSOS	QUIMILAC ICI-PAINTS, S.A. BRUGUER-AZCO, S.A. INTERNACIONAL LORY, S.A. RAYT, S.A. RESISA, S.A. LORILLEUX, S.A.
AUTOMOCIO	GARNECTO T&N. S.A. MOTOPLAT, S.A. SERRA MARCH, S.A.
ELECTRÒNICA ELECTRICITAT	CABALLE. S.A. HAZEMEYER ESPANOLA, S.A. TAGRA, S.A. DREEFS, S.A. AMBAR ELECTRONICA, S.A.
INSTAL.LACIONS I FABRIQUES "CLAUS EN MA"	JUMBERCA, S.A. OLIVER I BATLLE, S.A. CABALLE, S.A. SERPACK, S.A. GIRO HNOS., S.A. DAUMAR, S.A. MICRON, S.A.L. BUFALO, S.A. MABYC, S.A.
CONSTRUCCIÓ	ESPAIS CONFORTABLES, S.A. CONTRATACIONS BADALONA, S.A. CONSTRUCCIONES BETULO, S.C.L.
DISTRIBUCIÓ	PEDRAGOSA, S.A. ALBERCH, S.A CENTRE COMERCIAL BALIUS, S.A.
TRANSPORTS	TRANSPORTES MODERNOS, S.A. RIBES EXPRES, S.A.
COMERÇ	ELITE ZARA PRYCA MAKRO
COMUNICACIÓ/IMATGE/ DOBLATGE/TV.	STARK PANELS, S.A. TECNI-3, S.A. VIDEO VISIO, S.A.
SERVEIS INFORMÀTICS	LOGIC CONTROL, S.A. COMPUTER BUSINESS CORP., S.A.
SERVEIS RECERCA APLICADA	OBM, S.A. INFRANOR, S.A. TECNOFORM INGENIERIA, S.A. MAS LLUCH, S.A. MENARINI DIAGNOSTICS, S.A.
SERVEIS TELEDOCUMENTACIÓ I BASE DE DADES	REACTIVACIÓ BADALONA, S.A.

ECONOMIA

Tadashi Kume, president de Honda

"La competència, com més forta més excitant"

El president de l'empresa automobilística Honda analitza en aquesta entrevista la lluita del Japó pel mercat europeu i la resposta dels diferents fabricants i sindicats de la CE.

Honda, la tercera fàbrica de cotxes més gran del Japó, s'orienta de dret cap a l'estranger. L'empresa va construir una fàbrica als EUA abans encara que Toyota i Nissan i, a còpia d'un *marketing* agressiu, va aconseguir èxits de vendes. Fa dues setmanes que Honda ha inaugurat una fàbrica de motors a la Gran Bretanya, diuen que aviat es convertirà en una fàbrica automobilística completa. Cada any en sortiran en cadena 100.000 cotxes Honda. Tasashi Kume, 57 anys, és considerat la força impulsora que hi ha darrere l'estratègia expansiva de Honda.

—Senyor Kume, a Anglaterra aviat fabricaran cotxes tres empreses japoneses: Honda, Toyota i Nissan. ¿Volen unir les seves forces per competir contra els fabricants europeus de cotxes?

—No sé quins són els propòsits de les altres empreses, però nosaltres, a Honda, únicament volem vendre cotxes. Tenim una demanda creixent, per això esperem poder participar d'aquest negoci.

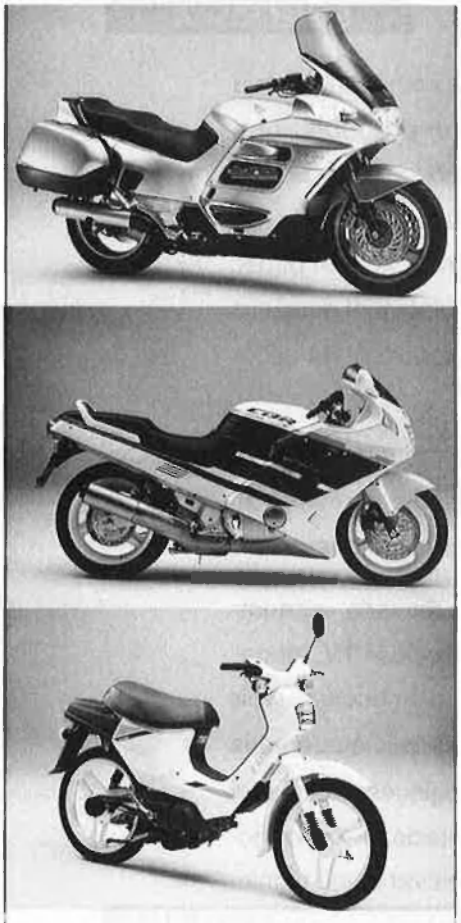
—En la indústria automobilística europea ja hi ha excés de capacitats. Gairebé tots els consorcis inverteixen en noves tècniques de fabricació i construeixen fàbriques noves. I ara encara arriba l'oferta japonesa. ¿Qui serà el perdedor d'aquesta cursa?

—Espero que no sigui Honda. Sens dubte, hi haurà una competència dura entre les empreses automobilístiques. Les que perdran seran les empreses que no satisfacin prou els desitjos del comprador.

—Durant un temps semblava que Honda volgués fer la competència als cotxes esportius de qualitat de BMW.

—La nostra gran fita és fer cotxes que siguin tan bons com els de BMW. Però aquests no són els nostres competidors directes. BMW sempre serà BMW, i Honda sempre serà Honda.

—El cap de la Renault, Raymon Lévy, parla d'una "guerra" que els japonesos

han declarat als fabricants europeus. ¿Vostè per què creu poder guanyar-la, aquesta guerra?

—Si el senyor Lévy parla d'una guerra, llavors parla del seu problema. Nosaltres treballem durament i ho apostem tot per oferir als clients els millors cotxes possibles.

—Però això també ho intenten els seus competidors. ¿Per què vostès hi reeïxen més bé?

—Encara som una empresa jove; només fa uns vint anys que Honda fabrica cotxes. El gran èxit que tenim ens fa sentir-nos segurs, optimistes i en creixement.

—Els seus èxits provenen d'un temps en què molts fabricants europeus van subestimar la competència japonesa i van renunciar a augmentar les exportacions. Entretant, moltes d'aquestes empreses s'han despertat. ¿No tenen por que els europeus es facin més forts?

—Hi haurà una lluita dura –i, si afluixem, ens enfonsem–. Però el repte és incitant. És com a les curses: són més excitants, com més forta sigui la competència.

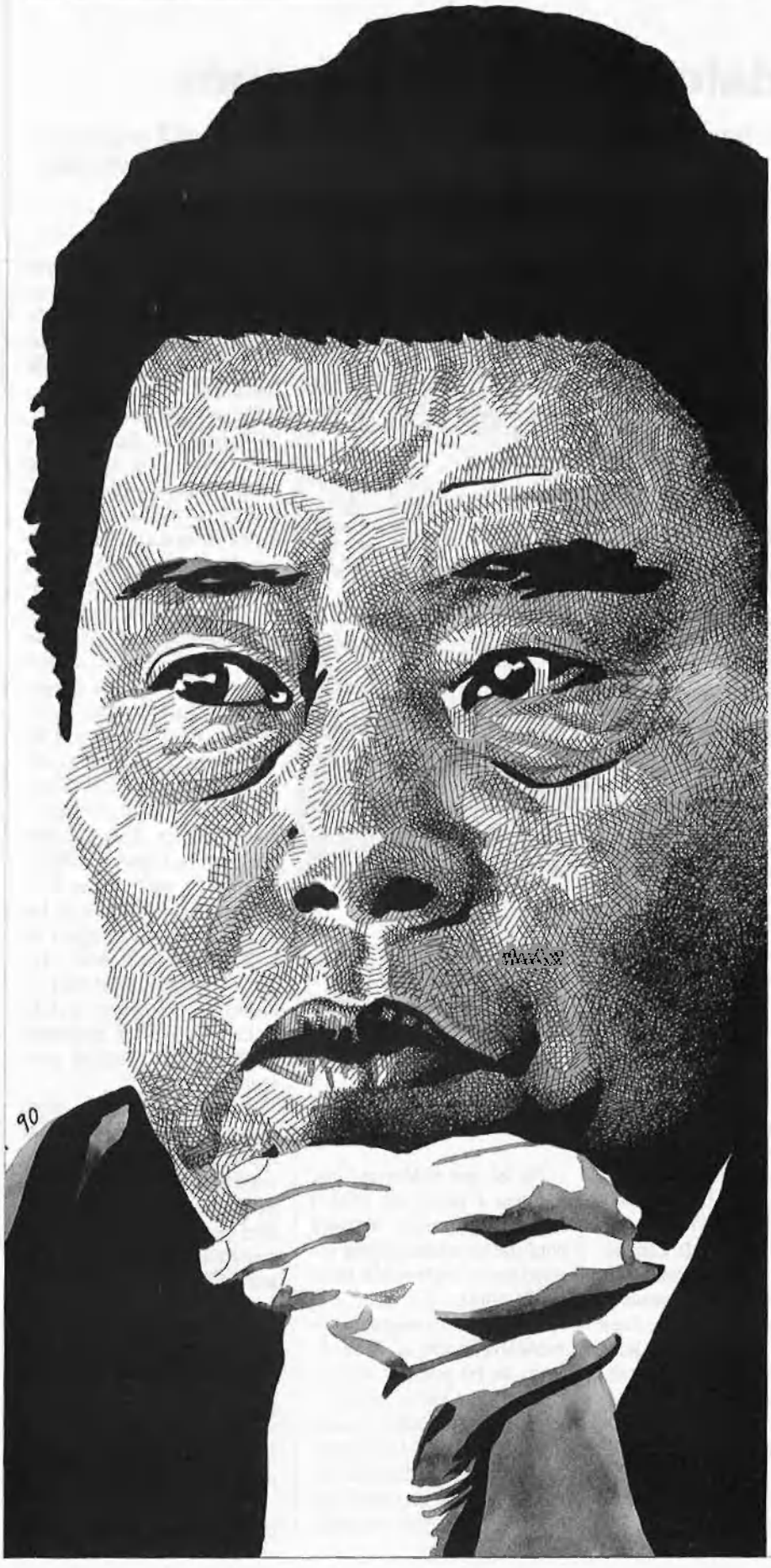
—Els perdedors no sempre s'avenen a haver de retirar-se. Si realment, com consideren alguns experts, a mitjan anys noranta els japonesos tindran a Europa el 25% del mercat automobilístic, aleshores aquí hi haurà molts treballadors d'aquest sector en atur. Les tensions socials en algunes regions també podrien convertir-se molt ràpidament en tendències antijaponeses. ¿No els preocupa gens, això?

—No entenc per què hauria de ser així. Nosaltres volem vendre cotxes; Volkswagen, Fiat i Renault també volen vendre cotxes. Si les empreses europees vénen menys, el problema és el *management* d'aquestes empreses. ¿Per què se'ns acusa a nosaltres, quan a la Volkswagen o a la Peugeot hi ha treballadors aturats? ¿Acusa algú la Volkswagen quan hi ha atur a la Honda de la Gran Bretanya?

—¿Serà, doncs, una competència lleial entre cotxes fabricats a Europa, o bé gran part de la seva producció provindrà també en un futur del Japó?

—Intentarem treballar amb el material que es produeix aquí a Europa. El *local content*, la participació local, serà prou gran per a satisfer l'exigència dels francesos, que almenys el 80% de tots els accessoris provinguin de la Comunitat Europea. Si aquesta exigència encara augmentés, per a nosaltres seria més difícil. Però també es pot aconseguir.

—Les empreses japoneses als EUA treballen conjuntament amb proveïdors locals, però curiosament gairebé tots

són filials d'empreses japoneses. Més aviat fa l'efecte d'un colonialisme modern que no d'integració.

—Els proveïdors nord-americans tenien moltes dificultats per arribar als alts estàndards que exigeixen els fabricants japonesos, que ara fins i tot subministren empreses de cotxes nord-americanes.

—Vostè usa una definició prou peculiar de local content, *quan els seus proveïdors locals generalment són empreses japoneses. ¿És així, la nova divisió del treball, que es fabriquin al Japó les màquines, els robots, els computadors i els sistemes CAD/CAM i als mercats de consum es fabriqui tan sols el producte final, el cotxe?*

—És una antiga tradició de Honda comprar de la Honda Engineering Company les nostres màquines importants. Això depèn del nostre particular sistema de producció, per al qual ens en calen d'especials que no podem aconseguir en cap altre lloc. Però per a algunes operacions, com ara els lacats, també comprem màquines dels mercats locals.

—Honda té 77 fàbriques de producció al voltant del globus. ¿En un futur fabricaran cotxes que es venguin a tot arreu o faran models especials per als EUA, per a Europa i per a l'Àsia?

—La tendència va cap a les sèries més reduïdes. Anteriorment es deia que una fàbrica, per ser profitosa, almenys ha de treure 200.000 vehicles cada any. La nostra fàbrica canadenca a Toronto ja aconsegueix treballar econòmicament amb 100.000 vehicles "Civic" cada any. Així, doncs, nosaltres augmentarem la diversitat de producció i aviat oferirem cotxes que corresponguin a les necessitats d'un mercat determinat.

—Sovint les empreses japoneses a l'estranger tenen dificultats amb els sindicats, que normalment no opinen igual que els managers japonesos sobre sous, gestió i jornada laboral. ¿Com acabaran amb la famosa Union *britànica?*

—Aquest és un problema difícil, i encara no sabem com l'enfrontarem. Als Estats Units hem tingut bones experiències, els treballadors mateixos decideixen si els sindicats poden ser actius o no dins les empreses. Nosaltres tenim dues metes superiors: volem fer cotxes bons, i volem treballadors que estiguin satisfets del seu treball. Però encara hem de descobrir si això és possible i com aconseguir-ho amb els sindicats anglesos.

Der Spiegel
Trad.: Carme Gala

Soci badaloní, soci perpinyanès

En la perspectiva del mercat únic europeu, les Cambres de Comerç i Indústria del Llenguadoc-Rosselló i les institucions de Badalona s'han associat per promoure les relacions econòmiques i tecnològiques i per facilitar l'accés i el diàleg entre les empreses dels dos territoris.

Situada al Barcelonès Nord, una àrea amb més de 400.000 habitants, Badalona és la tercera ciutat de Catalunya, amb més de 220.000 habitants. En l'actualitat, Badalona acull unes dues mil empreses que converteixen la ciutat en un centre econòmic de primera magnitud. Una repassada ràpida als sectors i les empreses que s'estan a la ciutat no evitaria haver de fer una llarga llista, que inclouria des dels productes de consum com Anís del Mono, Parera, SA, Basi-Lacoste, Búfalo, SA, o Babyjocs, SA fins a d'altres tan importants com Mobba SCCL (balances electròniques), Toshiba, SA (aparells d'aire condicionat), Tagra (antenes parabòliques), Avui- Premsa Catalana, SA (premsa i publicacions), Ediciones Destino, SA (editorial), Ercros (KIO) (productes químics), Bruguer-Azco, SA (pintures i vernissos) i Pryca, Macro o Continente (comerços de gran superfície).

En aquest context de zona de gran vitalitat econòmica (200 milions anuals de dòlars en exportacions), i també en el context de l'euroregió tan defensada des de Perpinyà i des de Tolosa com a via ineludible del futur econòmico-social d'aquesta àrea de la mediterrània occidental, les Cambres de Comerç i d'Indústria del Llenguadoc-Rosselló i les Institucions de Badalona van signar el passat 5 de juny un conveni de cooperació, per tal d'aprofundir els intercanvis de persones, mercaderies, tecnologies i serveis.

La integració comunitària vigent possibilita els intercanvis Catalunuya i el Llenguadoc-Rosselló.

Entre els impulsors del conveni signat recentment hi ha Henri Cassan, president de la Chambre Régionale de Commerce et d'Industrie du Languedoc-Roussillon; Jacques Farran, diputat al Parlament francès i membre de la Chambre de Commerce et d'Industrie de Perpinyà et des Pyrénées-Orientales; Max Romanet, vice-president del Conseil Regional de Languedoc-Roussillon i president de la Chambre de Commerce et d'Industrie d'Alès; Joan Blanch, alcalde de Badalona; Enric Flo, vice-president del Consell Econòmic i Social de Badalona; Albert Pedragosa, responsable pel Barcelonès-Nord de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona; Joaquim Padrós, president de la federació Empresarial de Badalona i Montgat i Jaume Argerich, gerent de Reactivació Badalona, SA.

INTERCANVIS EN AUGMENT

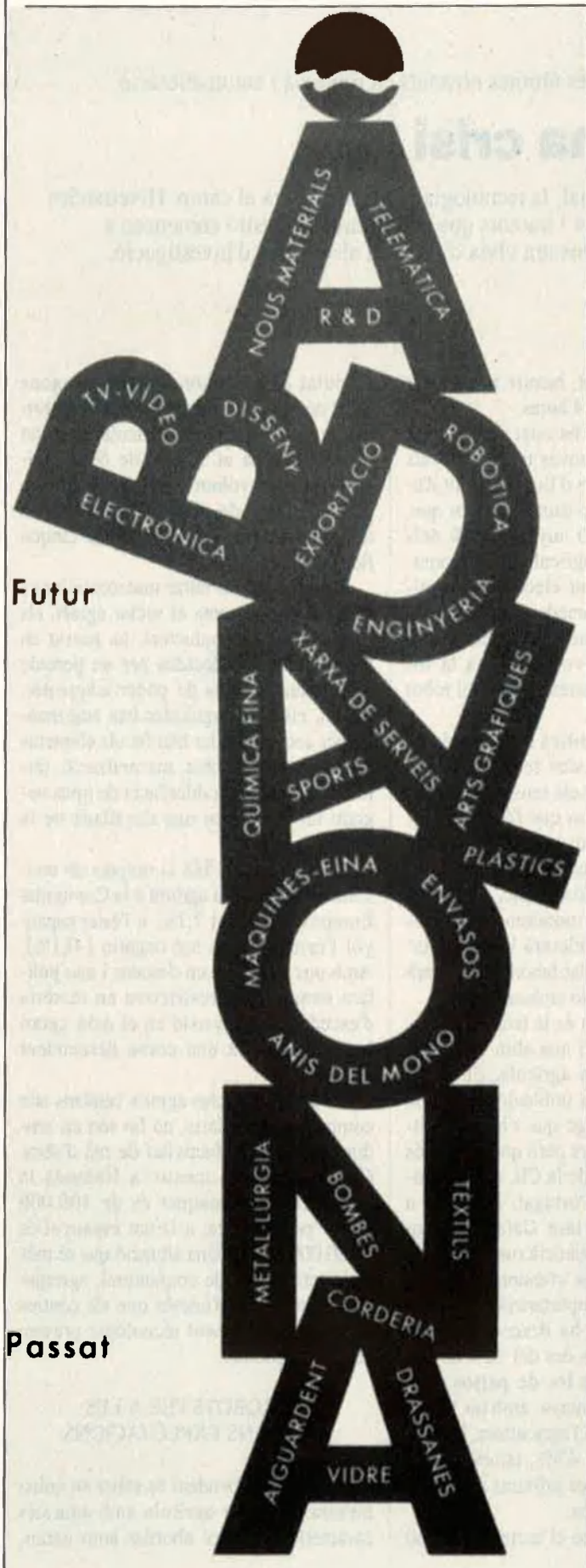
Per bé que el Mercat Únic europeu a partir del 1993, i l'eliminació de la frontera contribuirà a normalitzar els intercanvis comercials entre la Catalunya del Nord i el sud del país, la integració comunitària vigent en l'actualitat ja ha fet possible el creixement dels antics intercanvis tradicionals entre el Llenguadoc-Rosselló i Catalunya.

En concret, la ciutat de Badalona ha estat un motor significatiu d'aquesta interrelació. A nivell de persones, per exemple, durant el 1989 ja es van iniciar les visites de nombroses missions del Llenguadoc a empreses de Badalona.

Pel que fa a serveis, l'entitat Reactivació Badalona, SA i les Chambres de Commerce et d'Industrie du Languedoc-Rousillon van endegar l'intercanvi informatiu de dades econòmiques i tecnològiques. Pel que fa a teledocumentació, Reactivació Badalona, SA, presenta també l'oferta de la ciutat a Minitel i, d'altra banda, s'ha entrat en connexió telemàtica amb les Bases de Dades Comunitàries i ha començat la preparació del Badalona Centre de Videotex. Quant a fires, Reactivació Badalona, SA., ha estat present als Salons Tecnològics de Tolosa i d'Alès. Més en concret, el Saló de la Indústria, de la Tecnologia i de la Recerca Aplicada –SITRA– que se celebrarà el proper mes d'octubre a Alès ja ha convidat les empreses de Badalona a ser-hi presents.

Quant a contractes i mercats públics, amb vista als Jocs Olímpics del 92, per exemple, els 12.500 seients del Palau d'Esports de Badalona (Subseu olímpica) seran construïts per COPISA, empresa filial de DUMEZ. Així, també provenen de l'estat veí els mòduls estàndard de la Vila de la premsa, de 160.000 m2, amb capacitat per a 4.835 periodistes, amb 900 apartaments, i amb 39.000 m2 més per a aparcament.

Quant a inversió de capitals, han obert o ampliat fi-

El cas de Badalona i el País Valencià

Molts dels aspectes humans, econòmics i tecnològics que han configurat la història de Badalona i el País Valencià estan encara per investigar i són, per tant, poc coneguts i mal valorats.

Alguns treballs aporten esporàdicament visions parcials de fets que van tenir molta importància en el seu temps i que avui són pràcticament ignorats. Peset, Millas, Vicens, Hamiltin, Vilar, Burns, Reglà, Riera Truèbols, són alguns dels autors que ens han donat nova llum sobre la moneda, la transferència de tecnologia, l'estalvi, l'ensenyament professional, la recerca universitària, el drenatge fiscal i la subordinació financera. Però les fonts bàsiques de recerca són els arxius locals i d'empreses de poblacions que a partir de determinades especialitats tècniques van saber projectar els seus productes cap a altres ciutats i crear un complex teixit de relacions humanes i econòmiques. Alcoi, Elx, Elda, Ibi, Manises, Vall d'Uixó..., per un costat i, per l'altre, Reus, Tarragona, Igualada, Mataró, Sabadell, Perpinyà..., mereixen uns estudis monogràfics més aprofundits.

En aquest context, el cas de Badalona és significatiu en la mesura que mostra al llarg del temps una continuïtat d'intercanvis econòmics amb el País Valencià que han sabut renovar-se a través de nous productes i especialitats. En efecte, els subministraments que en el passat feien els Tallers Blanch (maquinària per a envasar), Domènech i Ribas (cordilleria), la Bomba Prat i la Bomba Bloch (motors hidràulics), i les diverses firmes d'aiguardents, han trobat avui una continuïtat en els nous productes de Jumberca (telers circulars), Serpack (manutenció), Damar (maquinària embalatge) i Giro (teixits especials per a envasar productes agrícoles).

Paral.lelament les ciutats del País Valencià que tradicionalment col.locaven el el mercat de Catalunya i Badalona en els subministrament de cotó, cànem, lli, llana, arròs, paper de fumar, sabates, sedes i impresos artístics, han continuat enviant els productes agrícoles i les fruites a una més gran escala, i introduint paral.lelament noves especialitats com el mobiliari, les joguines, els automòbils i els productes electrònics.

La magnífica exposició sobre l'economia de la taronja valenciana mostrava recentment en el Born barceloní algunes d'aquestes connexions entre l'agricultura valenciana i la indústria lleugera de Badalona, i els nombrosos beneficis obtinguts per les dues parts al llarg del darrer segle.

Jaume Argerich, gerent de Reactivació Badalona, SA

lials al Llenguadoc-Rosselló les badalonines Jumberca (màquines tèxtils), Tagra (antenes parabòliques), Armand Basi (roba) i Gallart (embarcacions). I s'han instal.lat a Badalona, Cebal-Entenc (aerosols), Continente (hipermercats), Ici-Paints (pintures) i la BNP (banca).

I a nivell de tecnologia, els intercanvis han anat a càrrec pricipalment de les empreses Jumberca, Cebal, Oliver I Batlle (química, pintures i paperera), Serpack/Rapistan Lande (manutenció robotitzada), Caballé (fibra òptica) i Lacoste (vestits esportius), entre d'altres.

Josep Maria Pasqual

El sector agrari es prepara per a rebre les últimes novetats en robòtica i automatització

Robots per a una crisi

Plenament implantada al sector industrial, la tecnologia punta arriba ara al camp. Hivernacles totalment automatitzats, robots collidors i tractors que són centres de gestió comencen a transformar la imatge d'un sector que fins ara vivia d'esquena als centres d'investigació.

Des de que, a mitjan anys 60, la **General Motors** va instal.lar el primer robot del món en una de les seues cadenes de muntatge, la implantació de la robòtica als processos de producció ha anat escampant-se al mateix ritme que el desenvolupament de la tecnologia dels ordinadors ho permetia. Ara, segons un estudi realitzat per l'Organització Internacional del Treball (**OIT**), les previsions apunten que l'any 2000 l'home haurà de conviure amb 10 milions de robots.

L'automoció, els transformats metàl.lics, enginyeria i electrodomèstics són els sectors on més implatada està la robòtica. I el Japó, per descomptat, és l'estat on aquesta tecnologia presenta més avanços. Des de Tòquio són habituals els programes d'investigació per tal d'aplicar robots a tasques perilloses que comporten un fort risc per a l'home, com poden ser treballs en complexos nuclears, fons marins o sufocament d'incendis. Així, segons la Federació Internacional de Robots, amb dades del 1988, al Japó hi ha instal.lats 176.000 robots, a l'URSS 60.000 i als EUA 33.000. A la CE és Alemanya, amb 17.700 unitats, l'estat més robotitzat mentre l'estat espanyol, vuitè pàrquing mundial de robots, disposa de 1.382 unitats.

LA CRISI DEL CAMP FRENA LES INVERSIONS

Malgrat la constant expansió de la robòtica, el sector agrari és on més s'ha retardat l'aplicació d'aquesta tecnologia. Així i tot, l'evolució que ha experimen-tat la tecnologia agrària des dels anys 50 ha estat molt important i ha possibilitat l'augment de la productivitat mitjana de l'agricultura europea per un factor superior a 15. I si contemplem tot el segle XX, a principis de centúria era necessària una relació de 40 hores/home per a produir una tona de blat, mentre actualment són suficients de 3 a 4 hores.

La dècada dels 80 ha estat decisiva per a la introducció de noves tecnologies als països industrialitzats d'Europa. Fruit d'aquest esforç, les previsions apunten que, en un termini de 10 anys, el 90% dels equips utilitzats en agricultura incorporaran algun component electrònic. Igualment, en el sector ramader, on la robotització i l'automatització han entrat amb molta força, ja es veu pròxima la instal.lació de les primeres unitats del robot de munyiment.

La comunitat científica encarregada de desenvolupar aquestes tecnologies es desfà en elogis sobre els seus avantat-ges. Entre altres, se suposa que l'alta tecnologia aplicada al camp pot augmentar la productivitat i el rendiment de les explotacions, reduirà l'esforç físic, alliberarà l'home dels treballs monòtons i les subjeccions horàries, millorarà la gestió, incrementarà la seguretat laboral i permetrà reduir la contaminació ambiental.

Clar que, una cosa és la teoria, els dissenys de laboratori, i una altra la realitat que travessa el món agrícola. El sector ocupa el 13% de la població activa de l'estat, un percentatge que s'ha estabilitzat en els darrers anys però que encara és un dels més elevats de la CE, tan sols superat per Grècia i Portugal. Respecte a les xifres estatals, tant Catalunya (un 5'6%) com el País Valencià (un 8'5%) s'aproximen a la mitjana comunitària.

Pel que fa a la importància del sector agrícola en el PIB, ha descendit en les dues últimes dècades des del 12% al 6%, en xifres similars a les de països com França o Itàlia. Catalunya, amb un 1'95% del PIB provinent de l'agricultura, i el País Valencià, amb un 4'3%, també reflecteixen paràmetres més pròxims a l'activitat econòmica europea.

Si tenim en compte el sector industrial vinculat amb el món agrícola, segons fonts de la Asociación Nacional de Fabricantes de Maquinaria Agrícola, a l'estat espanyol hi ha al voltant de 600 fabricants amb un volum anual de vendes de 75.000 milions de pessetes, segons xifres del 1986, dades que el situen al cinquè lloc de la CE.

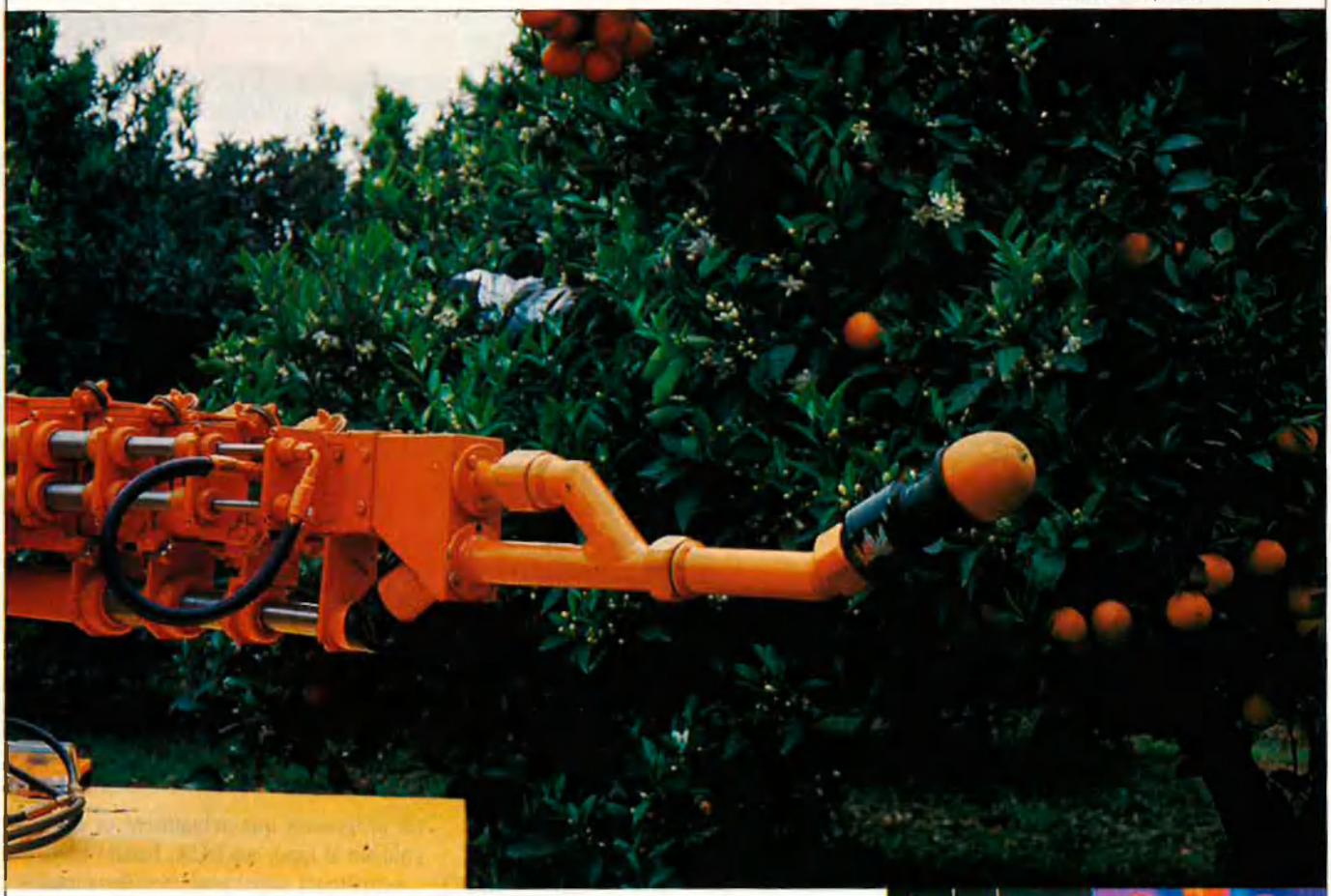
Enmig d'aquest retrat macroeconòmic, el teixit que sustenta el sector agrari, els petits i mitjans productors, ha passat en les dues últimes dècades per un període de constant pèrdua de poder adquisitiu. De fet, els preus agrícoles han aug-mentat per sota a com ho han fet els elements productors (mà d'obra, mecanització, fertilitzants) i aquesta diferència de tipus negatiu ha derivat en una davallada de la renda agrària.

Així, mentre el 1988 la mitjana de creixement de la renda agrària a la Comunitat Europea va ser del 7,7%, a l'estat espanyol l'increment va ser negatiu (-0,1%). Amb uns ingressos en descens i una política comunitària restrictiva en matèria d'excedents, la inversió en el món agrari ha experimentat una corba descendent des del 1983.

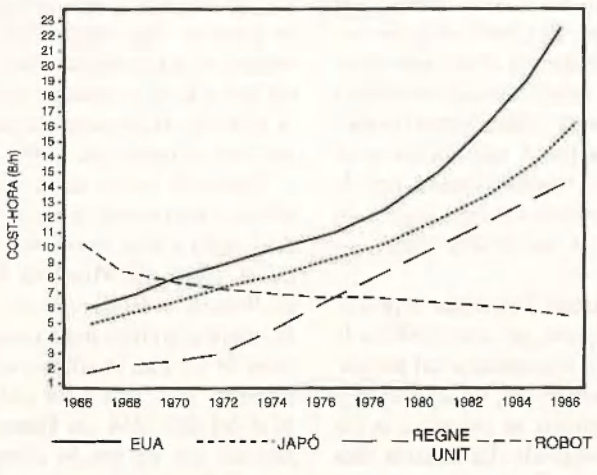
Si bé els productes agraris catalans són competitius en salaris, no ho són en rendiment ni en productivitat de mà d'obra. Com a exemple, mentre a Holanda la producció de tomàquet és de 100.000 quilos per hectàrea, a l'estat espanyol és de 30.000 quilos. Una situació que té més d'estructural que de conjuntural, agreujada per la manca d'interès que els centres de desenvo-lupament tecnològic presten al sector agrícola.

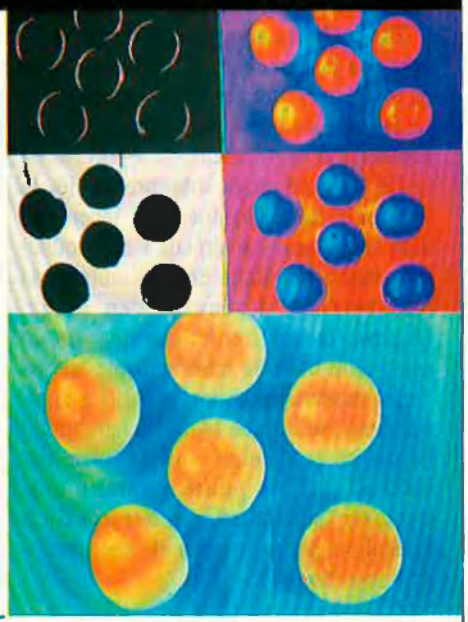
ROBOTS PER A LES GRANS EXPLOTACIONS

El gran repte pendent és saber en quina mesura un sector agrícola amb aquestes característiques pot abordar amb garan-

Cost horari de la mà d'obra industrial i comparació amb el cost horari d'un robot

El Citrus, robot collidor de taronges amb sistema de visió artificial. RAFA GIL

ties d'èxit la robotització i automatització del camp. Segons **Florentino Juste**, enginyer expert en robotització de l'Institut Valencià d'Investigacions Agràries (IVIA), "la futura implantació de robots al camp dependrà de l'evolució dels costos de la mà d'obra i del preu dels robots" (vegeu gràfica). Un factor al qual cal afegir la creixent demanda de mà d'obra per a les tasques més dures.

Un estudi de l'IVIA apunta que aproximadament el 20% de les explotacions del País Valencià poden ser susceptibles de robotització, cosa que representa unes 20.000 hectàrees. Aquest per-centatge és superior en altres regions, com ara Andalusia, on arriba al 40%. Per a **Pep Pérez**, secretari d'organització de la Unió de Llauradors i Ramaders del País Valencià, "únicament les grans explotacions podran entrar en la cursa de la tecnologia punta. El petit agricultor haurà de recórrer a les cooperatives si vol accedir a l'automatització i la robotització". Una opinió que

L'Institut Valencià de Robòtica ha confeccionat el sistema de visió artificial del Citrus. RAFA GIL

comparteix Juste quan afirma que "les cooperatives poden ser la base d'un grup d'associació de maquinària".

Els sindicats tampoc comparteixen la proposta d'augmentar la productivitat en un moment en què les directrius de Brussel.les són de penalitzar els excedents i potenciar la tecnificació. "La política de la CE és castigar la sobreproducció, la resta dels països mediterranis tenen millors estructures comercials i els productes extraco-munitaris arriben amb preus més baixos", assenyala Pep Pérez. "Aquests factors i el fet que tinguem un camp amb molt de minifundisme ens ha de fer replantejar la nostra política agrària. Això vol dir que la nostra agricultura ha de ser de qualitat i no de quantitat. Hem d'imitar la política agrària dels EUA, on l'administració subvenciona els agricultors que no tracten els seus camps amb insecticides".

NOVETATS A LA CARTA

Tractors que aspiren a ser despatxos mòbils, mètodes acústics i per infrarojos per a determinar la qualitat interna dels productes, braços robotitzats amb capacitat per a manipular arbres de 300 quilos, micropropagació de plantes i equips informatitzats de tractaments fitosanitaris són algunes de les novetats que pugnen per sortir al mercat i que han confluït en el seminari "Auto-matització i robotització en l'agricul-tura", celebrat recentment a la seu valenciana de la Universidad Menéndez Pelayo.

De tots els projectes, és l'anomenat "EU-176 Citrus" el que més vinculat està al camp valencià. El Citrus, un robot collidor i manipulador de cítrics que imita el procés humà –visió, decisió, recollida i emmagatzemament– d'una forma ràpida i sense danyar la fruita, està inclòs en el projecte europeu Eureka i compta amb la participació d'empreses franceses i de l'estat espanyol a més d'estar dirigit per l'IVIA.

Enguany ha quedat finalitzada la primera fase del projecte, on s'ha verificat la viabilitat tècnica i econòmica del programa i s'ha comprovat que, en aquests moments, la rendibilitat en relació a la mà d'obra, està assegurada. La següent fase consistirà a construir el primer prototip industrial que es preveu que puga participar en la campanya del 1991. La fase final comportarà la fabricació comercial d'un robot de dos braços ampliable a quatre que podrà sortir al mercat a partir del 1993 amb un preu calculat de 10 milions de pessetes. "La idea, amb vista a la comercia-lització, és crear una societat internacional que s'encarregue de construir un robot europeu que puga competir amb els programes que actualment es desenvolupen al Japó, als EUA, Israel i Itàlia".

Actualment altres projectes destaquen a l'escenari europeu. Així, la Renault ha posat en marxa el programa Centauro, l'objectiu del qual és aconseguir un tractor que siga un despatx mòbil que permeta gestionar tota l'explotació i on es produesca el diàleg home-màquina. No cal dir que tota la tecnologia punta aplicada al sector de l'automòbil ha estat adaptada per crear el tractor del 2.000.

També el sector de la propagació de plantes experimenta grans progressos. Un dels equips més avançats és el del japonès **Yoshiyuki Miwa**, de la universitat de Wasesa, a Tòquio, on es desenvolupa un equip robotitzat per a trasplantar plàntules de 0'5 mm de diàmetre i 20 mm de llargària. Una altra és la perspectiva que es té des dels EUA, on **Tissue Grown** assenyala que un procés complet de producció de plantes, incloent-hi visió i moviment automàtic de materials, costaria 250 milions de pessetes i necessitaria produir més de 500 milions d'unitats per a ser compe-titu. Hivernacles, tractament fitosanitari i tecniques per a determinar la qualitat dels productes són altres dels camps on la robotització està proxima a ser aplicada.

Albert Vicent

EMPRESES

Canvi a la Cierval

José Roca Vallés, president de la Confederació Empresarial de Castelló, ha estat elegit president en funcions de la Confederació Interprovincial d'Empresaris de la Regió Valenciana (CIERVAL). Roca serà ratificat en el càrrec en l'assemblea electoral que la junta directiva de la Cierval ha convocat per al pròxim dia 5 de juliol.

La Cierval té previst obrir un període de reestructuració interna que passa per potenciar l'estructura regional en detriment de les confederacions provincials, les quals hauran de traspassar competències. *A.V.*

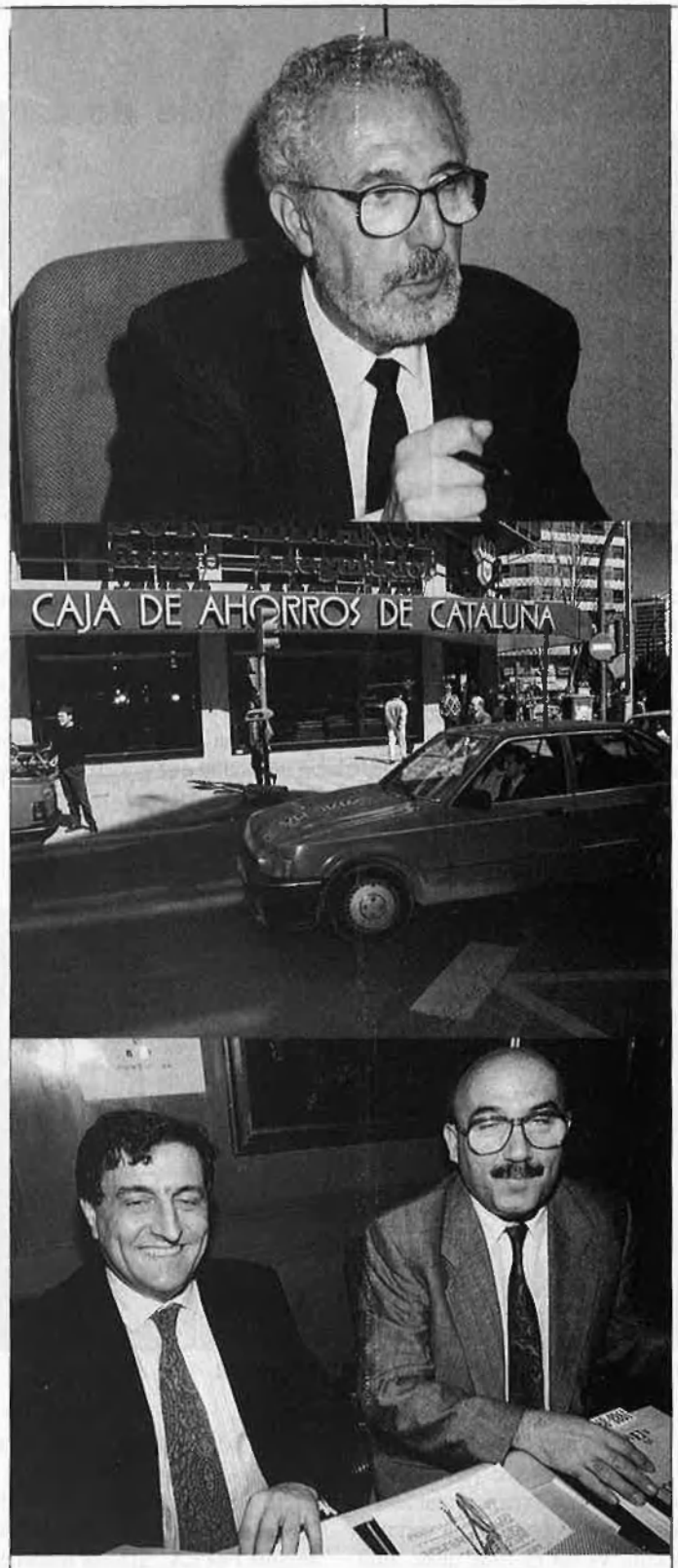
Amaya's Cream

Aquesta és la nova crema de llet i patxaran de poca graduació alcohòlica elaborada per Ambrosio Velasco, SA (**AVSA**), productora del Pacharán Zoco, marca que abasteix més del 50% del paxaran que es produeix arreu de l'estat.

Amaya's Cream s'ha aconseguit a partir de mètodes tradicionals d'elaboració juntament amb les més modernes tècniques per assegurar-ne la conservació. Avsa és una de les empreses navarreses que ofereix al mercat productes d'alta qualitat amb voluntat internacional. Actualment el patxaran Zoco s'exporta a Itàlia, Alemanya i França i pròximament serà present en els mercats de Gran Bretanya i els Estats Units. *SM.*

Caixa de Catalunya

Per un valor de 4.800 milions de pessetes Caixa de Catalunya ha aprovat un programa de noves inversions en tecnologia informàtica. Aquesta operació implica la contractació d'equips informàtics que s'ubicaran en la Central Tecnològica del Prat, que properament serà inaugurada per Caixa de Catalunya. El pla de renovació i ampliació d'equipaments tecnològics implica la materialització d'unes inversions totals de 10.000 milions de pessetes a tres anys vista. El nou edifici del Prat, de prop de 17.500 metres quadrats serà la seu dels serveis centrals de telecomunicacions, informàtica i alguns departaments administratius. *S.M.*

Dalt, Agustí Contijoch, president de PIMEC. Al mig, Caixa de Catalunya. Baix, Andreu Garcia de la Riva, president del BCL, amb Emèrit Bono.

Nit de l'empresari

Com cada any, la Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (PIMEC) ha fet entrega dels guardons als empresaris que des de la iniciativa personal o familiar són remarcables pilars sostenidors del teixit bàsic de l'economia catalana. Amb el lema Nit de l'Empresari 90-Europa s'ha volgut apuntar la prova de nivell de qualitat dels empresaris catalans amb vista al Mercat Únic.

En la present convocatòria, l'entitat que presideix **Agustí Contijoch** ha guardonat, entre altres, **Alfons Cànovas**, del Gremi de Joiers; **Pedro Parra Fernández**, de l'Associació Provincial d'Expenedors de Tabacs i Timbres; **Joan Vives**, del Gremi d'Hostaleria de Sitges i **Anna Maria Lafont**, de l'Associació Catalana d'Empresaris.

Aquest any, i per primera vegada, també s'ha fet entrega de premis als mitjans de comunicació que han afavorit la imatge de les *pimes* i els seus problemes. En aquest cas han estat premiats **Antoni Asensio**, president del Grup Z; **Francesc Cabanes**, comentarista econòmic; **Lluís Carrera**, gerent de Premsa Catalana SA, i **Albert Viladot**, director del diari *Avui*. *S.M.*

Crèdits del BCL

El Banco de Crédito Local ha subscrit operacions de crèdit amb 9 ajuntaments i una diputació del País Valencià per un import global de 1.500 milions de pessetes a un interès del 14%.

L'entitat que presideix Andreu Garcia de la Riva té una cartera de clients al País Valencià valorada en 80.000 milions de pessetes, poc menys del 10% de la cartera estatal. *A.V.*

PREGUNTA DE LA SETMANA

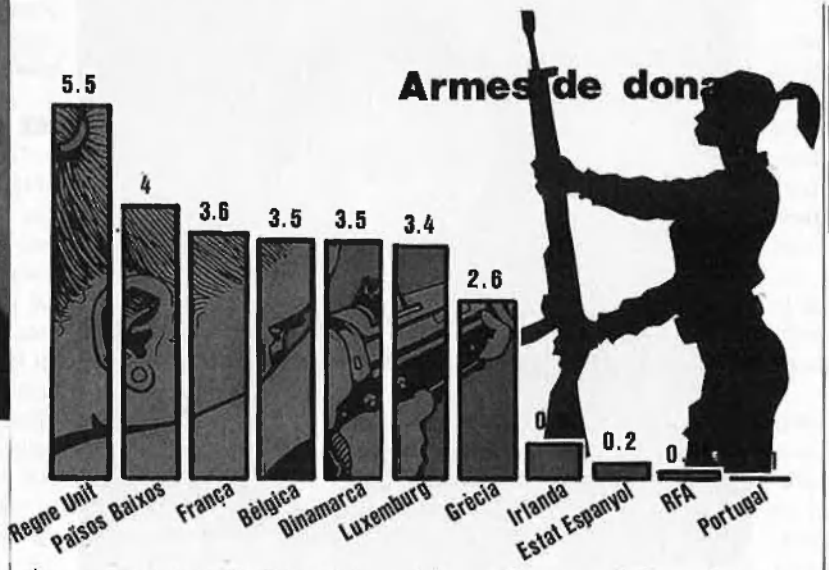
Salvador Ibáñez
President d'Expofarmàcia'90

¿Considera suficients els 10.000 milions de pessetes que la indústria farmacèutica destina a la investigació?

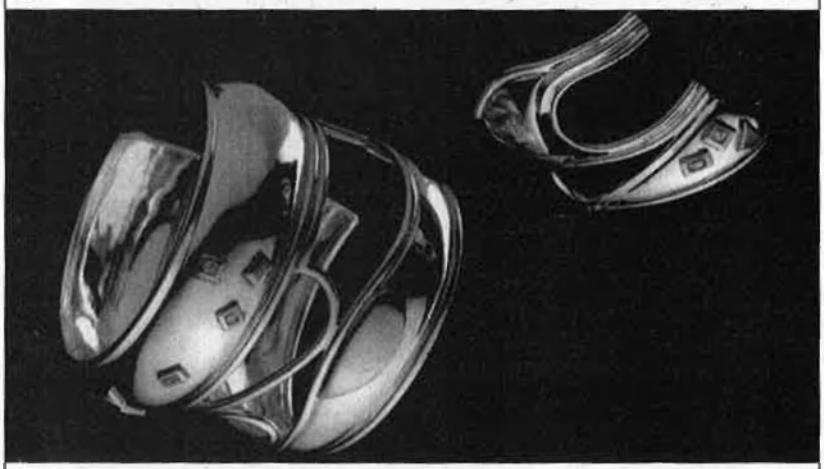
"Són clarament insuficients però són determinats pel potencial industrial global. La xifra encara és considerablement més baixa si tenim en compte que per a traure un nou medicament al mercat són necessaris precisament 10.000 milions de pessetes. Com a referència es pot comparar que mentre les indústries de l'estat han llançat al mercat 34 nous productes en el període 1961-1984, a Suècia n'han llançat 60, al Regne Unit 187, a França 248 i als EUA 1.013". *A.V.*

LA XIFRA

22.000 milions de pessetes haurà de gastar Telefónica per adaptar les cabines a les noves monedes posades en circulació. Una vegada fet el canvi, les cabines admetran 13 tipus de moneda diferents a més d'acceptar targetes de crèdit. *S.M*

És coneguda la teoria que relaciona el desenvolupament de les societats i el nombre d'animals domèstics que els seus ciutadans posseeixen. Una tesi que, traslladada a la gràfica superior, on es reflecteix el nombre de gossos i gats per cada 100 habitants, situa França, Bèlgica i Luxemburg al capdamunt del *ranking* mentre la RFA i l'estat espanyol es situen a la cua. Menció especial mereix el Regne Unit, on els animals domèstics gaudeixen moltes vegades de millor tracte que els mateixos fills i on la legislació no exclou que gossos i gats puguen ser els beneficiats testamentaris. *A.V.*

El sector hortofrutícola perd mercat

Les exportacions de fruites i hortalisses a la CE retrocediran durant el present exercici, mantenint per tercer any consecutiu la caiguda del sector. Va ser el 1988 quan, amb un descens de l'1'5% respecte a l'any anterior, va començar el descens de les exportacions hortofrutícoles.

Ara, segons les dades fetes públiques per la Federació d'Associacions de Productors Exportadors de Fruites (FEPEX), referides al 1989, s'observa un descens del 8'12% en relació al 1988. Així, mentre el sector va exportar a la CE 1.944.204 tones de productes hortofrutícoles, el 1989 les vendes van baixar a 1.786.148 tones. Segons FEPEX, aquesta tendència es mantindrà durant el present any. Els grans beneficiats d'aquesta pèrdua de mercat han estat els productors italians i francesos, estats que no estan subjectes a les traves que la CE va imposar a l'estat espanyol quan va negociar la seua incorporació a la CE. *A.V*

EN BREU

Noces d'or. El Col.legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona celebra els 50 anys. Amb aquest motiu la Junta de Govern i la Comissió Organitzadora han previst una sèrie d'actes commemoratius com l'edició d'un llibre, l'autor del qual és **Jaume Cabré**, que resumeix la història de l'entitat, la creació d'un Centre de Documentació de la Construcció o la inauguració de les millores que s'estan efectuant a la seu collegial.

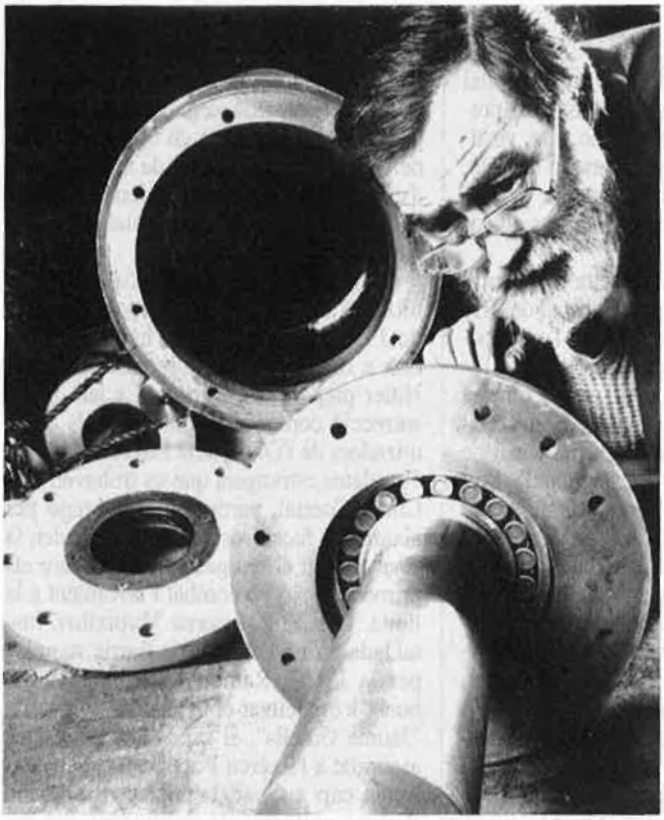
El nombre total de col.legiats a Catalunya és de 5.300, dels quals 4.200 es concentren a la ciutat de Barcelona. Segons el president de l'entitat, **Carles Puiggros**, l'actual etapa passa per "una obertura de la institució i potenciar la presència del Col..legi en la societat". *S.M.*

Interarte'90. La Fira Internacional d'Art Modern i Contemporani obrirà les portes de la sisena edició del 9 al 12 de novembre amb tres novetats: la renovació tant de la presidència com del comitè organitzador; la creació, per primera vegada, d'un comitè de selecció i l'especialització del certamen en galeries d'art, obra gràfica i revistes. En total seran 115 galeries i 10 revistes les que disposaran d'estand a Interarte'90.

A.V.

SEFES, una patronal ben organitzada

L'Organització Empresarial Multisectorial de Catalunya (SEFES) és un col.lectiu que engloba 1.417 empreses individuals i que té 90.614 treballadors, el 49% dels quals estan englobats a les associacions vinculades a SEFES i el 51% restant en les empreses associades individualment a l'entitat.

El metall és el sector amb més implantació a SEFES.

La facturació del col.lectiu és d'1.042.161 pessetes. Les empreses individuals associades facturen al voltant de 533.067 milions de pessetes, mentre que les associacions tenen una facturació de 509.094 milions. D'aquesta facturació total 270.962 milions corresponen a exportació i la resta a la facturació estatal.

Geogràficament, la representativitat de SEFES cobreix aquelles comarques que destaquen pel seu nivell industrial. Destaca el Baix Llobregat, amb un 49%; el Barcelonès amb un 25%; el Vallès Occidental, amb un 12%; el Vallès Oriental amb un 7% i el Maresme, amb un 4%. La resta de comarques catalanes representen el 2% d'implantació de SEFES.

Pel que fa als sectors, el metall (43%) i el de químiques (18%) són els més representatius. Al llarg de la seva història SEFES ha experimentat una creixent evolució pel que fa al nombre d'empreses associades, passant de les 14 que hi havia el 1976 a les 1.417 de l'actualitat . SEFES està presidida en l'actualitat per Baldo Tamames.

Sílvia Monfort

EL PRONÒSTIC

Fabià Estapé

La incertesa del sector elèctric

El ministre d'Indústria, Claudio Aranzadi, va anunciar al congrés de Diputats el tancament de la central nuclear de Vandellòs I, situada a la vora de l'Ametlla de Mar. L'argumentació ministerial no es basa en criteris de seguretat, segons va dir literalment, sinó en consideracions econòmiques.

La central Vandellòs I exigia, per a ser engegada de nou, unes inversions calculades pel Consell de Seguretat Nuclear i pel Ministeri d'Indúsria que rondaven els 33.000 milions de pessetes. El Ministeri d'Indústria va fer saber a la societat que explota Vandellòs I, i que es diu HIFRENSA, que aquestes noves inversions tardarien uns quatre anys a dur-se a cap, amb la qual cosa la central, que havia de tancar l'any 2003, patia una pèrdua considerable.

Es tracta d'una central participada per Electricité de France, en un 25 per cent, i en percentatges similars per FECSA, HIDRUNA i ENHER. La seva tecnologia és obsoleta i pertany a les centrals de la primera generació que fan servir urani amb gas grafit. A França no s'exploten i a Gran Bretanya no passen de quatre. El Ministeri va fer saber a les empreses que constiuteixen HIFRENSA que les inversions per a la posada en marxa de la central no es comprendrien dins del "marc legal i estable" que constitueix el *pool* d'empreses que compensen les inversions extraordinàries. Davant d'aquesta manifestació, HIFRENSA ha decidit renunciar a la seva llicència a l'explotació.

El procés de desmantellament serà molt llarg: cinc anys com a mínim per a reprocessar el combustible a França i després per a deixar pas a l'empresa pública de l'INI anomenada ENRESA que prendrà al seu càrrec la destrucció de la central i la ubicació de residus.

El cert és que els fets de Vandellòs I no permeten endevinar si la nova revisió –per al mes d'octubre– del Plan Energético Naciona (PEN) permetrà deduir si el govern s'inclina o no per l'energia nuclear; una resposta afirmativa es donaria en el cas d'autoritzar l'entrada en funcionament de la central de Valdecaballreros. Un problema menor és el de la substitució de l'energia produïda per Vandellòs I; la indemnització d'EDF es durà a cap important electricitat de França. En els moments actuals és bo recordar que el 40 per cent de l'energia elèctrica produïda ací ho és en les centrals nuclears. No hi ha dubte que és urgent una manifestació de les autoritats per conèixer el rumb futur de la producció d'energia elèctrica a l'estat espanyol.

DOCUMENT

Ramon Mercader: missió acomplerta

Anatomia d'un magnicidi (i 2)

Amb aquesta segona entrega tanquem el reportatge especial sobre l'aniversari de la mort de Trotski, amb un testimoni de Teresa Pàmies, una entrevista amb el general Volkogonov i un article entorn del programa de TVE sobre Mercader.

Vaig conèixer Ramon Mercader un dia de 1936 que, des de Balaguer, el meu poble, anava a veure la seva mare, ferida de metralla en les primeres batalles d'Aragó. Estava hospitalitzada en una clínica de Lleida i havia estat sotmesa a una llarga i penosa operació. Unes joves de la JSU lleidatana li dúiem flors. Era una coneguda militant procedent del precari PCC que, el 23 de juliol d'aquell mateix any, s'havia fos amb la Unió Socialista de Catalunya, el Partit Català Proletari i la secció catalana del PSOE per formar el PSUC. Em va presentar el seu fill Ramon, ferit també, si bé de menor gravetat. Era un xicot de vint-i-dos anys, alt, cepat, una mica exaltat en la manera d'expressar-se i summament cordial. La seva mare, Caridad del Río, era més impressionant, no solament pel físic –alta, esplèndida dentadura, melena curta prematurament blanca, espessa i esvalotada, sinó per la seva vitalitat i capacitat d'entusiasme. Quan la vaig tornar a veure, ja restablerta, vestia una jaqueta de cuiro sobre faldilla ampla, duia botes de soldat i, malgrat l'abillament guerriller, es veia distingida. Era una persona instruïda i, segons em digueren, pintora de talent.

Caridad, nascuda a Cuba, la van casar molt jove amb un ric català anomenat Pau Mercader, molt més gran que ella. El va deixar el 1930 i va fugir a França amb els seus fills grans, dels quals cap se li assemblava tant com Ramon, que era el segon, si no vaig errada. El seu fill Pablo, que vaig conèixer ben aviat a Barcelona, era menys espectacular, si bé, com la seva mare, sentia intensament la causa antifeixista. Va morir la primavera de 1937 al front de Madrid quan llançava una granada contra un tanc enemic. Quan va arribar la notícia de la seva mort, Caridad era a Mèxic en missió oficial davant el president Cárdenas, a fi d'aconseguir fusells per a la República espanyola. En les hemeroteques es poden trobar fotos de la impressionant manifestació en la capital mexicana encapçalada pel prestigiós president i una dona de pèl blanc, alta, vestida amb jaqueta de cuiro: Caridad del Río, aquí l'anomenàvem la Mercader perquè era un cognom més català i menys altisonant.

Vuit anys després d'aquella manifestació i amb passaport cubà, Caridad del Río es presentava a Mèxic perquè l'ex-president Cárdenas, encara amb influència, l'ajudés a alliberar el seu fill, condemnat a vint anys de presó per haver matat Trotski, refugiat polític acollit al dret d'asil de la constitució mexicana, el mateix dret que es va concedir a desenes de milers de republicans espanyols. Lázaro Cárdenas no va rebre Caridad del Río. Els organitzadors del crim no van tenir en compte que violaven la sobirania mexicana en assaltar l'habitatge on vivia Lev Trostki, de la seguretat del qual responia el govern del president Cárdenas.

¿Què havia ocorregut entre la memorable manifestació i la desesperada gestió de la mare de Ramon Mercader? La guerra d'Espanya i el tràgic desenllaç. Les depuracions stalinianes dels anys trenta que equiparaven trotskisme i feixisme. L'esclat de la segona guerra mundial i l'atac del III Reich hitlerià a la Unió Soviètica. En aquest marc històric s'ha de situar la *missió* que no s'acabava amb l'execució de Trotski. La de Ramon Mercader va ser una feina que només podia concloure amb la seua mort en el *ghetto* que va haver d'imporsar-se, trenta-vuit anys després d'assassinar amb premeditació, traïdoria i avantatge un dels organitzadors de l'Exèrcit Roig.

S'ha vessat molta tinta sobre aquest assumpte i s'ha rodat també una pel.lícula basada en els aspectes fulletonescs, entre nosaltres, però, comunistes, s'ha eludit el tema per raons que, potser, ja no tenen sentit. Ramon Mercader va ser un jove comunista dels anys trenta, stalinista per tant, com ho vam ser tots els seus camarades. Incondiconal de qualsevol decisió pública o secreta presa a Moscou. Diguem-ne fanatisme, ceguesa o cretinisme, però era així. I ho era en el que tenia de nefast i en el que va tenir de mobilitzador d'energia per a combatre el feixisme quan l'URSS duia el pes fonamental del combat i la lluita era a mort.

Ramon Mercader participava en l'organització de l'Olimpíada Popular d'Estiu de 1936, olimpíada que s'havia de celebrar a Barcelona com a rèplica de la que Hitler preparava a Berlín. Esclatà la insurrecció contra la República i els organitzadors de l'Olimpíada Popular, i també els atletes estrangers que es trobaven a la Ciutat Comtal, partiren cap a Aragó per aixafar els facciosos. Ramon Mercader, la seva mare i el seu germà Pablo, entre els primers. Ferits en combat i novament a la lluita. Des de la caserna Vorotxilov, instal.lada en un convent de Sarrià requisat per la JSUC, Ramon Mercader contribueix a organitzar el batalló de voluntaris "Jaume Graells", al capdavant del qual i assimilat a l'Exèrcit Popular surt de Catalunya cap a Guadalajara vestit amb un flamant uniforme de comandant que accentuava el seu posat.

A final de 1937 un grup de joves catalanes visitàvem el ja famós batalló i acompanyades del tranquil comissari Peñarroya ens trobàrem un Mercader eufòric i elegantíssim amb patalons de muntar i polaines relluents de cuiro. Recordo que celebràvem una reunió de JSUC en una dependència del Club del Soldat, instal.lat en un casalot de l'Alcarria, i Ramon Mercader passà la sessió passejant amunt i avall a grans camades tal com solien fer els comissaris de les pel.lícules soviètiques. Tots imitàvem els protagonistes de les pel.lícules russes, però no vivíem cap pel.lícula.

Vaig tornar a veure'l a Barcelona, en un hospital també, però no ferit, sinó malalt de disenteria. Recorde que, en entrar a la seva cambra, una jove infermera el renyava per alguna cosa amb fingida severitat i ell aconseguia apaivagar-la amb afa-

Ramon Mercader, després de l'atemptat, 21-VIII-1940. (Foto Hermanos Mayo/AMG).

lacs que, segurament, també utilitzaria més tard per enganyar Sílvia Ageloff. No cal dubtar gens que Ramon Mercader era el que els francesos anomenen un *charmeur*. Els qui li assignaren la sinistra missió ho devien tenir en compte.

La guerra d'Espanya anava malament per a la República. L'URSS era l'únic país que ens venia tancs i avions, ens enviava aliments i assessors militars, entrenava els nostres pilots i assumia la nostra defensa en els fòrums mundials. Aquesta circumstància ens feia més incondicionals de l'URSS, fins al punt que els processos que tenien lloc a Moscou o a Leningrad contra els bolxevics i honestos ciutadans soviètics ens semblaven una victòria del socialisme contra el feixisme, el capitalisme i els seus agents *encapçalats* per Lev Trotski. Avui, tot això sembla increïble, però els qui ho visquérem i ho assumírem en nom del marxisme-leninisme-stalinisme sabem que era així.

Implícitament, Lev Trotski va ser condemnat a mort en rebel.lia en aquells processos. Els qui decidiren afusellar Kamanev, Zinoviev, Antonov, Ovseenko i tants altres veterans bolxevics confiaren a Ramon Mercader la missió d'executar el principal implicat, refugiat a Mèxic. Per a aquestes *missions* se solia consultar el partit, però dubto que si haguessin estat consultats s'hi haurien oposat. En aquella època molts ho hauríem considerat una prova d'excepcional confiança, per no parlar d'un honor. És terrible haver d'ademetre-ho, però així era. Va haver de celebrar-se el XX Congrés del PCUS per a adonar-nos que no militàvem en un partit comunista, sinó en una Església, amb els seus Borges, els seus beats i els seus inquisidors. Tamateix, no ho havíem de deixar per això, perquè el combat pel socialisme continuva i era cada vegada més necessari.

¿Per què triaren Ramon Mercader? Degueren tenir en compte condicions personals al marge de la seva provada militància i empenta. La seva mare, sens dubte, l'hi animà. I en aquestes coses els militants d'origen burgès es comporten amb zel, com si volguessin esborrar "l'estigma de la seva classe".

Li assignaren una nova identitat que l'obligà a dur una doble vida. S'introduí en cercles trotskistes fins aconseguir l'amor d'una dona de bona fe que, mentre es pensava que havia fet un nou adepte al trotskisme, servia de cavall de Troia perquè l'agent stalinista entrés en la fortalesa de Coyoacán, on l'home condemnat a mort en rebel.lia escriu i pensa, activitat que el fiscal Wishinshy qualificà d'"alta traïció a l'URSS i al proletariat mundial".

Els colps de piolet no produïren la mort immediata de la víctima. Als seus crits acudiren els guardians. L'agresssor va ser colpejat fins a quedar com mostren les fotos mexicanes de l'època. Van voler que declarés qui era i per a qui *treballava*. Mercader sempre es va atenir a la seva versió: era belga, era simpatitzant trotskista, havia discutit amb el mestre sobre un article que li havia donat a llegir, s'acalorà, etcètera, etc. La policia mexicana –Cárdenas estava acabant el seu mandat– tractà d'obtenir el que els guardians de Trotski no pogueren arrancar-li. Mercader es mantenia en la seva falsa versió. Havia de protegir l'URSS, s'havia de comportar com un bolxevic.

Cronologia de Mercader

1913.- El 7 de febrer naixia a Barcelona Jaume Ramon Mercader del Río.
1928.- Marxa a França.
1933.- Retorna a Barcelona.
1935.- Ramon Mercader és detingut a Barcelona i posteriorment ingressat a la presó de Sant Miquel dels Reis de València.
1936.- Voluntari en defensa del govern republicà espanyol.
1937.- Marxa a París amb la seva família. Entra en contacte amb els serveis de seguretat soviètics de la GPU.
1938.- Viu a París, on coneix Sylvia Ageloff, militant trotskista i col.laboradora de Trotski.
1939.- Marxa a Nova York.
1940.- Viatja a Ciutat de Mèxic. A través de Sylvia Ageloff coneix els Trotski.
El 20 d'agost atempta contra la vida de Trotski.
1941.- El 4 de març ingressaria en la Penitenciaria de Lecumberri de la Ciutat de Mèxic.
1943.- El 17 d'abril Jacques Mornard es condemnat a 19 anys i sis mesos de presó.
1944.- La justícia mexicana confirma la condemna.
1945.- Caritat del Río i intenta alliberar, sense èxit, el seu fill.
1950.- El criminòleg Alfons Quiroz Cuarón esbrina a Espanya la identitat de Jacques Mornard.
1960.- Aconsegueix la llibertat. Marxa a Moscou.
1978.- Mor a l'Havana, Cuba.

Cronologia de Trotski

1879.- El 8 de novembre naix Lev Davidòvitx Bronstein.
1898.- Trotski i alguns amics són empresonats.
1903.- Trotski s'ajunta als menxevics contra els bolxevics que lidera Lenin.
1905.- Trotski esdevé ideòleg, escriptor i orador del *soviet*.
1917.- El VI Congrés del PC nomena Trotski membre del comitè central.
1919.- Trotski redacta el "Manifest fundacional de la Internacional Comunista".
1921.- Discussions entre Zinoviev i Stalin contra Lenin i Trotski entorn de temes sindicals.
1922.- Stalin és nomenat secretari general del comitè central del PCUS.
1923.- Lenin afegeix al seu testament la recomanació de desplaçament de Stalin del seu espai de poder.
1924.- Mort de Lenin.
1927.- Trotski i Zinoviev són expulsats del PCUS.
1929.- Expulsió de l'URSS. A l'illa de Prinkipo (Turquia). Inici de l'exili de Trotski i la seva família: França (1933-35), Noruega (1935-37), Mèxic (1937-40).
1937.- Exiliat a Mèxic. Processos de Moscou. Comissió Dewey.
1939.- Trotski trenca amb Diego Rivera.
1940.- El 20 d'agost R. Mercader atempta contra Trotski.

Hi hagué procés: tres anys d'interrogatoris, acaraments, trasllats, reconstitucions. El van condemnar a vint anys de presó. Els va complir. L'any 1952 fou identificat. Es estrany que haguessin tardat tant. Molts el reconeguérem en les fotos de Monard, però ni tan sols entre nosaltres ho comentàvem per no facilitar-ne la identificació, perquè intuíem que podria perjudicar el partit i, sobretot, la Unió Soviètica. De qualsevol manera ens permetíem dir que es tractava d'un "renegat", etc. Així *complíem* la missió que, en ser-li encomanada a Ramon Mercader, ens comprometia a tots els camarades de generació.

Després, quan vam saber que Stalin no encarnava la URSS, sinó el crim, seguíem callats respecte a Ramon Mercader perquè ell mateix s'imposava silenci.

Va complir la condemna, en el curs de la qual concedí entrevistes a desenes de periodistes i escriptors, falsos o autèntics. Sempre els engegà la història Monard-Jackson-trotskista decebut. A base de la falsa versió s'escrigueren llibres rocambolescos i mediocres, en els quals es deformà la personalitat de Mercader i, molt especialment, la de la seva mare. En la presó de Lecumberri es va fer tècnic electricista i va crear el seu propi taller i un equip de *goril.les* per evitar venjances públicament anunciades des de premsa trotskista. Va rebre, sens dubte, ajuda material de serveis especials soviètics, perquè allò de "mare milionària" eren romanços. Si els soviètics li havien encomanat una tasca no podien abandonar-lo en les conseqüències. El van condecorar i tot, però ¿de què serveix una condecoració si no pots dir per què te la van concedir?

El pare de Ramon Mercader va morir fa pocs anys a Barcelona. La seva mare, Caridad del Río, moria a París fa tres anys. A França queden els seus germans Jaume i Montserrat. El seu germà Luis acaba d'arribar a Barcelona procedent de Moscou on féu una brillant carrera científica. Ha declarat que Ramon volia "tornar a Barcelona, encara que fos per escombrar-ne els carrers". Ni això hauria pogut fer si hagués tornat. No havia acabat la seva missió.

La tardor de 1966 vaig anar a Praga a enterrar el meu pare. En el vestíbul de l'aeroport, esperant la sortida d'algun avió, vaig veure una anciana flaca i una mica extravagant per la indumentària. Em va semblar que s'havia encongit, però a pesar dels canvis d'edat la vaig reconèixer. No em vaig acostar a saludar-la i vaig fer mal fet, ho admet. De qualsevol manera, si l'hagués saludat no m'hauria dit que anava a Moscou a veure el seu fill Ramon, s'hauria inventat qualsevol altra història. Tanmateix, tots sabíem que Ramon Mercader era a Moscou, ¿on sinó?

Acaba de morir i fóra ben fàcil dir que fou una víctima més de Stalin, però tots fórem Stalin. A tots ens va fer mal el stalinisme creat per tots i entre tots, només el fet que molts dels camarades de Ramon hem pogut regenerar les nostres files destalinitzant. A Mercader li va tocar la part més sinistra, la més pesant, i el fet d'assumir voluntàriament la càrrega no n'alleugereix el pes. Crec que la va portar com millor va poder i no va col.locar mai els soviètics en posició enutjosa o compromesa. Era part de la seva missió.

Qualsevol editor li hauria donat milions per un llibre que dugués per títol: "Per què i com vaig matar Trostki". Qualsevol potència imperialista el podria haver ajudat a "triar la llibertat", però Ramon Mercader era un home intel.ligent, lleialtats a banda. Sabia que en acceptar la *missió* d'executar Lev Trotski havia d'anar fins a la fi. I això implicava el seu silenci i la renúncia a les satisfaccions de la militància oberta.

No es tracta de fer l'apologia de l'assassí invocant el militant, però el cas és que no es pot tractar Ramon Mercader com si fos un Dillinger. Té implicacions polítiques. Hem d'intentar explicar-nos com fou possible la utilització de militants per un crim fredament preparat als laboratoris de Beria contra un discrepant polític. Hem de traure ensenyances perquè en té, especialment per a la meva generació. La del meu pare fou més crítica, més àtica, menys manipulable, menys fanàtica, si bé la seva preparació teòrica s'ha mostrat precària. El fanatisme, del signe que sigui, és sempre reaccionari i en el cas de Ramon Mercader pot dur al crim; pitjor encara, al fraticidi.

Teresa Pàmies

Triunfo, Madrid, 28-10-1978 (pp 20-23)

Cartell de guerra del Partit Socialista Unificat (Solà).(Foto: Arxiu MG).El general Lázaro Cárdenas, president de Mèxic (1934-40) va acompanyar Caritad del Río en una manifestació a favor de la República espanyola (1936).(Foto Hermanos Mayo/AMG).

Barri de Barcelona bombardejat durant la guerra civil espanyola.(Foto Paris Soir/AJMA).Txapaief va ser l'heroi rus de molts joves combatents de la guerra civil espanyola (Renau).(Foto: Arxiu MG).

Trotski fou condemnat a mort en els processos de Moscou. (Foto Hermanos Mayo/AGNM).Durant tres anys va estar sotmès a molts interrogatoris per descobrir la seva personalitat.

Trotski a l'arribada al port de Tampico, exiliat a Mèxic.(Foto Enrique Díaz/AGNM).Els comunistes mexicans orquestraren una gran campanya de solidaritat amb l'URSS.(Cartell de Renau/AFJR).

Trotski fent declaracions a Mèxic contra Stalin(Foto Enrique Díaz/AGNM), L'URSS en aquella època era el país internacionalista per antonomàsia (cartell de Renau / AFJR).

Entrevista al general Volkogonov

Recentment, el general soviètic Dimitri Volkogonov, director de l'Institut d'Història Militar de la Unió Soviètica, va declarar haver localitzat un document amb una ordre expressa de Stalin per a posar fi a la vida de Trotsky. El corresponsal de *La Vanguardia* a Moscou ha realitzat aquesta entrevista per a EL TEMPS.

Stalin va fer matar Trotsky. Tothom ho sap, però el general soviètic Dimitri Volkogonov afirma haver trobat una prova documental, firmada personalment per Stalin, d'aquell assassinat per encàrrec perpetrat a Mèxic l'agost del 1940. Volkogonov és director de l'Institut d'Història Militar de l'URSS, fou vice-comissari polític de l'exèrcit soviètic –és a dir, un alt càrrec– i l'any passat fou un dels primers a criticar per "immoral" el pacte germano-soviètic del 1939. L'entrevista té lloc en el seu despatx de l'Institut.

—¿Com va trobar vostè aquest document?

—En la preparació de la meva biografia sobre Trotski, que espere poder publicar l'any vinent, i en la que ja vaig publicar sobre Stalin, vaig remoure 40.000 documents relacionats amb ells i he tingut accés als fons reservats dels nostres arxius. En la recerca, aparegué el paper. Firmat per Stalin de pròpia mà.

—¿Què es diu en el document?

—Permeta'm que mantinga una certa reserva sobre allò que el meu llibre, encara no acabat, ha d'aclarir. Però si li interessen les revelacions, sàpiga vostè que la persona a la qual Stalin va encarregar l'assassinat de Trotski encara viu, i fou condecorada i recompensada després de l'operació. Kruixtxov el va condemnar a 15 anys de presó, però viu.

—¿A Moscou?

—Sí, a Moscou. El meu llibre revelarà altres aspectes sensacionals, per exemple, que en l'assassinat de Trotski va participar un científic soviètic de renom internacional. Aquest va morir, però l'organitzador viu. Ningú sap que una de les dones de l'entorn de Trotski a Mèxic era un agent doble del FBI i del NKVD.

—¿Quina opinió li mereix la figura de Trotski?

—A diferència de Stalin, que era un maliciós pragmàtic partidari de la violència com a únic mitjà, Trotski era un revolucionari romàntic, convençut fins al fanatisme de la seva idea de revolució mundial. Era una personalitat brillant i culta, amb una gran capacitat d'oratòria, un home internacionalista, sense pàtria, en el qual l'element cosmopolita era predominant.

—¿No creu que hauria de ser rehabilitat, a l'igual que es va fer amb Bukharin?

—Des del punt de vista histò-

La Comissió Dewey es va reunir a Mèxic per defensar Trotski davant Stalin, 1937. Foto Enrique Díaz/AGNM).

ric, la figura de Trotski no necessita de rehabilitació: fou el número dos de la revolució russa i era deu vegades superior a la resta de líders, llevat de Lenin.

—No obstant això, i a diferència d'Occident, on s'ha vist en Trotski una espècie d'alternativa a Stalin, el que hauria pogut ser i no va ser, a l'URSS l'opinió pública és bastant unànime a considerar-lo un Stalin en potència, un extremista perillós.

—Sí, no hi ha cap dubte que si Trotski haguera realitzat les seves idees de revolució internacional, el món s'hauria convertit en un *gulag* planetari. Trotski fou l'autor de moltes polítiques i mesures que només Stalin realitzà plenament, em referesc a la *mà de ferro* durant la fase del *comunisme de guerra*, al treball esclau, i a la segona línia militar destacada per a disparar sobre la primera en cas de retirada. Tot això és terrible, però cal situar el personatge en la seva època, una època terrible d'homes terribles.

—El prestigi de Lenin té suports nacionals russo-soviètics, que en el cas de Stalin són georgians. Trotski n'està mancat, era un jueu; ¿cre u que l'antisemitisme té algun paper en la seva actual impopularitat a l'URSS?

—Trotski era un internacionalista, un cosmopolita, un enemic acèrrim de tot patriotisme. No puc excloure que la seva condició de jueu tingui algun paper, però hi ha un motiu més important per a explicar la seva impopularitat. Trotski fou un fanàtic de la implantació del règim que ara estem desmantellant a l'URSS, per això la seva rehabilitació política és impensable i la seva figura xoca amb clares reticències en alts càrrecs del partit. Tot el contrari que Bukharin, el pensament del qual i la seva pràctica política tenen una gran actualitat al nostre país.

Quan vaig escriure el meu llibre sobre Stalin, vaig rebre 5.000 cartes, el 15 % de les quals condemnaven les crítiques a Stalin i el 60% les aprovaven. Crec que amb Trotski ocorrerà tot el contrari; la gran majoria criticarà els meus elogis a la seva figura històrica.

—Com a militar, ¿què li sembla el paper desenvolupat per Trotski en la guerra civil?

—Com a comissari popular per a afers militars i president del Consell Militar revolucionari, va tenir un gran protagonisme en els esdeveniments, però militarment no fou un estrateg, sinó un diletant. El que passa és que era una persona intel.ligent i va saber veure de seguida la necessitat d'envoltar-se d'especialistes i professionals, encara que foren de l'antic règim, per entaular la guerra. El famós tren blindat no era una gran cosa, el que ocorria és que Trotsk tenia un gran prestigi, i l'arribada del tren al front entusiasmava els rojos i terroritzava els blancs. Es necessari penetrar en la mentalitat de l'època per a explicar-se el fenomen.

Rafael Poch

Ramon Mercader: crim i càstig

A la versió cinematogràfica de Joseph Losey sobre*The Assassination of Trotski* (1974) i al documental francès d'Alain Dugrand (1989) cal afegir ara el programa de televisió espanyola *Ramón Mercader: Crimen y castigo* (1990).

L'estrena, la setmana passada, del programa de l'Equip d'Investigació *Ramón Mercader: Crimen y castigo* (1990) dirigit per Victòria Martínez, realitzat per Lisardo García i amb un guió de Juan Cuesta, ha posat de nou d'actualitat el tema de l'assassinat de Trotski.

EL TEMPS recull en aquest reportatge algunes declaracions de Lluís Mercader, germà de l'assassí de Trotski i els testimonis, en exclusiva per a aquest setmanari, de la directora i realitzador del programa.

L'enginyer en telecomunicacions i germà de l'assassí de Trotski, Lluís Mercader, en un article aparegut al diari madrileny *El Independiente* (5-VI-90), va expressar les seues divergències amb el resultat final del programa de TVE dedicat a Ramon Mercader.

Fil conductor amb el seu testimoni del programa, coautor, pel que es veu, de l'esborrany original del documental i contractat per Televisió Espanyola com a col.laborador especial del reportage, Lluís Mercader va sorprendre a tots fent unes declaracions a Antena Tres, vint-i-quatre hores abans de l'emissió de *Ramón Mercader: Crimen y castigo.*

Vint-i-quatre hores després de l'emissió del programa publica, amb el títol de: "Sobre el espacio de TVE: Troski, crimen y castigo", en l'esmentat diari madrileny acusacions molt greus contra Victòria Martínez i Lisardo García, amb aquestes paraules: "van impedir zelosament i sistemàticament qualsevol ingerència o suggerència en el muntatge del programa".

El documental, rodat al llarg de vora nou mesos, a Madrid, Barcelona i València, Tolosa, Le Havre i París, Moscou, Nova York, Harvard, Ciutat de Mèxic, amb un equip de vuit persones (Lisardo García, Juan Cuesta, Carlos León, Andrés Pajares, Antonio G. Rosón, Oscar Nieto, J.J. Martín Salazar i Andrés G. de la Calera) i amb un pressupost de més d'onze milions de pessetes, és potser un dels esforços més importants fets en Televisió Espanyola per reconstruir amb imatges inèdites, testimonis originals i una realització molt acurada, la història de l'assassinat del dirigent bolxevic, mort a la Ciutat de Mèxic, el 20 d'agost de 1990.

Lluís Mercader, que és un dels testimonis més significatius del programa, es desmarca ara anunciant la imminent publicació de les seues memòries.

En relació al documental, Victòria Martínez, directora de l'Equip d'Investigació, va declarar: "El guió del programa *Ramón Mercader: Crimen y castigo* el va escriure Juan Cuesta, redactor proposat per la direcció del programa. Del guió original, escrit en principi, per a dues hores de duració, se'n va fer una versió definitiva, en la qual col.laboren Lisardo García, realitzador, i jo mateixa".

DIFICULTATS DE RODATGE

Quant a les dificultats del rodatge, Victòria Martínez afegia: "Puc dir que malgrat tots els canvis de l'URSS, els serveis secrets del KGB han estat impenetrables i ni amb la mediació de Lluís Mercader vam poder accedir al *hall* de l'edifici dels serveis secrets soviètics, per rodar almenys la placa on es commemora Ramón López (Ramon Mercader) com a heroi de la Unió Soviètica".

Respecte a l'actitud dels distints membres de la família Mercader, la directora confirmava "L'extraordinària col.laboració del germà de Ramon. Mentre que la seua germana Montserrat es negà totalment a ser entrevistada, ni fora de càmera, pel nostre equip. Si que obtinguérem el testimoni de la filla adoptiva de Ramon, anomenada Laura Mendoza. La viuda de Mercader, Roquelia, va morir uns dies abans que arribara l'equip a rodar a Mèxic".

Sobre el resultat final del rodatge de *Ramón Mercader: crimen i castigo,* Victòria Martínez confessà: "Estic molt satisfeta del resultat final del treball. No sols pel que fa a la investigació periodística –en aquest cas es pot dir històrica– sinó per la investigació formal. Davant d'un possible tractament televisiu *d'arxiu,* el realitzador Lisardo García Bueno, trià una opció més arriscada: crear una imatge pròpia, simbòlica i suggerent".

En relació a Lisardo García Bueno, realitzador del programa *Ramón Mercader: Crimen y castigo* (1990), autor així mateix dels reportatges i documentals *Yoyes* (1989) –premi del Festival Internacional de Montecarlo (1989)– i del *Testamento de un hombre de la selva* (1990) –primer premi Festival de Cinema del Mediterrani (1990)– ens deia que: "He de reconèixer que he tingut molta sort en ser escollit per a treballar en els temes que he realitzat el darrer any i mig. Temes d'interès per a l'opinió pública per la gran càrrega informativa que tenien, per l'emotivitat i per la intensitat... He disfrutat molt fent-los. Els programes *Yoyes, Chico Mendes* (1989) i *Ramón Mercader* (1990) són per a mi una trilogia apassionant".

Sobre el recent documental de l'assassinat de Trotski, el realitzador declarava: "En *Ramón Mercader* no hi ha ni un pla d'arxiu. Tota la imatge utilitzada és real. Està al servei de la línia narrativa. No té res a veure amb el que s'ha fet en altres països sobre el tema. Hi ha una imatge del càmera Carlos León, impecable. Una imatge que transmet conceptes que fan la història molt comprensible".

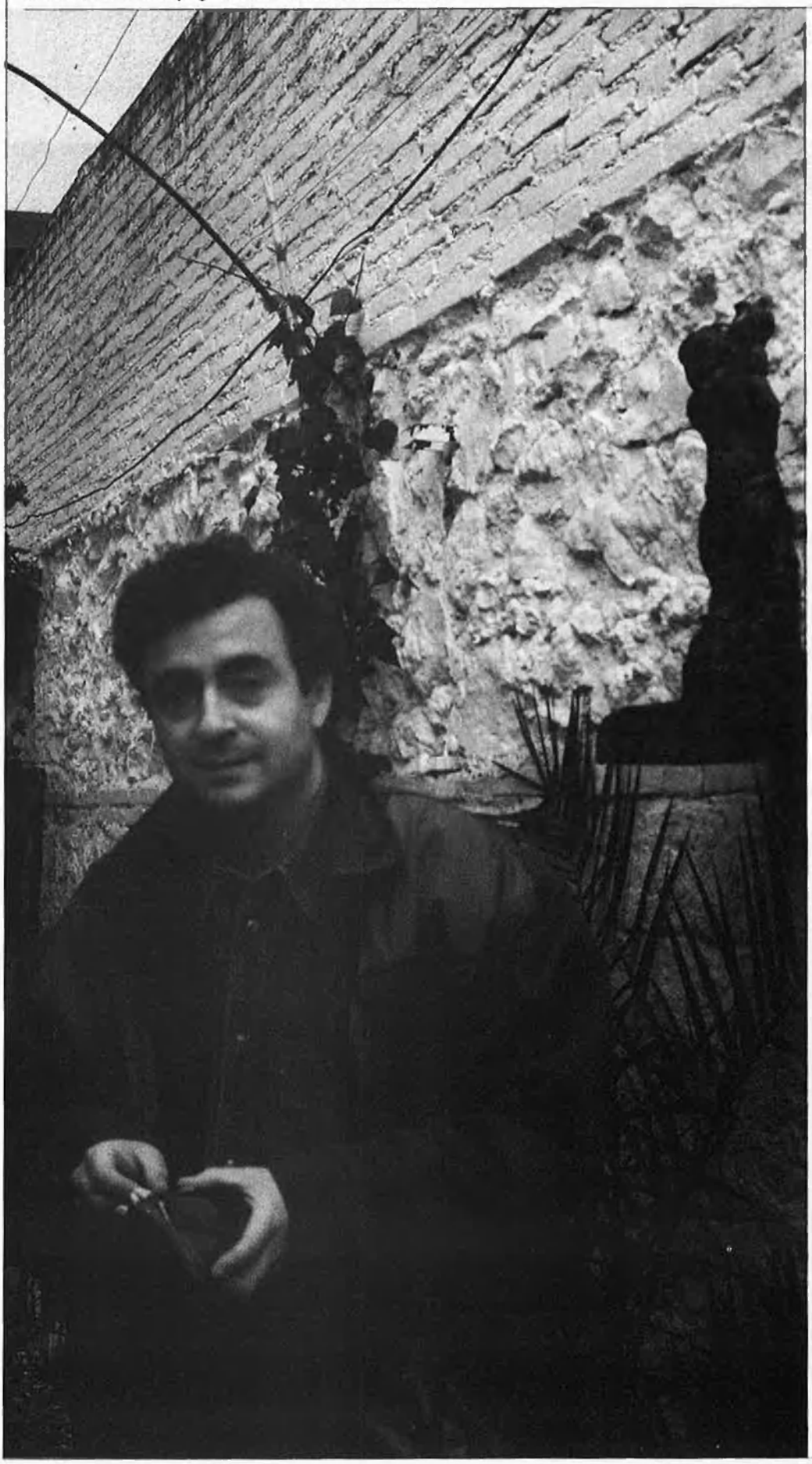
En aquest sentit, Victòria Martínez, aclaria que "un programa d'investigació ha de discórrer també per les vies noves i que sense desvirtuar ni renunciar al contingut informatiu, genere una estètica pròpia".

Lisardo García ens deia que el guió ha estat la suma d'aportacions de diferents assessors". Respecte a l'atractiu de les ciutats entorn del tema, les fonamentals, per al realitzador, foren Moscou i Mèxic. Com a experiència de rodatge, ha dit: "Ho he passat molt bé. He aconseguit una imatge independent del text".

M.G.

FITXA TÈCNICA: Coordinació: Manuel Garcia. Textos: Teresa Pàmies (Barcelona), Rafael Poch (Moscou) i Manuel Garcia (València). Fotografies: Enrique Díaz i Hermanos Mayo. Arxius: Jose-Mario Armero (Madrid), Archivo General de la Nación (México), Arxiu Fundació Josep Renau (València), Arxiu J.M. Oliveras (Girona), Arxiu Paris Soir (Paris). çArxiu d'EL TEMPS.-

L. García, realizador del programa *Ramón Mercader: crimen y castigo.*

Cara i creu d'un documental

Hi ha moltes maneres de fer un documental per a la televisió. Acostumats al tractament convencional dels programes informatius, amb un locutor presentant el programa sobre la base d'una narració en *off*, unes determinades i llargues declaracions d'uns testimonis i un material d'arxiu del tema històric corresponent, el programa *Ramón Mercader: Crimen y castigo* de Lisardo García i l'Equip d'Investigació se n'ix completament del discurs a què la televisió espanyola ens havia acostumat.

Si bé es cert que L. García ja havia destacat pel tractament estètic, visual i ambiental, que havia expressat en programes anteriors com *Yoyes* (1989) i el *Testamento del hombre de la selva* (1990), la veritat és que amb el programa *Ramón Mercader* ens ha sorprès a molts. A partir d'un fil conductor, el testimoni excepcional del germà petit de l'assassí de Trotski, Lluís Mercader, tan semblant al del seu germà, Ramon Mercader, el realitzador ens conta una història d'una família d'un personatge i d'un magnicida, a través dels espais urbans, detalls arquitectònics, imatges humanes, símils animals, cançons de *mariachis,* testimonis dels fets, etc., que contextualitzen un fet obscur, dramàtic i misteriós ocorregut fa ara cinquanta anys.

Utilitzant metàfores com la de la lluita de galls (¿Stalin contra Trotski?), la imatge felina de Ramon (el gat negre al jardí de Coyoacán) i el *catch* mexicà (¿La lluita dels comunistes contra els trotskistes?), Lisardo García contrueix un discurs poètic a l'ús d'aquests documentals històrics de televisió. Des d'ara, la poètica visual, serveix també per a evocar la història.

Ramón Mercader:Crimen y castigo, n'és un bon exemple.

M.G.

Imatges d'un atemptat

Al llarg dels primers dies de l'atemptat de Mercader contra Trotski, els periodistes gràfics hispano-mexicans Enrique Díez i Hermanos Mayo van fer aquestes imatges històriques.

Lev Trotski mor a la seu de la Creu Verda de Mèxic, 21/8/1940. (Foto Enrique Díaz/ AGNM).

Ramon Mercader després de l'atemptat a la Creu Verda de Mèxic, 20, 8, 1940 (Foto E.D. / AGNM).

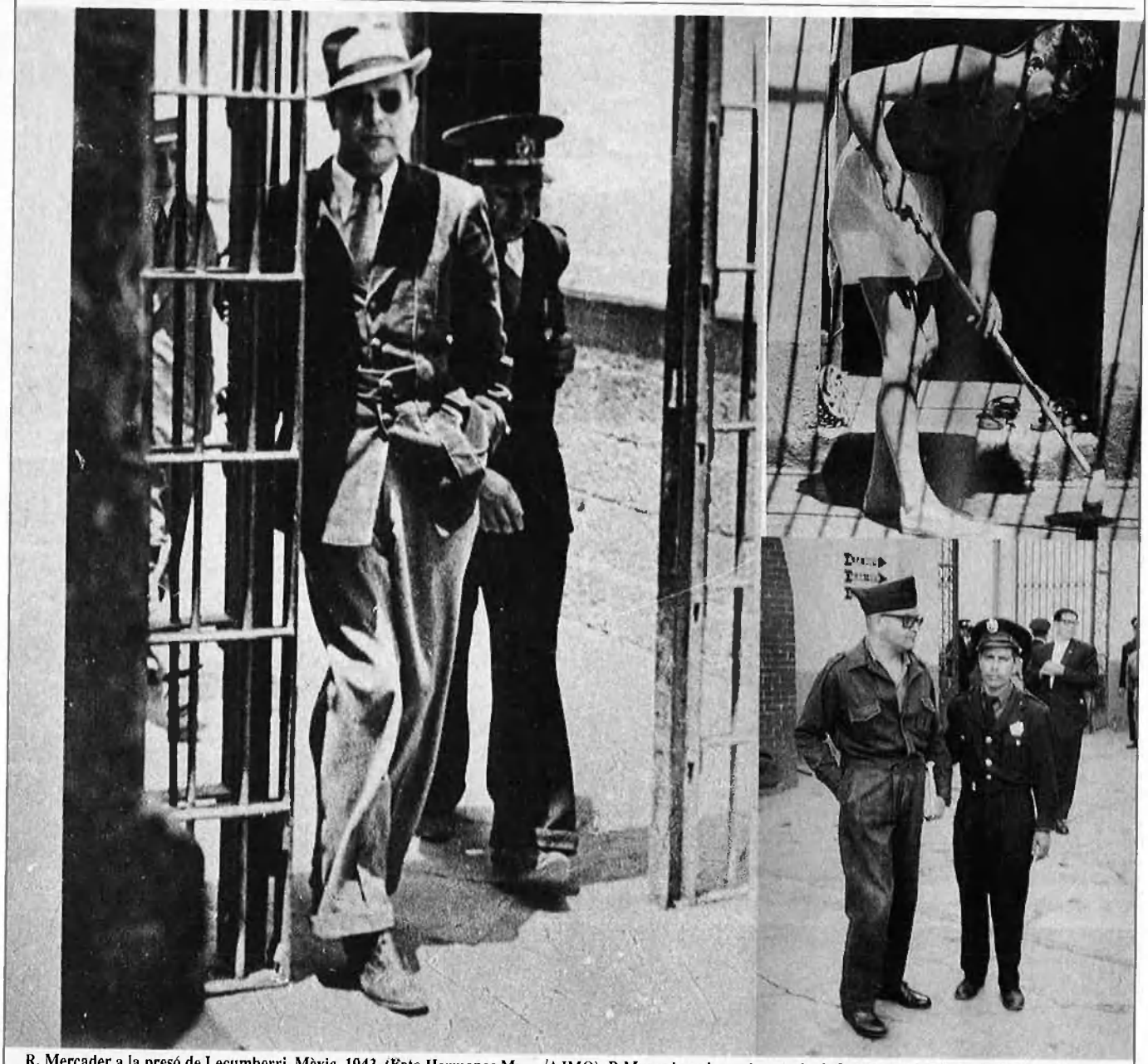
El despatx de Trotski després de l'atemptat. Coyoacán, 20, 8, 1940. (Foto E.D. / AGNM). R.Mercader conduït per la policia mexicana. (Herm.Mayo/ AGNM).

R. Mercader declarant a la policia al jardí de la casa de Trotski. 1940 (Herm. Mayo / AGNM). El cap de Trotski després de l'autòpsia. 1940. (E.D./AGNM).

Ramon Mercader reconstruint l'atemptat contra Trotski. Coyoacán, 30, 8, 1940. (Foto Hermanos Mayo / AGNM).

R. Mercader a la presó de Lecumberri, Mèxic, 1943. (Foto Hermanos Mayo /AJMO). R.Mercader a la penitenciaria de Lecumberri, Mèxic, 1941 (Foto Hermanos Mayo /AGNM). R. Mercader, acompanyat d'un policia mexicà, al pati de la penitenciaria de Lecumberi, Mèxic, 1960. (Foto Hermanos Mayo / AGNM).

Els efectes personals de R. Mercader el dia de l'eixida de la presó de Santa Marta Acatitla, Mèxic, 1960. Soterrament de Trotski, 1940. (Herm. Mayo / AGNM).

NOVETATS EDITORIALS

BIBLIOTECA INFANTIL

GENERALITAT VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

La Llibreria de la Generalitat de Catalunya

ESPAI PER CONÈIXER

Un espai important per a Catalunya.
Al centre de Barcelona.
Obert a tot el món.
Per conèixer totes les publicaciones de la Generalitat —llibres, catàlegs, Diari Oficial (DOGC), cartells, etc— i les publicacions d'organismes internacionals com l'ONU, la UNESCO, etc.
Ofereix tots els serveis relacionats amb el DOGC: venda d'exemplars, contractació d'anuncis, etc.
Disposa de servei de vídeo i bancs de dades informatitzats tant del DOGC com de publicacions.

I posa al vostre abast més de 800 títols.
El volum editorial de la nostra institució requeria un espai funcional propi.
Ara en té un a mida:
la Llibreria de la Generalitat de Catalunya. Veniu a conèixer-la.

Horari Llibreria.
De dilluns a dissabte, de 9 a 14,30 i de 15,30 a 20 hores.

Horari contractació d'anuncis:
De dilluns a divendres de 9 a 13 hores

Adreça:
Rambla dels Estudis, 118 (Palau Moja)
08002 Barcelona
Tels. 302 68 35 - 302 64 62

Generalitat de Catalunya
Llibreria

R&B Associats

Àngels Barceló

Bones amigues

S'explica que quan George Busch va decidir presentar-se com a candidat a la presidència dels Estats Units, alguna persona de la seva família va preguntar espantada: "¿I què farem amb Barbara?". Aquest membre de la família Bush es preguntava evidentment per l'esposa del president, una persona que fins aleshores havia fet el paper de mare abnegada i esposa de polític sense tenir necessitat d'adquirir un protagonisme excepcional.

Però, George Bush va sortir elegit president i amb ell evidentment, la seva esposa, que d'aquesta manera es va convertir en la primera dama del país més poderós del món. Era i és l'antítesi de l'anterior primera dama, Nacy Reagan. Des de jove s'ha negat a tenyir-se el cabell, completament blanc de canes, té un aspecte que sembla que supera en anys al seu marit i, com el seu aspecte demostra, no segueix cap règim per aprimar. Amb tot, i sense assemblar-se en res a la dona nord-americana tipus *Barbie,* Barbara Bush està fent el seu paper de primera dama d'una manera força digna.

Ara, fa pocs dies, Barbara Bush es va haver de trobar amb Raisa Gorbatxova, la que en un temps va ser rival de la seva predecessora. Com quasi sempre que hi ha cimera entre el president nord-americà i el soviètic, aquesta vegada, a Washington, també hi ha hagut la particular cimera de les primeres dames. Aquesta trobada s'esperava amb expectació perquè les cimeres entre Nancy i Raisa es caracteritzaven per les espurnes que feien saltar. A Nancy no li va agradar mai que la seva oponent soviètica no tingués res a veure amb les típiques matrones russes, grasses, mal vestides i, fins i tot, amb una mica de bigoti. Nancy es va trobat amb una russa a la qual agrada vestir bé, les joies i anar ben pentinada. D'aquesta manera era inevitable que es fessin comparacions i no sempre guanyava l'esquelètica Nancy.

La trobada entre Barbara i Raisa ha estat molt més tranquil.la. Les relacions han estat totalment afectuoses o fins i tot materno-filials. Amb una mare, Barbara, que no ha deixat ni un moment la filla, Raisa, a qui ha ensenyat quasi tot el que ha de saber de la vida nord-americana. I amb una filla, Raisa, que fins i tot ha fet l'esforç d'aprendre unes quantes paraules en anglès per agradar a Barbara.

Ben segur, que en la cimera que fa uns dies a Washington, mentre els marits intentaven arreglar el món, les esposes, que tenen aquest paper molt ben assumit, hauran parlat dels fills, del preu de la carn o de com es trenquen darrerament les mitges. ¿O potser no?

Josep M. Fonalleras

Notícia d'africà amb les cames destrossades

El reportatge que diuen que va filmar un equip de la TV5 francesa a París no és sinó una anècdota que ens pot servir per a reflexionar sobre el paper dels periodistes davant la notícia. És molt més que això, evidentment, però també pot ser això. És lícit que un periodista segueixi un grup violent amb la intenció de rodar material per a un programa de televisió. Ara, ¿és lícit que aquest periodista s'engresqui amb els animals (els *skinheads* que no van fer prou merder en un camp de futbol) i que accepti un recorregut per la ciutat a la recerca de noves emocions i d'imatges que valgui la pena reproduir? ¿Entra dins els límits de l'honestedat, de la dignitat, deixar que els protagonistes del reportage colpegin, atropellin i destrossin les cames d'un negre sense fer res, sense intervenir-hi? Mentida, podem dir. Hi van intervenir, la càmera hi va intervenir. Era necessari rodar la bogeria abans d'evitar-la. Evitar un cas de violència racial no hauria solucionat res, filmar-lo podia advertir molta gent sobre la presència, cada vegada més inquietant, dels devots del desordre organitzat.

En l'afer d'aquest reportatge ("amb imatges espantoses", segons els que l'han pogut veure) hi ha versions per a tots els gustos. N'hi ha que diuen que la càmera, freda, va filmar sense càrrecs de consciència (potser també hauríem d'analitzar fins a quin punt la sola presència d'uns testimonis que sol.liciten l'especialitat de la casa provoca la reacció dels violents) i n'hi ha –l'equip de periodistes del programa– que neguen l'acusació. En aquest cas, però, s'acusen d'una "falta moral" perquè no van demanar auxili i, al mateix temps, argumenten que els encarregats de transmetre informació, "aquí al Líban" han d'estar per damunt del bé i del mal.

¿Què hauríem fet, nosaltres, en unes circumstàncies similars? ¿Què és primer, el titular de la primera plana o una acció heroica a l'estil Creu Roja? ¿Quina es la feina del periodista? ¿La informació sempre ha de ser neutral? ¿L'hem d'anar a buscar o ja vindrà quan convingui? ¿I si el director del diari o de la cadena de televisió ens manen la pressa? Al Líban o aquí mateix, de totes maneres, és innoble atiar un foc que ja crema sense necessitat de col.laboradors artístics.

CONTRAPUNT

Joan F. Mira

Sis metres de dona

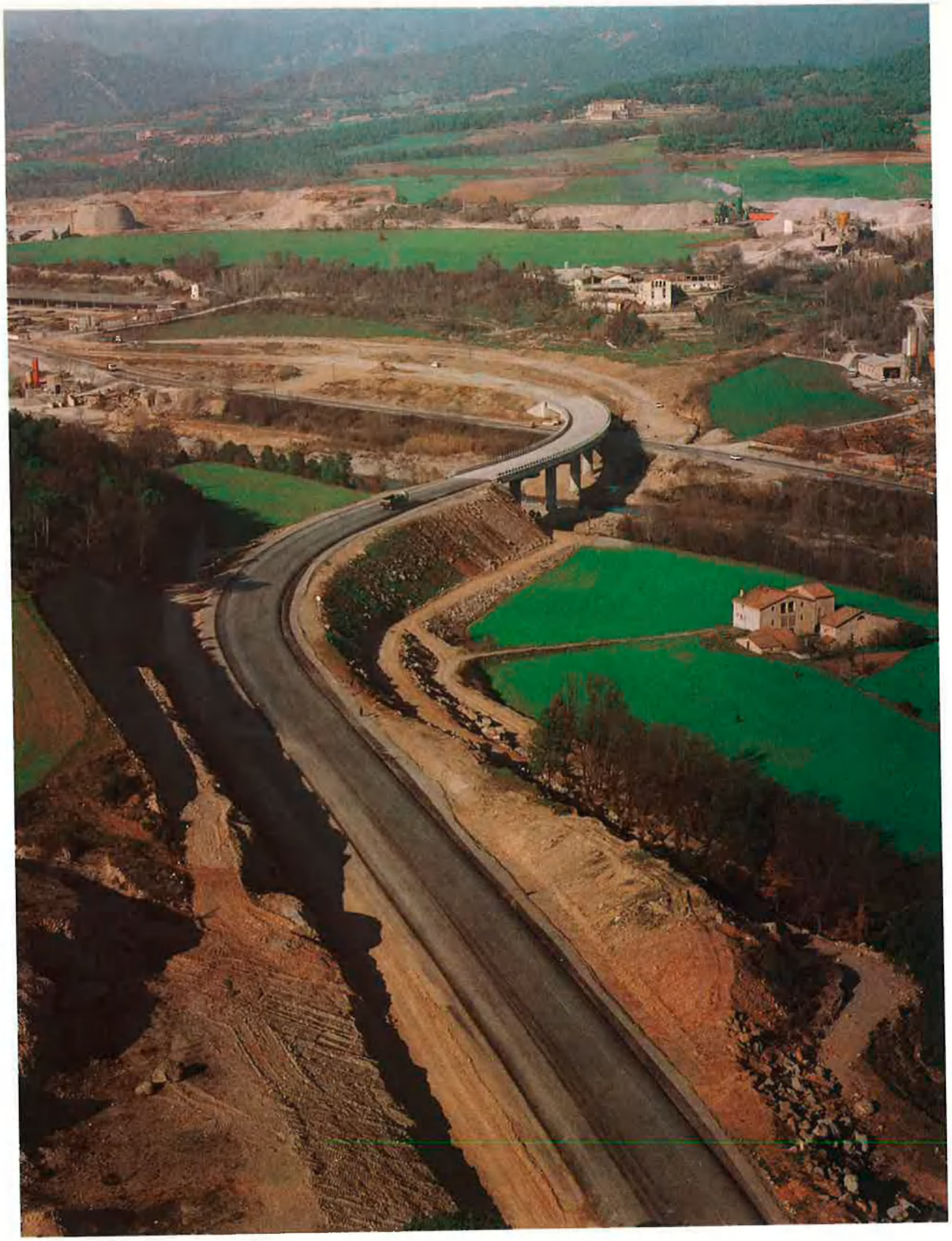
Ja fa algunes setmanes que te la trobes pels carrers de la ciutat, a les places i les gran avingudes, estratègicament situada allà on és més visible, on no pots evitar de mirar-la: a les entrades i eixides de la ciutat, als passos elevats, penjada en algun mur estratègic. Els autors de la vil maniobra han triat molt bé on l'havien de posar. Jo, la primera vegada, la vaig veure quan eixia de València cap al sud, amb molts quilòmetres per davant. No sé com no vaig xocar amb algun altre vehicle, com no vaig frenar en sec, com no vaig fer algun colp de volant descontrolat. Es un perill per a la seguretat pública.

No és que jo siga particularment sensible als encants d'un cos de dona en una tanca publicitària (és a dir, sí que hi sóc sensible, però no crec que particularment), ni que la visió, fugaç en aquests casos, d'una femella sumàriament coberta em provoque violentes descàrregues hormonals. Veig les senyoretes en banyador que anuncien l'estiu del Corte Inglés, les criatures de platja que conviden a beure refrescos i a menjar gelats com si allò fóra la glòria del cel, i no em passa res. Veig les models tan elegants en roba íntima a les parades dels autobusos de València, visió seductora entre totes i manera ben agradable de passar els minuts mentre arriba el transport i tampoc no em passa res d'especial: les mire, em fan somniar un miqueta, arriba el bus, i s'ha acabat. L'encís és més aviat de dimensions modestament místiques. Però és que aquesta altra és diferent. Són sis metres de dona.

I sis metres de dona nua, són molts metres. Està l'enorme criatura mansament ajaguda en el no-res: no en cap platja, ni suggerint exotismes, begudes, gelats o cotxes. Ella tan gran i tan sola, ajaguda de boca en el no-res, sense cap referent ni connotació que no siga ella mateixa. Amb una pell de color d'albercoc madur, que hom suposa suau i vellutada, sobre un fons fosc i neutral, ella sola: ¿quants metres quadrats de pell d'albercoc deuen fer sis metres lineals de dona? Fa no sé què pensar-ho: costaria hores, poder passar només la mà per tanta extensió de pell. El braç amb què es recolza en una terra inexistent, mig de costat, li serveix també per cobrir una petita part, l'extrem, dels pits que cauen, potser massa rodons, massa tous, massa maternals, però la postura també fa inevitable aquest efecte: ¿com deuen ser aquests pits quan està dreta, o ajaguda d'esquena, o...? En una pel.lícula de fa molts anys un homenet intentava trepar deseperadament per un pit immens, una muntanya, crec que d'Anita Eckberg, i crec que vagament inspitada en *El pit* de Philip Roth. No n'estic segur. Peró sis metres de dona suggereixen també uns rudiments d'alpinisme, una petita escalada assequible a qualsevol.

Aquesta és la qüestió: una escalada assequible. Com qui diu poder enfilar-se sense massa esforç, reptar per una esquena de dos metres, per unes cuixes de metre i mig, i així per tots els accidents i relleus. Etcètera. Si continue per aquest camí entraré en divagacions eròtiques massa immediates i simples. I la suggestió no és tan simple: és la contradicció d'una immensitat a l'abast, d'un gegantisme tou, amable i càlid. Perquè la dona de sis metres no és allà per excitar ningú, ni per atraure ningú a cap paradís tropical, ni per vendre res que no siga tan elemental com l'única peça de roba que s'insinua que porta, sense cobrir res. *Femenina,* diu l'anunci, i un nom de marca. Femenina, aquesta és la qüestió. Com un extrem, una dimensió impossible, un màxim, una enormitat de la feminitat. D'una feminitat, a més a més, diríem que casta i sense pecat, que és pitjor encara. La dona de sis metres, evidentment jove i bonica, no diu res amb la cara, que és una cara més aviat neutra i feliç de qui espera no un amant sinó un marit, o de qui espera un fill. No res de *femme fatale,* o de *femme* sofisticada i artificial, vaporosa, irreal: és una *femme* natural. Podria ser la veïna del costat, com deien els del Playboy que havia de ser la *girl* de les pàgines centrals. En fi, ja veig que m'estic perdent; però no tinc jo la culpa, la té ella, per ser tan gran.

No sé quin mecanisme íntim del públic han previst els autors de la idea publicitària. No sé si amb sis metres de dona, *femenina,* vendran moltes més braguetes de blonda, tan delicades, que és l'article que anuncia l'anunci. No sé si qui ha d'adquirir l'article anunciat –és a dir qui consumeix el producte, o siga les dones– es trobaran tan seduïdes per la visió, tan identificades amb el sis metres de dona, com per llançar-se a comprar braguetes d'aquesta marca i no d'altra. O si la suposada seducció de l'anunci sobre els homes té el designi que els homes poden ser seduïts per un procediment semblant. Per la mateixa marca, vull dir no per les dimensions. Són misteris de la vida.

OBRES EIX DEL LLOBREGAT
VARIANT DE PUIGREIG

CUBIERTAS

Y MZOV, S.A. CIA. GRAL. DE CONSTRUCCIONES

EL NOSTRE SÍMBOL

EL NOSTRE SERVEI

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

El nostre símbol és conegut.
El nostre servei, reconegut: visió de futur,
creació constant de nous productes,
una experiència de 85 anys
i l'atenció més personalitzada
que reben els nostres clients.
Resultat de la formació dels professionals
que atenen les més de 1500 oficines de "la Caixa".
En qüestió de serveis,
és prudent escollir cinc estrelles.

GDK